

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO
W 2002 ROKU**

Warszawa, 2003

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	13
1. FUNKCJONOWANIE ORGANÓW NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO	15
1.1. Prezes Narodowego Banku Polskiego	15
1.2. Rada Polityki Pieniężnej.....	16
1.3. Zarząd Narodowego Banku Polskiego.....	17
2. POLITYKA PIENIĘŻNA	20
2.1. Synteza.....	20
2.2. Cel inflacyjny w 2002 roku	22
2.3. Warunki realizacji celu polityki pieniężnej	29
2.3.1. Czynniki zewnętrzne.....	29
2.3.2. Ceny żywności, podatki pośrednie.....	31
2.3.3. Uwarunkowania systemowe, wzajemna relacja polityki pieniężnej i fiskalnej	32
2.4. Instrumenty polityki pieniężnej	36
2.4.1. Stopy procentowe.....	37
2.4.2. Operacje otwartego rynku	39
2.4.3. Rezerwa obowiązkowa	42
2.4.4. Operacje kredytowo-depozytowe i refinansowanie banków.....	43
3. NADZÓR BANKOWY	46
3.1. Zadania licencyjne	46
3.1.1. Tworzenie banków	46
3.1.2. Otwieranie przedstawicielstw banków zagranicznych.....	47
3.1.3. Zmiany w strukturze akcjonariatu banków oraz fuzje banków	47
3.1.4. Zmiany składu zarządów banków	47
3.1.5. Zmiany statutów banków	48
3.2. Zadania regulacyjne.....	48
3.2.1. Projekty ustaw.....	49
3.2.1.1. Prawo bankowe.....	49
3.2.1.2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających.....	50
3.2.2. Akty wykonawcze do ustaw	50
3.2.3. Inne obszary działalności regulacyjnej	51
3.3. Zadania analityczne	52

3.3.1. Kompleksowa analiza sytuacji sektora bankowego	53
3.3.2. Bezpośredni nadzór analityczny nad bankami komercyjnymi (tzw. zza biurka)	53
3.3.3. Nadzór nad bankami komercyjnymi znajdującymi się w trudnej sytuacji finansowej	54
3.4. Zadania inspekcyjne	55
3.4.1. Czynności kontrolne w bankach komercyjnych, spółdzielczych, oddziałach banków oraz w przedstawicielstwach banków zagranicznych	55
3.4.2. Zakres przeprowadzanych czynności kontrolnych	56
3.4.3. Metodologia i narzędzia nadzorcze - wsparcie procesu inspekcji.....	56
3.5. Zadania związane z sektorem banków spółdzielczych	57
3.6. Udział Narodowego Banku Polskiego w sanacji banków.....	60
4. DZIAŁALNOŚĆ EMISYJNA NBP.....	63
4.1. Pieniądz gotówkowy w obiegu.....	63
4.1.1. Struktura pieniądza gotówkowego	64
4.1.2. Zaopatrywanie banków w znaki pieniężne	64
4.1.3. Wycofywanie z obiegu uszkodzonych lub zużytych znaków pieniężnych...65	
4.2. Inne zagadnienia związane z pieniądzem gotówkowym	65
4.2.1. Produkcja znaków pieniężnych.....	65
4.2.2. Emisja monet okolicznościowych.....	65
4.2.3. Wymiana znaków pieniężnych, które przestały być prawnym środkiem płatniczym	66
4.2.4. Falszerstwa krajowych znaków pieniężnych	66
4.3. Wymiana walut narodowych krajów UGW na euro	67
5. DZIAŁANIA NA RZECZ SYSTEMU PŁATNICZEGO.....	69
5.1. Nadzór nad systemami płatności	69
5.2. Dostosowanie regulacji w dziedzinie systemu płatniczego do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej	70
5.3. Funkcjonowanie systemu SORBNET	72
5.4. Obsługa rachunków bieżących banków w Centrali NBP	72
5.4.1. Liczba rachunków bieżących banków prowadzonych przez NBP.....	72
5.4.2. Rodzaje i liczba operacji przeprowadzonych na rachunkach bieżących banków w NBP.....	73
5.5. Standaryzacja i normalizacja	76
5.6. Działalność Rady ds. Systemu Płatniczego	77

5.7. Współpraca z sektorem bankowym w zakresie pozostałych przedsięwzięć międzybankowych	78
6. DZIAŁALNOŚĆ DEWIZOWA	80
6.1. Zarządzanie rezerwami dewizowymi	80
6.1.1. Ogólne zasady zarządzania rezerwami dewizowymi	80
6.1.1.1. Zarządzanie ryzykiem w procesie zarządzania rezerwami	80
6.1.2. Uwarunkowania inwestycyjne	81
6.1.2.1. Sytuacja na rynkach finansowych.....	81
6.1.2.1.1. Tło gospodarcze.....	81
6.1.2.1.2. Charakterystyka rynkowych parametrów inwestycyjnych ..	82
6.1.3. Poziom oficjalnych aktywów rezerwowych	84
6.1.4. Struktura walutowa rezerw	85
6.1.5. Struktura inwestycyjna i horyzont czasowy rezerw walutowych.....	85
6.1.6. Dochód z działalności inwestycyjnej	86
6.2. Działania w zakresie zadań dewizowych.....	87
6.2.1. Działania w zakresie organizacji obrotu dewizowego	87
6.2.2. Decyzje w sprawach dewizowych	88
6.2.3. Wykonywanie kontroli dewizowej przez NBP	89
6.2.4. Działania pokontrolne	89
6.3. Obsługa kredytów zagranicznych zaciągniętych przez NBP	90
7. OBSŁUGA BUDŻETU PAŃSTWA.....	91
7.1. Obsługa rachunków budżetu państwa.....	91
7.1.1. Zmiany w organizacji obsługi rachunków bankowych w złotych dla podmiotów niebędących bankami	91
7.1.2. Nowe zasady zastępczej obsługi kasowej	91
7.1.3. Rodzaje rachunków budżetu państwa prowadzonych przez NBP.....	92
7.1.4. Zasady obsługi rachunków budżetu państwa	92
7.1.5. Tryb obsługi rachunków budżetu państwa.....	93
7.2. Administrowanie kredytami zagranicznymi zaciągniętymi przez Rząd RP	95
7.3. Obsługa zobowiązań i należności zagranicznych budżetu państwa.....	95
7.4. Obsługa obrotu skarbowymi papierami wartościowymi.....	95
7.4.1. Przetargi na bony skarbowe	95
7.4.2. Prace nad systemem Dealerów Skarbowych Papierów Wartościowych.....	95
7.5. Działania na rzecz usprawnienia zarządzania długiem publicznym	96
7.5.1. Zamiana obligacji zerokuponowych skonwertowanych na obligacje asymilacyjne	96
7.5.2. Operacje zamiany obligacji.....	96

8. DZIAŁALNOŚĆ LEGISLACYJNA	98
8.1. Działalność prawotwórcza organów NBP oraz Komisji Nadzoru Bankowego	98
8.2. Projekty ustaw opracowanych w Narodowym Banku Polskim	98
8.2.1. Projekt ustawy zmieniającej ustawę o Narodowym Banku Polskim	98
8.2.2. Projekt ustawy zmieniającej ustawę Prawo bankowe	99
8.3. Udział Narodowego Banku Polskiego w pracach nad projektami aktów normatywnych organów państwa	99
8.4. Projekty ustaw dotyczących funkcjonowania systemu bankowego	100
8.4.1. Projekty ustaw uchwalonych	100
8.4.2. Projekty ustaw rozpatrywanych	101
9. DZIAŁALNOŚĆ STATYSTYCZNO-ANALITYCZNA.....	104
9.1. Analizy ekonomiczne i badania	104
9.1.1. Prace analityczno-prognostyczne i badawcze	104
9.1.2. Prace analityczne związane z wprowadzeniem euro	108
9.1.3. Analizy i badania w zakresie rozwoju i stabilności systemu finansowego	108
9.2. Zadania statystyczne	109
9.2.1. Zadania regulaminowe w zakresie statystyki monetarnej, finansowej, bilansu płatniczego oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej	109
9.2.2. Informacja statystyczna dla odbiorców zewnętrznych	111
9.2.3. Działania dostosowujące do wymogów EBC w zakresie statystyki	111
9.2.3.1. Dostosowanie statystyki pieniężnej	111
9.2.3.2. Dostosowanie statystyki bilansu płatniczego	113
9.2.3.3. Wymiana doświadczeń	113
9.2.4. Pozostałe prace	114
10. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA I INFORMACYJNA.....	116
10.1. Współpraca w zakresie szkolenia kadr dla sektora bankowego	116
10.2. Działalność wydawnicza i strona internetowa NBP	116
10.3. Obsługa medialna organów NBP	117
10.4. Kampania informacyjno-promocyjna „EURO 2002”	117
10.5. Konferencje i seminaria naukowe organizowane przez NBP	118
10.6. Program Edukacji Ekonomicznej	119
10.6.1. Konkursy grantowe	119
10.6.2. Programy dla młodzieży i środowisk szkolnych	119
10.6.3. Program stypendialny	120
10.7. Centralna Biblioteka NBP	120

11. WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA.....	122
11.1. Działania zmierzające do dostosowania polskiego systemu bankowego i NBP do wymogów Unii Europejskiej	122
11.1.1. Negocjacje o członkostwo Polski w Unii Europejskiej.....	122
11.1.2. Działania dostosowawcze związane z procesem integracji Polski z UE...122	
11.1.3. Działania zmierzające do przygotowania NBP do funkcjonowania w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych	124
11.1.4. Inne działania w NBP	125
11.2. Współpraca z międzynarodowymi instytucjami gospodarczymi i finansowymi ..125	
11.2.1. Współpraca z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	125
11.2.2. Współpraca z Bankiem Światowym	126
11.2.3. Współpraca z Międzynarodowym Funduszem Walutowym.....	127
11.2.4. Współpraca z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju (EBOiR).....	127
11.2.5. Współpraca z Bankiem Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei...128	
11.2.6. Współpraca z Europejskim Bankiem Centralnym	129
11.2.7. Międzynarodowy Bank Współpracy Gospodarczej	129
11.2.8. Pomoc szkoleniowa udzielona bankom centralnym i zagranicznym instytucjom nadzorczym.....	129
12. DZIAŁALNOŚĆ WŁASNA	131
12.1. Zarządzanie zasobami ludzkimi.....	131
12.1.1. Zatrudnienie w NBP.....	131
12.1.2. Podnoszenie kwalifikacji pracowników NBP	132
12.1.2.1. Podstawowe formy podnoszenia kwalifikacji.....	132
12.1.2.2. Grupa pracowników przewidzianych do współpracy z ESBC i zagranicznymi instytucjami nadzorczymi	133
12.1.2.3. Szkolenia w ramach Programu Phare 2000	133
12.1.3. Pozostałe zagadnienia z zakresu polityki kadrowej	133
12.2. Zarządzanie zasobami majątkowymi	134
12.3. Obsługa informatyczna systemu bankowego oraz NBP	135
12.4. Ochrona i zabezpieczenia	136
12.4.1. Ochrona informacji niejawnych.....	136
12.4.2. Ochrona danych osobowych	136
12.4.3. Ochrona osób i mienia	137
12.5. Wewnętrzna działalność rewizyjna.....	137
12.6. Zmiany organizacyjne.....	138
12.6.1. Reorganizacja sieci terenowej NBP	138
12.6.2. Zmiany w Centrali NBP	138

12.7. Wprowadzenie systemu zarządzania jakością wg normy PN-EN ISO 9001:2001 dla obszaru Bankowości Elektronicznej	139
13. BILANS I RACHUNEK WYNIKÓW NBP	140
13.1. Bilans NBP sporządzony na dzień 31 grudnia 2002 r.	140
13.2. Rachunek zysków i strat za 2002 r.	142
13.3. Zmiany w strukturze aktywów i pasywów	143
13.4. Zmiany w rachunku zysków i strat	146
13.4.1. Wynik z działalności bankowej	148
13.4.1.1. Wynik z tytułu odsetek, dyskonta i premii	148
13.4.1.2. Wynik z tytułu operacji finansowych	149
13.4.1.3. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych	149
13.4.1.4. Wynik z tytułu różnic kursowych	150
13.4.1.5. Wynik z tytułu prowizji i opłat	151
13.4.1.6. Przychody z finansowego majątku trwałego	151
13.4.2. Wynik z pozostałej działalności operacyjnej	152
13.4.3. Różnica wartości rezerw	153
13.4.4. Zysk NBP i jego podział	153
SPIS TABLIC	155
SPIS WYKRESÓW	157
ZAŁĄCZNIK NR 1	159
CENY TOWARÓW I USŁUG KONSUMPCYJNYCH W 2002 R.	
ZAŁĄCZNIK NR 2	163
PKB I POPYT KRAJOWY	
ZAŁĄCZNIK NR 3	167
NIERÓWNOWAGA ZEWNĘTRZNA	
ZAŁĄCZNIK NR 4	171
PODAŻ PIENIĄDZA	
ZAŁĄCZNIK NR 5	175
WYKAZ WYKONAWCZYCH AKTÓW PRAWNYCH WYDANYCH W 2002 R. PRZEZ ORGANY NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO I KOMISJĘ NADZORU BANKOWEGO (OGŁOSZONYCH)	

Zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego	177
Uchwały Rady Polityki Pieniężnej	179
Uchwały Zarządu Narodowego Banku Polskiego	181
Uchwały Komisji Nadzoru Bankowego	184
ZAŁĄCZNIK NR 6	185
PUBLIKACJE I STRONA INTERNETOWA NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO W 2002 R.	
ZAŁĄCZNIK NR 7	189
ZESTAWIENIE OTWARTYCH SEMINARIÓW PRZEPROWADZONYCH W NBP W 2002 R.	
ZAŁĄCZNIK NR 8	191
WYNIKI GŁOSOWANIA CZŁONKÓW RPP NAD UCHWAŁAMI PODJĘTYMI W 2002 R.	
ZAŁĄCZNIK NR 9	
SCHEMAT ORGANIZACYJNY NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO	

SKRÓTY

AAN	Arkusz Analityczno-Nadzorczy
BFG	Bankowy Fundusz Gwarancyjny
BIC	Bank Identification Code
BIS	Bank for International Settlements Bank Rozrachunków Międzynarodowych
CAEL	Adekwatność kapitału (C), jakość aktywów (A), wyniki finansowe (E) i płynność (L)
CPI	Consumer Price Index wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych
DSPW	Dealerzy Skarbowych Papierów Wartościowych
EBC	Europejski Bank Centralny
EBOiR	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
ERM II	Exchange Rate Mechanism II Europejski Mechanizm Kursowy
ESA 95	European System of Accounts 1995 standard europejski zawierający zasady klasyfikacji sektorowej w statystyce pieniężno-bankowej obszaru euro
ESBC	Europejski System Banków Centralnych
FP	Fundusz Pracy
FRA	Forward Rate Agreement
FSAP	Financial Sector Assessment Program Program Oceny Systemu Finansowego
GINB	Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IAD	Indeks Aktywności Dealerskiej
IBAN	International Bank Account Number Międzynarodowy Numer Rachunku Bankowego
IPI	Międzynarodowa Instrukcja Płatnicza

IRS	Interest Rate Swap
ISO	International Standard Organization Międzynarodowa Organizacja Standaryzacyjna
KIR SA	Krajowa Izba Rozliczeniowa SA
KDPW SA	Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA
KNB	Komisja Nadzoru Bankowego
KNUiFE	Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych
KPWIG	Komisja Papierów Wartościowych i Giełd
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
MF	Ministerstwo Finansów
MFW	Międzynarodowy Fundusz Walutowy
MP SA	Mennica Państwowa
NAIRU	stopa bezrobocia nieprzyspieszająca inflacji
NBP	Narodowy Bank Polski
NRB	Numer Rachunku Bankowego
NUK	Nowa Umowa Kapitałowa
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
pb	punkt bazowy
PFRON	Państwowy Fundusz Pracy Osób Niepełnosprawnych
PKB	produkt krajowy brutto
PKN	Polski Komitet Normalizacyjny
PWPW SA	Państwowa Wytwórnia Papierów Wartościowych SA
RPP	Rada Polityki Pieniężnej
RTGS	Real-Time Gross Settlement rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym
RWEF	Raport Wskaźników Ekonomiczno-Finansowych
SDDS	The Special Data Dissemination Standard Specjalny Standard Rozpowszechniania Danych
SDK	Streszczenia dla Kierownictwa

SGH	Szkoła Główna Handlowa
SKOKI	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe
SORBNET	System Obsługi Rachunków Banków w Centrali
SWAT	Projekt: przygotowanie platformy telekomunikacyjnej w oparciu o sieć TCP/IP
TARGET	Transeuropean Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system transeuropejski zautomatyzowany system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym
UE	Unia Europejska
UGW	Unia Gospodarcza i Walutowa
ZBDE	zintegrowana baza danych ekonomicznych
ZBP	Związek Banków Polskich
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WPROWADZENIE

W 2002 r. Narodowy Bank Polski realizował zadania zgodnie z *Planem działalności NBP na lata 2002-2004*, uchwalonym przez Zarząd NBP, i *Załoženiami polityki pieniężnej na 2002 rok*, przyjętymi przez Radę Polityki Pieniężnej.

W 2002 r. NBP podejmował działania na rzecz stabilności monetarnej i stabilności systemu finansowego. Przez cały rok aktywnie uczestniczył w przygotowaniach Polski do członkostwa w Unii Europejskiej, a także - we współpracy z rządem - w realizowaniu zadań wynikających z członkostwa Polski w OECD i Międzynarodowym Funduszu Walutowym.

Wewnątrz NBP podstawowego znaczenia nabrały prace nad dostosowaniem do standardów określonych przez Europejski System Banków Centralnych. W tym celu NBP kontynuował współpracę z ekspertami Banku Centralnego Francji i Banku Centralnego Włoch w ramach Programu Phare 2000. Nastąpiło również zintensyfikowanie kontaktów z Europejskim Bankiem Centralnym. Zadania integracyjne wymagały poniesienia znacznych nakładów finansowych.

Rada Polityki Pieniężnej w 2002 r. kontynuowała proces obniżania stóp procentowych banku centralnego, rozpoczęty w lutym 2001 r. Łącznie w 2002 r. Rada Polityki Pieniężnej dokonała ośmiu obniżek stóp procentowych NBP. Skumulowane obniżki stóp procentowych wyniosły w przypadku stopy referencyjnej 4,75 pkt. proc., stopy redyskonta weksli 6,5 pkt. proc., stopy oprocentowania kredytu lombardowego 6,75 pkt. proc. oraz stopy depozytowej 2,75 pkt. proc. Prowadzona przez NBP polityka pieniężna przyczyniła się do obniżenia inflacji do poziomu notowanego w gospodarkach krajów rozwiniętych. Niska inflacja sprzyja wzrostowi gospodarczemu i jednocześnie zapewnia spełnienie jednego z warunków przystąpienia do strefy euro.

Działając na rzecz zwiększenia stabilności sektora bankowego, NBP prowadził prace nad regulacjami ostrożnościowymi, nad zwiększeniem bezpieczeństwa i funkcjonalności systemu płatniczego (współpracując w tym zakresie ze Związkiem Banków Polskich i innymi instytucjami istotnymi dla działania systemu płatniczego). Rozwijał także własne metody badawcze dotyczące sektora bankowego, w tym mające na celu identyfikację zagrożeń o charakterze systemowym. W szerokim zakresie uczestniczył w tworzeniu przepisów prawa dotyczących funkcjonowania systemu bankowego.

W ubiegłym roku działania NBP zostały pozytywnie ocenione przez międzynarodowe instytucje finansowe. Międzynarodowy Fundusz Walutowy pozytywnie ocenił politykę pieniężną realizowaną przez NBP. Z kolei działania NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności zostały uznane przez Europejski Bank Centralny za godne zarekomendowania innym krajom akcesyjnym. Komisja Europejska dobrze oceniła

przygotowania polskiego nadzoru bankowego do funkcjonowania w Unii Europejskiej. Przedsięwzięciem wysoko ocenianym jest także centrum szkoleniowe dla nadzorców z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, mające na celu dzielenie się polskimi doświadczeniami w dziedzinie nadzoru bankowego, jak również promowanie dobrych zasad i praktyk nadzorczych.

W związku z wprowadzeniem do obiegu z dniem 1 stycznia 2002 r. w krajach Unii Gospodarczej i Walutowej banknotów i monet euro, NBP prowadził przez cały rok wymianę 12 walut narodowych na euro. Operacji tej towarzyszyła kampania informacyjna NBP, mająca na celu poinformowanie polskiego społeczeństwa o podstawowych faktach związanych z wymianą.

W 2002 r. NBP rozpoczął realizację Programu Edukacji Ekonomicznej. Ma on służyć m.in. upowszechnieniu wiedzy na temat banku centralnego i systemu bankowego oraz wypracowaniu umiejętności sprawnego poruszania się Polaków w warunkach gospodarki rynkowej.

Realizując swoje zadania, Narodowy Bank Polski przywiązuje dużą wagę do oczekiwań i potrzeb klientów. W celu usprawnienia obsługi rachunków jednostek budżetowych w 2002 r. wprowadzony został system Bankowości Elektronicznej u 1020 posiadaczy rachunków w NBP. System umożliwia składanie dyspozycji w formie elektronicznej. Dążąc do zapewnienia wysokiej jakości świadczonych usług, NBP podjął starania w kierunku uzyskania certyfikatu zgodności z normą PN-EN ISO 9001:2001 dla obszaru Bankowości Elektronicznej.

Sprawozdanie zawiera informacje na temat zadań wykonywanych przez NBP na podstawowych obszarach działalności, tj. polityki pieniężnej, działalności emisyjnej, działań na rzecz systemu płatniczego, działalności dewizowej, obsługi budżetu państwa. Prezentuje również zadania realizowane w ramach współpracy międzynarodowej, działalności legislacyjnej, statystyczno-analitycznej, edukacyjnej i informacyjnej oraz gospodarki własnej.

Sprawozdanie zamykają bilans NBP i rachunek wyników. Zysk Narodowego Banku Polskiego zamknął się kwotą dwukrotnie wyższą od wielkości zrealizowanej w poprzednim okresie sprawozdawczym i wyniósł 4.837.391 tys. zł, z czego wpłata do budżetu wyniesie 4.680.863 tys. zł.

1. FUNKCJONOWANIE ORGANÓW NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

Zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim¹, obowiązującą od 1 stycznia 1998 r., organami NBP są: Prezes Narodowego Banku Polskiego, Rada Polityki Pieniężnej i Zarząd Narodowego Banku Polskiego.

1.1. Prezes Narodowego Banku Polskiego

Prezes Narodowego Banku Polskiego w ramach swoich obowiązków przewodniczył Radzie Polityki Pieniężnej, Zarządowi NBP oraz Komisji Nadzoru Bankowego.

Reprezentując bank centralny w kontaktach z instytucjami zagranicznymi Prezes NBP uczestniczył w 2002 r. m.in. w następujących spotkaniach:

- dorocznym posiedzeniu Rady Gubernatorów Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w Londynie,
- wiosennym szczycie Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego w Waszyngtonie,
- Monachijskim Szczycie Gospodarczym, podczas którego omawiano zasady prowadzenia polityki w rozszerzonej Unii Europejskiej oraz wyzwania stojące przed UE w związku z przyjęciem nowych członków,
- dorocznym posiedzeniu Rady Gubernatorów Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) w Bazylei,
- posiedzeniu Grupy Trzydziestu, w Banku Rezerwy Federalnej w Nowym Jorku, podczas którego wygłosił referat na temat najistotniejszych zagadnień z zakresu tworzenia się gospodarki rynkowej w państwach europejskich.

W 2002 r. Prezes NBP wydał 14 zarządzeń dotyczących:

- ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet,
- sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach,
- upoważnienia do podejmowania decyzji dotyczących zezwoleń dewizowych,
- sposobów i trybu przeliczania, sortowania, pakowania i oznaczania opakowań banknotów i monet oraz wykonywania czynności związanych z zaopatrywaniem banków w te znaki,
- sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych,
- zakresu informacji przekazywanych przez banki do Bankowego Funduszu

¹ Dz.U. nr 140, poz. 938 z późn. zm.

Gwarancyjnego.

Prezes NBP, jako przełożony wszystkich pracowników NBP, brał udział w kształtowaniu i realizowaniu polityki kadrowej, a także sprawował kontrolę nad przestrzeganiem standardów pracy w NBP.

1.2. Rada Polityki Pieniężnej

Rada Polityki Pieniężnej

Przewodniczący:	Leszek Balcerowicz
Członkowie:	Marek Dąbrowski
	Bogusław Grabowski
	Cezary Józefiak
	Janusz Krzyżewski
	Wojciech Łączkowski
	Jerzy Pruski
	Dariusz Rosati
	Grzegorz Wójtowicz
	Wiesława Ziólkowska

W 2002 r. Rada Polityki Pieniężnej odbyła 16 posiedzeń (w tym 12 dwudniowych), na których podjęła 19 uchwał publikowanych i 2 uchwały niepublikowane. RPP wydała 1 zalecenie dla Zarządu NBP, dotyczące prowadzenia operacji otwartego rynku. Członkowie RPP odbyli również wiele spotkań roboczych, m.in. z przedstawicielami departamentów analitycznych.

W ciągu całego roku RPP ośmiokrotnie obniżała wysokość podstawowych stóp procentowych. Wysokość łącznego obniżenia stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego w 2002 r. przedstawia tablica nr 1.

Tablica nr 1
Obniżki stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego w 2002 r.

	w punktach procentowych				
	Kredyt refinansowy	Kredyt lombardowy	Redyskonto weksli	Stopa referencyjna	Lokata w NBP
Łącznie obniżono o	6,75	6,75	6,5	4,75	2,75

Zródło: dane NBP.

W 2002 r. RPP podjęła:

- 2 uchwały w sprawie zasad prowadzenia operacji otwartego rynku,
- 8 uchwał w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim.

RPP podjęła również uchwały w następujących sprawach:

- przyjęcia rocznego sprawozdania finansowego NBP sporządzonego na dzień 31 grudnia 2001 r.,
- przyjęcia sprawozdania z wykonania założeń polityki pieniężnej w 2001 r.,
- oceny działalności Zarządu NBP w zakresie realizacji założeń polityki pieniężnej w 2001 r.,
- zatwierdzenia sprawozdania z działalności NBP w 2001 r.,
- zmieniającą uchwałę w sprawie ustalenia założeń polityki pieniężnej na rok 2002,
- określenia górnej granicy zobowiązań wynikających z zaciągania przez NBP pożyczek i kredytów w zagranicznych instytucjach bankowych i finansowych,
- ustalenia założeń polityki pieniężnej na rok 2003,
- zatwierdzenia korekty planu finansowego NBP na 2002 r.,
- zatwierdzenia planu finansowego NBP na rok 2003.

Realizując obowiązek wynikający z ustawy o Narodowym Banku Polskim, w październiku 2002 r. RPP wydała opinię w sprawie projektu ustawy budżetowej na 2003 r.

RPP wydała *Raport o inflacji za 2001 rok* oraz trzy kwartalne *Raporty o inflacji* (za I, II i III kwartał 2002 r.), które zawierają charakterystykę tendencji inflacyjnych w kontekście polityki pieniężnej.

Członkowie RPP spotykali się również z Posłami, Senatorami, Prezydentem oraz przedstawicielami Rady Ministrów w celu omówienia bieżącej sytuacji makroekonomicznej oraz perspektyw rozwoju gospodarczego Polski.

W dniu 15 października 2002 r. odbyło się doroczne spotkanie RPP z przedstawicielami banków komercyjnych, którego zasadniczym tematem były założenia polityki pieniężnej na przyszły rok.

1.3. Zarząd Narodowego Banku Polskiego

Zarząd NBP

Przewodniczący: Leszek Balcerowicz
 Członkowie: Jerzy Stopyra – I zastępca Prezesa NBP
 Andrzej S. Bratkowski – Wiceprezes NBP
 Joanna Wielgórska–Leszczyńska
 Andrzej Jakubiak
 Tomasz Pasikowski
 Józef Sobota

Zgodnie z ustawą o Narodowym Banku Polskim, działalnością NBP kieruje Zarząd. W swojej działalności Zarząd NBP realizuje uchwały RPP i podejmuje uchwały w sprawach niezastrzeżonych w ustawie do wyłącznej kompetencji innych organów

NBP.

W 2002 r. Zarząd NBP odbył 58 posiedzeń, na których podjął 68 uchwał normatywnych, 44 uchwały nienormatywne oraz 229 postanowień.

Najistotniejsze decyzje Zarządu NBP, podjęte w drodze uchwały, dotyczyły następujących spraw:

- zmiany uchwały w sprawie „Planu działalności Narodowego Banku Polskiego na lata 2002-2004”,
- przyjęcia planu inwestycji Narodowego Banku Polskiego na rok 2003,
- przyjęcia planu finansowego Narodowego Banku Polskiego na rok 2003,
- trybu i szczegółowych zasad przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych niezbędnych do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa oraz oceny sytuacji finansowej banków i ryzyka sektora bankowego,
- zmiany uchwały w sprawie emitowania bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego oraz obrotu tymi bonami,
- zmiany uchwały w sprawie zasad i trybu naliczania i utrzymywania przez banki rezerwy obowiązkowej,
- zmiany uchwały w sprawie wprowadzenia „Regulaminu realizacji poleceń wypłaty i operacji czekowych w obrocie zagranicznym oraz skupu i sprzedaży walut obcych dla posiadaczy rachunków bankowych w Narodowym Banku Polskim”,
- zmiany uchwały w sprawie realizacji poleceń wypłaty i operacji czekowych w obrocie zagranicznym oraz skupu i sprzedaży walut obcych w Narodowym Banku Polskim,
- sposobu wyliczania i ogłaszania bieżących kursów walut obcych,
- zmiany uchwały w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunków banków przez Narodowy Bank Polski,
- emisji przez Narodowy Bank Polski obligacji przeznaczonych na zamianę części obligacji nabytych przez banki w związku z obniżeniem stóp rezerwy obowiązkowej,
- zmiany uchwały w sprawie sposobu wykonywania zadań z zakresu rachunkowości,
- zmiany uchwały w sprawie prowizji i opłat bankowych stosowanych przez Narodowy Bank Polski,
- zmiany uchwały w sprawie wprowadzenia „Regulaminu prowadzenia przez Narodowy Bank Polski rachunków i kont depozytowych bonów skarbowych”,
- depozytów przechowywanych przez Narodowy Bank Polski,

- zarządzania rezerwami dewizowymi.

Na posiedzeniach Zarząd NBP rozpatrywał, a następnie rekomendował Radzie Polityki Pieniężnej projekty uchwał i materiały kierowane na posiedzenia RPP.

Szczególnie dużo uwagi na posiedzeniach Zarząd NBP poświęcał tematyce związanej z przygotowaniem do członkostwa Polski w Unii Europejskiej oraz Unii Gospodarczej i Walutowej. Zainteresowanie NBP sprawami integracji znalazło odzwierciedlenie w:

- powołaniu w dniu 24 lipca 2002 r. Międzyresortowej Grupy Roboczej (NBP i Ministerstwa Finansów) ds. Integracji Polski z Unią Gospodarczą i Walutową, w celu wypracowania wspólnie z rządem zasad wejścia Polski do strefy euro,
- uczestniczeniu w pracach nad przygotowaniem Traktatu Akcesyjnego – najważniejszego dokumentu zawierającego warunki członkostwa Polski w UE,
- przeprowadzeniu kampanii informacyjnej dotyczącej wprowadzenia euro gotówkowego.

2. POLITYKA PIENIĘŻNA

2

2.1. Synteza

Zgodnie z art. 227 par. 1 Konstytucji RP „Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski. Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza.”

Dążąc do osiągnięcia stabilności cen, w sierpniu 2001 r. Rada Polityki Pieniężnej w *Założeniach polityki pieniężnej na 2002 r.* ustaliła cel inflacyjny na poziomie 5% z dopuszczalnym przedziałem odchyłeń +/-1 pkt proc. Cel ten stanowił element realizacji celu średniookresowego, określonego jako obniżenie do końca 2003 r. stopy inflacji poniżej 4%. Warunki realizacji celu inflacyjnego w pierwszym półroczu 2002 r. okazały się jednak znacznie bardziej sprzyjające obniżaniu inflacji niż przewidywano w momencie ustalania celu na 2002 r. W rezultacie, dla uniknięcia błędnych interpretacji co do przyszłego kierunku polityki pieniężnej i zachowania jej przejrzystości, Rada Polityki Pieniężnej postanowiła obniżyć w czerwcu 2002 r. poziom celu inflacyjnego na 2002 r. do 3% z dopuszczalnym przedziałem odchyłeń +/- 1 pkt proc.

Na koniec 2002 r. roczna stopa inflacji wyniosła 0,8%, a więc ukształtowała się poniżej celu inflacyjnego przyjętego na 2002 r. Niższy od prognozowanego poziom inflacji w 2002 r. był w głównej mierze następstwem nieprzewidzianych czynników, leżących poza zakresem oddziaływania polityki pieniężnej:

- wyższa od prognoz podaź na rynku rolnym doprowadziła do spadku cen produktów rolnych i w konsekwencji do obniżenia cen detalicznych produktów żywnościowych,
- wzrost cen kontrolowanych był niższy od przewidywań, m.in. w wyniku nieoczekiwanej obniżki akcyzy na wyroby spirytusowe,
- nie sprawdziły się prognozy tempa wzrostu gospodarki światowej; pogarszające się perspektywy ożywienia gospodarczego u głównych partnerów handlowych Polski przyczyniły się do łagodzenia presji inflacyjnej zarówno przez niższą od przewidywanej dynamikę popytu zewnętrznego, jak i bardziej korzystne kształtowanie się cen wielu surowców i towarów importowanych.

Rada Polityki Pieniężnej w *Założeniach polityki pieniężnej na 2002 rok* zaznaczała, że „w krótkim okresie silny wpływ na poziom inflacji mogą mieć nieoczekiwane, przejściowe wstrząsy podażowe. Jednocześnie zmiany parametrów polityki pieniężnej, w odpowiedzi na nieoczekiwane impulsy inflacyjne, oddziałują na ceny z opóźnieniem. Z tych względów Rada podkreśla, że realizacja strategicznego celu

polityki pieniężnej jest nadrzędna w stosunku do osiągnięcia celu na 2002 r.”.

Rada Polityki Pieniężnej w 2002 r. ośmiokrotnie obniżyła podstawowe stopy NBP. W rezultacie stopa referencyjna, stanowiąca minimalną stopę rentowności operacji otwartego rynku, została obniżona z 11,5% w grudniu 2001 r. do 6,75% w grudniu 2002 r. Głównymi czynnikami, przemawiającymi za dokonywaniem obniżek stóp procentowych w 2002 r., były:

- obniżenie, a następnie ustabilizowanie się na niskim poziomie bieżącej stopy inflacji oraz wszystkich miar inflacji bazowej,
- obniżenie i późniejsza stabilizacja na niskim poziomie oczekiwań inflacyjnych zarówno osób prywatnych, jak i analityków bankowych,
- niekorzystne i pogarszające się prognozy wzrostu gospodarki światowej, w tym zwłaszcza gospodarki niemieckiej,
- umiarkowany wzrost płac w gospodarce narodowej,
- procesy w sferze monetarnej sprzyjające ograniczaniu presji inflacyjnej.

Jednocześnie, przy podejmowaniu decyzji o stopach procentowych brano pod uwagę czynniki, które mogły zagrozić stabilizacji inflacji na niskim poziomie, a tym samym obniżały skalę redukcji stóp procentowych:

- szybszy wzrost spożycia niż dochodów do dyspozycji, który przy nieznanym wzroście dochodów w szarej strefie sygnalizował ryzyko zmniejszenia się stopy oszczędności w sektorze gospodarstw domowych,
- niepewność co do sytuacji finansów publicznych zarówno w 2002 r., jak i w 2003 r., co istotnie ograniczało pole manewru w polityce pieniężnej,
- ryzyko wzrostu cen ropy naftowej,
- deprecjację złotego w 2002 r.,
- opóźnienia reakcji gospodarki na zmiany stóp procentowych, co powodowało, że skutki dokonanych obniżek stóp procentowych nie ujawniły się w pełni do końca 2002 r.

Obie grupy czynników - zarówno te, które przemawiały za obniżkami stóp procentowych, jak i te, które stanowiły przesłanki ograniczania ich skali - były obciążone dużą niepewnością i zmieniały się w czasie. W rezultacie w 2002 r. miało miejsce powszechne rewidowanie prognoz ekonomicznych zarówno na świecie, jak i w Polsce. Istotnemu obniżeniu ulegało prognozowane tempo wzrostu gospodarczego i stopa inflacji. Równoległe do tych zmian zwiększyła się również skala oczekiwanych obniżek stóp procentowych banków centralnych. Rada Polityki Pieniężnej realizowała założenia polityki pieniężnej kierując się danymi i prognozami dostępnymi w czasie podejmowania decyzji. Wysoka niepewność co do oceny przyszłej sytuacji gospodarczej była powodem zróżnicowanych ocen członków Rady przedstawianych

w toku dyskusji na posiedzeniach. Przebieg tych posiedzeń charakteryzują wyniki głosowań zawarte w załączniku nr 8 do niniejszego sprawozdania.

W 2002 r. inflacja w Polsce ukształtowała się na niskim poziomie, notowanym w ostatnich latach w krajach rozwiniętych. Zakończenie procesu obniżania inflacji stworzyło nowe jakościowo warunki dla polityki pieniężnej. Stabilizowanie inflacji na niskim poziomie pozwala na rezygnację z inflacyjnych celów rocznych, wyznaczanych na koniec roku kalendarzowego, na rzecz realizacji celu ciągłego na poziomie 2,5% z dopuszczalnym przedziałem odchyień +/- 1 pkt proc., który został zawarty w ogłoszonej w marcu 2003 r. *Strategii polityki pieniężnej po 2003 roku*.

2.2. Cel inflacyjny w 2002 roku

Celem polityki pieniężnej w 2002 r., zgodnie z *Założeniami polityki pieniężnej na 2002 rok*, było obniżenie dwunastomiesięcznego tempa wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych do poziomu 5% +/- 1 pkt proc. w grudniu 2002 r.

W sierpniu 2001 r., na etapie określania założeń polityki pieniężnej i formułowania celu inflacyjnego na 2002 r., przyjmowano, że:

- w I półroczu 2002 r. nastąpi umiarkowany wzrost cen żywności;
- gospodarka światowa będzie się stopniowo ożywiać;
- tempo wzrostu gospodarczego w Polsce w 2002 r. wyniesie około 2,5%;
- zgodnie z założeniami do ustawy budżetowej na 2002 r. nastąpi dalszy wzrost stawek podatku akcyzowego i rezygnacja z części dotychczas obowiązujących obniżonych stawek VAT.

W sierpniu 2001 r. zarówno oczekiwania inflacyjne, jak i prognozowana przez ośrodki analityczne inflacja kształtowały się na relatywnie wysokim poziomie. Wyniki badań NBP, przeprowadzonych na podstawie ankiet Demoskopu, wskazują, iż w sierpniu 2001 r. osoby prywatne spodziewały się, że roczna stopa wzrostu cen w sierpniu 2002 r. wyniesie 6%. Według oczekiwań analityków bankowych z sierpnia 2001 r. (formułowanych na najbliższych 11 miesięcy) roczna stopa inflacji w lipcu 2002 r. miała wynieść 5,7%. W połowie 2001 r. ośrodki analityczne i banki prognozowały inflację 12-miesięczną na grudzień 2002 r. przeciętnie na poziomie około 5,3%.

Warunki realizacji celu inflacyjnego w I półroczu 2002 r. znacznie bardziej sprzyjały obniżaniu inflacji, niż przewidywano w momencie jego ustalania. Niespodziewanie pomyślnie ukształtowały się czynniki podażowe, zwłaszcza w odniesieniu do cen żywności. Okazało się, że wzrost cen podlegających administracyjnej regulacji będzie niższy, niż oczekiwano. Na niższym poziomie ustaliła się dynamika popytu krajowego.

W wyniku oddziaływania wszystkich tych czynników roczna inflacja obniżyła się z 3,6% w grudniu 2001 r. do 1,9% w maju 2002 r. Obniżały się także oczekiwania inflacyjne zarówno osób prywatnych, jak i analityków bankowych. Analitycy bankowi, którzy w styczniu 2002 r. spodziewali się, że inflacja roczna w grudniu 2002 r. wyniesie 4,7%, w czerwcu 2002 r. obniżyli swe prognozy do poziomu 3,3%. Podobnie, obniżone zostały prognozy inflacji innych ośrodków analitycznych i banków - do średniego poziomu około 3,6% na koniec 2002 r.

W tej sytuacji należało oczekiwać, że inflacja w 2002 r. będzie znacząco niższa od wyznaczonego w 2001 r. celu inflacyjnego. Jego podtrzymywanie mogłoby rodzić błędne interpretacje co do kierunku polityki pieniężnej. Dlatego w czerwcu 2002 r. podjęto decyzję o korekcie celu inflacyjnego z 5% +/- 1 pkt proc. do poziomu 3% +/- 1 pkt proc.

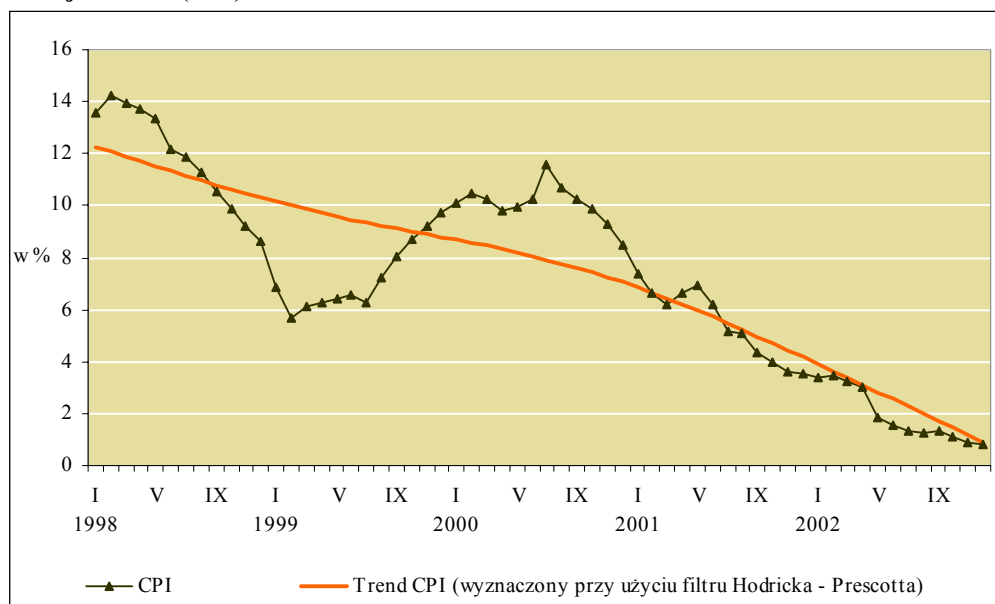
W II półroczu 2002 r. nastąpiła dalsza, nieoczekiwana poprawa warunków wpływających na obniżenie inflacji. W efekcie, w grudniu 2002 r. inflacja roczna ukształtowała na poziomie 0,8% (patrz załącznik nr 1). Na niższy poziom inflacji w ostatnich miesiącach 2002 r., kształtujący się poniżej skorygowanego celu, wpłynęły głównie czynniki leżące poza oddziaływaniem polityki pieniężnej.

- Roczny spadek cen żywności i napojów bezalkoholowych w grudniu 2002 r. o 2,7% wobec prognozowanego przez NBP na podstawie informacji dostępnych w czerwcu 2002 r. wzrostu o 2,6%. W 2002 r. na rynku utrzymała się wysoka podaż artykułów rolno-spożywczych, co było m.in. wynikiem wysokich, w stosunku do średniej z ostatnich lat, zbiorów zbóż oraz wzrostu produkcji zwierzęcej.
- Niższy od przewidywań roczny wzrost cen kontrolowanych, który wyniósł w grudniu 2002 r. 2,7% wobec 4,5% prognozowanych w czerwcu 2002 r.

Gdyby wzrost cen kontrolowanych oraz cen żywności i napojów alkoholowych w 2002 r. był zgodny z przewidywaniami z czerwca 2002 r., inflacja roczna wyniosłaby około 2,8%.

- Gorsza od prognozowanej koniunktura w gospodarce światowej. W strefie euro wzrost gospodarczy w 2002 r. wyniósł 0,8% wobec prognozy 1,4% dostępnej w czerwcu 2002 r., a w Niemczech odpowiednio 0,2% wobec prognozowanego 0,8%.

Wykres nr 1
Inflacja roczna (CPI) oraz trend CPI w latach 1998 – 2002

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Rada Polityki Pieniężnej dokonała w 2002 r. ośmiu obniżek stóp procentowych NBP. W ciągu roku stopa referencyjna została obniżona z 11,5% do 6,75%, stopa redyskonta weksli z 14% do 7,5%, stopa kredytu lombardowego z 15,5% do 8,75%, a stopa depozytowa z 7,5% do 4,75%. W efekcie nominalne stopy procentowe znalazły się na najniższym poziomie od początku okresu transformacji. Spadły również stopy realne – w okresie od grudnia 2001 r. do grudnia 2002 r. stopa referencyjna NBP skorygowana wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych zmniejszyła się o 1,7 pkt. proc., a jej średni poziom w 2002 r. obniżył się w stosunku do 2001 r. o 3 pkt. proc. W grudniu 2002 r. stopa referencyjna skorygowana indeksem produkcji sprzedanej przemysłu (PPI) zmniejszyła się w porównaniu z grudniem 2001 r. o 7,5 pkt. proc., a przeciętnie w 2002 r. była ona niższa w porównaniu z 2001 r. o 6,2 pkt. proc. Spadkowi nominalnych i realnych stóp procentowych towarzyszyła również istotna deprecjacja złotego.

W wyniku działania tych czynników znaczne złagodzenie polityki pieniężnej znalazło odzwierciedlenie w spadku indeksu restrykcyjności polityki monetarnej MCI² (wykres nr 2).

² Przejściowy wzrost wartości indeksu MCI w okresie od lipca 2002 r. do września 2002 r. wynika ze statystycznego efektu bazy odniesienia.

Wykres nr 2

Indeks restrykcyjności polityki pieniężnej (podstawa: grudzień 1994)

Źródło: dane NBP

Główne czynniki przemawiające za dokonywaniem obniżek stóp procentowych w 2002 r. były następujące:

- Bieżąca stopa inflacji oraz wszystkie miary inflacji bazowej uległy obniżeniu, a następnie stabilizacji na niskim poziomie (tablica nr 2).

Tablica nr 2
Wybrane roczne wskaźniki inflacji bazowej oraz CPI

	Po wyłączeniu cen o największej zmienności	„Netto” po wyłączeniu cen żywności i paliw	15% średnia obciąża	CPI
VIII 2001	4,2	6,5	5,0	5,1
IX 2001	3,6	5,8	4,6	4,3
X 2001	3,2	5,5	4,2	4,0
XI 2001	3,0	5,3	3,9	3,6
XII 2001	3,1	5,1	3,7	3,6
I 2002	2,9	4,7	3,5	3,4
II 2002	2,8	4,7	3,2	3,5
III 2002	2,6	4,1	2,9	3,3
IV 2002	2,5	4,0	2,6	3,0
V 2002	2,1	3,2	2,0	1,9
VI 2002	1,9	3,1	1,9	1,6
VII 2002	1,6	2,9	1,7	1,3
VIII 2002	1,5	2,8	1,7	1,2
IX 2002	1,3	2,8	1,5	1,3
X 2002	0,9	2,3	1,3	1,1
XI 2002	0,8	2,1	1,3	0,9
XII 2002	0,7	2,0	1,2	0,8

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

- Oczekiwania inflacyjne osób prywatnych (tablica nr 3) oraz prognozy analityków bankowych (tablica nr 4) obniżyły się, a następnie ustabilizowały na niskim poziomie.

Tablica nr 3
Oczekiwania inflacyjne osób prywatnych (za 12 miesięcy)

I	VIII 2001	IX 2001	X 2001	XI 2001	XII 2001	I 2002	II 2002	III 2002	IV 2002	V 2002	VI 2002	VII 2002	VIII 2002	IX 2002	X 2002	XI 2002	XII 2002
Osoby prywatne	6,0	5,1	4,8	3,7	3,9	3,5	3,3	3,1	3,0	2,6	2,3	1,5	1,2	1,0	0,9	0,9	0,8

Źródło: obliczenia NBP na podstawie ankiet Demoskopu.

Tablica nr 4
Prognozy inflacyjne analityków bankowych (za 11 miesięcy)

I	VIII 2001	IX 2001	X 2001	XI 2001	XII 2001	I 2002	II 2002	III 2002	IV 2002	V 2002	VI 2002	VII 2002	VIII 2002	IX 2002	X 2002	XI 2002	XII 2002
Analitycy bankowi	5,7	5,4	5,1	4,8	4,7	4,7	4,6	4,6	4,4	4,2	3,6	3,4	3,1	2,9	2,5	2,5	2,5

Źródło: Reuters

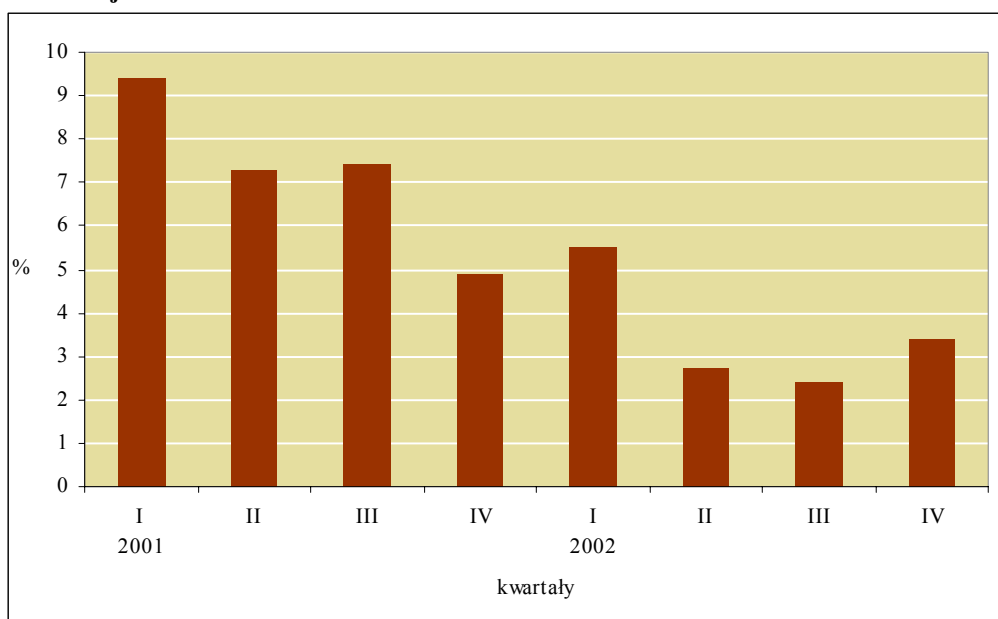
- Prognozy wzrostu gospodarki światowej, w tym zwłaszcza gospodarki niemieckiej, były niekorzystne i ulegały dalszemu pogorszeniu. W Niemczech, które są naszym najważniejszym partnerem gospodarczym, PKB w 2002 r.

zwiększył się zaledwie o 0,2%, podczas gdy jeszcze w połowie roku oczekiwano wzrostu na poziomie 0,8%.

- Wzrost płac w gospodarce był umiarkowany i niższy od zakładanego w okresie formułowania założeń do budżetu i celów polityki pieniężnej (wykres nr 3).

Wykres nr 3

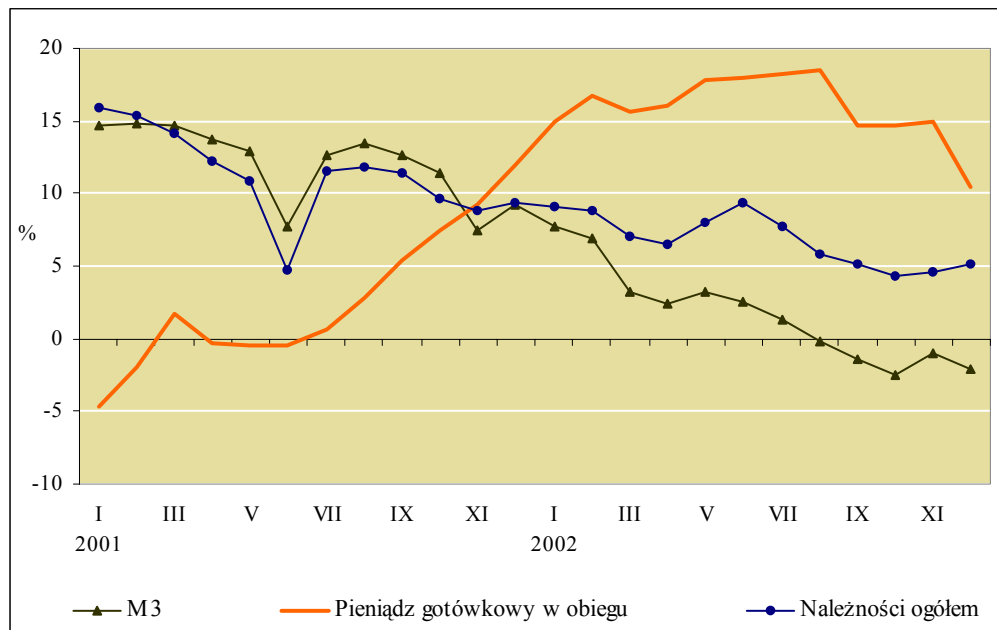
Roczne tempo wzrostu przeciętnego nominalnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej

Źródło: dane GUS

- Procesy w sferze monetarnej sprzyjały ograniczaniu presji inflacyjnej; wyraźnie obniżyła się roczna dynamika podaży pieniądza ogółem, ustabilizowała się dynamika pieniądza gotówkowego, a roczne tempo wzrostu kredytów utrzymywało się na niskim poziomie. Podaż pieniądza M3 zmniejszyła się w 2002 r. o 6,9 mld zł, tj. o 2,1% (wykres nr 4).

Wykres nr 4
Roczne tempo wzrostu M3, pieniądza gotówkowego w obiegu oraz należności ogółem
sektora bankowego

Źródło: dane NBP

Jednocześnie przy podejmowaniu decyzji o stopach procentowych brano pod uwagę czynniki, które mogły zagrozić stabilizacji inflacji na niskim poziomie, a tym samym obniżyły skalę redukcji stóp procentowych:

- Szybszy wzrost spożycia niż dochodów do dyspozycji. Przy nieznajomości skali wzrostu dochodów z szarej strefy sygnalizował on ryzyko zmniejszenia się stopy oszczędności w sektorze gospodarstw domowych.
- Niepewność co do sytuacji finansów publicznych zarówno w 2002 r., jak i w 2003 r. Wskazywano na zagrożenie wystąpienia wyższego, niż planowano w projekcie ustawy budżetowej na 2003 r., deficytu ekonomicznego sektora finansów publicznych, głównie na skutek większego niedoboru jednostek tego sektora poza budżetem państwa. Brak dyscypliny fiskalnej istotnie ograniczał pole manewru w polityce pieniężnej.
- Ryzyko wzrostu cen ropy naftowej na rynkach światowych, zwiększone przez niepewną sytuację polityczną w IV kwartale 2002 r. w związku z groźbą konfliktu zbrojnego w Iraku.
- Deprecjacja złotego w 2002 r.
- Opóźnienia reakcji gospodarki na zmiany stóp procentowych, co powodowało, że skutki dokonanych obniżek stóp procentowych nie ujawniły się w pełni do końca 2002 r.

W Założeniach polityki pieniężnej na 2002 rok zaznaczano, że „w krótkim okresie

silny wpływ na poziom inflacji mogą mieć nieoczekiwane, przejściowe wstrząsy podażowe. Jednocześnie zmiany parametrów polityki pieniężnej, w odpowiedzi na nieoczekiwane impulsy inflacyjne, oddziałują na ceny z opóźnieniem. Z tych względów Rada podkreśla, że realizacja strategicznego celu polityki pieniężnej jest nadrzędna w stosunku do osiągnięcia celu na 2002 r.”.

W 2002 r. inflacja w Polsce ukształtowała się na niskim poziomie, notowanym w ostatnich latach w krajach rozwiniętych. Tak niski poziom inflacji został osiągnięty w części dzięki czynnikom, na które polityka pieniężna nie miała wpływu. Można jednak uznać, że długoletni proces dezinflacji został zakończony. Stwarza to nowe uwarunkowania polityki pieniężnej, w ramach których stabilizacja inflacji i utrzymanie niskich oczekiwań inflacyjnych pozwalają przejść do ciągłego celu inflacyjnego, co zostało ogłoszone w opublikowanej *Strategii polityki pieniężnej po 2003 roku*.

2.3. Warunki realizacji celu polityki pieniężnej

2.3.1. Czynniki zewnętrzne

W *Założeniach polityki pieniężnej na 2002 rok* wskazywano na dużą rozpiętość prognoz rozwoju gospodarki światowej i związaną z tym niepewność co do wpływu sytuacji w gospodarce światowej na rozwój polskiej gospodarki. Prognozy ośrodków analitycznych dostępne w okresie ustalania celu inflacyjnego (sierpień 2001 r.) przewidywały przyspieszenie wzrostu w 2002 r. w krajach rozwiniętych. Silny wzrost gospodarczy w strefie euro oraz u innych ważnych partnerów handlowych Polski mógłby doprowadzić do wzrostu popytu na polski eksport, a w rezultacie - poprzez wzrost popytu ogółem - do zwiększenia presji inflacyjnej.

Rok 2002 nie przyniósł jednak oczekiwanej poprawy w gospodarce światowej. Wzrost w UE, która ma dla Polski szczególnie duże znaczenie ze względu na skalę powiązań ekonomicznych, okazał się znacznie słabszy, niż wcześniej przewidywano (tablica nr 5). W Niemczech, które są naszym najważniejszym partnerem gospodarczym, PKB zwiększył się zaledwie o 0,2%, tj. najmniej od 1993 r. Znaczny spadek popytu krajowego spowodował zmniejszenie się importu tego kraju, który wyrażony w EUR obniżył się o 3,8% w porównaniu z poprzednim rokiem³. Wpłynęło to na spadek tempa wzrostu polskiego eksportu do Niemiec. Według danych statystyki celnej w 2002 r. zwiększył się on zaledwie o 1,8% wobec wzrostu o 15,8% w 2001 r.

³ Spadek niemieckiego importu, zapoczątkowany w II połowie 2001 r., pogłębiał się do III kwartału 2002 r. W IV kwartale nastąpił natomiast niewielki wzrost. Pozytywny wpływ na import miało prawdopodobnie ożywienie w niemieckim eksporcie począwszy od III kwartału 2002 r.

Tablica nr 5
Prognozy wzrostu PKB w 2002 r. (w %)

	Wiosna 2001	Jesień 2001	Wiosna 2002	Jesień 2002	Wykonanie
USA	3,0	0,5	2,7	2,3	2,4
Niemcy	2,6	0,7	0,8	0,4	0,2
UE	2,9	1,4	1,5	1,0	1,0
Strefa euro	2,9	1,3	1,4	0,8	0,8

Zródło: Komisja Europejska.

Tablica nr 6
Uwarunkowania zewnętrzne polityki pieniężnej w latach 2001-2002

	2001	2002				
	I-IV	I-IV	I	II	III	IV
Stany Zjednoczone – wzrost PKB (w %) ¹	0,3	2,4	1,4	2,2	3,3	2,9
Strefa euro – wzrost PKB (w %)	1,4	0,8	0,3	0,6	0,9	1,3
w tym Niemcy ¹	0,8	0,2	-0,2	0,0	0,4	0,7
Cena ropy naftowej (gat. Brent, USD/b) ²	24,4	25,0	21,1	25,1	26,9	26,8
Stany Zjednoczone – inflacja CPI (w %) ³	2,8	1,6	1,2	1,3	1,6	2,2
Strefa euro – inflacja CPI (w %) ³	2,4	2,2	2,5	2,0	2,1	2,3
Stany Zjednoczone – stopa funduszy federalnych ⁴	1,75	1,25	1,75	1,75	1,75	1,25
Strefa euro – stopa refinansowa ⁴	3,25	2,75	3,25	3,25	3,25	2,75

¹ w stosunku do odpowiedniego okresu roku poprzedniego.

² średnia w okresie.

³ średnia w okresie w stosunku do odpowiedniego okresu roku poprzedniego.

⁴ stan na koniec okresu.

Zródło: Bloomberg, Eurostat, Międzynarodowa Agencja Energetyki.

- W 2002 r. euro silnie umacniało się na rynku światowym⁴, co przyczyniło się do poprawy pozycji konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw oraz do przyspieszenia dynamiki polskiego eksportu w drugiej połowie roku. W 2002 r. wyraźnie poprawiły się warunki konkurencji cenowej i kosztowej w polskim handlu zagranicznym, na co złożyły się następujące czynniki:

- szybszy od wzrostu płac wzrost wydajności pracy w gospodarce krajowej⁵,
- spadek inflacji,
- osłabienie złotego.

Polepszenie sytuacji konkurencyjnej w 2002 r. znalazło odbicie w zmianach

⁴ Kurs euro do dolara amerykańskiego umocnił się w 2002 r. wobec 2001 r. średniorocznie o 5,6%.

⁵ Od grudnia 2001 r. do grudnia 2002 r. wydajność pracy w przemyśle przetwórczym wzrosła o 11,8%, podczas gdy wynagrodzenia zwiększyły się realnie zaledwie o 0,4%.

wskaźników konkurencyjności (tablica nr 7).

Tablica nr 7
Zmiany wskaźników konkurencyjności*

w % w stosunku do tego samego okresu roku poprzedniego

	2001				2002			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Relacja cen eksportu do cen produkcji przemysłowej	-1,9	-7,6	-2,1	-3,1	0,5	6,5	3,8	6,8
Relacja cen eksportu do jednostkowych kosztów pracy	2,8	-10,0	-3,6	-10,7	0,5	10,5	11,9	22,4

* Wskaźniki te pokazują cenową i kosztową konkurencyjność eksportu; ich wzrost oznacza poprawę tej konkurencyjności.

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Narastająca w ciągu 2002 r. aprecjacja euro do dolara amerykańskiego przyczyniła się do osłabienia złotego wobec wspólnej waluty europejskiej o 5,1% w ujęciu średniorocznym (wobec aprecjacji o 8,5% w 2001 r.). Kurs złotego do dolara amerykańskiego pozostał na poziomie zbliżonym do obserwowanego w 2001 r. Według szacunków NBP, nominalny efektywny kurs złotego wobec koszyka najważniejszych dla polskiej gospodarki walut osłabił się w całym 2002 r. o 3,9% (średniorocznie), kurs realny deflowany PPI zaś o 4,0%. Deprecjacja złotego była szczególnie silna w drugim półroczu (tablica nr 8).

Tablica nr 8
Roczne zmiany kursu złotego w latach 2000-2002

zmiany w % w stosunku do roku poprzedniego

Kurs złotego	2000	2001	2002
Nominalny efektywny	1,5	9,0	-3,9
Realny efektywny deflowany PPI	6,0	7,7	-4,0
Realny efektywny deflowany jednostkowymi kosztami pracy	-5,0	8,9	-10,8

„+” oznacza aprecjację kursu złotego, „-” oznacza deprecjację kursu złotego

Źródło: dane NBP i GUS, obliczenia NBP.

W kierunku przeciwnym, tzn. umacniania polskiej waluty w 2002 r. wpływały wysokie potrzeby pożyczkowe budżetu państwa. Wartość polskich papierów skarbowych wyemitowanych na rynek krajowy, znajdujących się w portfelach inwestorów zagranicznych, wzrosła o 51% - z poziomu 20,7 mld zł w grudniu 2001 r. do 31,4 mld zł na koniec 2002 r.

2.3.2. Ceny żywności, podatki pośrednie

Dobre zbiory zbóż w 2001 r. oraz 2002 r., a także wyższy niż oczekiwany wzrost produkcji zwierzęcej, przy umiarkowanym wzroście spożycia produktów żywnościowych, doprowadziły do wyhamowania wzrostu cen żywności. W I połowie

roku ceny obniżyły się tylko o 0,2%. W drugiej połowie roku spadek wyniósł 2,5%. Ceny żywności i napojów bezalkoholowych w grudniu 2002 r. obniżyły się o 2,7%, podczas gdy w czerwcu 2002 r. przewidywano ich wzrost na poziomie 2,6%. Do obniżenia ogólnego wskaźnika inflacji przyczyniły się prawie wszystkie grupy cen żywności (z wyjątkiem cen ryb i owoców).

Wskutek nieoczekiwanego głębokiego obniżenia akcyzy na napoje alkoholowe, niższej od przewidywanej skali podwyżek taryf na energię i gaz, a także słabszego od zakładanego wpływu podatku akcyzowego na ceny energii elektrycznej, ceny kontrolowane wzrosły w 2002 r. o 2,7% wobec przewidywanego w czerwcu 2002 r. wzrostu o 4,5%. Nadal jednak w grupie cen kontrolowanych odnotowano najwyższy wzrost spośród trzech podstawowych grup cen (żywności, kontrolowanych oraz pozostałych).

W wyniku oddziaływania powyższych czynników zmiany cen żywności i cen kontrolowanych doprowadziły do silnego spadku inflacji w 2002 r. Gdyby sprawdziły się prognozy cen żywności i cen kontrolowanych z czerwca 2002 r., inflacja w grudniu 2002 r. wyniosłaby około 2,8%, czyli mieściłaby się w granicach wyznaczonego celu inflacyjnego.

2.3.3. Uwarunkowania systemowe, wzajemna relacja polityki pieniężnej i fiskalnej

W *Założeniach polityki pieniężnej na 2002 rok* podkreślano, że dla stworzenia podstaw trwałego zrównoważenia finansów publicznych, wzrostu zatrudnienia i rozwoju gospodarczego niezbędne i pilne staje się przeprowadzenie określonych reform strukturalnych i systemowych. Ich znaczenie nie maleje jednak z chwilą zakończenia procesu dezinflacji. Opóźnienia lub zaniechania reform przyczyniają się do obniżenia długookresowego tempa wzrostu polskiej gospodarki. Utrzymujący się strukturalny deficyt sektora finansów publicznych i związane z tym potrzeby pożyczkowe budżetu ograniczają zasób środków, które mogłyby być przeznaczone na inwestycje przedsiębiorstw. Drenaż oszczędności krajowych przez sektor publiczny jest jednym z czynników sprzyjających utrzymywaniu się nierównowagi zewnętrznej i ogranicza pole działania polityki pieniężnej w zakresie obniżania stóp procentowych. W rezultacie, niekorzystna kombinacja polityki fiskalnej i pieniężnej zwiększa realne koszty osiągnięcia i utrzymania równowagi wewnętrznej i zewnętrznej.

1. Poniżej scharakteryzowano główne, strukturalne słabości polskiej gospodarki, utrzymujące się w 2002 r.

A. Deformacje rynku pracy

W 2002 r. na funkcjonowanie i sytuację na rynku pracy w Polsce w dalszym ciągu

negatywnie wpływały:

- Wysokie narzuty na płace netto w znacznym stopniu podnoszące koszty związane z zatrudnieniem, a tym samym niesprzyjające powstawaniu nowych miejsc pracy:
 - od początku lat 90. do 2002 r. obciążenia pracodawców składkami obligatoryjnymi (ZUS, FP, PFRON) oraz podatkami od płac wzrosły z około 65-67% do 90-95% płacy netto, tj. stanowiły prawie połowę kosztów związanych z zatrudnieniem,
 - wartość netto wynagrodzeń otrzymywanych przez pracowników uległa także zmniejszeniu wskutek zamrożenia progów podatkowych.

W rezultacie zwiększył się klin płacowy, tj. różnica między wartością produktu pracy (płace netto) a ceną, jaką płacą za niego pracodawcy (koszty pracy). Zniechęcało to pracobiorców do aktywnego poszukiwania pracy (podaż pracy) oraz przyczyniało się do obniżenia zapotrzebowania na nowych pracowników zgłaszanego przez przedsiębiorstwa (popyt na pracę).

- Regulacje sprzyjające wysokiemu bezrobociu:
 - brak terytorialnego zróżnicowania płacy minimalnej i efektywnego systemu pośrednictwa pracy,
 - spowolnienie tempa redukcji podatku CIT,
 - skomplikowane formalności związane z rozpoczynaniem działalności gospodarczej.

Wprowadzone w 2002 r. zmiany w kodeksie pracy stanowią krok w dobrym kierunku, jednak nie rozwiązują problemów związanych z wyżej wymienionymi czynnikami oraz dużym obciążeniem fiskalnym, które niekorzystnie wpływają na tworzenie nowych miejsc pracy w gospodarce.

B. Spowolnienie procesów prywatyzacji i demonopolizacji gospodarki

W 2002 r. nastąpiło zahamowanie prywatyzacji. Wpływy z prywatyzacji ogółem wyniosły 2,9 mld zł, co stanowiło 43% kwoty zakładanej w ustawie budżetowej⁶. W porównaniu z 2000 i 2001 r. oznacza to spadek odpowiednio o 89% i 58%. Niezrealizowanie planów prywatyzacyjnych w 2002 r. skutkuje znacznym zwiększeniem długu publicznego i – w konsekwencji - kosztów jego obsługi. Niższa dynamika procesów prywatyzacyjnych przyczyniła się też w istotny sposób do

⁶ Łączne wpływy z prywatyzacji w 2002 r. wyniosły 2,869 mld zł (komunikat MF z 19.02.2003 r.). W ustawie budżetowej na 2002 r. planowano przychody w wysokości 6,8 mld zł, z czego 6,6 mld zł miało być przeznaczone na finansowanie deficytu budżetowego. Faktycznie w 2002 r. na ten cel przeznaczono 1,972 mld zł (wg projektu Sprawozdania z wykonania budżetu państwa w 2002 r. z maja br.).

zmniejszenia strumienia bezpośrednich inwestycji zagranicznych napływających do Polski (4,0 mld EUR wobec 7,7 mld EUR w 2001 r.).

W 2002 r. ponad 40% produkcji sprzedanej przemysłu pochodziło z przedsiębiorstw państwowych. W gałęziach o wysokiej koncentracji własności państwowej odnotowano najszybszy wzrost cen oraz największe zaangażowanie jawnej pomocy publicznej, czyli m.in. dotacji budżetowych, subsydiowania przedsiębiorstw państwowych poprzez przekazywanie przez Skarb Państwa akcji spółek, a przede wszystkim pomocy „wymuszonej” w postaci zaległych zobowiązań wobec budżetu i innych instytucji publicznych (np. w dziale górnictwo węgla kamiennego i brunatnego odnotowano wzrost tych zobowiązań o 34% w stosunku do końca 2001 r.). W 2002 r. zaobserwowano zatrzymanie występującej w poprzednich latach tendencji spadkowej współczynnika koncentracji dla przemysłu przetwórczego ogółem. Podobnie jak niedostateczne tempo prywatyzacji, również utrzymywanie silnie skoncentrowanych struktur produkcji prowadzi do ograniczenia konkurencji.

W 2002 r. utrzymała się wolniejsza dynamika kosztów pracy, tj. wynagrodzeń i pozapłacowych kosztów zatrudnienia, niż dynamika wydajności pracy dla przemysłu ogółem. Było to wynikiem redukcji zatrudnienia głównie pracowników o najniższych kwalifikacjach. Ze względu na wspomniane wyżej sztywności administracyjne oraz wysokie narzuty na wynagrodzenia, ponoszone przez pracodawcę koszty utrzymania tych miejsc pracy były za wysokie w stosunku do ich wydajności. Ponadto, trudna sytuacja gospodarcza i obawa przed utratą pracy ograniczały presję na wzrost wynagrodzeń.

W sektorze publicznym, przy spadku produkcji i znacznej redukcji zatrudnienia, przeciętne wynagrodzenie nominalne brutto rosło jednak szybciej niż w sektorze prywatnym (4,2% wobec 3,0%), w którym nastąpił wzrost produkcji, a spadek zatrudnienia był wyraźnie mniejszy.

Reasumując, spowolnienie reform systemowych oznaczało utrzymanie struktur hamujących wzrost gospodarczy, zwłaszcza w przemysłach surowcowych i zaopatrzeniowych, w których nadal dominuje sektor publiczny.

2. W polityce pieniężnej w 2002 r. uwzględniano dalsze pogłębienie *nierównowagi sektora finansów publicznych* oraz brak perspektyw istotnej poprawy sytuacji tego sektora. Niekorzystne uwarunkowania znajdują potwierdzenie w pogorszeniu miar polityki fiskalnej, przedstawionych w tabelicy nr 9.

Tablica nr 9
Podstawowe miary nierównowagi fiskalnej

	2000	2001	2002*
<i>w mld zł</i>			
Deficyt budżetu państwa	-15,3	-32,6	-39,4
Wynik pierwotny budżetu państwa	2,8	-11,7	-15,3
Deficyt kasowy sektora finansów publicznych	-20,9	-38,0	-49,7
Deficyt ekonomiczny sektora finansów publicznych	-14,5	-33,9	-42,4
<i>w relacji do PKB</i>			
Deficyt budżetu państwa	-2,1%	-4,3%	-5,1%
Wynik pierwotny budżetu państwa	0,4%	-1,6%	-2,0%
Deficyt kasowy sektora finansów publicznych	-2,9%	-5,1%	-6,4%
Deficyt ekonomiczny sektora finansów publicznych	-2,0%	-4,5%	-5,5%

Źródło: Ministerstwo Finansów

* przewidywane wykonanie wg NBP

Choć realizacja budżetu państwa przebiegała w 2002 r. zgodnie z planem, już w trakcie roku pojawiło się poważne zagrożenie wystąpienia wyższego od zakładanego deficytu funduszy celowych, a w konsekwencji całego sektora finansów publicznych. W związku z niedoborem składek Fundusz Ubezpieczeń Społecznych oraz Fundusz Pracy zaciągały na dużą skalę zobowiązania w systemie bankowym. Dotyczyło to także Agencji Rynku Rolnego, której zadłużenie istotnie zwiększyło się w 2002 r. Pogorszyła się również sytuacja finansowa Kas Chorych. Jednocześnie Skarb Państwa zmuszony był do przeprowadzenia większych, niż zakładano, emisji skarbowych papierów wartościowych, ze względu na nieuzyskanie zapisanej w ustawie budżetowej kwoty wpływów z prywatyzacji. Tak znaczny wzrost potrzeb pożyczkowych sektora finansów publicznych niekorzystnie wpływał na możliwości kredytowania sektora prywatnego przez banki. Jego konsekwencją był także wzrost państwowego długu publicznego, powiększonego o przewidywane wypłaty z tytułu poręczeń i gwarancji w relacji do PKB z 41,6% na koniec 2001 r. do około 47,6% na koniec 2002 r.

Wydatki budżetu państwa zwiększyły się w stosunku do 2001 r. o około 10 mld zł, tj. nominalnie o 5,8%, a realnie o 3,8%. W 2002 r. po raz kolejny wzrosły wydatki ogółem budżetu państwa w relacji do PKB - o ile w 2001 r. stanowiły one 23,1% PKB, o tyle w 2002 r. zwiększyły się do 23,8% PKB. Wydatki pierwotne budżetu, tzn. wydatki po odliczeniu kosztów obsługi długu publicznego, wzrosły w 2002 r. o 4,5% (realnie o 2,6%) i osiągnęły poziom około 20,6% PKB (wobec 20,3% PKB w 2001 r.). Główną pozycję tych wydatków (około 75%) nadal stanowiły wydatki o charakterze konsumpcyjno-świadczeniowym, tzn. dotacje i subwencje oraz świadczenia na rzecz osób fizycznych.

W 2002 r. nie poprawiła się struktura wydatków budżetu państwa. Kolejną znaczną pozycję wydatków budżetowych (13,1%) stanowiły dynamicznie rosnące koszty obsługi długu publicznego. Mimo zwiększenia wydatków na cele majątkowe o 21,7% w porównaniu z poprzednim rokiem, ich udział w całości wydatków budżetowych wynosił nieco ponad 4%, co świadczy o znikomej roli tej kategorii w pobudzaniu popytu inwestycyjnego. Jednocześnie rosnący deficyt budżetu ograniczał prywatne wydatki inwestycyjne.

W 2002 r. nie ograniczono również deficytu ekonomicznego⁷ sektora finansów publicznych. Ukształtował się on – według wstępnych szacunków - na poziomie około 5,5% PKB⁸, tj. wzrósł o 1 pkt proc. w stosunku do 2001 r.

Kolejnym czynnikiem ograniczającym pole manewru w polityce pieniężnej w 2002 r. był brak perspektywy redukcji deficytu sektora finansów publicznych w 2003 r. Nie zmniejszyło się ryzyko wysokich deficytów funduszy celowych. Udział wydatków sztywnych w budżecie, już wcześniej bardzo wysoki, ma w 2003 r. jeszcze wzrosnąć, co dodatkowo utrudni zacieśnienie polityki fiskalnej.

Pogorszenie sytuacji sektora finansów publicznych, a także brak sygnałów wskazujących na podjęcie zdecydowanych kroków w kierunku uzdrowienia tego sektora zmniejszyły skalę dokonywanych przez NBP obniżek stóp procentowych.

2.4. Instrumenty polityki pieniężnej

Głównym instrumentem, za pomocą którego Narodowy Bank Polski realizował cel inflacyjny w 2002 r., była stopa procentowa. Bank centralny, prowadząc operacje otwartego rynku oraz operacje kredytowo–depozytowe, wpływał na poziom stóp procentowych na rynku międzybankowym. W przypadku nagłych zaburzeń płynnościowych, skutkujących znacznymi wahaniami stawek rynkowych, NBP mógł skorzystać z instrumentów dostrajających. Konieczność taka nie wystąpiła jednak w 2002 r.

W 2002 r. utrzymywała się strukturalna nadpłynność sektora bankowego. Bank centralny kontynuował jej ograniczanie, głównie za pomocą bezwarunkowej

⁷ Deficyt ekonomiczny to deficyt kasowy sektora finansów publicznych skorygowany o: wypłaty rekompensat z tytułu niepodwyższania płac oraz emerytur i rent na przełomie lat 1991/1992, transfer składek ubezpieczeniowych przekazywanych przez ZUS do otwartych funduszy emerytalnych oraz zgromadzone w danym roku środki Funduszu Rezerwy Demograficznej.

⁸ W przypadku uwzględnienia dodatkowej kategorii korygującej deficyt, wprowadzonej przez Ministerstwo Finansów na etapie konstrukcji budżetu na 2003 r. - tj. kosztów obsługi długu zapłaconych OFE w związku z ich inwestycjami w skarbowe papiery wartościowe, relacja deficytu do PKB wyniosłaby około 5,2%.

sprzedaży obligacji skarbowych z portfela NBP, uzyskanych w 1999 r. w wyniku konwersji niezbywalnych zobowiązań Skarbu Państwa wobec banku centralnego. Nadpłynność operacyjna była absorbowana za pomocą emisji bonów pieniężnych NBP z 28-dniowym terminem zapadalności.

2.4.1. Stopy procentowe

Realizacja polityki pieniężnej w strategii bezpośredniego celu inflacyjnego polega na utrzymywaniu oficjalnych stóp procentowych NBP na poziomie spójnym z założonym celem. Prowadzenie operacji otwartego rynku oraz operacji kredytowo-depozytowych o rentownościach wyznaczanych przez RPP wpływa na poziom stóp rynku międzybankowego i pośrednio na oprocentowanie depozytów i kredytów w bankach komercyjnych, co z kolei oddziałuje na decyzje gospodarstw domowych dotyczące oszczędności i konsumpcji oraz na poziom inwestycji przedsiębiorstw.

Stopami wytyczającymi kierunek prowadzonej polityki pieniężnej były: stopa referencyjna, stopa lombardowa i stopa depozytowa.

Stopa referencyjna wyznaczała minimalną rentowność 28-dniowych bonów pieniężnych sprzedawanych w ramach operacji otwartego rynku. Wpływała ona bezpośrednio na poziom oprocentowania depozytów na rynku międzybankowym o porównywalnym terminie zapadalności.

Stopa lombardowa wyznaczała maksymalny koszt pozyskania pieniądza na jeden dzień w banku centralnym.

Stopa depozytowa określała dolną granicę wahań stóp jednodniowych na rynku międzybankowym. Depozyt na koniec dnia umożliwiał bankom deponowanie w NBP nadwyżek płynnych środków z terminem zwrotu w następnym dniu operacyjnym.

W 2002 r. Rada Polityki Pieniężnej osiem razy obniżała minimalną rentowność bonów pieniężnych NBP (tablica nr 10). Rentowność ta została zmniejszona o 4,75 pkt. proc. z 11,5% na koniec 2001 r. do 6,75% na koniec 2002 r. Obniżanie oficjalnych stóp procentowych było nierównomierne i prowadziło do zawężenia symetrycznego korytarza wahań stóp rynkowych.

Tablica nr 10
Decyzje Rady Polityki Pieniężnej dotyczące zmian oficjalnych stóp procentowych w 2002 r.

2

Data podjęcia decyzji	Decyzja:
30 stycznia	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 11,5% do 10% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 15,5% do 13,5% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 14% do 12% - obniżenie stopy depozytowej z 7,5% do 6,5%.
25 kwietnia	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 10% do 9,5% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 13,5% do 12,5% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 12% do 11%
29 maja	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 9,5% do 9% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 12,5% do 12% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 11% do 10,5% - obniżenie stopy depozytowej z 6,5% do 6%.
26 czerwca	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 9% do 8,5% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 12% do 11,5% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 10,5% do 10% - obniżenie stopy depozytowej z 6% do 5,5%.
28 sierpnia	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 8,5% do 8% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 11,5% do 10,5% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 10% do 9%
25 września	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 8% do 7,5% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 10,5% do 10% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 9% do 8,5% - obniżenie stopy depozytowej z 5,5% do 5%.
22 października	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 7,5% do 7% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 10% do 9% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 8,5% do 7,75%
27 listopada	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie minimalnej stopy rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku z 7% do 6,75% w skali roku - obniżenie stopy oprocentowania kredytu lombardowego z 9% do 8,75% - obniżenie stopy redyskonta weksli z 7,75% do 7,5% - obniżenie stopy depozytowej z 5% do 4,75%.

Źródło: NBP.

Wraz z obniżkami stopy referencyjnej spadała jednomiesięczna stopa procentowa rynku międzybankowego (wykres nr 5), wpływając na obniżanie oprocentowania złotych kredytów i depozytów osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Banki komercyjne ostrożnie obniżały oprocentowanie. Wpływało na to kilka czynników:

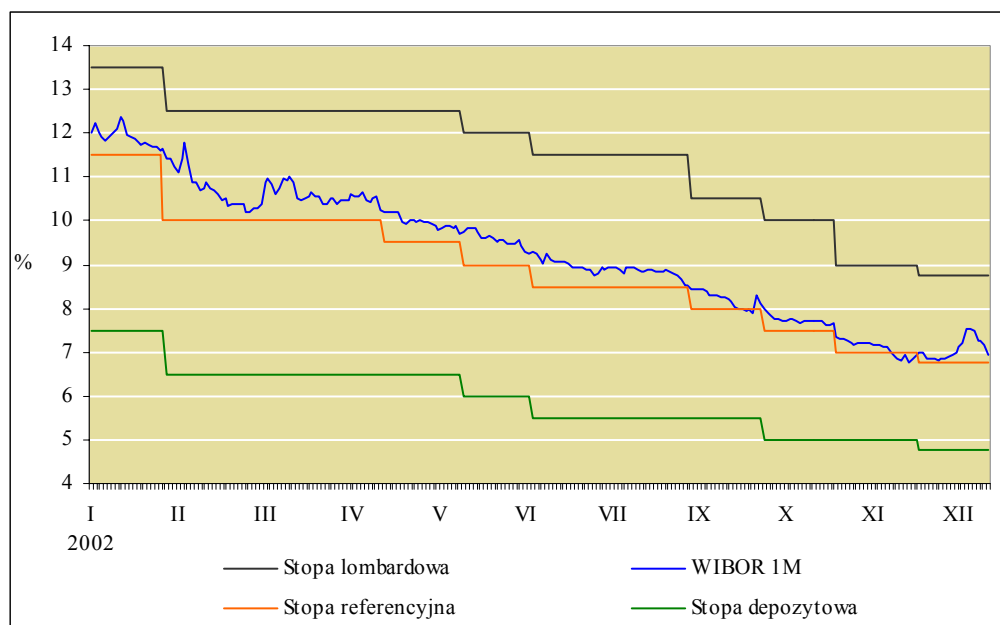
- Pogarszająca się jakość kredytów w portfelach banków. Wskaźnik udziału zagrożonych należności kredytowych w 2002 r. wzrósł z 17,9% do 20,5%. W tym

samym czasie saldo rezerw celowych tworzonych na pokrycie niespłaconych należności kredytowych wzrosło o 12,1%. Rezerwy te stanowiły dla banków dodatkowy koszt.

- Znaczący wzrost potrzeb pożyczkowych budżetu państwa. W sytuacji utrzymującego się względnie wysokiego ryzyka związanego z działalnością kredytową banki chętniej angażowały się w zakup skarbowych papierów wartościowych. Lokując środki w papiery skarbowe nie musiały tworzyć rezerw celowych na ich pokrycie. W konsekwencji zysk z takiej inwestycji mógł być porównywalny z zyskiem z działalności kredytowej.
- Posiadanie przez banki obligacji NBP wyemitowanych 30 września 1999 r. w związku z obniżeniem stopy rezerwy obowiązkowej, oprocentowanych na poziomie inflacji. NBP, starając się wpłynąć na zmniejszenie marży odsetkowej w sektorze bankowym, dokonał w lutym 2002 r. konwersji 60% tych obligacji na papiery o oprocentowaniu rynkowym.

Wykres nr 5

Stopy procentowe w NBP i jednomiesięczna stopa procentowa rynku międzybankowego w 2002 r.

Źródło: dane NBP.

2.4.2. Operacje otwartego rynku

Operacje otwartego rynku są - podobnie jak w większości banków centralnych - podstawowym instrumentem wykorzystywanym do kontroli poziomu płynnych rezerw banków i w konsekwencji stóp procentowych na rynku międzybankowym.

Zgodnie z uchwałą RPP z dnia 29 stycznia 2002 r., nastąpiła zmiana systemu prowadzenia operacji otwartego rynku przez NBP. Wprowadzono podział operacji

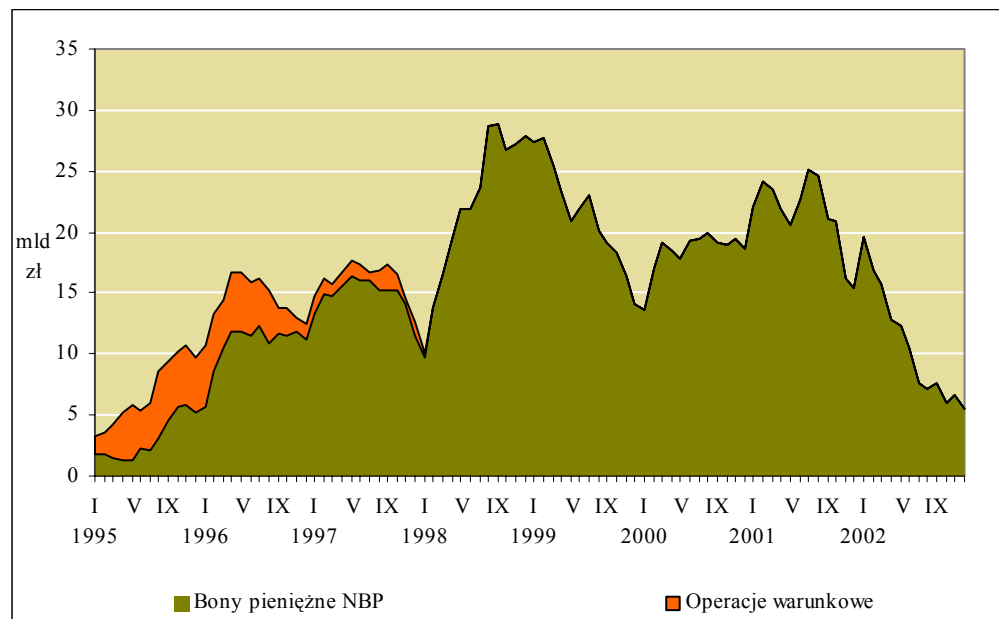
otwartego rynku na trzy główne kategorie: podstawowe, dostrajające i strukturalne. Dokonane zmiany były zgodne z *Założeniami polityki pieniężnej na 2002 r.* i przybliżyły krajowy system do rozwiązań stosowanych w Eurosystemie. Ponadto usprawniły zarządzanie płynnością przez banki.

Podstawowym instrumentem wykorzystywanym przez NBP w 2002 r. do sterylizacji nadpłynności operacyjnej występującej w sektorze bankowym była emisja 28-dniowych bonów pieniężnych. Począwszy od lutego 2002 r. była ona przeprowadzana regularnie raz w tygodniu (w każdy piątek).

W styczniu 2002 r. upłynął termin zapadalności, w trzech transzach, 91-dniowych bonów pieniężnych NBP, które były w posiadaniu PKO BP SA. Było to wynikiem zakończenia pomocy NBP dla PKO BP SA.

Skalę operacji absorbujących płynność, prowadzonych w celu stabilizowania rynku, przedstawia wykres nr 6.

Wykres nr 6
Średniomiesięczne saldo operacji czasowo absorbujących płynność

Źródło: dane NBP.

Uwzględniając wszystkie bony pieniężne emitowane przez NBP w 2002 r., saldo operacji otwartego rynku zmniejszyło się do poziomu 7,3 mld zł na koniec 2002 r., tj. o 7,0 mld zł w porównaniu z poziomem z końca 2001 r. Spadek ten był efektem zmniejszenia operacyjnej nadpłynności sektora bankowego spowodowanej przede wszystkim sprzedażą obligacji skonwertowanych z portfela NBP, przyrostem pieniądza gotówkowego w obiegu, wzrostem salda złotych środków budżetowych w NBP i sprzedażą walut netto przez NBP.

Operacje dostrajające, których celem jest łagodzenie wpływu zaburzeń płynnościowych w sektorze bankowym na rynkowe stopy procentowe, mogą być stosowane w wyjątkowych sytuacjach. Ich rentowność ustalono na poziomie nie niższym niż wysokość stopy referencyjnej NBP. Instrument ten nie był wykorzystywany w 2002 r.

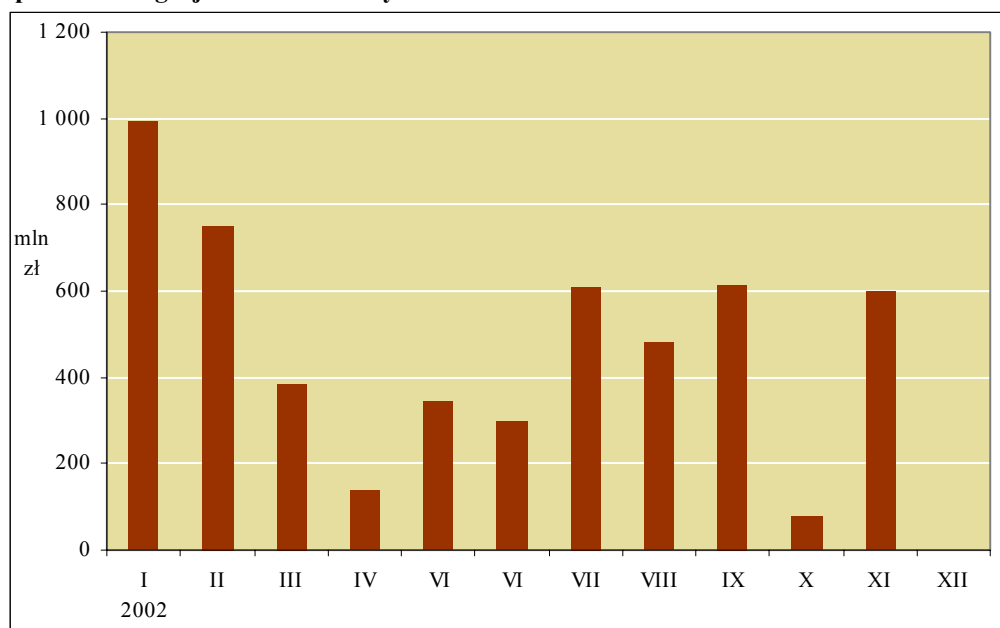
W 2002 r. kontynuowano sprzedaż skonwertowanych obligacji skarbowych⁹. Operacja typu *outright*¹⁰ miała charakter strukturalny i absorbowwała płynność w sposób trwały.

Na 48 przetargach zaoferowano do sprzedaży skonwertowane skarbowe papiery wartościowe o wartości nominalnej 14,0 mld zł. Popyt zgłoszony przez inwestorów w ciągu roku wyniósł 23,1 mld zł, co stanowiło 165,1% zaoferowanej podaży. NBP zaakceptował łącznie oferty o wartości nominalnej 5,3 mld zł, tj. 37,8% zaoferowanej podaży i 22,9% zgłoszonego popytu. Standardową kwotą obligacji oferowaną do sprzedaży na przetargu było 300 mln zł. Na przetargach NBP akceptował rentowność obligacji na poziomie zbliżonym do rynkowego.

Skalę operacji typu *outright* w 2002 r. (według wartości nominalnej obligacji skonwertowanych sprzedanych w ciągu miesiąca) przedstawia wykres nr 7.

Wykres nr 7

Sprzedaż obligacji skonwertowanych w 2002 r.

Źródło: dane NBP.

⁹ Obligacje wyemitowane przez Skarb Państwa w 1999 r. w celu zamiany zadłużenia wobec NBP na rynkowe papiery wartościowe.

¹⁰ Operacja bezwarunkowej sprzedaży bankom przez bank centralny papierów wartościowych.

Operacje otwartego rynku w 2002 r. prowadzone były z grupą 13 podmiotów, tj. z 12 bankami - dealerami rynku pieniężnego oraz Bankowym Funduszem Gwarancyjnym. Banki zostały wyłonione zgodnie z jednolitymi kryteriami kwalifikacyjnymi Indeksu Aktywności Dealerskiej (IAD). Wykazały się dużą aktywnością na rynku instrumentów terminowych na stopę procentową (FRA i IRS) oraz miały znaczny udział w rynku skarbowych papierów wartościowych (bonów i obligacji).

2.4.3. Rezerwa obowiązkowa

Zasadniczą rolą rezerwy obowiązkowej jest ograniczanie wpływu zmian płynności w sektorze bankowym na wahania stóp procentowych. Wynika to z obowiązku utrzymania odpowiedniej ilości środków na rachunkach bieżących banków komercyjnych w okresie utrzymywania rezerwy obowiązkowej i ułatwia bankowi centralnemu utrzymywanie stóp rynkowych na pożądanym poziomie.

Podstawę naliczenia rezerwy obowiązkowej stanowią środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych, środki uzyskane ze sprzedaży papierów wartościowych oraz inne, podlegające zwrotowi środki przyjęte przez bank. Środki przyjęte od innego banku krajowego, a także pozyskane z zagranicy na co najmniej dwa lata są wyłączone z podstawy naliczania rezerwy. Do 27 lutego 2002 r. stopa rezerwy obowiązkowej, ustalona uchwałą Rady Polityki Pieniężnej z dnia 30 września 1999 r., wynosiła 5% dla wszystkich rodzajów depozytów. Banki mogły utrzymywać w formie zapasu gotówki w swoich kasach do 10% wymaganej rezerwy, a zatem efektywna stopa rezerwy obowiązkowej po odliczeniu gotówki wynosiła 4,5%.

Od 28 lutego 2002 r. stopa rezerwy obowiązkowej została obniżona do 4,5%, a jednocześnie wyeliminowano możliwość utrzymywania części rezerwy w formie gotówki w kasach banków¹¹. Decyzja ta nie miała wpływu na wielkość rezerwy utrzymywanej na rachunkach, a tym samym na płynność sektora bankowego. Kwotę rezerwy obowiązkowej za okres jej utrzymywania stanowi średnia arytmetyczna stanów dziennych na rachunku bieżącym banku lub rachunku rezerwy obowiązkowej oraz (do 27 lutego 2002 r.) stanów dziennych zapasu gotówki w kasach banków w wysokości nie większej niż zadeklarowana. Zgodnie z regulacją ustawową, rezerwa obowiązkowa nie jest oprocentowana.

Rezerwę obowiązkową naliczały i utrzymywały wszystkie banki z wyjątkiem tych, które na mocy decyzji Zarządu NBP były zwolnione z utrzymywania rezerwy obowiązkowej w okresie realizacji programu postępowania naprawczego. Kwota zwolnionej rezerwy na dzień 31 grudnia 2002 r. wynosiła 1.104 mln zł. W 2002 r. obowiązywały jedynie zwolnienia udzielone w poprzednich latach. Zmiany w

¹¹ Zgodnie z uchwałą nr 20/2001 RPP i uchwałą 64/2001 Zarządu NBP

wysokości rezerwy obowiązkowej w 2002 r. przedstawia tablica nr 11

Tablica nr 11
Przyrost rezerwy obowiązkowej w 2002 r.

w mln zł

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2001 r.	Przyrost w kwartale				Stan na 31.12.2002 r.
		I	II	III	IV	
Rezerwa wymagana ogółem, z tego:	13 669	- 468	- 286	233	-109	13 039
- rezerwa na rachunku w NBP	12 289	912	- 286	233	- 109	13 039
- zapas gotówki w kasach banków	1 380	-1 380	0	0	0	0

Źródło: dane NBP.

We wszystkich okresach rezerwowych w 2002 r. utrzymywała się nadwyżka średniego stanu środków rezerwy obowiązkowej na rachunkach bieżących w stosunku do wymaganego poziomu rezerwy; w poszczególnych okresach rezerwowych wahała się od 17 mln zł w lipcu do 80 mln zł w styczniu. Średnio w 2002 r. nadwyżka ta wynosiła 43 mln zł, podczas gdy w 2001 r. 142 mln zł. Zmniejszenie różnic między rezerwą wymaganą a utrzymywaną w poszczególnych okresach rezerwowych jest efektem poprawy zarządzania aktywami w bankach oraz wprowadzenia nowych instrumentów, ułatwiających zarządzanie środkami na rachunkach w NBP (kredyt techniczny, depozyt na koniec dnia).

Od grudnia 2001 r. NBP codziennie publikuje informacje na temat wielkości wymaganej rezerwy obowiązkowej oraz stanu środków banków na rachunkach bieżących w NBP i rachunkach rezerwy obowiązkowej w dniu poprzednim.

2.4.4. Operacje kredytowo-depozytowe i refinansowanie banków

Operacje kredytowo-depozytowe z bankiem centralnym, dokonywane z inicjatywy banków komercyjnych, miały na celu krótkoterminowe uzupełnienie płynności systemu bankowego bądź, przy nadmiarze wolnych środków, zdeponowanie ich w NBP. Operacje te zapobiegały nadmiernym wahaniom stóp na rynku międzybankowym. W realizacji polityki pieniężnej aktywną rolę odegrały: kredyt lombardowy i depozyt na koniec dnia.

Wykorzystywany przez banki kredyt lombardowy zapewniał uzupełnienie ich bieżącej płynności. Stopa procentowa kredytu lombardowego, określająca krańcowy koszt pozyskania pieniądza na rynku międzybankowym, pełniła funkcję stopy maksymalnej.

W 2002 r. średnie dzienne wykorzystanie kredytu lombardowego wyniosło 169,7 mln zł, natomiast w poszczególnych kwartałach przedstawiało się następująco:

I kwartał	- 285,7 mln zł,
II kwartał	- 176,5 mln zł,
III kwartał	- 137,1 mln zł,
IV kwartał	- 81,4 mln zł.

Najwyższe średnie wykorzystanie kredytu lombardowego w miesiącu wystąpiło w styczniu i wyniosło 717,5 mln zł, natomiast dzienne stany zadłużenia przekraczały nawet 8 mld zł pod koniec miesiąca.

W 2002 r. banki korzystały z kredytu lombardowego głównie przed upływem terminów kończących okresy utrzymywania rezerw obowiązkowych na rachunkach bieżących NBP. Szczególna sytuacja wystąpiła na przełomie stycznia i lutego. Banki, w oczekiwaniu na obniżkę stóp procentowych NBP, zainwestowały znaczne środki w zakup bonów pieniężnych, co w powiązaniu z upływem „okresu rezerwowego” spowodowało, że bieżącą płynność uzupełniały kredytem z NBP.

W roku ubiegłym banki lokowały nadwyżki płynnych środków na rachunkach lokat terminowych w NBP. Instrument w formie depozytu składanego na koniec dnia z terminem zwrotu w następnym dniu operacyjnym, o oprocentowaniu określonym przez RPP, został wprowadzony w dniu 1 grudnia 2001 r. Ograniczając od dołu wahania stóp procentowych rynku międzybankowego pełnił funkcję stopy minimalnej.

W okresie styczeń – grudzień 2002 r. banki złożyły lokaty jednodniowe w NBP w łącznej wysokości 29,3 mld zł. Najwyższa miesięczna kwota ulokowanych w NBP środków banków wyniosła 14,4 mld zł (w lutym 2002 r.).

Zasady refinansowania banków w 2002 r. w formie redyskonta weksli i kredytu refinansowego na inwestycje centralne nie zmieniły się, jak również nie odegrały aktywnej roli w realizacji polityki pieniężnej.

Zadłużenie banków z tytułu udzielonych kredytów refinansowych zmniejszyło się w 2002 r. o 8,8% i wyniosło na koniec grudnia 5.090 mln zł. Spadek ten był wynikiem dokonanych, zgodnie z umowami zawartymi z bankami na 2002 r., spłat kredytu refinansowego na inwestycje centralne w kwocie 443,4 mln zł. Ponadto nastąpiła całkowita spłata kredytu redyskontowego, w wysokości 48 mln zł. Od lutego 2002 r. banki nie redyskontowały weksli w NBP.

W 2002 r. banki korzystały z wprowadzonego w grudniu 2001 r. nowego instrumentu refinansowania banków – kredytu technicznego - zaciąganego i spłacanego w tym samym dniu operacyjnym. Według stanu na 31 grudnia 2002 r., umowy z NBP zawarło 46 banków. Kredyt ten był codziennie wykorzystywany przez banki. Średnia dzienna kwota zadłużenia wyniosła 1,8 mld zł. Ta forma kredytu umożliwiła

usprawnienie rozliczeń i zarządzania płynnością w systemie bankowym w ciągu dnia operacyjnego.

3. NADZÓR BANKOWY

W 2002 r. Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego (GINB), jako organ wykonawczy Komisji Nadzoru Bankowego (KNB) oraz jednostka organizacyjna w strukturze NBP, prowadził działalność odzwierciedlającą podział ustawowych zadań nadzoru bankowego na: licencyjne, regulacyjne, analityczne, inspekcyjne oraz związane z bankowością spółdzielczą.

3.1. Zadania licencyjne

Działania licencyjne GINB w 2002 r. obejmowały realizację zadań o charakterze stałym, polegających na opracowywaniu wniosków o wydanie decyzji lub opinii Komisji Nadzoru Bankowego, wynikających z przepisów ustaw stanowiących podstawę działalności banków w Polsce. Działalność licencyjną GINB wykonywał w podziale na zadania dotyczące:

- tworzenia banków,
- otwierania przedstawicielstw banków zagranicznych,
- zmian w strukturze akcjonariatu banków oraz fuzji banków,
- zmian składów zarządów banków,
- zmian statutów banków.

3.1.1. Tworzenie banków

W 2002 r. GINB rozpatrywał 2 wnioski złożone do Komisji Nadzoru Bankowego o wydanie zezwolenia na utworzenie nowego banku (w 2001 r. – 11), z czego 1 wniosek dotyczył utworzenia banku hipotecznego, a 1 wniosek - utworzenia banku uniwersalnego, którego założycielem ma być bank zagraniczny. Po zakończeniu przez GINB postępowań w sprawie utworzenia banku Komisja Nadzoru Bankowego podjęła 1 uchwałę w sprawie utworzenia banku hipotecznego pod nazwą Nykredit Bank Hipoteczny Spółka Akcyjna (licencja z 18 listopada 2002 r.). Jeden wniosek o wydanie zezwolenia na utworzenie banku jest w trakcie rozpatrywania.

KNB podjęła również 4 uchwały dotyczące umorzenia postępowania w sprawach utworzenia banków – kas oszczędnościowo-budowlanych. Wnioski w tych sprawach zostały złożone do KNB w latach 1998-1999. Postępowanie zostało umorzone ze względu na uchwalenie w dniu 21 grudnia 2001 r. przez Sejm (w pakiecie tzw. ustaw okołobudżetowych) przepisów o utracie mocy obowiązującej ustawy z dnia 5 czerwca 1997 r. o kasach oszczędnościowo-budowlanych i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe, na podstawie której miały działać kasy.

Ponadto w ramach procesu tworzenia banków GINB rozpatrzył w 2002 r. 2 wnioski w sprawie wydania przez KNB zezwolenia na rozpoczęcie działalności operacyjnej

przez nowo utworzony bank. Po przeanalizowaniu wewnętrznych regulaminów i instrukcji oraz przeprowadzeniu kontroli, mającej na celu sprawdzenie stopnia przygotowania banków do rozpoczęcia działalności operacyjnej, KNB wydała decyzje zezwalające na rozpoczęcie działalności operacyjnej przez 2 banki, tj.:

- MHB Bank Polska SA w Warszawie (22 stycznia 2002 r.),
- Bank of Tokyo-Mitsubishi (Polska) SA w Warszawie (28 marca 2002 r.).

Na koniec 2002 r. działało 59 banków komercyjnych.

3.1.2. Otwieranie przedstawicielstw banków zagranicznych

W dniu 1 stycznia 2002 r. działało w Polsce 27 przedstawicielstw banków zagranicznych. W 2002 r., po rozpatrzeniu 2 nowych wniosków dotyczących prowadzenia przedstawicielstw banków zagranicznych w Polsce, działalność rozpoczęły przedstawicielstwa następujących banków:

- Otkrytoje Akcioniernoje Obszczestwo Biełoruskij Bank Razwitija i Rekonstrukcji „BIEŁINWESTBANK” z siedzibą w Mińsku,
- Investkredit Bank AG z siedzibą w Wiedniu.

W 2002 r. 12 przedstawicielstw banków zagranicznych zakończyło swoją działalność w Polsce. W dniu 31 grudnia 2002 r. w Polsce prowadziło działalność 17 przedstawicielstw banków zagranicznych.

3.1.3. Zmiany w strukturze akcjonariatu banków oraz fuzje banków

W 2002 r. GINB rozpatrywał:

- 20 wniosków w sprawie wydania zezwolenia na wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, w rezultacie Komisja Nadzoru Bankowego podjęła:
 - 12 uchwał zezwalających na wykonywanie prawa głosu na WZA,
 - 6 uchwał w sprawie umorzenia postępowania.

W sprawie pozostałych wniosków dotyczących zmian w akcjonariacie banków, rozpatrywanych w 2002 r., KNB podejmie decyzje w 2003 r.

- 4 wnioski w sprawie połączenia banków w formie spółek akcyjnych. Po ich przeanalizowaniu KNB podjęła 3 uchwały zezwalające na połączenia banków, związane z realizacją procesów naprawczych. Decyzja KNB w sprawie czwartego wniosku zostanie podjęta w 2003 r.

3.1.4. Zmiany składu zarządów banków

Spśród rozpatrywanych w 2002 r. przez nadzór bankowy 578 wniosków o wyrażenie zgody na powołanie członków zarządu (w 2001 r. – 219), w tym prezesów, KNB

wyraziła zgodę, w formie uchwały, na powołanie 306 członków zarządów banków, w tym prezesów, z czego:

- 38 uchwał dotyczyło wyrażenia zgody na powołanie członków zarządu w już działających bankach w formie spółki akcyjnej (w 2001 r. – 36),
- 2 uchwały dotyczyły członków zarządu w nowo powstałych bankach (w 2001 r. – 6),
- 266 uchwał dotyczyło powołania prezesów w działających bankach spółdzielczych, w związku z art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (w 2001 r. – 19).

Pozostałe wnioski, po uzupełnieniu wymaganej przepisami dokumentacji, zostaną rozpatrzone w 2003 r.

3.1.5. Zmiany statutów banków

W 2002 r. GINB rozpatrywał 661 (w 2001 r. – 481) wniosków o wydanie zezwolenia na dokonanie zmian w statutach banków (spółkach akcyjnych, jak również w bankach spółdzielczych) oraz 1 wniosek skierowany do KNB o wydanie opinii dotyczącej zmiany statutu banku państwowego, w wyniku czego KNB wydała:

- 58 decyzji w sprawie zmiany w statutach banków w formie spółki akcyjnej. Zmiany statutów banków dotyczyły najczęściej rozszerzenia katalogu czynności wykonywanych przez dany bank, podwyższenia kapitału zakładowego, zmian w sposobie reprezentacji banku, uprzywilejowania akcji co do głosu lub zmian nazwy banków;
- 485 decyzji w sprawie zmiany w statutach banków spółdzielczych. Zmiany wynikały przede wszystkim z nałożonego przez ustawę o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających obowiązku dostosowania statutów banków do przepisów ustawy (w tym 25 decyzji dotyczyło wyrażenia zgody na rozszerzenie terytorialnego zakresu działania banku spółdzielczego);
- 1 opinię dotyczącą zmiany statutu w banku państwowym.

Pozostałe wnioski zostaną zakończone podjęciem stosownych decyzji przez KNB, po dostarczeniu przez wnioskodawców wymaganych dokumentów.

3.2. Zadania regulacyjne

W 2002 r. podstawowym zadaniem GINB w zakresie działań regulacyjnych było, podobnie jak w latach poprzednich, tworzenie regulacji ostrożnościowych, ograniczających szeroko rozumiane ryzyko bankowe oraz dostosowywanie polskiego systemu bankowego do wymogów Unii Europejskiej i zaleceń Bazylejskiego

Komitetu ds. Nadzoru Bankowego. Realizacja tego zadania odbywała się poprzez analizę poszczególnych rodzajów ryzyka bankowego, przepisów prawa, problemów wynikających z wprowadzania przez banki nowych produktów i usług. W tym zakresie GINB brał udział w projektowaniu aktów prawnych oraz dokonywał interpretacji i udzielał wyjaśnień w zakresie obowiązujących przepisów prawa, w szczególności dotyczących regulacji ostrożnościowych, zasad rachunkowości banków i ewidencji księgowej operacji bankowych. Tworzył również nowe i modernizował już istniejące narzędzia sprawozdawcze oraz analityczne, służące do identyfikacji i oceny stopnia ryzyka podejmowanego przez banki, ustalenia strategii nadzorczej oraz zapewnienia prawidłowego funkcjonowania banków.

Działania GINB w zakresie zadań regulacyjnych w 2002 r. koncentrowały się głównie na prawnych unormowaniach obszarów szczególnie istotnych dla prawidłowości i bezpieczeństwa funkcjonowania systemu bankowego.

3.2.1. Projekty ustaw

3.2.1.1. Prawo bankowe

NBP czynnie uczestniczył w pracach nad projektem ustawy nowelizującej ustawę Prawo bankowe¹². Opracowane przepisy m.in.:

- regulują nowe obszary działalności banków, dotyczące:
 - zasad zlecania przez banki innym podmiotom czynności związanych z działalnością bankową (tzw. *outsourcing*),
 - sekurytyzacji wierzytelności bankowych, w szczególności w zakresie ograniczenia ryzyka banku związanego z sekurytyzacją,
- dokonują zmian w przepisach już obowiązujących, odnoszących się do:
 - regulacji ostrożnościowych w zakresie: koncentracji wierzytelności, rachunku funduszy własnych oraz norm adekwatności kapitałowej,
 - zasad przekazywania przez banki informacji objętych tajemnicą bankową,
 - nadzoru skonsolidowanego nad bankami,
 - kontroli przepływu własności akcji w bankach w formie spółki akcyjnej,
 - postępowania naprawczego i likwidacyjnego banków.

Nowelizacja znacząco wpłynie na zwiększenie stabilności sektora bankowego poprzez stworzenie nowych oraz modyfikację już istniejących regulacji ostrożnościowych. Jednocześnie przepisy te, wraz z aktami wykonawczymi wydawanymi przez KNB na podstawie zawartych w nich delegacji ustawowych, tworzą kompleksowy system aktów prawnych, normujących zasady przeciwdziałania różnym rodzajom ryzyka bankowego, występującym w działalności banków. Nowelizacja ustawy Prawo

¹² Projekt ustawy po pozytywnym zaopiniowaniu przez Zarząd NBP i KNB został przekazany do MF do dalszych prac legislacyjnych.

bankowe ma na celu osiągnięcie pełnej zgodności polskich regulacji z unormowaniami ostatnio wprowadzonymi w Unii Europejskiej.

3.2.1.2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających

Projekt ustawy ma na celu usprawnienie funkcjonowania sektora bankowości spółdzielczej. Projekt ten m.in.:

- dostosowuje obowiązujące przepisy do sytuacji bankowości spółdzielczej, związanej z procesem łączenia się banków zrzeszających,
- wyłącza Bank Gospodarki Żywnościowej SA z kategorii banków zrzeszających się,
- poszerza katalog czynności, do których wykonywania będą uprawnione banki spółdzielcze,
- wprowadza regulacje dotyczące funkcjonowania spółdzielczego zrzeszania skonsolidowanego.

W toku prac legislacyjnych nad projektem NBP przedstawił m.in. stanowisko wobec poselskich propozycji zmian do tego projektu, dotyczących zwolnienia banków spółdzielczych z obowiązku odprowadzania rezerwy obowiązkowej w kwocie 1 mln zł, z jednoczesnym powiązaniem tego zwolnienia z obowiązkiem przeznaczenia 85% zysków danego banku uzyskanych w roku obrotowym na fundusze własne. W przedstawionym stanowisku NBP wskazał na konieczność równego traktowania w tym zakresie banków komercyjnych i spółdzielczych. Zwrócił również uwagę, że z proponowanego zwolnienia nie będą mogły korzystać banki, które stratą zakończą rok obrotowy.

3.2.2. Akty wykonawcze do ustaw

W 2002 r. NBP, w tym GINB w szerokim zakresie uczestniczył w przygotowaniu aktów wykonawczych będących wykonaniem upoważnień ustawowych Komisji Nadzoru Bankowego oraz Ministra Finansów, zawartych w następujących aktach prawnych:

- **Ustawa Prawo bankowe.** GINB przygotował projekt uchwały KNB¹³, który dotyczył wykazu dokumentów załączanych do wniosków o wydanie zezwolenia na utworzenie banku, o wyrażenie zgody na powołanie członków zarządu banku oraz do informacji o składzie zarządu, przedstawianej przez radę nadzorczą banku. Celem wydania uchwały było, oprócz wypełnienia delegacji ustawowej, określenie między innymi wykazu dokumentów i niezbędnych informacji załączanych do wniosków kierowanych do KNB w omawianych sprawach.

¹³ Uchwała KNB nr 1/2002 z dnia 10 stycznia 2002 r. (Dz.Urz. NBP nr 1, poz. 1).

- **Ustawa o Narodowym Banku Polskim.** GINB przygotował trzy projekty uchwał KNB, w tym:
 - projekt uchwały w sprawie zmiany „Regulaminu Komisji Nadzoru Bankowego”¹⁴. Nowelizacja uchwały była konsekwencją zmian wynikających z ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających¹⁵ oraz ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw¹⁶;
 - projekt uchwały nowelizującej uchwałę nr 1/1999 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 6 stycznia 1999 r. w sprawie trybu wykonywania nadzoru bankowego.¹⁷ Nowelizacja miała na celu dostosowanie przepisów uchwały do ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw.
- **Ustawa o listach zastawnych i bankach hipotecznych.** GINB opracował projekt uchwały KNB dotyczący określenia wzoru rejestru zabezpieczenia listów zastawnych w związku ze zmianą ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych¹⁸.
- **Ustawa o rachunkowości.** GINB wspólnie z Ministerstwem Finansów przygotował 2 projekty rozporządzeń Ministra Finansów nowelizujących rozporządzenia MF w sprawie:
 - zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków,
 - szczególnych zasad rachunkowości banków.

Nowelizacje zostały przeprowadzone na podstawie wniosków płynących z monitorowania skutków nowych regulacji, a także uwzględniały postulaty banków. Zgodnie z przepisami znowelizowanej ustawy o rachunkowości ww. projekty, po uzgodnieniach międzyresortowych oraz ze środowiskiem bankowym, zostały pozytywnie zaopiniowane przez KNB, a następnie wydane przez Ministra Finansów.

3.2.3. Inne obszary działalności regulacyjnej

W 2002 r. GINB realizował również następujące zadania:

- kontynuował prace zmierzające do podpisania porozumień z:
 - zagranicznymi organami nadzoru bankowego, ze szczególnym uwzględnieniem krajów, które są członkami UE oraz których banki mają znaczący udział w polskim sektorze bankowym,

¹⁴ Uchwała KNB nr 2/2002 z dnia 10 stycznia 2002 r. (niepublikowana).

¹⁵ Dz.U. nr 119, poz. 1252.

¹⁶ Dz.U. nr 111, poz. 1195.

¹⁷ Uchwała KNB nr 3/2002 z dnia 6 lutego 2002 r. (Dz.Urz. NBP nr 4, poz. 6); tekst jednolity uchwała KNB nr 4/2002 z dnia 6 marca 2002 r. (Dz.Urz. NBP nr 6, poz. 10).

¹⁸ Uchwała KNB nr 5/2002 z dnia 18 listopada 2002 r. (Dz.Urz. NBP nr 18, poz. 45).

- krajowymi organami nadzoru nad sektorem finansowym – KPWiG i KNUiFE. W grudniu 2002 r. KNB zaakceptowała nowe porozumienie z KPWiG, które zostało podpisane 4 lutego 2003 r. Trwają uzgodnienia porozumienia z KNUiFE;
- przygotował dla Komisji Nadzoru Bankowego informację nt. przestrzegania przez banki rekomendacji nadzoru bankowego, zawierających zasady „dobrej praktyki bankowej”, a następnie dokonał przeglądu funkcjonujących rekomendacji pod kątem ich aktualności, z uwzględnieniem zmian w przepisach regulujących zagadnienia będące przedmiotem rekomendacji. Przeglądem i nowelizacją objęto rekomendacje dotyczące:
 - systemu monitorowania płynności finansowej banków,
 - zarządzania ryzykiem towarzyszącym zawieraniu przez banki transakcji na rynku instrumentów pochodnych,
 - ograniczania ryzyka inwestycji finansowych banków,
 - zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań,
 - zarządzania ryzykiem towarzyszącym systemom informatycznym i telekomunikacyjnym używanym przez banki,
 - kontroli wewnętrznej w banku,
 - zarządzania ryzykiem walutowym w bankach oraz zasad dokonywania przez banki operacji obciążonych ryzykiem walutowym.
 11 grudnia 2002 r. KNB przyjęła znowelizowane rekomendacje;
- kontynuował prace analityczne dotyczące projektu regulacji zawartych w dokumencie Bazylejskiego Komitetu ds. Nadzoru Bankowego: Nowa Umowa Kapitałowa (NUK), i ich wpływu na sektor bankowy;
- w zakresie sprawozdawczości:
 - przygotował oraz wprowadził do systemu Bankowej Informacji Sprawozdawczej modyfikacje związane z dostosowaniem do wymogów Unii Europejskiej, wprowadzeniem nowych regulacji nadzorczych, zmianami w ustawie o rachunkowości oraz zmianą zakresu informacji wymaganych od banków specjalistycznych (hipotecznych),
 - przygotował pakiet sprawozdawczy dla banków zobowiązanych do sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych,
 - ustalił zasady sporządzania sprawozdań finansowych na potrzeby nadzoru bankowego przez banki krajowe mające oddziały zagraniczne.

3.3. Zadania analityczne

Działalność GINB związana z nadzorem analitycznym nad bankami polegała przede wszystkim na realizacji zadań o charakterze stałym. Koncentrowały się one na:

- kompleksowej analizie sytuacji sektora bankowego,
- bezpośrednim nadzorze analitycznym nad bankami komercyjnymi (tzw. zza biurka),

- nadzorze nad bankami znajdującymi się w trudnej sytuacji finansowej.

3.3.1. Kompleksowa analiza sytuacji sektora bankowego

Prowadzona przez GINB analiza sytuacji sektora bankowego obejmowała:

- opracowywanie kwartalnych *Ocen sytuacji ekonomicznej banków*, zawierających kompleksową informację o sytuacji polskiego sektora bankowego¹⁹, przedstawiających występujące w nim zjawiska i tendencje oraz źródła potencjalnych zagrożeń jego stabilności,
- podstawowe dane o sektorze prezentowane w *Ocenie* udostępniono odbiorcom zewnętrznym w formie opracowania *Sytuacja finansowa banków. Synteza*²⁰,
- dokonanie rocznej oceny *Wpływu polityki pieniężnej, podatkowej i nadzorczej na rozwój banków w 2001 r.* (zgodnie z art. 25 ustawy o Narodowym Banku Polskim),
- prowadzenie systemu ewidencji zagranicznych klientów banków oraz badanie ryzyka związanego z dużymi zaangażowaniami banków,
- dokonywanie analizy wybranych obszarów działalności banków i opracowywanie na ich podstawie informacji na potrzeby własne, Komisji Nadzoru Bankowego, Zarządu NBP, organów władzy i administracji państwowej oraz innych jednostek zewnętrznych (w szczególności międzynarodowych organizacji i instytucji finansowych).

3.3.2. Bezpośredni nadzór analityczny nad bankami komercyjnymi (tzw. zza biurka)

Bezpośredni nadzór analityczny nad bankami komercyjnymi w 2002 r. obejmował m.in.:

- bieżącą i kwartalną analizę i ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej poszczególnych banków. W związku z tym na bieżąco dokonywano aktualizacji tzw. Arkuszy Nadzorczych, zawierających najistotniejsze informacje dotyczące poszczególnych banków,²¹ oraz opracowywano miesięczne raporty o sytuacji banków (wskazujące w uzasadnionych przypadkach na podjęcie pilnych działań nadzorczych). Z kolei na podstawie wyników analizy kwartalnej ustalano ocenę

¹⁹ Ocenę roczną za 2001 r. otrzymali m.in.: Prezydent RP, Marszałkowie Sejmu i Senatu, Prezes Rady Ministrów, wybrani ministrowie i kierownicy urzędów centralnych oraz przewodniczący trzech komisji sejmowych.

²⁰ Są one udostępniane w wersji polskiej i angielskiej szerokim kręgom odbiorców, m.in. za pośrednictwem strony internetowej NBP.

²¹ Zawierają one m.in. ocenę banku w systemie CAEL, charakterystykę ponoszonego przez bank ryzyka oraz przestrzegania norm określonych w ustawie Prawo bankowe i innych przepisach oraz regulacjach nadzorczych.

banku w systemie CAEL²², wskazywano obszary mogące stanowić źródło zagrożeń, które wymagają szczegółowej kontroli w trakcie inspekcji oraz opracowywano strategię nadzorczą wobec banków. Wnioski prezentowane były w Streszczeniach dla Kierownictwa. Począwszy od stycznia 2002 r. nadawane bankom oceny w systemie CAEL były przekazywane (z uzasadnieniem) zarządom i radom nadzorczym banków.

- podejmowanie działań interwencyjnych, wyjaśniających i informacyjnych²³.
- opiniowanie działalności banków dla potrzeb instytucji zewnętrznych.
- typowanie banków do inspekcji kompleksowych i problemowych.

3.3.3. Nadzór nad bankami komercyjnymi znajdującymi się w trudnej sytuacji finansowej

W 2002 r. 22 banki znajdowały się w trudnej sytuacji (w 2001 r. - 24), w tym 18 realizowało programy postępowania naprawczego zatwierdzone przez KNB, a 4 uzgadniały założenia do programów naprawczych. Jednocześnie 6 banków realizowało postępowania likwidacyjne, a 4 - postępowania upadłościowe. Bezpośredni nadzór nad tymi bankami obejmował:

- bieżącą analizę sytuacji banków wraz z oceną realizacji programów naprawczych; na podstawie tej analizy opracowywano informacje dla KNB;
- sporządzenie opinii o programach postępowania naprawczego dla 15 banków; na tej podstawie 12 programów uzyskało akceptację KNB, pozostałe banki były zobowiązane do wprowadzenia korekt i uzupełnień;
- przygotowywanie dla KNB propozycji działań w trybie nadzoru dla banków objętych postępowaniem naprawczym, w tym: ustanowienie zarządu komisarycznego (3), zawieszenie działalności i przejęcie przez inny bank (1), zalecenie zaniechania określonych form reklamy (1), ustanowienie kuratora nadzorującego wykonanie programu naprawczego przez bank (1), zlecenie przeprowadzenia badania sprawozdania finansowego banków na koszt NBP (2).

Ponadto informowano BFG o nałożeniu na banki obowiązku wszczęcia procesu postępowania naprawczego i podejmowanych działaniach w trybie nadzoru oraz -

²² Stanowi ona metodę oszacowania poszczególnych rodzajów ryzyka bankowego i służy m.in. do planowania terminów i częstotliwości inspekcji kompleksowych i problemowych. Poszczególne litery oznaczają: adekwatność kapitału (C), jakość aktywów (A), wyniki finansowe (E) i płynność (L).

²³ Podjęte w 2002 r. interwencje dotyczyły m.in.: naruszeń przepisów ustawowych lub regulacji nadzorczych (art. 22, art. 71, art. 79 i art. 111 ustawy Prawo bankowe – odpowiednio 2, 12, 2, 27 przypadków), występowania różnic między bankami w klasyfikacji należności od tego samego kredytobiorcy (dotyczyło to 1051 podmiotów), błędów bądź niedotrzymania terminów przesłania sprawozdawczości do NBP (31), uwag zawartych w opiniach i raportach audytorów (9).

w indywidualnych przypadkach - o sytuacji finansowej poszczególnych banków.

3.4. Zadania inspekcyjne

Zadania inspekcyjne realizowane przez GINB w 2002 r. koncentrowały się, podobnie jak w poprzednich latach, na przeprowadzaniu czynności kontrolnych na miejscu w bankach komercyjnych i spółdzielczych, oddziałach i przedstawicielstwach banków zagranicznych oraz na poprawie jakości i efektywności procesu inspekcji poprzez tworzenie, rozwijanie i doskonalenie inspekcyjnych procedur nadzorczych oraz opracowanie metodologii badań poszczególnych rodzajów ryzyka bankowego. W 2002 r. wzrosła efektywność procesu inspekcji w rezultacie lepszego wykorzystania zasobów ludzkich oraz wprowadzenia bardziej skutecznych narzędzi inspekcyjnych. Opracowano program specjalistycznych szkoleń, których celem jest podwyższanie kwalifikacji zawodowych inspektorów nadzoru bankowego.

Poniżej przedstawiono szczegółowe zadania inspekcyjne, w podziale na:

- czynności kontrolne wykonywane w bankach komercyjnych, spółdzielczych, w oddziałach banków oraz w przedstawicielstwach banków zagranicznych,
- zakres przeprowadzanych czynności kontrolnych,
- wsparcie procesu inspekcji - metodologie i narzędzia nadzorcze.

3.4.1. Czynności kontrolne w bankach komercyjnych, spółdzielczych, oddziałach banków oraz w przedstawicielstwach banków zagranicznych

W 2002 r. nadzór bankowy przeprowadził w bankach następujące czynności kontrolne:

- 108 inspekcji kompleksowych (w 2001 r. – 104), w tym:
 - 20 inspekcji w bankach komercyjnych; dodatkowo przeprowadzono pilotażową inspekcję w oddziale Kredyt Banku SA na Litwie,
 - 6 inspekcji w dużych bankach spółdzielczych, tj. mających sumę bilansową powyżej 100 mln zł,
 - 82 inspekcje w pozostałych bankach spółdzielczych;
- 73 inspekcje problemowe (w 2001 r. – 97), w tym:
 - 7 inspekcji (planowanych) w bankach komercyjnych w zakresie wybranych obszarów działalności banków,
 - 4 inspekcje w dużych bankach spółdzielczych, posiadających sumę bilansową powyżej 100 mln zł,
 - 48 inspekcji w pozostałych bankach spółdzielczych,
 - 14 inspekcji w bankach komercyjnych w zakresie przestrzegania przez banki uchwały nr 4/98 KNB z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie trybu postępowania banków w przypadkach prania pieniędzy oraz ustalenia wysokości kwoty i warunków prowadzenia rejestru wpłat gotówkowych

powyżej określonej kwoty oraz danych o osobach dokonujących wpłaty i na rzecz których wpłata została dokonana;

- 15 postępowań wyjaśniających (w 2001 r. – 23):
 - 14 postępowań wyjaśniających w bankach komercyjnych.
 - 1 postępowanie wyjaśniające w banku spółdzielczym;
- 2 kontrole w związku z przygotowaniem banku do rozpoczęcia działalności operacyjnej;
- 2 czynności kontrolne związane z zawieszeniem działalności banków spółdzielczych;
- w 3 bankach - czynności związane z wprowadzeniem zarządu komisarycznego;
- 4 inspekcje w przedstawicielstwach banków zagranicznych.

Czynności kontrolne zostały przeprowadzone na podstawie planu inspekcji zatwierdzonego przez Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego. Plan inspekcji w bankach komercyjnych został opracowany zgodnie z modelem badań okresowych opartych na cyklu nadzorczym, a także przy uwzględnieniu wyników bieżącej analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej poszczególnych banków. W wyniku przeprowadzonych inspekcji Przewodniczący KNB skierował do banków zalecenia poinspekcyjne.

3.4.2. Zakres przeprowadzanych czynności kontrolnych

Przeprowadzane inspekcje obejmowały:

- Działania związane z realizacją zadań nałożonych na nadzór bankowy przez ustawę Prawo bankowe, realizowane w ramach inspekcji kompleksowych i problemowych. W ramach inspekcji kompleksowych badaniu poddano następujące obszary: jakość aktywów, płynność, ryzyko stopy procentowej, ryzyko operacji walutowych, wynik finansowy, kapitał, zarządzanie oraz przestrzeganie przepisów regulujących działalność banków, statutu i warunków określonych w zezwoleniu na utworzenie banku. W 2002 r. zakres inspekcji poszerzono o regularne badanie procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym technologii informatycznej i bankowości elektronicznej.
- Zadania zlecone przez Zarząd NBP:
 - kontrole rozliczeń pieniężnych i rozrachunków międzybankowych,
 - kontrole w zakresie prawidłowości naliczania i odprowadzania wymaganej wysokości rezerwy obowiązkowej w bankach komercyjnych,
 - kontrole sprawozdawczości banków w odniesieniu do zagadnień związanych ze statystyką bilansu płatniczego.

3.4.3. Metodologia i narzędzia nadzorcze - wsparcie procesu inspekcji

W 2002 r., zarówno w ramach działań planowych, jak i wynikających z bieżących

potrzeb, kontynuowano prace nad procedurami i jednolitymi standardami prowadzenia czynności kontrolnych w bankach. Celem tych działań jest dalsza poprawa jakości i wzrost efektywności inspekcji oraz dostosowanie standardów do zmieniających przepisów prawa. W ramach realizowanych prac zaktualizowano część istniejących metodologii oraz przygotowano nowe narzędzia nadzorcze. W tym zakresie:

- zostały zaktualizowane następujące metodologie:
 - system oceny punktowej banków - uwzględniono zmiany przepisów prawa w zakresie wyceny aktywów banków;
 - wytyczne do przeprowadzania czynności kontrolnych w zakresie przeciwdziałania procederowi prania pieniędzy w centralach i jednostkach organizacyjnych banków w trakcie inspekcji kompleksowej - w celu dostosowania procedur do zmienionej ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu;
 - metodologia doboru kredytów i innych zaangażowań do zbadania podczas inspekcji na miejscu – na podstawie doświadczeń wynikających z dotychczasowego stosowania metodologii doprecyzowano sposób doboru próby oraz niektóre pojęcia i definicje przyjęte w metodologii;
 - przygotowano nowe metodologie dotyczące standaryzacji procesu inspekcyjnego:
 - instrukcję dotyczącą badania ryzyka operacyjnego technologii informatycznej i bankowości elektronicznej,
 - procedury przeprowadzania inspekcji w ramach nadzoru skonsolidowanego nad bankami,
 - procedury sprawdzania poprawności wyliczania wymogu kapitałowego,
 - metodologię przygotowania zaleceń poinspekcyjnych.

W 2002 r. w celu poprawy jakości i efektywności procesu inspekcyjnego rozpoczęto prace nad opracowaniem założeń do informatycznego systemu wsparcia procesu inspekcji. W tym zakresie przeprowadzono analizę potrzeb oraz przygotowano wstępne założenia dla systemu. Wprowadzenie w przyszłości tego systemu usprawni i skróci proces przygotowywania oraz przeprowadzania czynności kontrolnych w bankach.

Istotnym czynnikiem wpływającym na zwiększenie przejrzystości działania nadzoru bankowego było wprowadzenie w 2002 r. zasady przekazywania bankom informacji o przyznanych w wyniku badań inspekcyjnych ocenach, nadawanych w ramach przyjętego w GINB systemu ocen punktowych banków.

3.5. Zadania związane z sektorem banków spółdzielczych

W 2002 r. kontynuowane były procesy konsolidacyjne zmierzające do wzmocnienia

kapitałowego banków spółdzielczych. Liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się z 642 w 2001 r. do 605 w 2002 r., przy czym w 35 przypadkach był to efekt łączenia się banków.

W związku z koniecznością spełnienia wymogów określonych przepisami z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających zakończył się w 2002 r. proces łączenia banków pełniących funkcje banków zrzeszających banki spółdzielcze. Na koniec 2002 r. 603 banki spółdzielcze były zrzeszone w 3 strukturach zrzeszających. Poza strukturami działały: Spółdzielczy Bank Rozwoju „Samopomoc Chłopska” w Warszawie oraz Krakowski Bank Spółdzielczy w Krakowie.

Funkcjonujące 3 struktury zrzeszające to:

- Gospodarczy Bank Wielkopolski SA w Poznaniu, który zapoczątkował procesy łączeniowe wśród banków zrzeszających, przyłączył Bałtycki Bank Regionalny SA w Koszalinie, a następnie Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA w Bydgoszczy.
- Bank Polskiej Spółdzielczości SA w Warszawie, powstały w wyniku przejęcia przez Górnoląski Bank Południowo-Zachodni SA we Wrocławiu pięciu banków zrzeszających, tj. Małopolskiego Banku Regionalnego SA w Krakowie, Lubelskiego Banku Regionalnego SA w Lublinie, Rzeszowskiego Banku Regionalnego SA w Rzeszowie, Banku Unii Gospodarczej SA w Warszawie i Warmińsko-Mazurskiego Banku Regionalnego SA w Olsztynie, w trybie przeniesienia majątku w zamian za akcje oraz zmiany nazwy i siedziby. Bank Polskiej Spółdzielczości SA przejął w trybie art. 147 ust. 2 ustawy Prawo bankowe Dolnośląski Bank Regionalny SA we Wrocławiu.
- Mazowiecki Bank Regionalny SA.

Łączenia banków spółdzielczych przebiegały pod wnikliwym nadzorem. Niektóre z nich zgodnie z postanowieniami art. 142 ust. 4 Prawa bankowego²⁴, mogły nastąpić jedynie za zgodą KNB. Na koniec 2002 r. przeciętne fundusze własne wyniosły 3.436 tys. zł (tj. 891 tys. euro). Wraz ze wzrostem przeciętnych funduszy własnych zwiększył się poziom bezpieczeństwa środków pieniężnych zgromadzonych w bankach oraz możliwości obsługi klientów.

W 2002 r. bieżące zadania związane z nadzorowaniem działalności banków spółdzielczych i banków zrzeszających polegały głównie na bieżącym monitorowaniu sytuacji finansowej banków, sporządzaniu kwartalnych analiz ich sytuacji finansowej oraz prowadzeniu korespondencji w sprawach bieżących z nadzorowanymi bankami.

²⁴ W przypadku powstania straty bilansowej bank może połączyć się z innym bankiem tylko po uzyskaniu zgody KNB.

W 2002 r. 67 banków spółdzielczych podlegało postępowaniu naprawczemu. Wynikające stąd zadania nadzorcze koncentrowały się głównie na opiniowaniu programów postępowania naprawczego, monitorowaniu ich realizacji przez banki oraz współpracy z ustanowionymi w 13 bankach kuratorami, czuwającymi nad przebiegiem realizacji programów naprawczych.

Poza nadzorem nad działalnością funkcjonujących banków nadzorowano w 2002 r. także 94 banki spółdzielcze poddane procedurze upadłościowej i likwidacyjnej (w tym w 10 przypadkach postępowanie upadłościowe zostało zakończone i złożono wniosek o wykreślenie banku z rejestru). W związku z powyższym GINB:

- przygotował 5 projektów opinii KNB dotyczących spraw upadłościowych i likwidacyjnych, które kierowane były do syndyków, likwidatorów oraz właściwych sądów;
- skierował 50 pism interwencyjnych do syndyków oraz sądów prowadzących postępowanie upadłościowe.

Komisja Nadzoru Bankowego w 2002 r. wielokrotnie zajmowała się sprawami związanymi z działalnością banków spółdzielczych, w tym:

- podjęła 13 uchwał dotyczących banków spółdzielczych i banków zrzeszających, tj.:
 - 1 uchwałę w sprawie wydania zezwolenia na połączenie banków,
 - 2 uchwały dotyczące zawieszenia działalności banków,
 - 4 uchwały w sprawie wydania zezwolenia na przejęcie banków,
 - 2 uchwały: z żądaniem zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy w celu rozpatrzenia sytuacji banku oraz podjęcia stosownych uchwał,
 - 2 uchwały o umorzeniu zawieszono postępowania dotyczące zatwierdzenia projektu umowy zrzeszenia oraz w sprawie zawieszenia działalności banku,
 - 1 uchwałę w sprawie zawieszenia w czynnościach Prezesa Zarządu Banku,
 - 1 uchwałę w sprawie wystąpienia do Rady Nadzorczej Banku z wnioskiem o odwołanie Prezesa Zarządu.
- dokonywała ocen, kwartalnej i rocznej, w zakresie prowadzonego nadzoru analitycznego nad bankami, w tym także nad sektorem banków spółdzielczych, przedstawionych w opracowaniach GINB dotyczących oceny sytuacji ekonomicznej banków w: 2001 r., I kwartale 2002 r., I półroczu 2002 r., I-IX 2002 r. i kwartalnej informacji na temat banków objętych postępowaniem naprawczym,
- zapoznała się z informacjami na temat przebiegu konsolidacji banków zrzeszających banki spółdzielcze oraz banków spółdzielczych, które nie osiągnęły progu kapitałowego na dzień 31 grudnia 2001 r., i propozycjami działań wobec tych banków.

Przewodniczący Komisji Nadzoru Bankowego, działając z upoważnienia KNB, rozpatrzył m.in. następujące sprawy:

- zobowiązania do opracowania programu postępowania naprawczego lub sporządzenia jego korekty – 17,
- akceptacji programu postępowania naprawczego – 14,
- ustanowienia kuratora nadzorującego wykonanie programu naprawczego – 3,
- uchylenia decyzji o ustanowieniu kuratora nadzorującego wykonanie programu naprawczego – 1,
- wydania zezwolenia na zaliczenie do funduszy uzupełniających banku środków pieniężnych przyjętych przez bank na okres co najmniej 5 lat – 5,
- wcześniejszego zwrotu środków pożyczki podporządkowanej zaliczonych do funduszy uzupełniających banku – 4,
- uchylenia decyzji w sprawie zakazu udzielania kredytów i pożyczek pieniężnych członkom Zarządu Rady Nadzorczej i pracownikom banku – 1,
- nieuwzględniania w pomniejszeniach funduszy własnych zaangażowania kapitałowego przekraczającego 10% funduszy banku – 1.

W zakresie nadzoru nad bankami spółdzielczymi GINB w 2002 r. zaopiniował 5 wniosków banków ubiegających się o pożyczkę z BFG oraz informował Fundusz o nałożeniu na banki obowiązku wszczęcia postępowania naprawczego i działaniach podejmowanych w trybie nadzoru.

3.6. Udział Narodowego Banku Polskiego w sanacji banków

Z dniem 31 grudnia 2002 r. upłynął dziewiąty rok realizacji procesów naprawczych w bankach korzystających z pomocy finansowej NBP. W 2002 r. NBP nie udzielał finansowego wsparcia w realizacji programów naprawczych banków, natomiast analizował realizację postępowania naprawczego i nadzorował terminowość spłat zadłużenia banków, zgodnie z porozumieniami zawartymi w latach 1993-1994 (uwzględniając późniejsze zmiany).

W 2002 r. pomoc finansowa utrzymywana była w 5 bankach. Łączna kwota zaangażowania z tego tytułu (kredyt wekslowy i wykup obligacji), według stanu na 31 grudnia 2002 r., wynosiła 186,09 mln zł, tj. o 9% mniej niż na koniec 2001 r.

Zmniejszenie wierzytelności NBP nastąpiło w wyniku spłaty części zadłużenia, zgodnie z zawartymi porozumieniami, a mianowicie:

- odkupu weksli własnych przez 2 banki komercyjne, które przy pomocy NBP przejęły banki spółdzielcze w trudnej sytuacji finansowej; spłata zadłużenia przez te banki zakończyła udział NBP w restrukturyzacji sektora banków spółdzielczych i tym samym NBP odzyskał środki zaangażowane w procesy naprawcze sektora

banków spółdzielczych;

- zmniejszenia stanu należności z tytułu dyskonta weksli w wyniku przedłożenia przez 3 banki komercyjne (kontynuujące działania naprawcze przy pomocy NBP) weksli własnych o niższej wartości,
- zmniejszenia wartości nabytych przez NBP obligacji, wyemitowanych przez 2 banki krajowe, w wyniku odkupienia przez te banki kolejnych serii swoich obligacji.

W 2002 r. Zarząd NBP nie zwolnił żadnego banku z utrzymywania rezerwy obowiązkowej.

W 2002 r. 4 banki nadal korzystały ze wsparcia NBP – na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o NBP z dnia 29 sierpnia 1997 r. – w formie zwolnienia z utrzymywania rezerwy obowiązkowej. Kwota zwolnionej rezerwy obowiązkowej na 31 grudnia 2002 r. wynosiła 1,1 mld zł i dotyczyła trzech banków (z dniem 29 czerwca 2002 r. wygasła decyzja o zwolnieniu z rezerwy obowiązkowej wydana dla 1 banku). Decyzje o udzieleniu zwolnienia z rezerwy obowiązkowej zostały podjęte w poprzednich latach.

W styczniu 2002 r. wygasła umowa podpisana 21 grudnia 2000 r. z PKO BP SA w sprawie form i zakresu pomocy w realizacji programu postępowania naprawczego PKO BP SA w latach 1999-2003. Realizacja programu naprawczego w 2001 r. przebiegała zgodnie z założeniami. Osiągnięte przez bank wyniki znacznie wyprzedzały założenia programu naprawczego, dlatego NBP, dążąc do jednolitego traktowania banków, zaprzestał w styczniu 2002 r. finansowego wspierania programu naprawczego PKO BP SA. Pomoc udzielona w formie częściowego zwolnienia banku z obowiązku utrzymywania rezerwy obowiązkowej oraz odkupienia części obligacji NBP, które PKO BP SA miał w swoim portfelu w związku z obniżką stóp rezerwy obowiązkowej, wygasła w dniu 2 stycznia 2002 r. W dniu 3 stycznia 2002 r. PKO BP SA ponownie nabył obligacje NBP, w kwocie 3,2 mld zł, wyemitowane przez NBP z tytułu obniżenia stóp rezerwy obowiązkowej. Począwszy od 3 stycznia 2002 r. bank utrzymuje w pełnej wysokości wymaganą rezerwę obowiązkową.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- 31 grudnia 2002 r. w Polsce działało 59 banków komercyjnych, 17 przedstawicielstw banków zagranicznych oraz 605 banków spółdzielczych.
- KNB podjęła 1 uchwałę w sprawie utworzenia banku hipotecznego.
- KNB wydała decyzje zezwalające na rozpoczęcie działalności operacyjnej przez 2 banki.
- W 2002 r. działalność rozpoczęły 2 nowe przedstawicielstwa banków zagranicznych.
- Rozpoczęto przekazywanie bankom ocen przyznawanych w wyniku badań inspekcyjnych oraz ocen nadawanych raz na kwartał w wyniku sprawowanego nadzoru analitycznego, co zwiększyło przejrzystość działania nadzoru bankowego.
- Prowadzono prace w zakresie regulacji ostrożnościowych ograniczających szeroko rozumiane ryzyko bankowe.
- Dostosowywano regulacje dotyczące polskiego systemu bankowego do wymogów Unii Europejskiej i zaleceń Bazylejskiego Komitetu ds. Nadzoru Bankowego.
- Prowadzono prace nad projektem ustawy nowelizującej Prawo bankowe, w tym w zakresie uregulowania prawnego *outsourcingu*, zmian dotyczących regulacji ostrożnościowych, nadzoru skonsolidowanego, tajemnicy bankowej, postępowania naprawczego i likwidacyjnego banków.
- Kontynuowano działania zmierzające do podpisania porozumień z zagranicznymi organami nadzoru bankowego.
- Prowadzono analizy w zakresie Nowej Umowy Kapitałowej. Przeprowadzono m.in. Trzecie Badanie Ilościowe (QIS3) wpływu projektowanych nowych rozwiązań na sytuację sektora bankowego w Polsce.
- Przeprowadzono m.in. 108 inspekcji kompleksowych oraz 73 inspekcje problemowe. Zakres inspekcji poszerzono o badanie procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym technologii informatycznej i bankowości elektronicznej.

4. DZIAŁALNOŚĆ EMISYJNA NBP

4.1. Pieniądz gotówkowy w obiegu

Pieniądz gotówkowy w obiegu ogółem wg stanu na dzień 31 grudnia 2002 r. osiągnął wartość 46.745,0 mln zł. Oznacza to wzrost pieniądza gotówkowego o 3.614,7 mln zł, tj. o 8,4% w odniesieniu do stanu na dzień 31 grudnia 2001 r.

Pieniądz gotówkowy w obiegu, liczony bez kas banków, wyniósł na dzień 31 grudnia 2002 r. 42.194,0 mln zł, co oznacza wzrost o 10,4% w stosunku do 2001 r.

Wzrost pieniądza gotówkowego spowodowany był przede wszystkim spadkiem opłacalności depozytów bankowych z uwagi na szybkie zmniejszanie się oprocentowania oraz wprowadzeniem opodatkowania dochodów odsetkowych.

Czynniki te prowadziły do poszukiwania innych form lokowania oszczędności. Skutkowało to upłynnianiem przynajmniej części lokat bankowych w momencie upływu deklarowanych okresów oszczędzania i niekiedy nieodnawianiem ich na następne okresy.

Kształtowanie się wartości i dynamiki pieniądza gotówkowego w poszczególnych miesiącach 2002 r. w odniesieniu do stanu na koniec 2001 r. przedstawia tablica nr 12.

Tablica nr 12

Dynamika obiegu pieniądza gotówkowego w poszczególnych miesiącach 2002 r.

Miesiąc	Wartość pieniądza gotówkowego w obiegu ogółem	Wartość pieniądza gotówkowego (bez kas banków)	Dynamika obiegu pieniądza gotówkowego ogółem	Dynamika obiegu pieniądza gotówkowego (bez kas banków)
	w mln zł		grudzień 2001 = 100	
Grudzień 2001	43.130,3	38.212,6	x	x
Styczeń 2002	40.465,2	36.755,1	93,8	96,2
Luty	41.389,5	37.932,6	96,0	99,3
Marzec	43.128,5	38.789,8	100,0	101,5
Kwiecień	44.166,7	40.005,0	102,4	104,7
Maj	43.905,8	39.832,4	101,8	104,2
Czerwiec	44.934,3	41.231,4	104,2	107,9
Lipiec	45.547,5	41.763,8	105,6	109,3
Sierpień	45.757,0	42.080,0	106,1	110,1
Wrzesień	45.951,5	41.932,8	106,5	109,7
Październik	46.207,2	42.050,0	107,1	110,0
Listopad	45.733,7	42.105,8	106,0	110,2
Grudzień	46.745,0	42.194,0	108,4	110,4

Źródło: dane NBP.

4.1.1. Struktura pieniądza gotówkowego

W ujęciu wartościowym obiegu gotówkowego, według stanu na dzień 31 grudnia 2002 r., banknoty stanowiły 97,01%, a monety 2,99% wartości obiegu. W 2001 r. struktura wartościowa kształtowała się następująco: banknoty 96,98%, a monety 3,02%.

W ujęciu ilościowym banknoty stanowiły 9,55%, a monety 90,45% znaków pieniężnych, podczas gdy w 2001 r. banknoty stanowiły 10,03%, a monety 89,97%.

Ilościowo największy udział w obiegu na koniec 2002 r.²⁵ miały banknoty o nominałach: 100 zł - 44,68% (w 2001 r. - 43,19%) i 50 zł - 18,91% (w 2001 r. - 19,33%), oraz monety o nominałach: 1 gr - 34,77% (w 2001 r. - 33,54%) i 2 gr - 17,30% (w 2001 r. - 16,97%).

W strukturze wartościowej obiegu banknotów na koniec 2002 r. największy udział miały banknoty o nominałach: 100 zł - 55,87% i 200 zł - 28,04%, a w strukturze wartościowej obiegu monet: nominały 2 zł - 25,91% i 5 zł - 31,07%.

4.1.2. Zaopatrywanie banków w znaki pieniężne

W 2002 r. nie zmieniły się zasady zaopatrywania banków komercyjnych w krajowe znaki pieniężne. Polegały one na bezpośrednim zaopatrywaniu placówek banków na podstawie umowy kupna - sprzedaży oraz na stosowaniu depozytów NBP na podstawie umowy przechowania i zakupu znaków pieniężnych złożonych jako depozyt.

W wyniku restrukturyzacji sieci placówek terenowych NBP z dniem 1 października 2002 r. wszystkie oddziały zamiejscowe NBP przestały zaopatrywać banki komercyjne w znaki pieniężne. Od tego dnia zaopatrywanie banków odbywa się jedynie poprzez 16 oddziałów okręgowych NBP (do października 2002 r. poprzez 39 placówek terenowych).

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom banków komercyjnych, w październiku 2002 r. wprowadzono zmiany do umów depozytowych, polegające na:

- umożliwieniu przyjęcia i wykupu znaków pieniężnych z depozytu NBP oraz rozliczania ewentualnych różnic na podstawie umowy depozytowej, tj. bez konieczności zawierania umowy kupna - sprzedaży znaków pieniężnych;

²⁵ Udział poszczególnych nominałów w obiegu gotówkowym przedstawiony w ujęciu wartościowym i ilościowym odniesiono: dla banknotów - do obiegu banknotów, dla monet - do obiegu monet. W 2001 r. udział poszczególnych nominałów odniesiono do całego obiegu, tj. banknoty i monety razem.

- obniżeniu minimalnej wartości depozytu NBP przyjętego na przechowanie przez oddział banku komercyjnego, do momentu rozpoczęcia jego wykupu z 20 mln zł na 10 mln zł;
- umożliwieniu przyjmowania przez oddziały banków komercyjnych depozytu NBP zawierającego banknoty o nominale 200 zł, pakowane w worki przesyłkowe zawierające po 5, 10 lub 20 wiązek banknotów o tym nominale.

Zmiany te spowodowały wzrost liczby oddziałów banków przechowujących depozyt NBP (z 28 do 59 placówek) oraz zwiększenie wartości depozytów NBP przechowywanych w skarbcach banków komercyjnych o około 300 mln zł (tj. o około 18%).

Wartość depozytów NBP przechowywanych w oddziałach banków komercyjnych na koniec 2002 r. stanowiła 5,14% (1,3% w 2001 r.) wartości zapasu emisyjnego znajdującego się w oddziałach okręgowych NBP oraz 4,3% (2% w 2001 r.) wartości pieniądza gotówkowego w obiegu ogółem.

4.1.3. Wycofywanie z obiegu uszkodzonych lub zużytych znaków pieniężnych

W 2002 r. niszczone znaki pieniężne (tzw. destrukty) obecnej emisji, uszkodzone lub zużyte w wyniku funkcjonowania w obiegu. Były one wycofywane z obiegu za pośrednictwem oddziałów okręgowych NBP.

4.2. Inne zagadnienia związane z pieniądzem gotówkowym

4.2.1. Produkcja znaków pieniężnych

W 2002 r. producenci znaków pieniężnych, tj. Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych SA (PWPW SA) i Mennica Państwowa SA (MP SA), dostarczyli do NBP ponad 486,1 mln sztuk zamówionych uprzednio banknotów i monet. Łączny koszt zakupu tych znaków wyniósł 73,3 mln zł, co stanowi 52,7% kosztu poniesionego w 2001 r. (139,5 mln zł).

PWPW SA dostarczyła do NBP łącznie 75 mln sztuk banknotów o nominale 10 zł, a MP SA dostarczyła do NBP łącznie 405,5 mln sztuk monet powszechnego obiegu o nominałach 1 gr, 2 gr, 5gr, 10 gr i 20 gr.

Dostarczone przez producentów banknoty i monety stanowiły bieżące uzupełnienie zapasu emisyjnego tych nominałów. W przypadku pozostałych nominałów posiadany zapas emisyjny w pełni pokrywał potrzeby obiegu gotówkowego w 2002 r.

4.2.2. Emisja monet okolicznościowych

Producentem emitowanych przez Narodowy Bank Polski monet okolicznościowych

o charakterze kolekcjonerskim jest Mennica Państwowa SA W 2002 r. NBP zrealizował 11 tematów emisyjnych.

Wyemitowano ogółem 5.570.600 sztuk monet okolicznościowych, w tym: 14.100 sztuk monet złotych, 446.500 sztuk monet srebrnych i 5.110.000 sztuk monet ze stopu „Nordic Gold”.

Wyemitowano 20 rodzajów monet okolicznościowych:

- 4 ze złota o nominałach 200 zł i 100 zł,
- 9 ze srebra o nominałach 20 zł i 10 zł,
- 7 ze stopu „Nordic Gold” o nominale 2 zł.

Wśród nich były 4 rodzaje monet tzw. niestandardowych:

- moneta srebrna z zastosowaniem techniki tampondruku,
- moneta srebrna prostokątna z zastosowaniem techniki tampondruku,
- moneta srebrna z bursztynem,
- moneta srebrna z ceramiką.

Monety okolicznościowe emitowane przez NBP cieszyły się ogromnym zainteresowaniem odbiorców.

4.2.3. Wymiana znaków pieniężnych, które przestały być prawnym środkiem płatniczym

W 2002 r. NBP oraz banki krajowe prowadzące obsługę kasową kontynuowały wymianę znaków pieniężnych wyemitowanych przed dniem 1 stycznia 1995 r., tj. przed denominacją. Będą one podlegały wymianie do 31 grudnia 2010 r. Do końca 2002 r. wymieniono 99,61% wartości starych znaków pieniężnych, co stanowi 88,65% łącznej ilości tych znaków.

4.2.4. Falszerstwa krajowych znaków pieniężnych

W 2002 r. ilość falsyfikatów krajowych znaków pieniężnych zmniejszyła się w stosunku do 2001 r. o 13,8%.

Liczbę falsyfikatów krajowych znaków pieniężnych ujawnionych w 2002 r. w porównaniu z 2001 r. przedstawia tablica nr 13

Tablica nr 13

Liczba ujawnionych fałszyfikatów krajowych znaków pieniężnych

Fałszyfikaty	2001		2002		Ilość Przyrost/spadek w %
	Ilość w szt	Struktura w %	Ilość w szt	Struktura w %	
Banknoty emisji 1994 „Władcy polscy”	72 328	72,50	54 861	63,84	-24,15
Banknoty starych emisji „Wielcy Polacy”	136	0,14	208	0,24	52,94
Monety obecnej emisji	15 792	15,83	18 880	21,97	19,55
Monety starych emisji, wycofane w 1994 r.	11 506	11,53	11 982	13,94	4,14
Ogółem	99 762	100	85 931	100	-13,86

Źródło: dane NBP.

4

Do fałszyfikatów monet starych emisji zostały zaliczone w 2002 r. jedynie autentyczne monety powszechnego obiegu o nominałach 10 zł, 20 zł, 50 zł, 100 zł i 500 zł, wycofane z obiegu w 1994 r., które zostały przerobione (np. opiłowane) i wykorzystane w automatach wrzutowych jako monety obecnej emisji.

4.3. Wymiana walut narodowych krajów UGW na euro

W okresie od 1 stycznia 2002 r. do 31 grudnia 2002 r. odbywała się wymiana walut narodowych państw UGW na euro. Operacja przebiegała sprawnie i bez zakłóceń.

Wprowadzenie euro w formie gotówkowej w 12 państwach UGW spowodowało konieczność zastąpienia walut narodowych tych państw banknotami i monetami euro także w Polsce. Z uwagi na silne powiązania gospodarcze z UE, bezpośrednie sąsiedztwo ze strefą euro oraz znaczącą liczbę wycofywanych banknotów i monet państw członkowskich UGW znajdującą się w posiadaniu polskich obywateli i innych podmiotów - już w 2001 r. podjęto w Polsce działania mające na celu właściwe przygotowanie do operacji wymiany: od strony legislacyjnej, informacyjnej, logistycznej.

Wymiana prowadzona była zarówno przez oddziały NBP, jak i banki komercyjne. Zasady wymiany określa ustawa z dnia 25 maja 2001 r. o skutkach wprowadzenia w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej wspólnej waluty euro.

W ciągu 12 miesięcy 2002 r. osoby fizyczne wymieniły w NBP waluty narodowe krajów UGW w kwocie 8.055 tys. euro, z czego 77% stanowiły marki niemieckie. Pod względem wartości najwięcej walut wymieniono w styczniu 2002 r. (36%) oraz w grudniu (16%). Z ogólnej wartości wymienionych w 2002 r. walut aż 5% przypadło na 30 i 31 grudnia 2002 r.

Ponieważ nie wszystkie jednostki banków komercyjnych dokonywały wymiany walut narodowych krajów UGW na euro, zwłaszcza monet, oraz z uwagi na stosowanie przez nie wysokich prowizji, wielu klientów korzystało z możliwości wymiany w kasach NBP.

Część walut krajów UGW (o wartości 1.792 tys. euro) trafiła do NBP w wyniku zbiórki na rzecz Fundacji Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy. Były to głównie monety - o łącznej wadze ponad 50 ton.

W 2002 r. NBP skupował ponadto waluty narodowe krajów UGW od banków komercyjnych, z którymi zawarł umowy o zaopatrywaniu w waluty obce. Banki komercyjne sprzedały NBP waluty krajów UGW o wartości 7.586 tys. euro.

Łącznie NBP wymienił waluty krajów UGW na kwotę 19.873 tys. euro. Ponadto NBP sprzedał bankom komercyjnym gotówkę euro o wartości 13.030 tys. euro.

Banknoty i monety krajów UGW, pochodzące z wymiany dla ludności oraz od uprawnionych banków komercyjnych, były sukcesywnie sprzedawane przez NBP właściwym bankom centralnym krajów UGW.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- Nastąpił wzrost pieniądza gotówkowego w obiegu spowodowany przede wszystkim szybkim spadkiem oprocentowania depozytów bankowych i opłacalności lokat bankowych.
- Od 1 października 2002 r. zaopatrywanie banków w znaki pieniężne odbywa się poprzez 16 oddziałów okręgowych NBP.
- NBP zmienił umowy depozytowe, wprowadzając dla banków udogodnienia w zakładaniu i przechowywaniu depozytów NBP.
- W okresie od 1 stycznia 2002 r. do 31 grudnia 2002 r. NBP wymieniał waluty narodowe krajów UGW na euro (o wartości 19.873 tys. euro).

5. DZIAŁANIA NA RZECZ SYSTEMU PŁATNICZEGO

W 2002 r. Narodowy Bank Polski kontynuował działania na rzecz systemu płatniczego, będące jedną z podstawowych funkcji banku centralnego. Szczególny nacisk położono na działania związane z funkcjonalnością i bezpieczeństwem systemu płatniczego, ukierunkowane głównie na zmniejszenie ryzyka występującego w systemie płatniczym. Drugim obszarem, na którym koncentrowały się działania w 2002 r., były prace regulacyjne w zakresie systemu płatniczego, w tym dostosowujące go do wymogów Unii Europejskiej.

5.1. Nadzór nad systemami płatności

Z dniem 1 stycznia 2002 r. weszła w życie ustawa o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami, w części dotyczącej nadzoru sprawowanego przez NBP nad systemami płatności. Wykonując przepisy ustawy, NBP dokonał oceny systemów płatności prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową SA oraz PolCard SA, pod kątem ich sprawności i bezpieczeństwa funkcjonowania oraz zgodności z przepisami prawa polskiego. Celem nadrzędnym oceny było zidentyfikowanie obszarów stwarzających potencjalne ryzyko systemowe, a w konsekwencji zagrożenie dla stabilności systemu finansowego.

Po zakończeniu funkcjonowania systemu SYBIR w połowie 2004 r. system ELIXIR będzie jedynym w kraju systemem rozliczającym masowe płatności klientów banków. W związku z tym NBP podjął decyzję o uznaniu go za systemowo ważny dla polskiego systemu płatniczego. Przyznanie takiego statusu wiąże się ze spełnieniem przez taki system 10 zasad opracowanych przez: Bank Rozrachunków Międzynarodowych, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy oraz ekspertów z wybranych banków centralnych²⁶. Również Europejski Bank Centralny uznał te zasady za podstawowy element nadzoru sprawowanego przez krajowe banki centralne nad systemami płatności.

W związku z powyższym, na podstawie dokonanej przez NBP analizy Prezes NBP wystosował do KIR SA zalecenie dostosowania systemu ELIXIR do zasad określonych we wspomnianym powyżej dokumencie Banku Rozrachunków Międzynarodowych, w szczególności wprowadzenia tzw. gwarancji rozrachunku. Z uwagi na konieczność przeanalizowania w środowisku bankowym różnych możliwych opcji wykonania zalecenia NBP oraz potrzebę zapewnienia czasu niezbędnego do

²⁶ Zasady te były publikowane w raporcie: *Core principles for the systemically important payment systems*, styczeń 2001 r. Są one podstawą oceny systemów płatności przez MFW w ramach Programu Oceny Systemu Finansowego (*Financial Sector Assessment Program – FSAP*).

wprowadzenia odpowiednich zmian w systemie, w zaleceniu określono termin jego realizacji na koniec 2004 r.

Podejście NBP do problematyki oceny systemów płatności opiera się na nowatorskich zasadach, zalecanych obecnie przez Europejski Bank Centralny. Przebywająca w NBP w dniach 24-26 czerwca 2002 r. delegacja EBC oceniająca polski system płatniczy bardzo pozytywnie oceniła działania NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności, uznając je za godne zarekomendowania również innym krajom akcesyjnym.

5.2. Dostosowanie regulacji w dziedzinie systemu płatniczego do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej

W 2002 r. NBP brał udział w pracach nad następującymi aktami prawnymi:

- **Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze**, uchwalona przez Sejm w dniu 28 lutego 2003 r. Ustawa ta będzie kompleksowo regulowała wszystkie rodzaje postępowań upadłościowych. Dlatego zostały do niej przeniesione wybrane przepisy rozdziału 2 ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami, które regulują kwestie dotyczące upadłości uczestników systemów płatności i systemów rozrachunku papierów wartościowych. Ustawa wejdzie w życie z dniem 1 października 2003 r.
- **Akty wykonawcze do ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami:**
 - rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie określenia systemów, w których istnieje ryzyko systemowe,
 - rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie określenia sposobów powiadamiania Narodowego Banku Polskiego, Komisji Papierów Wartościowych i Giełd oraz podmiotów prowadzących system płatności lub system rozrachunku papierów wartościowych.

Projekty ww. aktów prawnych zostały przygotowane przez Narodowy Bank Polski i przekazane Ministerstwu Finansów do dalszych prac legislacyjnych. Konieczność ich wydania wiąże się z planowanym w dniu 1 października 2003 r. wejściem w życie przepisów ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze.

- **Ustawa o elektronicznych instrumentach płatniczych**, uchwalona przez Sejm w dniu 12 września 2002 r.²⁷ Ustawa wprowadza do polskiego systemu prawnego dwie regulacje unijne: Zalecenie nr 97/489/EC z dnia 30 lipca 1997 r. w sprawie elektronicznych instrumentów płatniczych, a w szczególności o stosunkach

²⁷ Dz.U. nr 169, poz. 1385.

między wydawcą a posiadaczem oraz Dyrektywę nr 2000/46/EC z dnia 18 września 2000 r. o instytucjach pieniądza elektronicznego. Ustawa określa m.in.:

- zasady wydawania i używania elektronicznych instrumentów płatniczych, w tym pieniądza elektronicznego,
- zasady działalności instytucji pieniądza elektronicznego i nadzoru nad tymi instytucjami,
- obowiązki informacyjne, które w stosunku do NBP mają: wydawcy kart płatniczych, banki i instytucje pieniądza elektronicznego wydające instrumenty pieniądza elektronicznego oraz agenci rozliczeniowi.

Większość przepisów ustawy wejdzie w życie po 12 miesiącach od dnia ogłoszenia, tj. 12 października 2003 r. Da to uczestnikom rynku kart płatniczych niezbędny czas na przystosowanie się do całkowicie nowego stanu prawnego.

- **Zarządzenie Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach.** W pracach nad zarządzeniem uwzględniono opinię środowiska bankowego.²⁸ Zarządzenie stanowi wykonanie delegacji ustawowej zawartej w art. 68 pkt 4 ustawy Prawo bankowe. Wobec powolnego i odbiegającego od początkowych oczekiwań tempa wprowadzania przez banki nowego standardu numeru rachunku bankowego (NRB) wydanie zarządzenia oznacza prawne usankcjonowanie ww. standardu, wprowadzanego dotychczas wyłącznie na zasadzie porozumienia całego sektora bankowego. Zarządzenie ma na celu dostosowanie systemu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w Polsce do standardu przyjętego w krajach Unii Europejskiej. Obliguje polskie środowisko bankowe do wprowadzenia standardów NRB i IBAN w określonych terminach, dopuszczając w tzw. okresie przejściowym stosowanie starego i nowego sposobu numeracji rachunków bankowych.
- W ślad za zmianą ustawy Ordynacja podatkowa, w dniu 6 listopada 2002 r. dokonano zmiany zarządzenia nr 6/2000 Prezesa NBP w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych, wyłączając z kategorii zleceń wysokokwotowych, objętych obowiązkiem obligatoryjnego kierowania do systemu SORBNET, płatności na rzecz organów podatkowych.
- W związku z wejściem w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r. ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym, w Narodowym Banku Polskim przygotowano projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zasad tworzenia, utrwalania, przechowywania i zabezpieczania, w tym przy zastosowaniu podpisu elektronicznego, dokumentów bankowych sporządzanych na elektronicznych nośnikach informacji. Rozporządzenie zostało uchwalone przez Radę Ministrów w dniu 25 lutego 2003 r.

²⁸ Dz.Urz. NBP, nr 8, poz. 26.

5.3. Funkcjonowanie systemu SORBNET

W 2002 r. NBP kontynuował działania, mające na celu usprawnienie obecnie działającego systemu SORBNET i zwiększenie jego funkcjonalności.

Na wniosek i w porozumieniu z bankami działającymi w ramach Grupy Roboczej ds. wprowadzenia mechanizmów usprawniających rozrachunek międzybankowy - w II kwartale 2002 r. - wprowadzono do systemu SORBNET:

- odmienne zasady kontroli dla wyodrębnionej grupy zleceń kierowanych na rachunki korespondentów zagranicznych (tzw. rachunki LORO),
- rozwiązania umożliwiające bankom dokonywanie blokad środków na sesję KIR,
- rozwiązania umożliwiające bankom dokonywanie płatności na rzecz klientów banków mających rachunek w jednostce NBP.

W drugiej połowie 2002 r. prowadzono prace nad nową platformą komunikacji systemu SORBNET z użytkownikami wprowadzaną w ramach projektu SWAT. Celem projektu, którego realizację w bankach i KDPW planuje się na 2003 r., jest zapewnienie większej wydajności i bezpieczeństwa przesyłanych danych w systemie SORBNET. Również w drugiej połowie roku rozpoczęto prace nad wprowadzeniem standardu NRB dla rachunków prowadzonych w systemie SORBNET. Zakończenie realizacji tego zadania, uwarunkowanego finalizacją prac nad projektem SWAT, przewiduje się w 2003 r.

W dniu 24 października 2002 r. Rada Zarządzająca EBC podjęła oczekiwane od dawna decyzje, dotyczące kierunku rozwoju systemu TARGET oraz możliwości uczestnictwa w tym systemie banków centralnych krajów przystępujących do Unii Europejskiej. Podjęcie tych decyzji umożliwiło zintensyfikowanie prowadzonych w NBP prac nad stworzeniem strategii rozwoju polskiego systemu RTGS oraz wyborem sposobu uczestnictwa w systemie TARGET, które będzie obowiązkowe od dnia przystąpienia Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej.

5.4. Obsługa rachunków bieżących banków w Centrali NBP

5.4.1. Liczba rachunków bieżących banków prowadzonych przez NBP

Według stanu na koniec grudnia 2002 r., w Centrali NBP prowadzono rachunki bieżące (w ramach systemu SORBNET) dla 58 banków²⁹, tj. o cztery mniej niż rok wcześniej.

²⁹ Jeden bank rozlicza się za pośrednictwem banku posiadającego rachunek bieżący w Centrali NBP.

W 2002 r. zamknięto dziewięć rachunków bieżących:

- Powszechnego Banku Kredytowego SA w Warszawie – w dniu 2 stycznia, w związku z połączeniem z Bankiem Przemysłowo-Handlowym SA,
- Banku Unii Gospodarczej SA, Lubelskiego Banku Regionalnego SA oraz Małopolskiego Banku Regionalnego SA – w dniu 2 kwietnia, w związku z połączeniem z Gospodarczym Bankiem Południowo-Zachodnim SA, który tego samego dnia zmienił nazwę na Bank Polskiej Spółdzielczości SA,
- Gliwickiego Banku Handlowego SA – w dniu 24 kwietnia, w związku z likwidacją przedsiębiorstwa bankowego,
- Banku Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA – w dniu 31 maja, w związku z wypowiedzeniem umowy rachunku bankowego i planowaną sprzedażą przedsiębiorstwa bankowego Bankowi Gospodarstwa Krajowego,
- Banku Własności Pracowniczej - Unibank SA – w dniu 27 września, w związku z połączeniem z bankiem Nordea Bank Polska SA,
- Banku Cukrownictwa „CUKROBANK” SA – w dniu 1 października, w związku z połączeniem z Bankiem Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA,
- Banku Rozwoju Cukrownictwa SA w Poznaniu – w dniu 15 listopada, w związku z wypowiedzeniem umowy rachunku bankowego i ograniczeniem działalności operacyjnej banku.

W tym samym okresie otwarto pięć rachunków bieżących:

- Banku Powierniczo-Gwarancyjnego SA – w dniu 4 stycznia, który 8 lutego zmienił nazwę na Dresdner Bank Polska SA,
- Mazowieckiego Banku Regionalnego SA – w dniu 18 lutego,
- Banku Svenska Handelsbanken (Polska) SA – w dniu 10 czerwca,
- MHB Banku Polska SA – w dniu 1 października,
- Banku of Tokyo-Mitsubishi (Polska) SA – w dniu 28 października.

Według stanu na koniec 2002 r. dwa banki (MHB Bank Polska SA – od dnia otwarcia rachunku - i Bank Współpracy Europejskiej SA – od 11 października) posiadały rachunek bieżący w NBP nie będąc uczestnikami KIR SA

5.4.2. Rodzaje i liczba operacji przeprowadzonych na rachunkach bieżących banków w NBP

W 2002 r. na rachunkach bieżących banków w Centrali NBP przeprowadzono około 479 tys. operacji (w 2001 r. - 538 tys.) na kwotę 13,3 bln zł (w 2001 r. - 11,6 bln zł). Średnia wartość operacji wyniosła 27,8 mln zł (w 2001 r. - 21,6 mln zł). Wzrost średniej wartości operacji wynikał w znacznym stopniu z wycofania się przez NBP od stycznia 2002 r. z jednego z warunków uczestnictwa w systemie SORBNET. Warunkiem tym było zobowiązanie banków do składania i realizowania w tym

systemie miesięcznie średnio 200 zleceń płatniczych. Istnienie takiego wymogu w 2001 r. powodowało, że banki dążąc do jego spełnienia dzieliły poszczególne zlecenia na kilka o mniejszej wartości.

Strukturę obrotów na rachunkach bieżących banków w Centrali NBP przedstawia tablica nr 14, natomiast strukturę liczby zleceń według głównych typów operacji przeprowadzonych na rachunkach bieżących banków w Centrali NBP - tablica nr 15.

Tablica nr 14
Struktura obrotów na rachunkach bieżących banków w Centrali NBP w 2002 r.

Rodzaje operacji przeprowadzanych na rachunkach bieżących	Obroty w mln zł			Struktura obrotów w %	
	Saldo obrotów	W tym:		Strony WN	Strony MA
		Strony WN	Strony MA		
Zmiana stanu środków pieniężnych na rachunkach bieżących banków, z tego z tytułu:	-1 089,9	13 286 484,0	13 285 394,2	100,0	100,0
1) operacji na międzybankowym rynku:	0,0	6 317 859,7	6 317 859,7	47,6	47,6
- pieniężnym	0,0	4 222 911,7	4 222 911,7	31,8	31,8
- walutowym	0,0	1 344 235,2	1 344 235,2	10,1	10,1
- papierów wartościowych	0,0	750 712,8	750 712,8	5,7	5,7
w tym na rynku wtórnym:					
bonów skarbowych	0,0	647 058,8	647 058,8	4,9	4,9
bonów pieniężnych NBP	0,0	76 534,8	76 534,8	0,6	0,6
2) zleceń klientów:	1 233,3	4 671 297,1	4 672 530,4	35,2	35,2
- międzybankowych	0,0	4 540 754,9	4 540 754,9	34,2	34,2
- z udziałem KDPW	-452,5	13 600,7	13 148,3	0,1	0,1
- z udziałem innych klientów NBP	1 685,7	116 941,5	118 627,2	0,9	0,9
3) wymiany zleceń za pośrednictwem KIR SA:	18 940,6	962 169,6	981 110,2	7,2	7,4
- poranna sesja rozrachunkowa	-49 820,3	239 188,9	189 368,6	1,8	1,4
- popołudniowa sesja rozrachunkowa	51 470,4	630 037,8	681 508,2	4,7	5,1
- wieczorna sesja rozrachunkowa	17 290,5	92 942,9	110 233,4	0,7	0,8
4) wykorzystania lub spłaty kredytów udzielonych bankom przez NBP	-149,1	701 692,5	701 543,4	5,3	5,3
5) transakcje i operacji rozliczanych przez KDPW SA	479,7	229 915,2	230 394,9	1,7	1,7
6) zakupu (wykupu) papierów					
- wartościowych od NBP:	4 784,6	137 175,4	141 960,1	1,0	1,1
- bonów pieniężnych NBP	7 989,9	133 970,1	141 960,1	1,0	1,1
- innych papierów	-3 205,3	3 205,3	0,0	0,0	0,0
7) zakupu lub sprzedaży w NBP znaków pieniężnych:	-2 435,5	123 162,7	120 727,2	0,9	0,9
- krajowych	-2 411,4	123 096,7	120 685,3	0,9	0,9
- zagranicznych	-24,1	65,9	41,8	0,0	0,0

8) zakupu lub wykupu papierów wartościowych Skarbu Państwa:	-21 353,1	90 176,7	68 823,6	0,7	0,5
- bonów skarbowych	-3 738,8	42 189,4	38 450,7	0,3	0,3
- innych papierów	-17 614,3	47 987,3	30 372,9	0,4	0,2
9) złożenia i zwrotu lokat terminowych w NBP	3 992,1	29 281,2	33 273,3	0,2	0,3
10) operacji na rachunkach rezerwy obowiązkowej	-31,7	6 446,1	6 414,5	0,0	0,0
11) operacji otwartego rynku:	-5 417,8	5 417,8	0,0	0,0	0,0
- repo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- reverse repo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- outright	-5 417,8	5 417,8	0,0	0,0	0,0
12) zakupu lub sprzedaży w NBP walut obcych	-2 576,0	2 607,0	31,0	0,0	0,0
13) przekazania lub otrzymania odsetek przez banki	74,1	274,8	348,9	0,0	0,0
14) pozostałych operacji	1 368,8	9 008,2	10 377,0	0,1	0,1

Źródło: dane NBP.

Tablica nr 15

Struktura liczby zleceń według głównych typów operacji przeprowadzanych na rachunkach bieżących banków w Centrali NBP w 2002 r.

Wyszczególnienie	Liczba zleceń płatniczych realizowanych na rachunkach bieżących w szt.			Struktura liczby zleceń w %	
	Ogółem	W tym na:		Strony WN	Strony MA
		Stronie WN	Stronie MA		
Ogólna liczba zleceń płatniczych realizowanych na rachunkach bieżących banków, z tego z tytułu:	478 973	362 290	397 028	100,0	100,0
1) operacji na międzybankowym rynku:	223 340	223 340	223 340	61,6	56,3
- pieniężnym	121 925	121 925	121 925	33,7	30,7
- walutowym	68 466	68 466	68 466	18,9	17,2
- papierów wartościowych	32 949	32 949	32 949	9,1	8,3
w tym na rynku wtórnym:					
bonów skarbowych	30 049	30 049	30 049	8,3	7,6
bonów pieniężnych NBP	746	746	695	0,2	0,2
2) zleceń klientów:	60 060	58 366	58 531	16,1	14,7
- międzybankowych	56 837	56 837	56 837	15,7	14,3
- z udziałem KDPW	541	287	254	0,1	0,1
- z udziałem innych klientów NBP	2 682	1 242	1 440	0,3	0,4
3) wymiany zleceń za pośrednictwem KIR SA:	43 110	19 189	23 921	5,3	6,0
- poranna sesja rozrachunkowa	14 398	6 421	7 977	1,8	2,0
- popołudniowa sesja rozrachunkowa	14 431	6 484	7 947	1,8	

- wieczorna sesja rozrachunkowa	14 281	6 284	7 997	1,7	2,0
4) wykorzystania lub spłaty kredytów udzielonych bankom przez NBP	7 009	3 523	3 486	1,0	0,9
5) transakcje i operacji rozliczanych przez KDPW SA	22 330	10 587	11 743	2,9	3,0
6) zakupu (wykupu) papierów wartościowych od NBP:	891	305	586	0,1	0,1
- bonów pieniężnych NBP	885	299	586	0,1	0,1
- innych papierów	6	6	0	0,0	0,0
7) zakupu lub sprzedaży w NBP znaków pieniężnych:	111 033	40 309	70 724	11,1	17,8
- krajowych	110 511	40 054	70 457	11,1	17,7
- zagranicznych	522	255	267	0,1	0,1
8) zakupu lub wykupu papierów wartościowych Skarbu Państwa:	4 755	2 613	2 142	0,7	0,5
- bonów skarbowych	2 035	898	1 137	0,2	0,3
- innych papierów	2 720	1 715	1 005	0,5	0,3
9) złożenia i zwrotu lokat terminowych w NBP	1 406	712	694	0,2	0,2
10) operacji na rachunkach rezerwy obowiązkowej	827	452	375	0,1	0,1
11) operacji otwartego rynku:	68	68	0	0,0	0,0
- repo	0	0	0	0,0	0,0
- reverse repo	0	0	0	0,0	0,0
- outright	68	68	0	0,0	0,0
12) zakupu lub sprzedaży w NBP walut obcych	45	28	17	0,0	0,0
13) przekazania lub otrzymania odsetek przez banki	2 785	2 000	785	0,6	0,2
14) pozostałych operacji	1 314	798	684	0,2	0,2

Źródło: dane NBP.

Poza operacjami na międzybankowym rynku pieniężnym - które stale dominują nad pozostałymi operacjami zarówno pod względem wielkości obrotów (47,6%), jak i liczby zleceń - należy zwrócić uwagę na zlecenia klientowskie. W 2002 r. obroty z tytułu tych zleceń nieznacznie wzrosły, natomiast ich udział w obrotach ogółem, mimo spadku w stosunku do 2001 r. o 3%, stanowił 35,2%. Wspomniane rodzaje operacji stanowią ponad 80% wartości obrotów na rachunkach bieżących banków w NBP.

5.5. Standaryzacja i normalizacja

W 2002 r. NBP aktywnie uczestniczył w pracach standaryzacyjnych i normalizacyjnych dotyczących systemu bankowego, mających na celu dostosowanie polskiego systemu płatniczego do wymogów Unii Europejskiej. Działalność ta obejmowała przede wszystkim współdziałanie ze Związkiem Banków Polskich (ZBP) i Polskim Komitetem Normalizacyjnym (PKN) w procesie standaryzacji

i normalizacji instrumentów systemu płatniczego, w tym dotyczącym standardu Numer Rachunku Bankowego (NRB), International Bank Account Number (IBAN), Bank Identification Code (BIC), Międzynarodowej Instrukcji Płatniczej (IPI) i standardu formularza polecenia przelewu/wpłaty gotówkowej (WP).

Przy udziale NBP w Normalizacyjnej Komisji Problemowej ds. Bankowości i Bankowych Usług Finansowych opracowano wiele norm, dotyczących w szczególności zabezpieczenia kart płatniczych, zarządzania kluczami w bankowości elektronicznej, papierów wartościowych i terminologii bankowej. Dokonano selekcji norm Komitetu Technicznego, związanych z ustawami: o podpisie elektronicznym oraz o elektronicznych instrumentach płatniczych. Normy te zostaną uwzględnione w programie prac Komisji Normalizacyjnej i będą traktowane priorytetowo.

Stosowanie w praktyce bankowej norm polskich, zharmonizowanych z normami europejskimi i międzynarodowymi, stanie się koniecznością z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Harmonizacja ta ma bezpośredni związek z harmonizacją prawa polskiego z dyrektywami Unii Europejskiej.

5.6. Działalność Rady ds. Systemu Płatniczego

Rada ds. Systemu Płatniczego została powołana w 1998 r. jako organ opiniodawczo-doradczy przy Zarządzie NBP. W skład Rady ds. Systemu Płatniczego wchodzi, oprócz przedstawicieli Narodowego Banku Polskiego, przedstawiciele kierownictw instytucji ważnych dla funkcjonowania systemu płatniczego, m.in.: Związku Banków Polskich, Ministerstwa Finansów, Krajowej Izby Rozliczeniowej SA, banków komercyjnych.

W 2002 r. odbyło się pięć posiedzeń Rady ds. Systemu Płatniczego, podczas których Rada rozpatrywała m.in.:

- zagadnienia związane z dostosowaniem polskiego systemu płatniczego do wymagań i warunków stawianych systemom płatniczym krajów członkowskich Unii Europejskiej, w tym:
 - ocenę polskiego systemu płatniczego z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie Banku Rozrachunków Międzynarodowych *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*,
 - ocenę polskich systemów rozrachunku papierów wartościowych z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie Banku Rozrachunków Międzynarodowych *Recommendations for Securities Settlement Systems*,
 - rolę Narodowego Banku Polskiego w zakresie nadzoru nad systemami płatności,
 - strategię rozwoju systemu SORBNET;
- regulacje prawne dotyczące funkcjonowania systemu płatniczego, w tym:
 - projekt ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych,

- projekt zarządzenia Prezesa NBP w sprawie numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach,
- omówienie wprowadzania ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami wraz z aktami wykonawczymi,
- zagadnienia systemowe związane z usprawnieniem obrotu płatniczego, w tym:
 - internet w rozliczeniach międzybankowych,
 - analizę nowych produktów oraz systemów teleinformatycznych w rozliczeniach bezgotówkowych oraz zagrożenia związane z przestępstwami dokonywanymi za ich pomocą,
 - działania na rzecz zastąpienia w obrocie międzybankowym operacji opartych na dokumentach papierowych operacjami elektronicznymi,
 - przygotowanie do wprowadzenia podpisu elektronicznego.

Rada dokonała ponadto dwukrotnie półrocznej oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego.

Prace Rady ds. Systemu Płatniczego, będącej forum wymiany informacji, poglądów i opinii w sprawach istotnych dla funkcjonowania polskiego systemu płatniczego, mają duże znaczenie dla koordynacji działań Narodowego Banku Polskiego, Związku Banków Polskich oraz innych uczestników polskiego systemu płatniczego. Dzięki nim Rada ma pośredni wpływ na działania i zachowania takich podmiotów, jak KIR SA, KDPW SA, banki, a także na wybór rozwiązań preferowanych przez środowisko bankowe w dziedzinie funkcjonowania systemów płatności i systemów rozrachunku papierów wartościowych. Znalazło to wyraz m.in. w wypracowaniu opinii środowiska bankowego na temat strategii rozwoju polskiego systemu rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym (SORBNET).

5.7. Współpraca z sektorem bankowym w zakresie pozostałych przedsięwzięć międzybankowych

Realizując ustawowe zadanie, którym jest kształtowanie warunków niezbędnych do rozwoju systemu bankowego³⁰, w 2002 r. NBP kontynuował współpracę ze Związkiem Banków Polskich oraz z bankami w zakresie następujących przedsięwzięć:

- przy znaczącym udziale Narodowego Banku Polskiego przygotowano projekt ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych;
- przedstawiciele NBP uczestniczyli w wypracowaniu przez środowisko bankowe wielu propozycji i wniosków, które znalazły odbicie w uchwałach Walnego Zgromadzenia ZBP oraz nowo tworzonych aktach prawnych; przykładem tego jest uchwała Walnego Zgromadzenia ZBP w sprawie dalszego usprawniania

³⁰ Określone w art. 3 ust. 2 pkt 6 ustawy o NBP.

funkcjonowania polskiego systemu płatniczego;

- w ramach współpracy ze środowiskiem bankowym zajmowano się zagadnieniami związanymi z płatnościami i rozliczeniami elektronicznymi, wprowadzaniem standardów NRB i IBAN, standardowym formularzem zleceń płatniczych, zagadnieniami związanymi z bezpieczeństwem obrotu bezgotówkowego.

W powyższe działania byli zaangażowani eksperci NBP - poprzez uczestniczenie w dyskusjach mających na celu wypracowanie modelowych rozwiązań oraz opiniowanie przygotowanych projektów rozwiązań. Dodatkową formą wsparcia wybranych przedsięwzięć międzybankowych, realizowanych przez różne gremia funkcjonujące w strukturze organizacyjnej Związku Banków Polskich, była również pomoc finansowa ze strony NBP.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- Od 1 stycznia 2002 r. NBP sprawuje nadzór nad systemami płatności. Sposób realizacji tego zadania został oceniony przez przedstawicieli EBC jako godny zarekomendowania innym krajom kandydującym do UE.
- W ramach działań mających na celu poprawę funkcjonalności systemu SORBNET wprowadzono m.in. rozwiązania, umożliwiające bankom dokonywanie blokad środków na sesję KIR oraz dokonywanie płatności na rzecz klientów banków mających rachunek w jednostce NBP.
- Trwały prace nad nową platformą komunikacyjną, zapewniającą większe bezpieczeństwo i wydajność systemu SORBNET.
- Rozpoczęto prace nad wprowadzeniem standardu NRB dla rachunków prowadzonych w systemie SORBNET.
- Kontynuowano dostosowywanie regulacji dotyczących polskiego systemu płatniczego do wymogów Unii Europejskiej.
- W ramach Rady ds. Systemu Płatniczego i Związku Banków Polskich współpracowano z bankami w zakresie: zagadnień związanych z płatnościami, rozliczeniami elektronicznymi i bezpieczeństwem obrotu bezgotówkowego, regulacji prawnych oraz wprowadzania norm i standardów.
- W NBP prowadzono rachunki bieżące 58 banków.

6. DZIAŁALNOŚĆ DEWIZOWA

6.1. Zarządzanie rezerwami dewizowymi

6.1.1. Ogólne zasady zarządzania rezerwami dewizowymi

Podstawowymi zasadami, którymi kieruje się Narodowy Bank Polski zarządzając rezerwami dewizowymi, są:

- osiągnięcie najwyższego stopnia bezpieczeństwa inwestowanych środków,
- zapewnienie odpowiedniego stopnia płynności,
- maksymalizacja dochodu z inwestycji, która zależy od przyjętego poziomu ryzyka inwestycyjnego i może być osiągnięta przy spełnieniu warunków dotyczących bezpieczeństwa i płynności rezerw.

Z powyższymi zasadami wiąże się fundamentalna funkcja rezerw dewizowych państwa, tj. zapewnienie stabilności makroekonomicznej, wiarygodności finansowej kraju i wymienialności waluty narodowej. Istotnym elementem płynności jest zagwarantowanie niezbędnego stopnia dostępności środków dewizowych, m.in. w celu zabezpieczenia potrzeb jednostek budżetu państwa mających rachunki w NBP.

Zarządzanie rezerwami dewizowymi wiąże się z podejmowaniem decyzji na różnych poziomach struktury organizacyjnej Narodowego Banku Polskiego. Do najważniejszych z nich, podejmowanych przez Zarząd NBP, należy określenie: struktury walutowej, stosowanych instrumentów finansowych, limitów inwestycyjnych oraz *modified duration*³¹ (*duration*), jak również struktury inwestycyjnej portfela porównawczego i zasad liczenia dochodowości rezerw. Zarząd NBP ustanawia również politykę w zakresie ryzyka kredytowego. Ustalenia te stanowią punkt odniesienia do oceny zarządzania rezerwami dewizowymi.

Wybór dopuszczonych do inwestowania instrumentów jest ograniczony do papierów wartościowych emisji rządowych, pozarządowych (agencyjnych, instytucji międzynarodowych), lokat międzybankowych i lokat z przyrzeczeniem odkupu papierów wartościowych.

6.1.1.1. Zarządzanie ryzykiem w procesie zarządzania rezerwami

Zapewnieniu możliwie najwyższego stopnia bezpieczeństwa rezerw służy system limitów zaangażowania inwestycyjnego. Limity zaangażowania inwestycyjnego dotyczą w szczególności lokat międzybankowych, w których występuje ryzyko związane z czasowym zaangażowaniem środków. Bazują one na rygorystycznych

³¹ Parametr określający wrażliwość inwestycji na zmiany stóp procentowych.

założeniach dotyczących przyjętych poziomów ratingów i danych finansowych oraz sposobie wyliczania uzależnionym od czasu trwania lokaty. Limity zaangażowania inwestycyjnego stosuje się również w odniesieniu do papierów wartościowych emitowanych przez instytucje pozarządowe, tj. agencje i instytucje międzynarodowe.

W związku ze stabilizacją rynków finansowych zniesiono w połowie marca 2002 r. zaostrzone - w reakcji na wydarzenia z 11 września 2001 r. - parametry dotyczące ryzyka kredytowego oraz maksymalnego horyzontu inwestycyjnego w odniesieniu do lokat międzybankowych.

W zarządzaniu rezerwami duże znaczenie ma analizowanie:

- parametrów dotyczących ryzyka kursu walutowego i ryzyka stopy procentowej,
- systemu limitów zaangażowania inwestycyjnego w odniesieniu do kontrahentów lokat międzybankowych,
- przyjętych limitów dla emisji papierów wartościowych,
- odpowiedniego poziomu płynności,
- parametrów struktury inwestycyjnej,
- ryzyka operacyjnego.

6.1.2. Uwarunkowania inwestycyjne

6.1.2.1. Sytuacja na rynkach finansowych

6.1.2.1.1. Tło gospodarcze

Oczekiwane na początku 2002 r. dynamiczne ożywienie w gospodarce światowej nie przyniosło przewidywanego efektu. Rynki finansowe pozostawały pod wpływem niejednoznacznych, lecz w większości niekorzystnych raportów makroekonomicznych dotyczących głównych gospodarek na świecie, kolejnych weryfikacji prognoz wzrostu gospodarczego oraz pogłębiającej się dekonjunktury na rynkach akcji. Niepewność inwestorów wynikała również z rosnącego ryzyka konfliktu zbrojnego z Irakiem. Pogarszająca się ocena perspektyw poprawy koniunktury przyczyniła się do wzrostu oczekiwań rynku na kolejne redukcje stóp procentowych, podczas gdy na początku roku rynek zakładał zakończenie tego cyklu i przejście do bardziej restrykcyjnej polityki pieniężnej.

W 2002 r. wartość dolara uległa znacznemu obniżeniu (kurs EUR/USD wzrósł o 18%, a GBP/USD o 11%³²). Narastające ryzyko konfliktu zbrojnego z Irakiem przyczyniło się do zwiększenia zainteresowania aktywami uznawanymi za najbardziej bezpieczne, jak złoto i rządowe papiery wartościowe.

³² Źródło: Reuters.

6.1.2.1.2. Charakterystyka rynkowych parametrów inwestycyjnych

Prowadzona przez wiodące banki centralne polityka pieniężna oddziaływała na utrzymywanie się w 2002 r. niskiego poziomu rentowności instrumentów rynku pieniężnego. Znaczący spadek krótkoterminowego oprocentowania w drugiej połowie roku dotyczył walut, których oficjalne oprocentowanie zostało zredukowane. W przypadku dolara amerykańskiego 3-miesięczna stopa LIBOR obniżyła się o 50 pb, do 1,38%, a w przypadku euro o 44 pb, do 2,86%. Analogiczna stopa dla funta szterlinga obniżyła się o 8 pb, do 4,02%.

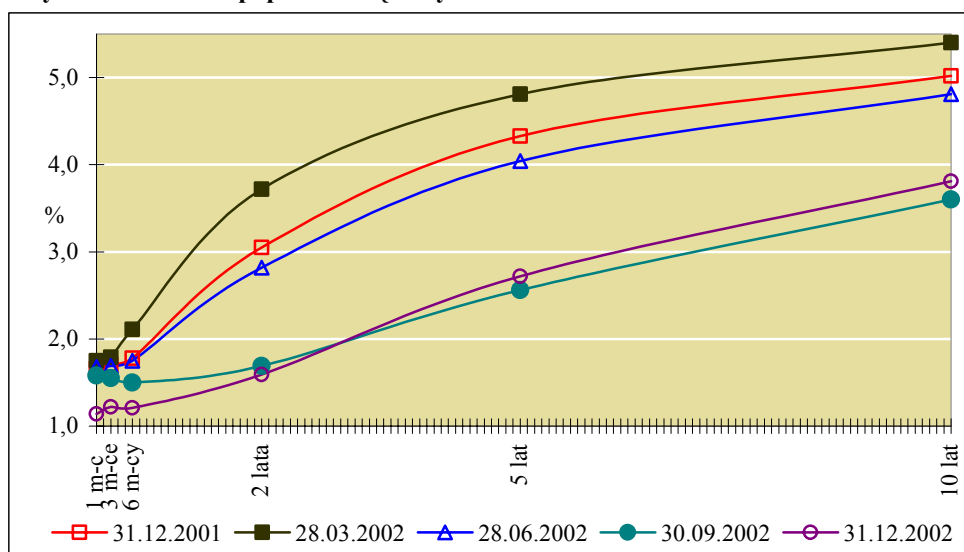
W 2002 r. ceny rządowych instrumentów dłużnych znajdowały się w rozpoczętym w 2000 r. długookresowym trendzie wzrostowym. Spadek cen w I kwartale miał charakter korekty i wiązał się z ówczesną poprawą uwarunkowań makroekonomicznych. Silny wzrost cen rządowych papierów wartościowych nastąpił w III kwartale.

W przypadku papierów rządu USA najbardziej w ciągu roku spadła rentowność (czyli nastąpił wzrost cen) emisji 2- i 5-letnich - odpowiednio o 146 pb i 161 pb (patrz wykres nr 8). Istotny wpływ na wzrost cen amerykańskich papierów skarbowych miał przepływ kapitału z rynku akcji. Wiązał się on zarówno z nieprawidłowościami wywołanymi „kreatywną księgowością” spółek notowanych na NYSE, jak również z rosnącym niepokojem wywołanym perspektywą wojny z Irakiem. Czynnikiem osłabiającym wzrost cen instrumentów rządowych była natomiast zwiększona podaż papierów skarbowych, z uwagi na obniżone wpływy podatkowe oraz wzrost wydatków na cele militarne.

Podobnie jak w przypadku wyżej wymienionych instrumentów amerykańskich, spośród papierów rządowych denominowanych w euro największy spadek rentowności dotyczył emisji 2- i 5-letnich – odpowiednio o 99 pb i 119 pb (patrz wykres nr 9). Zdecydowały o tym czynniki typowe dla całego rynku papierów rządowych (spadki indeksów giełdowych, bezpieczeństwo inwestycyjne) oraz nasilające się w drugiej połowie roku oczekiwania na obniżenie oficjalnego oprocentowania w UGW.

Zgodnie z globalną tendencją wzrosły również ceny papierów rządowych Wielkiej Brytanii. Największy spadek rentowności odnotowano w przypadku emisji 2-letnich i 5-letnich – odpowiednio o 101 i 94 pb (patrz wykres nr 10).

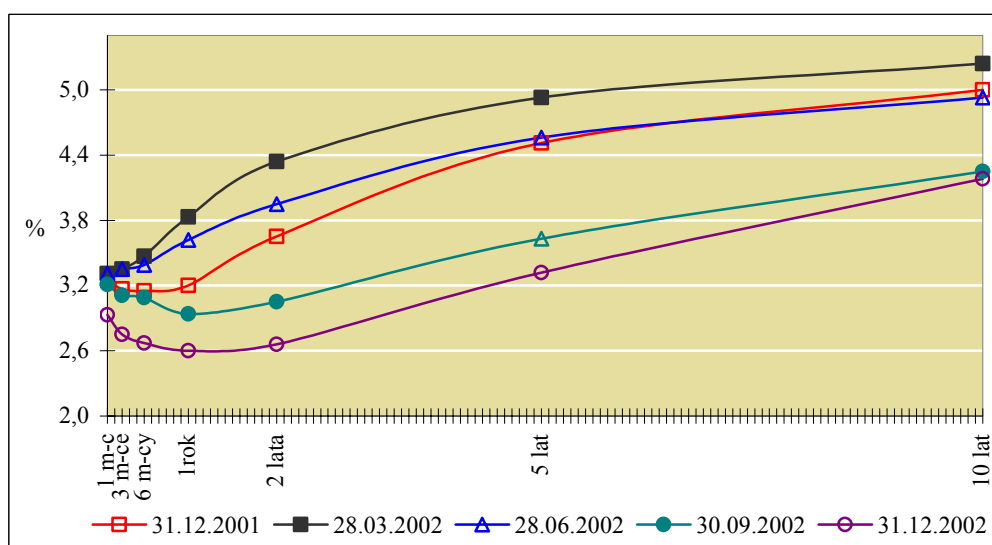
Wykres nr 8
Krzywe rentowności papierów rządowych USA

Źródło: Reuters.

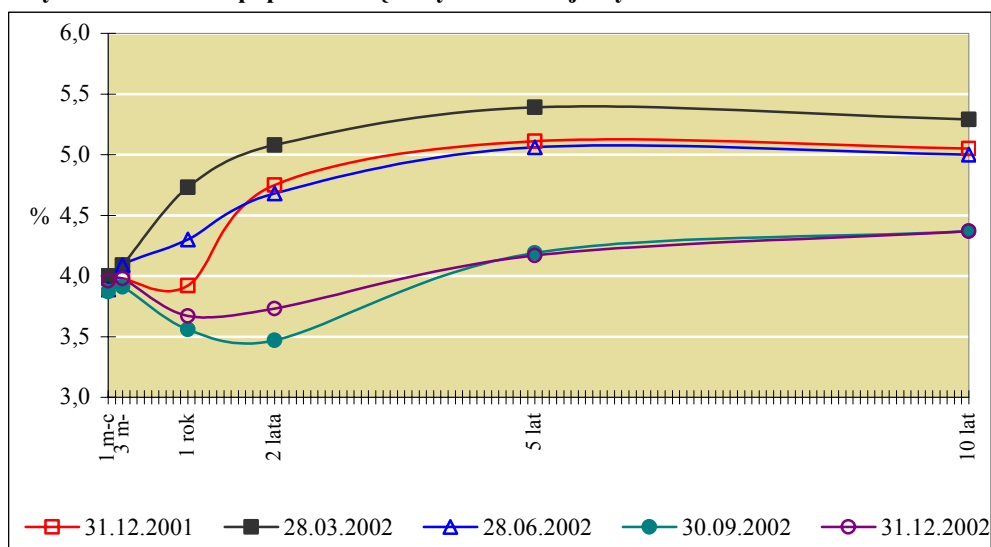
6

Wykres nr 9
Krzywe rentowności papierów rządowych denominowanych w EUR

Źródło: Reuters.

Wykres nr 10
Krzywe rentowności papierów rządowych Wielkiej Brytanii

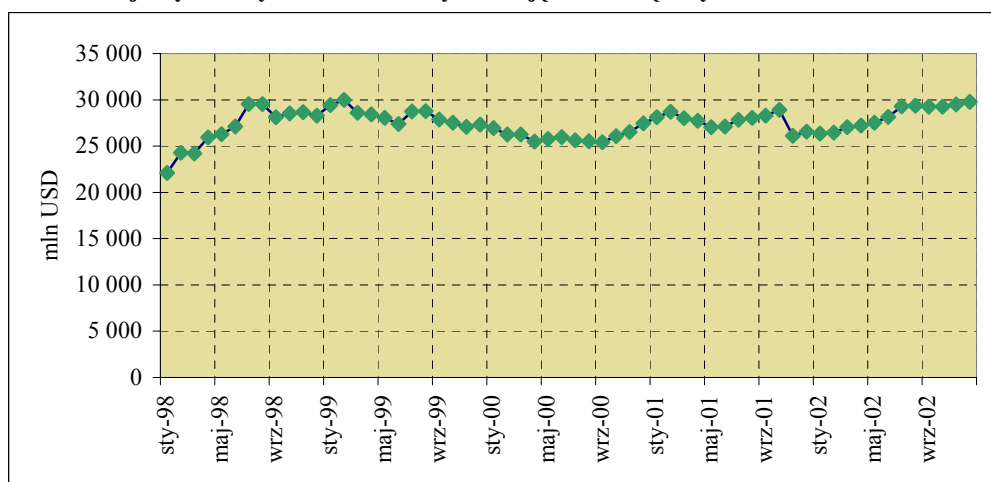
Źródło: Reuters.

6

6.1.3. Poziom oficjalnych aktywów rezerwowych

W 2002 r. oficjalne aktywa rezerwowe³³ w wyrażeniu dolarowym wzrosły o 3,2 mld USD, do 29,8 mld USD (patrz wykres nr 11). Głównym czynnikiem, który wpłynął na zwiększenie poziomu rezerw, był spadek wartości dolara w stosunku do pozostałych walut rezerwowych. Sytuacja ta była szczególnie wyraźna w II i IV kwartale 2002 r.

Wykres nr 11
Poziom oficjalnych aktywów rezerwowych w ujęciu miesięcznym

Źródło: dane NBP

³³ Do oficjalnych aktywów rezerwowych należą takie instrumenty finansowe, jak: aktywa w walutach wymiennych (papiery wartościowe, pieniądze zagraniczne w kasach NBP, lokaty w bankach za granicą), pozycja rezerwowa w MFW, SDR-y (rachunek bieżący w MFW), złoto monetarne, inne aktywa rezerwowe.

6.1.4. Struktura walutowa rezerw

Zatwierdzona w listopadzie 2001 r. przez Zarząd NBP struktura walutowa rezerw zawierała trzy waluty rezerwowe: dolara, euro i funta szterlinga, utrzymywane w wyznaczonych udziałach procentowych. Kształtowanie pozycji walut wobec wyznaczonych parytetów, w ramach dopuszczalnych pasm odchyień, odbywało się na podstawie analizy bieżącej i przewidywanej sytuacji na rynku walutowym.

6.1.5. Struktura inwestycyjna i horyzont czasowy rezerw walutowych

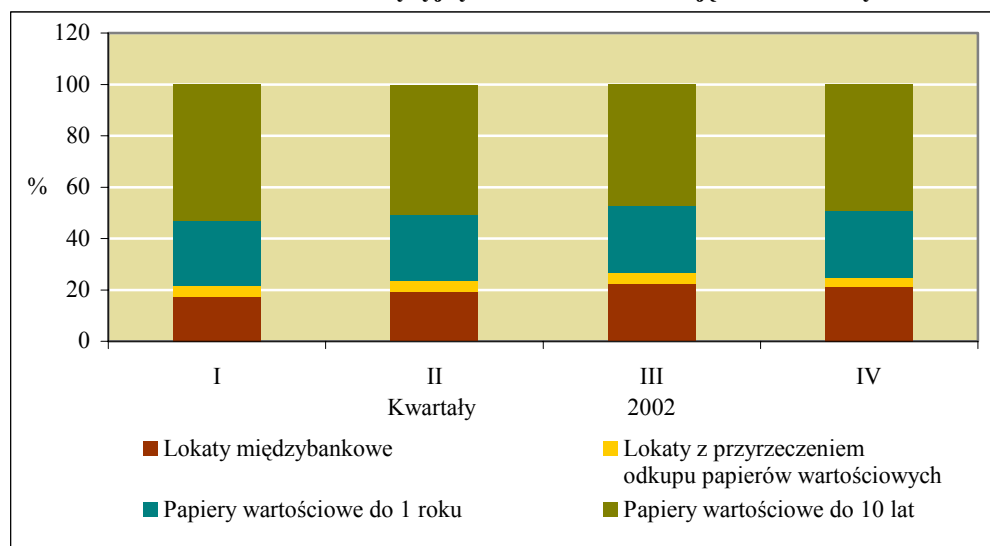
Obowiązująca w 2002 r. struktura inwestycyjna części walutowej rezerw uwzględniała dokonywanie inwestycji w ramach dwóch portfeli inwestycyjnych: krótko- i długoterminowego. Pierwszy z nich zawierał instrumenty rynku pieniężnego o horyzoncie nieprzekraczającym 1 roku, tzn. lokaty międzybankowe, lokaty z przyrzeczeniem odkupu papierów wartościowych i papiery wartościowe. W ramach tego portfela utrzymywana była rezerwa płynnościowa NBP, zapewniająca środki na wypadek konieczności realizacji nieprzewidzianych zobowiązań finansowych. Drugi portfel tworzyły papiery wartościowe o maksymalnym 10-letnim okresie zapadalności (wykres nr 12).

Głównym założeniem strategii inwestycyjnej realizowanej w 2002 r. było utrzymywanie *duration* całości rezerw walutowych na poziomie wyższym niż wyznaczony w portfelu porównawczym. Było to realizowane przede wszystkim poprzez kształtowanie *duration* portfela długoterminowego powyżej wartości wzorcowej i uwarunkowane przewidywanym kształtem krzywych rentowności papierów wartościowych. Przyjęto założenie, że w dalszej perspektywie, przy wzroście cen papierów o dłuższym terminie do wykupu, nastąpi spłaszczenie krzywych rentowności instrumentów dłużnych. W przypadku instrumentów rynku pieniężnego zmiany *duration* w stosunku do poziomu modelowego były stosunkowo częste, co wiązało się ze zmieniającymi się uwarunkowaniami rynkowymi. Założenia dotyczące *duration* całości rezerw walutowych, a także względy dochodowości w dużym stopniu determinowały strukturę inwestycyjną rezerw.

Podobnie jak w 2001 r., utrzymywano większe niż w portfelu porównawczym zaangażowanie w papiery portfela długoterminowego kosztem instrumentów krótkoterminowych, ponieważ inwestycje te w warunkach wzrostu cen dają wysoką stopę zwrotu. Zmiana sytuacji rynkowej w IV kwartale (niejednoznaczny obraz gospodarek USA i UGW, redukcje podstawowych stóp procentowych oraz wzrost zagrożenia konfliktem zbrojnym), a także znaczna modyfikacja parametrów portfela porównawczego na 2003 r. w kontekście przewidywanego dalszego wzrostu cen papierów wartościowych spowodowały konieczność podjęcia działań dostosowawczych dotyczących zarówno struktury inwestycyjnej, jak i *duration* rezerw. Dokonywano transakcji zmniejszających zaangażowanie w lokaty międzybankowe i zwiększono portfel długoterminowy, jednocześnie zwiększając jego

duration. Oba te czynniki spowodowały znaczny wzrost *duration* całych rezerw walutowych.

Wykres nr 12
Średni udział instrumentów inwestycyjnych w rezerwach w ujęciu kwartalnym

Źródło: dane NBP.

6.1.6. Dochód z działalności inwestycyjnej

Osiągnięty w 2002 r. dochód z działalności inwestycyjnej osiągnął 4,6 mld zł (1,1 mld USD). W wyniku prowadzonej polityki inwestycyjnej rezerw walutowych dochodowość rezerw walutowych³⁴ wyniosła 5,5% (w 2001 r. 5,7%). Najwyższa była dochodowość długoterminowych papierów wartościowych, najniższa – lokat z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu papierów wartościowych.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- Głównym założeniem prowadzonej strategii inwestycyjnej rezerw dewizowych było utrzymywanie *duration* rezerw walutowych powyżej poziomu wyznaczonego w portfolio porównawczym.
- Dochód z działalności inwestycyjnej osiągnął 4,6 mld zł.
- Dochodowość rezerw walutowych wyniosła 5,5%.

³⁴ Stopa zwrotu liczona na podstawie dziennych wartości rynkowych instrumentów inwestycyjnych, ważona ich rzeczywistymi udziałami w rezerwach walutowych.

6.2. Działania w zakresie zadań dewizowych

6.2.1. Działania w zakresie organizacji obrotu dewizowego

W 2002 r. przedstawiciele NBP brali czynny udział w pracach dotyczących przygotowania następujących aktów prawnych:

- Projektu nowej ustawy Prawo dewizowe³⁵. Wprowadziła ona liberalizację przepływów kapitału i dokonywania płatności w obrocie dewizowym. Tym samym zakończono proces dostosowywania polskiego ustawodawstwa dewizowego do standardów prawnych obowiązujących w UE. W ustawie zasadniczo nie przewiduje się żadnych ograniczeń w przepływie kapitału i płatnościach pomiędzy Polską a państwami członkowskimi Unii Europejskiej. W pełni swobodny będzie również obrót dewizowy z krajami należącymi do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). W ustawie m.in.:
 - określono zasady udzielania i uchylania przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego zezwoleń dewizowych oraz zezwoleń na prowadzenie działalności kantorowej, a także wykonywania przez Narodowy Bank Polski kontroli wykonywania tych zezwoleń,
 - nałożono na rezydentów dokonujących obrotu dewizowego z zagranicą obowiązki przekazywania do Narodowego Banku Polskiego danych niezbędnych do sporządzania bilansu płatniczego oraz bilansu należności i zobowiązań zagranicznych państwa, łącznie z określeniem zasad wykonywania przez Narodowy Bank Polski kontroli realizacji tych obowiązków,
 - uznano za czynność bankową pośrednictwo w dokonywaniu przez rezydentów przekazów pieniężnych za granicę oraz rozliczeń w kraju z nierezydentami, w przypadku gdy czynności te są wykonywane przez banki.
 Ustawa weszła w życie 1 października 2002 r.
- Projekt rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie ogólnych zezwoleń dewizowych, określającego zakres ogólnych zezwoleń dewizowych na odstępnie od ograniczeń i obowiązków przewidzianych w nowej ustawie Prawo dewizowe³⁶. Rozporządzenie weszło w życie 1 października 2002 r.
- Projekty rozporządzeń Ministra Finansów:
 - w sprawie trybu wykonywania przez Narodowy Bank Polski kontroli określonej w przepisach ustawy Prawo dewizowe; rozporządzenie weszło w życie 1 października 2002 r.,
 - w sprawie warunków technicznych i organizacyjnych prowadzenia

³⁵ Dz.U. nr 141, poz. 1178.

³⁶ Dz.U. nr 154, poz. 1273.

działalności kantorowej, szczegółowego sposobu prowadzenia ewidencji i wydawania dowodów kupna i sprzedaży wartości dewizowych oraz wzoru wniosku o udzielenie zezwolenia na prowadzenie działalności kantorowej³⁷; rozporządzenie weszło w życie 1 października 2002 r.

- Obwieszczenie Prezesa NBP w sprawie ogłoszenia wykazu walut wymiennalnych, obowiązującego od 1 października 2002 r.
- Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sposobu, zakresu i terminów wykonywania przez rezydentów dokonujących obrotu dewizowego z zagranicą obowiązków przekazywania NBP danych w zakresie niezbędnym do sporządzania bilansu płatniczego oraz bilansu należności i zobowiązań zagranicznych państwa³⁸. rozporządzenie weszło w życie 1 stycznia 2003 r.

W związku z nową ustawą Prawo dewizowe zmieniono również zarządzenie Prezesa NBP w sprawie upoważnienia do podejmowania decyzji dotyczących indywidualnych zezwoleń oraz zezwoleń na prowadzenie działalności kantorowej.

6

6.2.2. Decyzje w sprawach dewizowych

W 2002 r. ogółem wydano 3.550 decyzji, w tym:

- w okresie od 1 stycznia 2002 r. do 30 września 2002 r. wydano 3.053 decyzje, z tego 1.492 pozytywne, 15 odmownych oraz 1.546 innych decyzji, takich jak umorzenia, zmiany i wygaśnięcia;
- po wejściu w życie ustawy Prawo dewizowe, w okresie od 1 października 2002 r. do 31 grudnia 2002 r., wydano 497 decyzji dotyczących indywidualnych zezwoleń dewizowych, z tego 110 pozytywnych, 1 odmowną oraz 386 innych decyzji, takich jak umorzenia, zmiany, wygaśnięcia. Ponadto wydano 62 zezwolenia na prowadzenie działalności kantorowej.

Znaczna różnica między liczbą decyzji wydanych w 2001 r. (6.276) i w 2002 r. (3.550) wynika z faktu, że w 2001 r. dokonano zmian zezwoleń dewizowych dotyczących prowadzenia działalności kantorowej. Konieczność ich wprowadzenia wynikała z zastąpienia walut narodowych krajów UGW jedną walutą euro. W porównaniu z 2001 r. na tym samym poziomie utrzymała się w 2002 r. liczba zezwoleń na dokonywanie w kraju, między rezydentami, rozliczeń w walutach obcych.

W 2002 r. Prezes NBP wydał 34 decyzje w sprawie udzielania bankom upoważnień na dokonywanie określonych czynności obrotu dewizowego oraz 65 decyzji podmiotom prowadzącym pozabankowe kasy walutowe.

³⁷ Dz.U. nr 154, poz. 1275.

³⁸ Dz.U. nr 218, poz. 1835.

6.2.3. Wykonywanie kontroli dewizowej przez NBP

Narodowy Bank Polski w 2002 r. wykonywał zadania z zakresu kontroli dewizowej stosownie do postanowień ustawy Prawo dewizowe oraz ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu³⁹.

W 2002 r. przeprowadzono ogółem 2.696 kontroli. Ich łączna liczba była podobna jak w 2001 r. Zestawienie kontroli przeprowadzonych w latach 2001–2002 zawiera tablica nr 16.

Tablica nr 16
Zestawienie kontroli przeprowadzonych w latach 2001-2002

Zakres przedmiotowy kontroli	Liczba przeprowadzonych kontroli		Dynamika w % 3:2	Struktura w %	
	2001	2002		2001	2002
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Kontrole banków upoważnionych do dokonywania czynności obrotu dewizowego	198	153	77,2	7	6
Kontrole wykonania obowiązków sprawozdawczych do bilansu płatniczego państwa (w tym zezwoleń dewizowych)	401 (64)*	447 (51)	111,4 (68)	16 (3)	17 (2)
Kontrole wyłącznie zezwoleń dewizowych	11	-	-	-	-
Kontrole działalności kantorowej	1 978	2 059	104	73	76
Kontrole pozabankowych kas walutowych	104	37	35,5	4	1
Ogółem	2 692	2 696	100,1	100	100

*Łącznie w 2001 r. przeprowadzono 75 kontroli w zakresie zezwoleń dewizowych (uwzględniając kontrole zrealizowane wyłącznie w tym zakresie oraz łączone z wykonaniem obowiązków sprawozdawczych).

Źródło: dane NBP.

6.2.4. Działania pokontrolne

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono nieprawidłowości w 1.812 podmiotach. W 2002 r. udział kontroli, w których ujawniono nieprawidłowości wynosił 67% i był wyższy w stosunku do 2001 r. o 22 pkt. proc. Na wzrost ten wpłynęły wyniki zintensyfikowanych kontroli przeprowadzonych przez NBP w zakresie wykonania przez kantory obowiązków nałożonych ustawą o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu⁴⁰. Nieprawidłowości w tym zakresie ujawniono w co drugim

³⁹ Dz.U. nr 116, poz. 1216.

⁴⁰ Dz.U. z 2000 r. nr 116, poz. 1216 z późn. zm. Obowiązki dotyczą zasad rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji, identyfikacji klientów, powiadamiania o transakcjach zarejestrowanych.

skontrolowanym kantorze.

W każdym przypadku stwierdzenia nieprawidłowości skierowano zalecenia pokontrolne, w których zobowiązano kierownictwo kontrolowanej jednostki do zapewnienia przestrzegania obowiązujących przepisów. W 230 przypadkach poinformowano urzędy skarbowe o stwierdzeniu sytuacji wskazujących na możliwość popełnienia wykroczenia lub przestępstwa przeciwko obrotowi dewizowemu. Ponadto powiadomiono Generalnego Inspektora Informacji Finansowych o wynikach kontroli przeprowadzonych w kantorach w zakresie określonym w ustawie o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł.

6.3. Obsługa kredytów zagranicznych zaciągniętych przez NBP

W 2002 r. kontynuowana była obsługa kredytów zaciągniętych przez NBP w 1990 r. w Banku Światowym na realizację programów Rozwój Eksportu Przemysłowego i Rozwój Eksportu Rolno-Spożywczego oraz kredytu otrzymanego od rządu francuskiego na rozwój spółek polsko-francuskich. W ramach tej obsługi nadzorowano spłaty należności od banków, którym NBP udostępnił środki tych kredytów. Spłaty dokonywane były przez banki terminowo.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- NBP dostosował swoje działania w zakresie zadań dewizowych do nowej ustawy Prawo dewizowe.
- NBP wydał ogółem 3.550 decyzji dewizowych.
- NBP przeprowadził ogółem 2.696 kontroli dewizowych.

7. OBSŁUGA BUDŻETU PAŃSTWA

7.1. Obsługa rachunków budżetu państwa

Narodowy Bank Polski prowadzi obsługę bankową budżetu państwa w zakresie określonym ustawą o finansach publicznych. W ramach obsługi budżetu państwa NBP prowadzi rachunki bankowe wymienione w art. 190 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych⁴¹ na podstawie umów rachunku bankowego i obowiązujących norm prawnych.

Narodowy Bank Polski przywiązuje dużą wagę do oczekiwań i potrzeb klientów. W tym celu wprowadza nowoczesne standardy obsługi klienta, podnosząc jakość świadczonych usług

7.1.1. Zmiany w organizacji obsługi rachunków bankowych w złotych dla podmiotów niebędących bankami

Zgodnie z przyjętymi założeniami, do końca 2002 r. wprowadzono system Bankowości Elektronicznej *enbepe* u około 1020 posiadaczy rachunków w NBP, w tym w Departamencie Budżetu Państwa oraz w Departamencie Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów. System ten zapewnił, że mimo restrukturyzacji sieci terenowej NBP nie pogorszyła się jakość obsługi posiadaczy rachunków, a jednocześnie otrzymali oni nowoczesny instrument, umożliwiający obsługę rachunku z własnej siedziby, oraz stały podgląd salda i obrotów na rachunku. Wprowadzenie Bankowości Elektronicznej u pozostałych posiadaczy rachunków w NBP planowane jest do końca 2003 r.

W 2002 r. NBP rozpoczął wprowadzanie standardu Numeru Rachunku Bankowego (NRB) przyjętego dla całego systemu bankowego. Od 1 stycznia 2002 r. wprowadzono numery rachunków w standardzie NRB dla wszystkich rachunków prowadzonych w oddziałach okręgowych NBP. Do posiadaczy rachunków w pozostałych jednostkach organizacyjnych NBP wysłano zawiadomienia informujące o zmianie – z dniem 1 stycznia 2003 r. – numeru ich rachunku na standard NRB, podając jednocześnie nowe numery rachunków.

7.1.2. Nowe zasady zastępczej obsługi kasowej

W związku z restrukturyzacją sieci terenowej NBP oraz w celu ujednoczenia zasad obsługi w 2002 r. opracowano nowe zasady zastępczej obsługi kasowej. Wprowadzono je do nowych umów o zastępczą obsługę kasową, zawartych przez

⁴¹ Dz.U. nr 155, poz. 1014 z późn. zm.

oddziały okręgowe NBP z oddziałami banków do końca 2002 r. Główne nowe rozwiązania, które zostały zawarte w umowach, są następujące:

- określono jednolite zasady prowadzenia zastępczej obsługi kasowej przez banki komercyjne i banki spółdzielcze,
- nałożono obowiązek sprawdzania przez oddziały banków pokrycia realizowanych czeków oraz blokowania przez oddziały NBP kwoty czeków na rachunkach podawców czeków,
- wszystkie rozliczenia między oddziałami banków a oddziałami NBP z tytułu zastępczej obsługi kasowej będą regulowane w systemie ELIXIR za pośrednictwem KIR SA,
- zobowiązania oddziałów NBP z tytułu zastępczej obsługi kasowej będą regulowane z inicjatywy oddziału NBP,
- dopuszczono w ramach zastępczej obsługi kasowej możliwość przekazywania za pośrednictwem poczty kurierskiej dyskietek z poleceniami przelewu i czeków rozrachunkowych,
- wprowadzono stawkę minimalną dla prowizji opłacanej od pojedynczej operacji w wysokości 1 zł.

Nowe zasady wspomagają zastępczą obsługę kasową świadczoną na rzecz państwowych jednostek budżetowych i państwowych funduszy celowych.

7.1.3. Rodzaje rachunków budżetu państwa prowadzonych przez NBP

W 2002 r. Narodowy Bank Polski obsługiwał około 3.300 klientów. Dla ich obsługi prowadził około 8.600 rachunków, w tym około:

- 430 rachunków dla jednostek organizacyjnych państwowych funduszy celowych,
- 650 rachunków pomocniczych.

Liczba obsługiwanych klientów zwiększyła się w stosunku do 2001 r. o około 3%, głównie w związku z objęciem obsługą bankową Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych. Zmniejszyła się natomiast liczba rachunków dla jednostek organizacyjnych państwowych funduszy celowych w wyniku zmian zasad i zakresu działania Biur Terenowych Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych⁴².

7.1.4. Zasady obsługi rachunków budżetu państwa

Na rachunkach budżetu państwa wykonywane są operacje związane z dochodami i wydatkami w formie bezgotówkowej i gotówkowej, zarówno w systemie

⁴² Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 12 marca 2002 r. w sprawie organizacji, szczegółowych zasad i zakresu działania krajowego biura i biur terenowych Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (Dz.U. 2002 nr 24, poz. 249).

Bankowości Elektronicznej, jak i tradycyjnymi metodami. Przy realizacji wydatków respektuje się podstawową zasadę funkcjonowania rachunku bieżącego, zgodnie z którą wydatki są dokonywane do wysokości salda środków znajdujących się na tym rachunku. NBP wykonuje zlecenia płatnicze klientów w dniu ich złożenia do realizacji.

Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych⁴³ przedłuża obecne zasady obsługi budżetu państwa „nie dłużej niż do 31 grudnia 2004 r.”. W związku z tym w 2003 r. nie będą wprowadzane nowe założenia obsługi budżetu państwa, wypracowane we współpracy z Ministerstwem Finansów.

7.1.5. Tryb obsługi rachunków budżetu państwa

Obsługa rachunków budżetu państwa była realizowana w trybie określonym w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa i szczegółowych zasad obsługi rachunków bankowych budżetu państwa oraz zakresu i terminów sporządzania przez Narodowy Bank Polski informacji i sprawozdań z wykonania budżetu państwa w ramach obsługi bankowej budżetu państwa⁴⁴ oraz zgodnie z „Regulaminem otwierania i prowadzenia przez Narodowy Bank Polski rachunków bankowych w złotych dla podmiotów nie będących bankami”.

Dyspozycje jednostek budżetu państwa i państwowych funduszy celowych wykonywane były przez 49 jednostek terenowych NBP oraz Główny Oddział Walutowo–Dewizowy NBP (w tym dyspozycje gotówkowe przez 39 jednostek terenowych NBP) oraz przez placówki innych banków. W związku z restrukturyzacją sieci terenowej NBP, od 1 listopada 2002 r. powyższe czynności wykonywało 39 jednostek terenowych NBP.

W 2002 r. zwiększyła się o około 18% liczba posiadaczy rachunków obsługiwanych w trybie zastępczej obsługi kasowej⁴⁵. Liczba jednostek obsługiwanych w tym trybie wynosiła około 1.540.

Zastępcza obsługa bankowa posiadaczy rachunków jest prowadzona w sytuacji, gdy jednostki budżetowe mają siedzibę poza siedzibą jednostek terenowych NBP prowadzących kasy. Obie formy obsługi dokonywane są na koszt NBP i to zarówno w odniesieniu do dyspozycji realizowanych przez własne placówki terenowe, jak i placówki innych banków. W 2002 r. dzięki dalszemu zmniejszeniu udziału

⁴³ Dz.U. nr 200, poz. 1685.

⁴⁴ Dz.U. nr 122, poz. 1335.

⁴⁵ Głównie w związku ze zmianą usytuowania Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych w strukturze administracji publicznej. Jednostki te od 1 stycznia 2002 r. stały się państwowymi jednostkami budżetowymi.

dyspozycji wypłat gotówkowych koszty prowizji zapłaconej przez NBP innym bankom z tego tytułu były mniejsze o około 11% niż w 2001 r. i wyniosły 12,5 mln zł.

Podobnie jak w latach ubiegłych, 49 jednostek terenowych NBP, a od 1 listopada 2002 r. 39 jednostek, przekazywało środki z centralnego rachunku budżetu państwa na rachunki jednostek samorządu terytorialnego w bankach komercyjnych z tytułu:

- udziałów gmin we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych,
- subwencji ogólnej,
- subwencji ogólnej na zadania oświatowe,
- części rekompensującej subwencji ogólnej – kwota drogowa,
- dotacji celowych.

Począwszy od sierpnia 2002 r., udziały gmin we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych były przekazywane na rachunki samorządów gmin w bankach komercyjnych i spółdzielczych bezpośrednio przez Departament Budżetu Państwa Ministerstwa Finansów z wykorzystaniem Bankowości Elektronicznej⁴⁶.

7

Liczba dokonanych transakcji zmalała w 2002 r. Jednym z powodów spadku liczby zleceń była rezygnacja niektórych klientów NBP (oddziały ZUS, oddziały KRUS) ze składania w NBP pojedynczych poleceń przelewu zgodnie z uchwałą nr 49 Rady Nadzorczej Krajowej Izby Rozliczeniowej.

Szczegółowe informacje dotyczące liczby obsługiwanych transakcji, ich strukturę i dynamikę obrazuje tablica nr 17.

Tablica nr 17
Liczba transakcji rozliczeniowych wysłanych i otrzymanych w latach 2001-2002

Okres	Liczba transakcji rozliczeniowych				Wskaźnik dynamiki	
	Wysłane		Otrzymane		2002 = 100	
	2001	2002	2001	2002	Wysłane	Otrzymane
I kwartał	9 448 903	8 376 920	35 409 698	26 574 012	88,65	75,05
II kwartał	9 744 641	8 337 606	33 471 938	26 087 293	85,56	77,94
III kwartał	7 989 870	7 434 131	31 053 626	24 187 752	93,04	77,89
IV kwartał	7 253 908	6 182 336	28 631 751	22 664 253	85,23	79,16
Razem	34 437 322	30 330 993	128 567 013	99 513 310	88,08	77,40

Źródło: dane NBP.

⁴⁶ Pozostałe tytuły są przekazywane z wykorzystaniem Bankowości Elektronicznej od 1 stycznia 2003 r.

7.2. Administrowanie kredytami zagranicznymi zaciągniętymi przez Rząd RP

W wykonaniu umów zawartych z Ministrem Finansów NBP nadzorował spłaty zobowiązań banków, którym udostępniono środki kredytów zaciągniętych przez rząd RP w Banku Światowym na realizację programów: Rozwój Rolnictwa i Rozwój Instytucji Finansowych. Banki terminowo regulowały zobowiązania wobec budżetu.

7.3. Obsługa zobowiązań i należności zagranicznych budżetu państwa

NBP, pełniąc funkcję agenta finansowego rządu RP na podstawie umów podpisanych z Ministrem Finansów w latach 1995-2001, kontynuował w 2002 r. obsługę zobowiązań i należności zagranicznych budżetu państwa. Dotyczyła ona kredytów zaciągniętych przez rząd RP w międzynarodowych organizacjach finansowych, udziałów w tych organizacjach, kredytów i pożyczek otrzymanych od rządów innych państw, jak również kredytów gwarantowanych przez rząd RP międzynarodowym organizacjom finansowym.

Przedmiotem obsługi było: 47 umów kredytowych, 46 umów gwarancyjnych oraz 6 umów o udostępnienie środków kredytów podmiotom krajowym.

NBP, jako depozytariusz Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, jak również Banku Światowego oraz jego agend (Międzynarodowego Stowarzyszenia Rozwoju i Wielostronnej Agencji Gwarancji Inwestycyjnych), w 2002 r. obsługiwał 31 skryptów dłużnych w związku z członkostwem RP w tych organizacjach.

7.4. Obsługa obrotu skarbowymi papierami wartościowymi

7.4.1. Przetargi na bony skarbowe

W 2002 r., NBP pełniący funkcję agenta emisji skarbowych papierów wartościowych, zorganizował 49 przetargów na bony skarbowe (w 2001 r. – 50). Podaż bonów wyniosła 45,8 mld zł i była niższa niż w 2001 r. o 3,8 mld zł. Nominalny popyt wyniósł 145,8 mld zł.

Wartość przyjętych ofert wyniosła 45,7 mld zł (w 2001 r. – 50,3 mld zł).

7.4.2. Prace nad systemem Dealerów Skarbowych Papierów Wartościowych

W 2002 r. NBP aktywnie uczestniczył w pracach prowadzonych przez Ministerstwo Finansów nad stworzeniem nowego systemu Dealerów Skarbowych Papierów Wartościowych (DSPW). System DSPW został wpisany jako jedno z najważniejszych zadań w *Strategii zarządzania długiem sektora finansów publicznych*. Głównym założeniem tego systemu jest wyodrębnienie grupy banków (tzw. *primary dealers*), które – w zamian za określone przywileje, m.in. wyłączność zakupów na rynku

pierwotnym skarbowych papierów wartościowych – są zobowiązane do zapewnienia płynności, efektywności i przejrzystości rynku skarbowych papierów wartościowych (SPW). NBP uczestniczył w opracowywaniu kryteriów wyboru banków - dealerów oraz zasad i sposobów oceny banków kandydujących. NBP przekazywał do Ministerstwa Finansów miesięczne oceny aktywności banków kandydujących do funkcji DSPW na rynku bonów skarbowych, na rynku pierwotnym skarbowych papierów wartościowych oraz na rynku transakcji pochodnych. Jednocześnie, w celu poprawy przejrzystości obrotu papierami wartościowymi⁴⁷, NBP podjął się pełnienia funkcji organizatora fixingu skarbowych papierów wartościowych na platformie elektronicznej wybranej przez MF. W związku z tym NBP uczestniczył w opracowaniu Regulaminu Elektronicznego Rynku SPW oraz Regulaminu Fixingu SPW. Przedstawiciele NBP brali również udział w comiesięcznych spotkaniach banków kandydujących do DSPW, organizowanych przez Ministerstwo Finansów.

7.5. Działania na rzecz usprawnienia zarządzania długiem publicznym

7.5.1. Zamiana obligacji zerokuponowych skonwertowanych na obligacje asymilacyjne

Na wniosek Ministerstwa Finansów NBP prowadził sprawę zamiany obligacji skonwertowanych, będących w portfelu NBP, na obligacje o dłuższych terminach wykupu. W wyniku analizy wniosku i ustaleń dokonywanych w porozumieniu z Ministerstwem Finansów, w dniu 27 grudnia 2001 r. została zawarta umowa między MF a NBP, dotycząca konwersji części zobowiązań Skarbu Państwa na zasadzie odnowienia długu. Będące w posiadaniu NBP obligacje zerokuponowe o terminie wykupu 29 kwietnia 2002 r. i wartości nominalnej 1,95 mld zł zostały zamienione na odpowiadające im obligacje asymilowane o stałym oprocentowaniu i terminie wykupu 12 października 2002 r. oraz wartości nominalnej 1,82 mln zł. Wartość nominalna obligacji wydanych NBP została ustalona na podstawie cen rynkowych. Do momentu wykupu tych papierów przez Ministerstwo Finansów w dniu 10 października 2002 r., NBP sprzedał je na przetargach w ramach operacji *outright* na łączną kwotę 639 mln zł, natomiast do wykupu została pula o wartości 1.181,84 mln zł.

7.5.2. Operacje zamiany obligacji

Oprócz bieżącej obsługi rynku pierwotnego obligacji skarbowych oraz rynku pierwotnego i wtórnego bonów skarbowych NBP kontynuował zapoczątkowane w IV kwartale 2001 r. operacje zamiany obligacji. W 2002 r. NBP przeprowadził ogółem 26

⁴⁷ Oznacza to obowiązek codziennego kwotowania przez DSPW na zorganizowanym elektronicznym rynku wtórnym (CeTO) cen kupna i sprzedaży obligacji skarbowych (głównie emisji bazowych), obowiązek zawierania transakcji zgodnie z przyjętą na CeTO ceną oraz informowanie w czasie rzeczywistym rynku o tych kwotowaniach.

przetargów zamiany obligacji (w 2001 r. 5 przetargów) oraz jeden przetarg wyłącznie odkupu obligacji.

Ministerstwo Finansów odkupiło w 2002 r. obligacje o wartości nominalnej 9.701,55 mln zł, wydając w zamian obligacje o wartości 9.823,02 mln zł.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- W 2002 r. NBP obsługiwał 3300 klientów i prowadził 8600 rachunków.
- W 2002 r. wprowadzono system Bankowości Elektronicznej *enbepe* u 1020 posiadaczy rachunków w NBP, co jest zdecydowanym ułatwieniem dla klientów.
- Wprowadzono nowe rozwiązania wspomagające dokonywanie zastępczej obsługi kasowej klientów.
- W styczniu 2002 r. NBP rozpoczął wprowadzanie standardu Numeru Rachunku Bankowego przyjętego dla całego systemu bankowego.
- NBP uczestniczył w pracach Ministerstwa Finansów nad stworzeniem systemu Dealerów Skarbowych Papierów Wartościowych. System został wprowadzony 26 kwietnia 2002 r.
- NBP pełni funkcję organizatora fixingu skarbowych papierów wartościowych.
- W 2002 r. zmniejszyła się liczba jednostek terenowych NBP obsługujących rachunki budżetu państwa.

8. DZIAŁALNOŚĆ LEGISLACYJNA

8.1. Działalność prawotwórcza organów NBP oraz Komisji Nadzoru Bankowego

W 2002 r. organy Narodowego Banku Polskiego oraz Komisja Nadzoru Bankowego wydały 114 aktów prawnych. Wykaz aktów prawnych, które opublikowano w Monitorze Polskim i Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego, zawarto w załączniku nr 5 do *Sprawozdania*.

8.2. Projekty ustaw opracowanych w Narodowym Banku Polskim

8.2.1. Projekt ustawy zmieniającej ustawę o Narodowym Banku Polskim

Projekt ustawy zmieniającej ustawę o Narodowym Banku Polskim został odrzucony w trzecim czytaniu w Sejmie III kadencji. Było to wynikiem sporu dotyczącego proponowanych zmian w art. 3 ustawy, określającym podstawowe cele i zasady działalności Narodowego Banku Polskiego. Projekt został ponownie wniesiony pod obrady Sejmu IV kadencji jako projekt rządowy.

Projekt ustawy ma na celu harmonizację przepisów dotyczących statusu banku centralnego z normami prawa Unii Europejskiej, a w szczególności z unormowaniami Traktatu z Maastricht i Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego. Dotyczy to głównie instytucjonalnej, personalnej i finansowej niezależności Narodowego Banku Polskiego.

Spośród proponowanych rozwiązań należy wymienić m.in.:

- uregulowanie członkostwa NBP w międzynarodowych instytucjach finansowych i związanych z tym rozliczeń finansowych,
- wprowadzenie kadencyjności powoływania członków Zarządu NBP,
- odstąpienie od uprawnienia przysługującego przedstawicielowi rządu do uczestnictwa w posiedzeniach Rady Polityki Pieniężnej,
- dostosowanie przepisów dotyczących gospodarki finansowej NBP do rozwiązań obowiązujących w ESBC.

W 2002 r. przedstawiciele Narodowego Banku Polskiego uczestniczyli w sejmowych pracach ustawodawczych, w toku których rozpatrywano trzy poselskie projekty ustaw dotyczące zmian w obowiązującej ustawie o Narodowym Banku Polskim. Uwagi NBP zgłoszone do ww. projektów dotyczyły niekonstytucyjności oraz sprzeczności niektórych proponowanych rozwiązań z normami prawa Unii Europejskiej, w szczególności zmierzających do ograniczenia niezależności banku centralnego w Polsce.

8.2.2. Projekt ustawy zmieniającej ustawę Prawo bankowe

W 2002 r. opracowano w NBP projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo bankowe, ustawy Kodeks cywilny oraz ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, który w 2003 r. został skierowany do dalszych prac legislacyjnych⁴⁸.

Projekt ustawy ma na celu m.in.:

- ustawowe uregulowanie nowych zjawisk występujących w działalności systemu bankowego, tj. *outsourcingu* i sekurytyzacji wierzytelności,
- wprowadzenie postanowień Dyrektywy 2001/24/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i upadłości banków i instytucji kredytowych,
- uwzględnienie wymogów określonych przez Bazylejski Komitet ds. Nadzoru Bankowego w 25 Zasadach Efektywnego Nadzoru Bankowego.

8.3. Udział Narodowego Banku Polskiego w pracach nad projektami aktów normatywnych organów państwa

Zgodnie z ustawą o Narodowym Banku Polskim NBP, współdziałał z organami państwa poprzez opiniowanie projektów aktów normatywnych z zakresu polityki gospodarczej i systemu bankowego. W 2002 r. Narodowy Bank Polski opiniował następującą liczbę projektów aktów normatywnych⁴⁹, nadesłanych przez naczelne i centralne organy administracji państwowej:

- 516 projektów nadesłanych przed rozpatrzeniem przez Komitet Rady Ministrów (w 2001 r. – 303),
- 276 projektów nadesłanych w toku uzgodnień międzyresortowych (w 2001 r. – 264)⁵⁰.

Wśród nadesłanych projektów aktów normatywnych najliczniejsze były projekty ustaw (261), rozporządzeń Rady Ministrów (471) i uchwał Rady Ministrów (50).

W 2002 r. przedstawiciele NBP uczestniczyli w 3 posiedzeniach Rady Ministrów, w 51 posiedzeniach Komitetu Rady Ministrów, w ponad 110 posiedzeniach komisji i podkomisji sejmowych oraz posiedzeniach komisji senackich rozpatrujących

⁴⁸ Szerzej zob. rozdział „Nadzór bankowy”.

⁴⁹ NBP opiniował również 259 projektów innych dokumentów rządowych.

⁵⁰ Różnice między liczbą projektów opiniowanych przed posiedzeniami Komitetu Rady Ministrów a liczbą projektów opiniowanych w toku uzgodnień międzyresortowych wynikają m.in. z tego, że w 2002 r. do NBP nie były kierowane w toku uzgodnień międzyresortowych wszystkie projekty, które przesyłał do zaopiniowania do NBP Komitet Rady Ministrów.

projekty ustaw.

8.4. Projekty ustaw dotyczących funkcjonowania systemu bankowego

Spośród rozpatrywanych przez Sejm w 2002 r. projektów ustaw dotyczących funkcjonowania systemu bankowego, w których tworzeniu i opiniowaniu uczestniczył Narodowy Bank Polski, należy zwrócić uwagę na następujące.

8.4.1. Projekty ustaw uchwalonych

- **Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe**⁵¹
- **Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych**⁵²
- **Ustawa z dnia 27 września 2002 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł**⁵³. Nowelizacja ma na celu dostosowanie rozwiązań prawnych do zmienionych warunków merytorycznych i prawnych związanych z zapobieganiem i zwalczaniem zjawiska prania pieniędzy w Polsce i w innych krajach. W nowelizacji m.in.:
 - rozszerzono zakres przedmiotowy ustawy na problematykę związaną z przeciwdziałaniem aktom terroryzmu, w celu realizacji postanowień rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1373 w sprawie zwalczania terroryzmu międzynarodowego oraz zaleceń Grupy Zadaniowej ds. Zwalczania Prania Pieniądzy, funkcjonującej pod auspicjami OECD (FATF),
 - wprowadzono instytucję blokady rachunku, rozumianą jako czasowe uniemożliwienie dysponowania i korzystania ze wszystkich środków majątkowych, zgromadzonych na tych rachunkach, w przypadku wystąpienia uzasadnionego podejrzenia, że dokonywane na nim obroty mają związek z popełnieniem przestępstwa prania pieniędzy, określonego w art. 299 Kodeksu karnego lub dokonaniem aktu terrorystycznego,
 - uznano Narodowy Bank Polski oraz Komisję Nadzoru Bankowego za instytucje współpracujące z Generalnym Inspektorem Informacji Finansowej, w zakresie zapobiegania przestępstwu określonemu w art. 299 Kodeksu karnego oraz aktom terrorystycznym.
- **Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o zmianie ustawy – Ordynacja**

⁵¹ Dz.U. nr 141, poz. 1178. Zob. rozdział „Działalność dewizowa”.

⁵² Dz.U. nr 169, poz. 1385. Zob. rozdział „Działania na rzecz systemu płatniczego”.

⁵³ Dz.U. nr 180, poz. 1500.

podatkowa⁵⁴. W ustawie m.in.:

- zobowiązano banki do sporządzania i przekazywania urzędom skarbowym comiesięcznych informacji o założonych i zlikwidowanych rachunkach bankowych osób prowadzących działalność gospodarczą,
- nałożono na banki obowiązek realizacji polecenia przelewu dotyczącego należności, do których stosuje się przepisy ustawy, w terminie 5 dni roboczych od dnia obciążenia rachunku bankowego,
- dopuszczono możliwość dokonywania zleceń płatniczych na rzecz organów podatkowych w formie elektronicznej przy użyciu programu elektronicznego, udostępnionego m.in. przez banki, przy czym rozliczanie płatności na rzecz organów podatkowych ma być dokonywane przez międzybankowy system rozliczeń elektronicznych lub poprzez system elektronicznych rozrachunków międzyoddziałowych Narodowego Banku Polskiego.

- **Ustawa z dnia 5 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych oraz o zmianie niektórych ustaw**⁵⁵. Celem nowelizacji jest przede wszystkim zwiększenie możliwości udzielenia kredytów przez banki hipoteczne na rynku nieruchomości.

- **Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego oraz o zmianie niektórych ustaw**. Założeniem ustawy jest uregulowanie sytuacji prawnej Banku Gospodarstwa Krajowego jako banku państwowego, realizującego zadania zlecane mu przez Ministerstwo Finansów. Ustawa przewiduje m.in. zaangażowanie tego banku w:

- obsługę bankową jednostek sektora finansów publicznych,
- wspieranie rządowych programów społeczno-gospodarczych,
- udzielanie pomocy w rozwoju samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego.

W toku prac legislacyjnych nad projektem Narodowy Bank Polski proponował m.in., aby Bank Gospodarstwa Krajowego uzyskał uprawnienie do prowadzenia i obsługi rachunków bieżących państwowych funduszy celowych z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Gospodarczej i Walutowej, a nie z dniem wejścia w życie ustawy.

8.4.2. Projekty ustaw rozpatrywanych

- **Projekt ustawy o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających**.⁵⁶
- **Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny, ustawy Kodeks**

⁵⁴ Dz.U. nr 169, poz. 1327.

⁵⁵ Dz.U. nr 126, poz. 1070.

⁵⁶ Zob. rozdział „Nadzór bankowy”

postępowania karnego, ustawy Kodeks karny wykonawczy, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy Prawo bankowe. Ma ona na celu wprowadzenie do ogólnie pojętego prawa karnego zmian, które mogą zapewnić skuteczniejsze zwalczanie przestępczości korupcyjnej. Propozycje zmian w ustawie Prawo bankowe zmierzają do przyznania sądom i prokuratorom pełnego dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę bankową od momentu wszczęcia każdego postępowania karnego lub karno-skarbowego, bez stosowania ograniczeń w tej dziedzinie. Narodowy Bank Polski wskazał na niebezpieczeństwo związane z przyznaniem, w szczególności prokuratorom, tak szerokich i nieograniczonych uprawnień. Jednocześnie proponował zmiany legislacyjne poszerzające dostęp sądom i prokuratorów do wiadomości stanowiących tajemnicę bankową, głównie w odniesieniu do przestępczości korupcyjnej.

- **Projekt ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze.** Projekt ustawy ma na celu stworzenie racjonalnych warunków do zaspokajania w jak największym stopniu wierzycieli z majątku niewypłacalnego dłużnika przy jednoczesnym dopuszczeniu możliwości zachowania działalności przedsiębiorstwa zarówno w postępowaniu naprawczym, w toku układu zawartego w upadłości, jak i po przeprowadzeniu upadłości. W projekcie m.in.:
 - włączono niektóre przepisy zawarte dotychczas w ustawie z dnia 24 września 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunków papierów wartościowych oraz zasad nadzoru nad tymi systemami⁵⁷,
 - wprowadzono przepisy dostosowujące projekt do Dyrektywy 2001/24/EC Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie reorganizacji oraz upadłości banków i instytucji kredytowych,
 - zawarto regulacje dotyczące tzw. nettingu w upadłości.
- **Projekt ustawy o zmianie ustawy o kredycie konsumenckim.** Projekt rozszerza prawa konsumentów w ramach zawieranych i wykonywanych umów. W projekcie m.in.:
 - wyłączono spod działania ustawy niektóre rodzaje kredytów, np. kredyty odnawialne, przeznaczone na nabycie nieruchomości i prawa użytkowania wieczystego oraz budowę, rozbudowę lub remont budynku mieszkalnego,
 - sprecyzowano warunki wypowiedzenia umowy przez kredytodawcę oraz termin odstąpienia od umowy.
- **Projekt ustawy o usługach pocztowych.** Projekt wprowadza zmiany w zakresie funkcjonowania rynku pocztowego m.in. poprzez unormowanie działalności pocztowej oraz określenie zasad rozwoju konkurencji w tej dziedzinie. W toku

⁵⁷ Dz.U. nr 123, poz. 1351.

prac legislacyjnych nad projektem, dokonano – uzgodnionego z NBP - skreślenia przepisu zaliczającego do usług nie będących usługami pocztowymi, przemieszczenia bankowych zleceń płatniczych pomiędzy bankami, dokonywane przez izbę rozliczeniową. Obecnie czynności te wykonuje Krajowa Izba Rozliczeniowa SA Oparcie wymiany zleceń płatniczych między bankami o przesyłki pocztowe doprowadziłoby do naruszenia sprawnie funkcjonującego systemu przekazu zleceń płatniczych.

W części projektu ustawy, dotyczącej zmian w ustawie z dnia 30 lipca 1997 r. o państwowym przedsiębiorstwie użyteczności publicznej „Poczta Polska”⁵⁸, wprowadzono rozwiązanie, zgodnie z którym Poczta Polska będzie mogła wykonywać usługi *outsourcingu* na rzecz:

- wszystkich banków - w postaci czynności faktycznie związanych z prowadzeniem rachunków bankowych, udzielaniem kredytów i pożyczek pieniężnych oraz dokonywaniem operacji wekslowych i czekowych,
- Banku Pocztowego SA - pod warunkiem posiadania 50% głosów na walnym zgromadzeniu, w postaci czynności bankowych określonych w ustawie Prawo bankowe, na podstawie udzielonego przez Bank pełnomocnictwa, w zakresie ustalonym w zezwoleniu Komisji Nadzoru Bankowego.

Zdaniem NBP w projekcie ustawy powinny zostać również ujęte przepisy zapewniające jego zgodność z wymogami Dyrektywy Wspólnoty Europejskiej nr 5/97/WE o przelewach transgranicznych.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- NBP uczestniczył w opracowywaniu licznych projektów ustaw dotyczących funkcjonowania systemu bankowego, w tym mających na celu harmonizację prawa polskiego z regulacjami Unii Europejskiej.

⁵⁸ Dz.U. nr 106, poz. 675, z 2000 r. nr 120, poz. 1268.

9. DZIAŁALNOŚĆ STATYSTYCZNO-ANALITYCZNA

9.1. Analizy ekonomiczne i badania

W 2002 r. w pracach analityczno-badawczych koncentrowano się na prowadzeniu bieżących analiz, badań makroekonomicznych oraz opracowywaniu prognoz gospodarczych i monetarnych. Efekty tych prac służyły projektowaniu polityki monetarnej i kursowej oraz podejmowaniu bieżących decyzji przez Zarząd NBP i Radę Polityki Pieniężnej.

Na potrzeby Zarządu NBP i RPP przygotowano materiały o charakterze analityczno-prognostycznym niezbędne do opracowania:

- *Założeń polityki pieniężnej na 2003 r.*,
- *Sprawozdania z realizacji założeń polityki pieniężnej w 2001 r.*,
- *Raportu o inflacji w 2001 r. oraz Raportów o inflacji za I, II i III kwartał 2002 r.*,
- kwartalnych i rocznych prognoz bilansu płatniczego,
- opinii do projektu ustawy budżetowej na 2003 r.
- comiesięcznych opracowań na posiedzenia Zarządu NBP i Rady Polityki Pieniężnej pn. *Procesy inflacyjne w gospodarce a polityka pieniężna.*

9.1.1. Prace analityczno-prognostyczne i badawcze

W 2002 r. prowadzono następujące prace analityczno-prognostyczne:

- Opracowanie strategii oraz analizy z zakresu realizacji polityki pieniężnej.

W ramach realizacji zadania w listopadzie 2002 r. przygotowano dla RPP materiał dotyczący podstawowych zagadnień związanych ze strategią polityki pieniężnej oraz opracowano *Strategię polityki pieniężnej po 2003 roku.*

- Analizowanie stopnia restrykcyjności polityki pieniężnej.

W ramach zadania opracowano i zaprezentowano na wewnętrznym seminarium nowe koncepcje ilościowego mierzenia restrykcyjności polityki pieniężnej, a także prowadzono prace nad zastosowaniem koncepcji naturalnej stopy procentowej w warunkach polskich.

- Analiza uwarunkowań na drodze do członkostwa Polski w strefie euro, obejmującą przegląd warunków udziału Polski w ERM II, w tym opracowanie scenariuszy dochodzenia do strefy euro.

W ramach realizacji zadania przygotowano opracowanie nt. makroekonomicznych uwarunkowań wejścia Polski do strefy euro, a także przesłanek bezpiecznego uczestnictwa Polski w ERM II. Śledzone są przygotowania Polski do wejścia do strefy euro w kontekście spełniania kryteriów zbieżności.

- Analizy z zakresu polityki kursowej w procesie dochodzenia do strefy euro.

W ramach realizacji zadania przygotowano analizy porównawcze polityki kursowej w Danii i Szwecji oraz systemu izby walutowej na przykładzie gospodarki Litwy. Przeprowadzono analizę perspektyw uczestnictwa Polski w ERM II.

- Przygotowanie opracowania *Immediate Policy Challenges Stemming from Poland's Future EMU Accession*.

W opracowaniu omówiono koszty i korzyści związane z przystąpieniem Polski do strefy euro oraz zdolność kraju do wypełnienia kryteriów nominalnej konwergencji w średnim okresie. Wskazano, że długookresowy bilans potencjalnych ekonomicznych konsekwencji członkostwa Polski w UGW jest pozytywny i dlatego w interesie naszego kraju jest przystąpienie do niej w możliwie najszybszym terminie.

- Przygotowanie opracowania *Poland: National Bank of Poland, The Road to the Euro: The Case of the CEC5⁵⁹*.

Opracowano wstępne stanowisko NBP wobec wejścia Polski do strefy euro. Przygotowano je w ramach projektu BIS, dotyczącego oceny stanowisk banków centralnych pięciu krajów akcesyjnych (grupa CEC5) w związku z integracją monetarną.

- Badanie zależności między strukturą gospodarki a równowagą makroekonomiczną i wzrostem gospodarczym.

Prowadzone regularnie prace koncentrowały się na analizie i prognozie PKB, produktu potencjalnego oraz innych zagregowanych kategorii makroekonomicznych, szczególnie produkcji, inwestycji i oszczędności. Wynikiem prowadzonych analiz zmian struktury branżowej gospodarki było m.in. opracowanie porównujące wydajność pracy w działach przemysłu w Polsce na tle krajów OECD w latach 1995–2000.

- Badanie strukturalnych uwarunkowań wysokiej stopy bezrobocia w gospodarce. Oszacowano stopę bezrobocia nieprzyspieszającą inflacji (NAIRU) z wykorzystaniem różnych metodologii. Wyniki badania zostaną opublikowane w pracy pt. *Bezrobocie a próby estymacji NAIRU w Polsce*.
- Analiza procesów tworzenia i podziału dochodów w sektorze przedsiębiorstw (w tym procesów gospodarczych na poziomie gałęzi gospodarki).

W ramach realizacji zadania prowadzone były analizy tendencji zmian w tworzeniu i podziale dochodów, zachodzących w wybranych działach gospodarki, głównie pod kątem ich wpływu na wzrost gospodarczy i sytuację finansów publicznych. Co kwartał przeprowadzano również badanie zdolności kredytowej przedsiębiorstw na podstawie danych z 10 największych polskich banków. Badanie obejmowało analizy zbiorcze zmian zdolności kredytowej

⁵⁹ Polska, Czechy, Węgry, Słowacja, Słowenia.

przedsiębiorstw, a także analizy stanu i struktury zadłużenia jednostek niemających zdolności kredytowej.

- Budowę modelu równowagi ogólnej oraz estymację i kalibrację jego podbloków. Sformułowano koncepcję oraz zarys modelu równowagi ogólnej. Elementy modelu, takie jak równanie importu, równanie akumulacji, równanie PKB, zostały dopasowane do danych.
- Prognozy stochastyczne CPI i jego składników.

W cyklu kwartalnym przedstawiane są stochastyczne prognozy CPI oraz jego składników. Prognozy określają wachlarz możliwych realizacji wraz z przypisanymi im prawdopodobieństwami.

- Analiza inflacji bazowej.

W cyklu miesięcznym przeprowadzane są obliczenia pięciu wskaźników inflacji bazowej. Powstały także nowe miary inflacji bazowej, korygujące ułomności powszechnie używanych miar inflacji bazowej.

- Zadania w zakresie analizowania i prognozowania inflacji.

Analizy dotyczyły procesów inflacyjnych w polskiej gospodarce. Przedmiotem analiz były tendencje w kształtowaniu się inflacji, mierzonej wskaźnikami cen towarów i usług konsumpcyjnych, czynniki determinujące zmiany cen w różnych grupach towarów i usług, a także wpływ tych czynników na ogólny wzrost cen. Jednocześnie, na potrzeby prowadzonej polityki pieniężnej cyklicznie sporządzane były prognozy kształtowania się inflacji w przyszłych okresach oraz kształtowania się wybranych kategorii cen konsumpcyjnych, uwzględniające dostępną wiedzę na temat przyszłych uwarunkowań kształtowania się zmian cen.

- Analiza dochodów do dyspozycji, konsumpcji oraz oszczędności.

W ramach realizacji zadania prowadzone były prace analityczne dotyczące tendencji kształtowania się różnych kategorii dochodów gospodarstw domowych, kierunków ich wydatkowania oraz oszczędności gromadzonych przez gospodarstwa domowe. Podjęto również przygotowania do przyszłych badań, dotyczących zróżnicowania sytuacji w sektorze gospodarstw domowych.

- Wprowadzenie systemu badania koniunktury konsumenckiej.

W 2002 r. opracowano wstępną koncepcję systemu badania koniunktury konsumenckiej przez Narodowy Bank Polski. System ten ma się opierać na wynikach badań prowadzonych przez ośrodki zewnętrzne oraz danych gromadzonych w NBP. Docelowo ma dawać podstawy do formułowania ogólnych ocen i prognoz sytuacji sektora gospodarstw domowych w przyszłości. W 2002 r. podjęto współpracę z GUS w celu włączenia do analiz i badań prowadzonych w NBP wyników badań koniunktury konsumenckiej realizowanych przez GUS.

- Analizowanie koniunktury międzynarodowej, w tym tempa wzrostu gospodarczego, cen surowców, stóp procentowych i kursów walutowych.

W 2002 r. wydatnie rozszerzono analizy wpływu uwarunkowań zewnętrznych

na polską gospodarkę, co znalazło odzwierciedlenie w takich badaniach, jak: *efekt passthrough*, wpływ wzrostu gospodarczego w strefie euro na polski eksport, wpływ dysparytetu stóp procentowych: polskich i zewnętrznych, na kształtowanie się kursu złotego.

- Analizy i prognozy bilansu płatniczego.

W ramach tego bloku tematycznego opracowano nowe metody prognozowania (oparte na modelach ekonometrycznych) takich pozycji, jak: eksport, import oraz inwestycje portfelowe. W celu poprawy jakości analiz i prognoz rozbudowano bazę informacyjną, pozyskując szczegółowe dane na temat polskiego handlu zagranicznego oraz dane na temat zewnętrznej koniunktury gospodarczej.

- Analizy w zakresie oficjalnych aktywów rezerwowych.

W 2002 r. zintensyfikowano badania w zakresie problematyki bezpiecznego poziomu rezerw walutowych NBP. Efektem tego był materiał informacyjny na temat czynników określających pożądany poziom oficjalnych aktywów rezerwowych w okresie przed wstąpieniem Polski do strefy euro.

- Analizy i prognozy kursu walutowego.

Monitorowano kształtowanie się realnego kursu złotego i warunków konkurencyjności w polskim handlu zagranicznym. W 2002 r. podjęto badania nad realnym kursem równowagi długookresowej. Metoda i wyniki badań, w postaci wstępnej oceny skali odchylenia bieżącego kursu złotego od kursu równowagi, zostały zaprezentowane kierownictwu NBP oraz przedstawicielom MFW.

- Analiza sytuacji finansowej sektora finansów publicznych, badanie relacji między polityką pieniężną a polityką fiskalną.

W ramach prac analityczno-badawczych dotyczących sektora finansów publicznych oraz powiązania polityki pieniężnej i fiskalnej poszerzono posiadaną bazę danych, jak również zakres prowadzonych prac analityczno-prognostycznych o pozostałe elementy sektora finansów publicznych, tj. agencje i fundusze. Opracowano model umożliwiający wyliczenie strukturalnego deficytu budżetu państwa i deficytu ekonomicznego całego sektora.

- Stworzenie nowej wersji małego strukturalnego modelu inflacji (MSMI), małego strukturalnego modelu transmisji monetarnej (MSMTM) oraz nowego schematu analitycznego.
- Empiryczne badania mechanizmu transmisji monetarnej w Polsce wykorzystujące teoretyczny dorobek nowej syntezy neoklasycznej i nowej ekonomii keynesistowskiej.

Badania te były prezentowane w kraju i za granicą (m.in. w EBC, na konferencji NBP w Falentach, na Uniwersytecie Warszawskim) oraz zostały przedstawione w licznych publikacjach po polsku i angielsku.

Prace analityczne obejmowały również:

- analizę oczekiwań gospodarstw domowych co do koniunktury, determinant konsumpcji, wpływu deficytu budżetowego na skłonność do oszczędzania,
- analizę wpływu opodatkowania dochodów odsetkowych na przychody budżetowe oraz na skłonność do oszczędzania,
- analizowanie wrażliwości dynamiki depozytów walutowych sektora niefinansowego na dynamikę kursów walutowych.

9.1.2. Prace analityczne związane z wprowadzeniem euro

W 2002 r. kontynuowano w NBP prace analityczne związane z wprowadzeniem euro. Opracowano trzecią edycję *Analizy wpływu wprowadzenia euro na polski system bankowy*. Materiał ten przygotowano na podstawie ankiet przeprowadzonych w 12 największych polskich bankach komercyjnych. Analizą objęto zagadnienia formalnoprawne, zmianę oferty banków, zagadnienia organizacyjno-techniczne, systemy płatności, a ponadto przedstawiono rolę NBP w procesie przygotowań do operacji wymiany walut narodowych państw członkowskich UGW na euro.

9.1.3. Analizy i badania w zakresie rozwoju i stabilności systemu finansowego

W NBP są realizowane zadania w zakresie analiz i badań systemu bankowego oraz rynków finansowych, a także zadania analityczne dotyczące stabilności systemu finansowego. Poniżej prezentujemy najważniejsze prace wykonane w 2002 r.:

- Udział pracowników NBP w międzynarodowym projekcie banków centralnych Czech, Polski, Słowacji, Słowenii i Węgier, pt. *Stability and Structure of Financial Systems in CEC5*.
- Po zorganizowaniu na początku 2002 r. misji technicznej Międzynarodowego Funduszu Walutowego - dotyczącej metod modelowania ryzyka i szacowania potencjalnych strat z tego tytułu dla sektora bankowego – oraz wymianie doświadczeń z ekspertami z MFW i Banku Finlandii, kontynuowano w NBP prace nad modelowaniem ryzyka rynkowego. W ramach umowy bliźniaczej podjęto współpracę z ekspertami z Banku Francji. Jednocześnie nawiązano kontakty ze specjalistami z Banku Portugalii. Przyczyniło się to do pogłębienia badań nt. ryzyka kredytowego w działalności bankowej. Trwają prace nad zastosowaniem kolejnych technik wiążących jakość portfela kredytowego banków ze stanem gospodarki i poszczególnych branż.
- Podejmowano średnioterminowe badania nad poszczególnymi elementami sektora finansowego, m.in. sektorem bankowym, ubezpieczeniowym, funduszami emerytalnymi, pośrednikami kredytowymi. Badania dotyczyły m.in. efektywności sektora bankowego, analizy cech banków wpływających na mechanizm transmisji impulsów polityki pieniężnej (zakończone publikacjami w *Materialach i Studiach*), modelowania ryzyka w działalności bankowej. Prace średnioterminowe podejmowano z myślą o publikacji w 2003 r. kolejnej edycji

Raportu o stabilności sektora finansowego.

- Podjęto prace nad stworzeniem raportu poświęconego kryzysom walutowym na świecie. Powstała wersja dokumentu, która zamyka pierwszy etap prac nad problematyką związaną z możliwościami wystąpienia zaburzeń w sferze równowagi zewnętrznej. Powyższe opracowanie stanowi podstawę do kontynuacji prac badawczych w ramach realizacji długoterminowego celu, którym jest stworzenie systemu makroekonomicznych wskaźników wczesnego ostrzegania przed kryzysem na rynku walutowym.
- W ramach realizacji budowy kompleksowego planu działania NBP na wypadek wystąpienia zagrożeń o charakterze systemowym dokonano wstępnych analiz teoretycznych roli banku centralnego jako pożyczkodawcy ostatniej instancji oraz doświadczeń innych krajów w zakresie rozwiązywania kryzysów w systemie bankowym.
- Regularnie przedstawiane są Zarządowi NBP i RPP raporty nt. rynku walutowego, o sytuacji na rynkach finansowych Czech i Węgier oraz Raport o rynkach finansowych.

9.2. Zadania statystyczne

W 2002 r. realizowano bieżące prace związane z pozyskiwaniem, opracowywaniem i udostępnianiem niezbędnych informacji statystycznych. Informacje te służą przede wszystkim do prowadzenia polityki pieniężnej, dostarczają też otoczeniu gospodarczemu niezbędnych informacji do podejmowania decyzji ekonomicznych. Równoległe prowadzono zadania związane z koniecznością dostosowania statystyki do wymogów instytucji europejskich. Zakres tych obowiązków dynamicznie rośnie w ostatnich latach. Szczególnie intensywna jest współpraca z Europejskim Bankiem Centralnym, mająca na celu przygotowanie NBP do funkcjonowania w ramach ESBC.

9.2.1. Zadania regulaminowe w zakresie statystyki monetarnej, finansowej, bilansu płatniczego oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej

Standardowe zadania statystyczne w 2002 r. obejmowały przede wszystkim:

- gromadzenie w okresach dekadowych, miesięcznych, kwartalnych i rocznych informacji niezbędnych do zestawiania bilansu płatniczego,
- gromadzenie i bieżącą analizę miesięcznej informacji bilansowej banków,
- zbieranie w okresach dekadowych, zestawianie i interpretację danych o wybranych elementach aktywów i pasywów banków pod kątem obserwacji przebiegu zjawisk pieniężnych,
- przetwarzanie i interpretację informacji dotyczących sytuacji finansowej przedsiębiorstw,
- prace nad doskonaleniem sposobów zbierania i przetwarzania danych, a także

metodyką wyliczania kategorii monetarnych na podstawie zbieranych informacji oraz wypracowanie przejrzystych dla odbiorców sposobów prezentacji i publikacji danych.

Efektem tych prac były liczne zestawienia statystyczne, materiały analityczne i publikacje skierowane zarówno do odbiorców w banku, jak i odbiorców zewnętrznych. Poniżej prezentujemy najważniejsze z nich:

- Kwartalne opracowania dotyczące bilansu płatniczego, które po rozpatrzeniu i zaakceptowaniu przez Zarząd NBP przekazywane są do Sejmu oraz Rady Ministrów.
- Roczne opracowanie *Bilansu płatniczego na bazie transakcji oraz bilansu aktywów i pasywów zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej*. Po zaakceptowaniu przez Zarząd NBP dokument ten przesyłany jest do wiadomości członkom Rady Ministrów oraz przedstawicielom innych urzędów centralnych. W materiale tym zawarte jest pełne zestawienie tzw. międzynarodowej pozycji inwestycyjnej, sporządzone zgodnie ze standardami Międzynarodowego Funduszu Walutowego.
- Kwartalne dane dotyczące zadłużenia zagranicznego kraju.
- Miesięczny bilans płatniczy sporządzany na podstawie informacji z banków komercyjnych.
- Bilans skonsolidowany systemu bankowego, sporządzany na podstawie miesięcznej informacji bilansowej przesyłanej przez banki, jak również uwzględniający dane pochodzące z NBP. Stanowi on podstawę do opracowywania wielu zestawień statystycznych oraz materiałów analitycznych (m.in. *Informacji o przebiegu procesów pieniężnych, na podstawie danych przyspieszonych*).
- Kwartalne raporty dotyczące koniunktury w sektorze przedsiębiorstw.
- Raport roczny o sytuacji podmiotów niefinansowych, opracowany na podstawie badania ankietowego NBP oraz sprawozdań zbieranych przez GUS.
- Kwartalne opracowania informacyjne, opracowywane na podstawie danych zbieranych przez GUS, dotyczące przychodów, kosztów i wyniku finansowego w sektorze przedsiębiorstw, płynności finansowej i środków pieniężnych przedsiębiorstw, charakterystyki rynku pracy oraz działalności inwestycyjnej w sektorze przedsiębiorstw.

Dane pozyskane z banków oraz innych podmiotów, po odpowiednim opracowaniu, przekazywane były do organizacji międzynarodowych: MFW, Banku Światowego, OECD, BIS oraz struktur Unii Europejskiej, a także w coraz szerszym zakresie do Europejskiego Banku Centralnego. Pozwoliło to na wywiązanie się z obowiązków sprawozdawczych wobec tych instytucji.

9.2.2. Informacja statystyczna dla odbiorców zewnętrznych

NBP przywiązuje dużą wagę do prawidłowego wypełniania funkcji informacyjnej wobec otoczenia ekonomicznego. Służą temu liczne publikacje, a w ostatnich latach również systematycznie aktualizowana strona internetowa. Wykorzystanie tego nowoczesnego środka przekazu pozwala na szybkie i jednoczesne dotarcie do wszystkich odbiorców. Istotną część strony internetowej NBP stanowi sekcja „Statystyka”, zawierająca liczne zestawienia statystyczne dotyczące kształtowania się agregatów pieniężnych oraz wielkości bilansu płatniczego. Część statystyczna serwisu internetowego jest systematycznie aktualizowana, a także rozbudowywana o nowe zestawienia analityczne. Dane publikowane są zgodnie z aktualizowanym na bieżąco kalendarzem publikacji danych (także zamieszczonym w Internecie). Wykorzystanie strony internetowej istotnie ułatwia wypełnienie wymogów systemu *SDDS* (*The Special Data Dissemination Standard*), stworzonego przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Polska przystępując w 1996 r. do systemu, zobowiązała się do rygorystycznego przestrzegania zasad publikacji danych statystycznych, w tym przede wszystkim do jednoczesnego i równoprawnego dla wszystkich odbiorców upowszechniania informacji statystycznych.

9.2.3. Działania dostosowujące do wymogów EBC w zakresie statystyki

W związku z rozpoczęciem w Polsce ostatniego etapu przygotowań do przystąpienia do Unii Europejskiej Narodowy Bank Polski prowadzi intensywne prace dostosowawcze w ramach spełnianych przez siebie funkcji. Istotnym obszarem działań dostosowawczych jest statystyka opracowywana na potrzeby instytucji europejskich, w tym przede wszystkim Europejskiego Banku Centralnego. Prace prowadzone były równolegle na dwóch obszarach – statystyki pieniężnej i bankowej oraz bilansu płatniczego.

9.2.3.1. Dostosowanie statystyki pieniężnej

Na obszarze statystyki pieniężnej prace koncentrowały się na przygotowaniu koniecznych zmian w systemie sprawozdawczości bankowej. Począwszy od danych bilansowych na koniec marca 2002 r., banki przekazywały do NBP informacje w zmodyfikowanym układzie sprawozdawczym. Zmiany polegały przede wszystkim na dostosowaniu wykorzystywanej przez banki klasyfikacji sektorowej gospodarki do wymaganych w Unii Europejskiej standardów *ESA95* (*European System of Accounts 1995*). Standardy klasyfikacji podmiotów gospodarczych w Polsce uzgodnione zostały z Głównym Urzędem Statystycznym oraz Ministerstwem Finansów; były również konsultowane z Europejskim Bankiem Centralnym.

Modyfikacje układu informacji przekazywanych przez banki do NBP umożliwiły także wyliczanie agregatów pieniężnych zgodnie z wymogami EBC, a zwłaszcza wprowadzenie nowego, zharmonizowanego agregatu M3. Pozwoliło to między innymi na publikację danych monetarnych w takim układzie, jak w krajach Eurosystemu.

Informacje o kształtowaniu się agregatów pieniężnych przekazywane są systematycznie do Europejskiego Banku Centralnego. Umożliwia to między innymi obserwację potencjalnego udziału Polski w wielkości podaży pieniądza M3 wyliczonej dla strefy euro.

Równolegle prowadzone były prace przygotowawcze związane z pozyskiwaniem dodatkowych, niezbiieranych dotychczas informacji statystycznych dla EBC. Koncentrowały się one na następujących obszarach:

- rozszerzenie zakresu dotychczas zbieranych danych o stanach bilansowych o nowe przekroje analityczne,
- przygotowanie nieopracowywanej dotychczas statystyki transakcji,
- gruntowna zmiana statystyki stóp procentowych.

Jednym z wymogów EBC jest systematyczna aktualizacja listy monetarnych instytucji finansowych. NBP, podobnie jak inne kraje kandydujące, aktualizuje listę co kwartał. Lista zamieszczana jest przez EBC na stronie internetowej. W NBP trwają prace nad wypracowaniem docelowej procedury bieżącej aktualizacji listy, zgodnie z wymogami określonymi przez EBC.

W 2002 r. kontynuowane były prace nad stworzeniem zgodnej z wymogami EBC statystyki emisji papierów wartościowych. Rozszerzono, stosownie do wymogów EBC, zakres danych sprawozdawczych pozyskiwanych w tym zakresie z banków. Trwały również inne prace nad stworzeniem bazy papierów wartościowych. Prowadzone były ponadto prace przygotowawcze związane z opracowywaniem statystyki pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego, także wymaganej przez EBC.

Opracowana została kolejna, zaktualizowana wersja fragmentu podręcznika metodycznego EBC, zawierającego opis praktyk krajów kandydujących do UE w zakresie statystyki pieniężnej i bankowej (*Money and Banking Statistics in the Accession Countries: Methodological Manual, Volume I*). W 2002 r. EBC zwrócił się do krajów kandydujących do UE o opracowanie opisu praktyk statystycznych stosowanych w poszczególnych krajach w zakresie statystyki pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego, rynku finansowego, emisji papierów wartościowych, instrumentów pochodnych oraz stóp procentowych. NBP przekazał do EBC wymagane materiały przygotowane we współpracy z Ministerstwem Finansów, Komisją Papierów Wartościowych i Giełd, Krajowym Depozytem Papierów Wartościowych oraz Giełdą Papierów Wartościowych w Warszawie. Tekst ten stanowić będzie wkład Polski w opracowanie publikacji *Current Framework for Statistics on Other Financial Intermediaries, Financial Markets and Interest Rates in the Accession Countries: Methodological Manual, Volume II*. Wydanie publikacji planowane jest na pierwszą połowę 2003 r.

W dziedzinie bilansu płatniczego w 2002 r. stworzono nowy system zbierania danych o zagranicznych aktywach portfelowych (papierach wartościowych wyemitowanych przez podmioty zagraniczne) będących w posiadaniu rezydentów. System działa zgodnie z zasadą zbierania danych odrębnie dla każdego papieru wartościowego i wykorzystuje bazę danych o papierach wartościowych (tzw. bazę charakterystyk). Ten typ systemu zbierania danych jest modelem preferowanym przez EBC. Budowa systemu umożliwiła uczestnictwo NBP w zintegrowanym badaniu inwestycji portfelowych (CPIS) zorganizowanym przez MFW.

9.2.3.2. Dostosowanie statystyki bilansu płatniczego

W 2002 r. przygotowano rozdział drugiej edycji publikacji *Accession Countries Manual on Balance of Payments and International Investment Position Statistics (BoP Book)*. Zawiera ona opis metodologii bilansu płatniczego w krajach kandydujących do Unii Europejskiej, NBP przygotował zaś fragment dotyczący praktyki polskiej w tym zakresie.

NBP uczestniczył także w przygotowaniu opracowania *Bond Markets and Long-Term Interest Rates in European Union Accession Countries*, które zostało opublikowane przez EBC w czerwcu 2002 r. Zawiera ono wyniki przeprowadzonego wspólnie przez EBC i Eurostat badania dotyczącego struktury rynku kapitałowego w krajach ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej. Pierwsza część publikacji prezentuje informacje o rynku dłużnych papierów wartościowych (wielkość, rynek pierwotny, rynek wtórny), stopach procentowych oraz krótki opis rozwiązań prawnych, druga zaś ma charakter aneksu statystycznego. Dane wykorzystane w opracowaniu pochodziły z zasobów informacyjnych NBP, Ministerstwa Finansów, jak również Fitch Polska SA

NBP uczestniczy także w pracach zmierzających do opracowania szeregów czasowych dotyczących długoterminowych stóp procentowych, służących docelowo do weryfikacji kryterium konwergencji.

9.2.3.3. Wymiana doświadczeń

Przedstawiciele NBP coraz częściej zapraszani są przez instytucje UE do udziału w seminariach i spotkaniach grup roboczych, poświęconych zagadnieniom dostosowania krajów kandydujących do Unii Europejskiej do obowiązujących wymogów w zakresie statystyki. Są one okazją, do prezentacji stopnia zaawansowania tych prac w Polsce, a jednocześnie wymiany doświadczeń z przedstawicielami innych krajów europejskich. Zdobyte doświadczenia były wykorzystywane podczas prac dostosowawczych. W 2002 r. delegacje NBP brały udział w seminariach zorganizowanych przez Europejski Bank Centralny oraz Eurostat na temat wymogów w zakresie statystyki monetarnej oraz bilansu płatniczego.

Prace dostosowawcze prowadzone były między innymi we współpracy z ekspertami

Banku Francji oraz Banku Włoch w ramach Programu Phare 2000 oraz zawartej umowy bliźniaczej.

9.2.4. Pozostałe prace

W 2002 r. prowadzono prace nad rozszerzeniem zakresu i doskonaleniem warsztatu analitycznego wykorzystywanego w badaniu sytuacji przedsiębiorstw. Kontynuowano badania ankietowe przedsiębiorstw w ramach tzw. szybkiego monitoringu NBP oraz w ramach ankiety rocznej przedsiębiorstw. Próba badawcza została rozszerzona do około 700 firm. Jednocześnie wprowadzono nowe techniki selekcji i analizy danych. Rozwijano także program badań ekonometrycznych przedsiębiorstw. Podjęto również prace przygotowawcze w celu podjęcia badań panelowych, a także prace nad budową systemu informacji o koniunkturze w układzie regionalnym. System ten, projektowany we współpracy z 16 oddziałami okręgowymi NBP, ma być wsparciem decyzyjnym prowadzonej polityki pieniężnej.

W 2002 r. kontynuowano prace związane z budową w NBP zintegrowanej bazy danych ekonomicznych (ZBDE), która ma zapewnić łatwo dostępne źródło informacji. Baza będzie obejmować swoim zakresem:

- Dane krajowe:
 - Statystyka monetarna,
 - Bilans płatniczy i międzynarodowa pozycja inwestycyjna,
 - Sektor gospodarki realnej i podatkowo-budżetowy, kondycja przedsiębiorstw i koniunktura,
- Przegląd danych międzynarodowych.

Model danych, stanowiący podstawę opisu wskaźników ekonomicznych umieszczonych w ZBDE, będzie się opierać na międzynarodowej nomenklaturze GESMES, stosowanej przez instytucje Unii Europejskiej.

Prowadzone są również prace przygotowawcze związane z zaproszeniem NBP do uczestnictwa w Bazie Danych Makroekonomicznych, skierowanym przez Bank Rozliczeń Międzynarodowych w Bazylei (BIS). NBP będzie przekazywał do BIS wymagane szeregi czasowe, z drugiej zaś strony dane gromadzone przez BIS staną się ważnym składnikiem części międzynarodowej bazy tworzonej przez NBP.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- Prowadzono intensywne prace mające na celu dostosowanie statystyki pieniężnej i bilansu płatniczego do wymogów EBC. W marcu 2002 r. wprowadzono zmiany w układzie informacji przekazywanych przez banki do NBP w celu dostosowania klasyfikacji sektorowej gospodarki do standardów ESA 95 wymaganych w Unii Europejskiej. Modyfikacje umożliwiły wprowadzenie nowego, zharmonizowanego agregatu M3. Równoległe prowadzono prace przygotowawcze związane z pozyskiwaniem dodatkowych informacji statystycznych dla EBC.
- Prowadzono regularne prace analityczne i badawcze, z których wiele wiązało się z przyszłym uczestnictwem Polski w strefie euro.
- Rozszerzono zakres badań na rzecz stabilności systemu finansowego.

10. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA I INFORMACYJNA

10.1. Współpraca w zakresie szkolenia kadr dla sektora bankowego

W 2002 r. NBP kontynuował prace na rzecz sektora bankowego, które obejmowały:

- organizację szkoleń dla pracowników banków komercyjnych na temat statystyki bilansu płatniczego;
- organizację praktyk dla studentów szkół wyższych specjalizujących się w tematyce związanej z działalnością i funkcjonowaniem systemu bankowego lub banku centralnego (68 praktyk); dla studentów uczelni zagranicznych organizowano staże związane z gromadzeniem materiałów do prac dyplomowych;
- organizację staży dla pracowników Ministerstwa Finansów, Głównego Urzędu Statystycznego, pracowników służby cywilnej, studentów Krajowej Szkoły Administracji Publicznej oraz miesięcznych staży doktoranckich;
- współpracę z innymi bankami, dotyczącą rekrutacji kandydatów na Podyplomowe Studium Bankowości SGH (w tym udział przedstawicieli NBP w pracach Komisji Programowej).

10.2. Działalność wydawnicza i strona internetowa NBP

Działalność wydawnicza NBP w 2002 r. obejmowała – tak jak w latach poprzednich – dotychczasowe publikacje o charakterze periodycznym, m.in. *Raport Roczny*, *Raport o Inflacji*, *Założenia polityki pieniężnej*, *Sprawozdanie z wykonania polityki pieniężnej*, *Biuletyn Informacyjny*, a także *miesięcznik Bank i Kredyt*. Ukazywały się również opracowania w ramach serii *Materiały i Studia*. Wydawano ponadto foldery numizmatyczne, prezentujące wyemitowane w 2002 r. monety kolekcjonerskie.

W 2002 r. po raz pierwszy ukazały się dwa nowe, periodyczne wydawnictwa NBP: *Raport o stabilności systemu finansowego (styczeń 2000 – czerwiec 2001)* oraz *Rynek finansowy w Polsce 1998-2001*.

Szczegółowy wykaz wydawnictw zawiera załącznik nr 6 do *Sprawozdania*.

Ponadto w 2002 r. NBP dofinansował wydanie biografii Władysława Grabskiego.

W 2002 r. kontynuowano rozbudowę strony internetowej NBP o kolejne sekcje tematyczne. W przygotowaniu jest zmiana strony internetowej połączona ze znaczącą poprawą jej funkcjonalności zgodnie z obowiązującymi w tej dziedzinie tendencjami.

Rozszerzenie w 2002 r. liczby publikacji oraz komunikatów w mediach i na stronie internetowej dotyczących bieżącej działalności NBP służyło zwiększeniu przejrzystości działania NBP i dostarczeniu informacji ekonomicznych, którymi

dysponuje NBP, jak największej liczbie odbiorców.

10.3. Obsługa medialna organów NBP

W ramach obsługi medialnej Prezesa NBP, Zarządu NBP i Rady Polityki Pieniężnej zorganizowano 24 konferencje prasowe i spotkania z przedstawicielami mediów, w tym 16 z udziałem członków Rady Polityki Pieniężnej.

We współpracy z Bankiem Światowym oraz EBOiR zorganizowano również konferencje połączone z prezentacją raportów obu organizacji (*Transformacja – pierwsze 10 lat* oraz *Transition Report 2002*).

Ponadto prowadzona była stała działalność informacyjno-edukacyjna dla dziennikarzy.

10.4. Kampania informacyjno-promocyjna „EURO 2002”

W 2002 r. Narodowy Bank Polski, jako Oficjalny Partner EBC, kontynuował kampanię informacyjno-promocyjną poświęconą zagadnieniom euro. Informacje przekazywane były za pośrednictwem środków masowego przekazu, wydawnictw NBP, konferencji i seminariów naukowych.

Strategia kampanii w porównaniu z 2001 r. nie zmieniła się i zakładała budowanie pozytywnego wizerunku euro jako przyszłej waluty Polski oraz informowanie społeczeństwa o podstawowych faktach związanych z wymianą walut 12 państw UGW. W ramach kampanii w 2002 r. prezentowano wygląd i zabezpieczenia nowych pieniędzy oraz informowano o sposobach wymiany walut krajów UGW w Polsce.

W 2002 r. położono większy nacisk na komunikację masową poprzez telewizję publiczną, z którą podpisano umowy na wyemitowanie materiałów informacyjnych. Szerzej współpracowano z mediami lokalnymi, głównie z prasą codzienną.

Pierwszym etapem kampanii była emisja 14 krótkich filmów informacyjnych przedstawiających podstawowe fakty związane z wymianą. Emisja filmów była bezpłatnie ponawiana w I i II programie TVP.

Drugi etap kampanii w mediach to kampania skierowana do turystów wyjeżdżających do krajów UGW, którzy po raz pierwszy spotkali się z walutą euro. Kampanię przeprowadzono na przełomie maja i czerwca w telewizji publicznej oraz rozgłośniach radiowych, wspierając ją publikacjami w najpoczytniejszych tygodnikach oraz w magazynach pokładowych linii lotniczych.

Trzeci etap kampanii przebiegał w grudniu 2002 r. i wiązał się z zakończeniem wymiany walut UGW w Polsce.

W związku z X finałem największej polskiej akcji charytatywnej - Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy - NBP wystąpił z inicjatywą zebrania wycofywanych monet krajów UGW, które bez prowizji wymieniono na euro i przekazano Fundacji. Akcja spotkała się z bardzo pozytywną reakcją społeczeństwa. Zebrano ogółem około w 1.792 tys. euro, co stanowi 25% wszystkich pieniędzy zebranych w czasie X finału Orkiestry.

Eksperti NBP wzięli również udział w organizowanym przez telewizję publiczną „Dniu Euro”. Uczestniczyli także w wielu spotkaniach i seminariach, na których prezentowali zagadnienia związane z euro oraz Unią Gospodarczą i Walutową.

Od początku kampanii informacyjnej prowadzono regularne badania opinii społecznej, pokazujące m.in. stan wiedzy Polaków o wprowadzeniu euro oraz źródła wiedzy o wymianie. Od początku kampanii o 64 punkty procentowe (do 88%) wzrosła liczba Polaków potrafiących wskazać dokładną datę rozpoczęcia wymiany w krajach UGW.

10.5. Konferencje i seminaria naukowe organizowane przez NBP

W 2002 r. zorganizowano dwie konferencje naukowe oraz wiele seminariów naukowych i warsztatów analitycznych dotyczących działalności bankowej i polityki pieniężnej. Redagowano również publikacje naukowe z serii *Materiały i Studia* oraz czasopismo *Bank i Kredyt*.

- W dniach 21-22 marca 2002 r. NBP zorganizował konferencję naukową na temat doświadczeń państw OECD i krajów rozwijających się w zakresie walki z inflacją, tworzenia nowych miejsc pracy oraz podstaw długofalowego wzrostu gospodarczego. Gośćmi konferencji byli m.in.: Tomasso Padoa-Schioppa, członek Zarządu Europejskiego Banku Centralnego, Jakob Frenkel, prezydent Merrill Lynch International, Val Koromzay z Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, a także renomowani specjaliści banków centralnych i ośrodków akademickich z USA, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Holandii, Portugalii, Włoch oraz Chile.
- W dniach 24-25 października 2002 r. odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa organizowana przez NBP, pod nazwą „Reformy strukturalne a polityka pieniężna”. Celem spotkania było przedstawienie wyników badań nad uwarunkowaniami polityki pieniężnej, wynikającymi ze zmian strukturalnych w gospodarce. W ciągu dwóch dni konferencji odbyły się trzy sesje panelowe: „Zmiany strukturalne a skuteczność polityki pieniężnej”, „Rynek pracy a polityka pieniężna”, „Fiskalne uwarunkowania polityki pieniężnej”. W spotkaniu uczestniczyło ponad 200 gości, w tym naukowcy z wielu ośrodków akademickich, członkowie zarządów banków i instytucji finansowych, przedstawiciele gospodarki i administracji państwowej, reprezentanci zagranicznych banków centralnych (w tym FED, Europejskiego Banku Centralnego), międzynarodowych

instytucji finansowych, a także przedstawiciele NBP.

- W NBP zorganizowano 14 otwartych seminariów naukowych, na których wyniki swoich prac prezentowali przedstawiciele departamentów NBP, wykładowcy polskich uczelni, jak również z zagranicy. Seminaria poświęcone były m.in. polityce pieniężnej, dostosowaniom NBP do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, zarządzaniu długiem publicznym i liberalizacji przepływów kapitałowych. Zestawienie tematów seminariów zawiera załącznik nr 7 do *Sprawozdania*.
- W NBP zorganizowano 6 wewnętrznych warsztatów analitycznych, będących jedną z metod prowadzenia prac naukowo-badawczych, dającą szansę doskonalenia własnego warsztatu badawczego.

10.6. Program Edukacji Ekonomicznej

W 2002 r. Narodowy Bank Polski rozpoczął realizację Programu Edukacji Ekonomicznej, którego głównym celem jest zwiększenie wiedzy ekonomicznej w społeczeństwie, w tym upowszechnienie wiedzy na temat banku centralnego oraz systemu bankowego.

W ramach Programu Narodowy Bank Polski podejmuje działania służące upowszechnieniu tematyki ekonomicznej, zrozumieniu zasad funkcjonowania gospodarki rynkowej i procesów ekonomicznych zachodzących w kraju oraz wypracowaniu umiejętności sprawnego poruszania się w warunkach gospodarki rynkowej.

Założenia Programu zostały opracowane na podstawie analizy działań edukacyjnych innych banków centralnych, badań opinii społecznej oraz analizy projektów prowadzonych przez działające w Polsce instytucje i organizacje pozarządowe.

10

10.6.1. Konkursy grantowe

W 2002 r. NBP ogłosił dwa konkursy grantowe na dofinansowanie projektów z zakresu edukacji ekonomicznej. Konkursy zostały ogłoszone w czerwcu 2002 r. Temat konkursów adresowanych do mediów brzmiał: „Oszczędzanie – inwestycją w przyszłość. Stabilny pieniądz warunkiem oszczędzania”. Na konkurs medialny wpłynęło 91 wniosków, z czego dofinansowano 47. Tematy dla organizacji pozarządowych były następujące: „Euro – wspólna waluta zjednoczonej Europy”, „Aktywność gospodarza i przedsiębiorczość” oraz „Instytucje finansowe w Polsce”. Spośród 392 wniosków dofinansowanie uzyskało 88.

10.6.2. Programy dla młodzieży i środowisk szkolnych

Podobnie jak wiele innych banków centralnych na świecie NBP przygotował specjalną ofertę edukacyjną skierowaną do młodzieży szkolnej i studentów. Wyniki

badania przeprowadzone wśród uczniów szkół średnich i studentów wskazały na zapotrzebowanie młodzieży na informacje o tematyce ekonomicznej. W 2002 r. zostały zrealizowane następujące projekty:

- konkurs dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych na pracę pisemną pt. „Znaczenie mocnego i stabilnego pieniądza dla rozwoju gospodarki”. Konkurs przeprowadzono wraz z Centralnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli i Gazetą Wyborczą.
- Konkurs dla studentów „Euromanager”. W 2002 r. NBP włączył się w realizację polskiej edycji międzynarodowego konkursu opartego na interaktywnej grze symulacyjnej z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem.
- Konkurs adresowany do powiatowych bibliotek publicznych pod hasłem „Z ekonomią na ty”, organizowany we współpracy z Biblioteką Narodową. Celem konkursu było upowszechnienie wiedzy ekonomicznej wśród młodzieży szkolnej. W październiku 2002 r. w 30 bibliotekach w Polsce realizowane były projekty edukacyjne o tematyce ekonomicznej skierowane do młodych ludzi. Ogółem wzięło w nich udział 20 000 uczniów z 220 szkół.

10.6.3. Program stypendialny

W 2002 r. NBP, wraz z partnerami z Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Fundacji Edukacyjnej Przedsiębiorczości oraz organizacjami pozarządowymi skupionymi wokół Akademii Rozwoju Filantropii, uruchomił pierwszy w Polsce program stypendiów pomostowych. Celem projektu było wsparcie młodzieży ze wsi i mniejszych miast poprzez ufundowanie stypendiów na pierwszy rok studiów. Promesa stypendium pomaga gorzej sytuowanej młodzieży podjąć decyzję o rozpoczęciu studiów magisterskich na uczelniach państwowych i niepaństwowych oraz wyrównuje szanse na uzyskanie wykształcenia. Chęć udziału w programie zgłosiło 3100 zeszłorocznych maturzystów. 1444 osoby pomyślnie zdały egzaminy i dostały się na studia.

10.7. Centralna Biblioteka NBP

Centralna Biblioteka NBP jest biblioteką naukową. Zakres tematyczny zbiorów obejmuje nauki ekonomiczne ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień bankowości i pieniądza.

Biblioteka wypożycza książki pracownikom NBP oraz innych banków, na podstawie odrębnych umów oraz w ramach wypożyczalni międzybibliotecznej na ogólnie przyjętych zasadach. W czytelni mającej 29 miejsc zbiory udostępniane są wszystkim zainteresowanym. Na 6 stanowiskach komputerowych można korzystać z katalogu biblioteki. Biblioteka udziela informacji katalogowych, bibliograficznych i rzeczowych na podstawie zbiorów własnych. Wszyscy pracownicy NBP mają dostęp do katalogu biblioteki NBP przez lokalną sieć komputerową. W 2002 r.

kontynuowano subskrypcję baz: *ABI/INFORM* i *Business Periodical on Disc* oraz *Financial Times*, *JUSTIS CELEX* i *SCAD*. Korzystanie z wszelkich baz danych w Centralnej Bibliotece NBP jest bezpłatne i powszechnie dostępne. Rozwój zbiorów biblioteki w ostatnich latach przedstawia tablica nr 18.

Tablica nr 18
Zbiory Centralnej Biblioteki NBP

Rodzaj wydawnictw	31.12.2000 r.	31.12. 2001 r.	31.12.2002 r.
Wydawnictwa zwarte	77 659 woluminów	81 399 woluminów	85 462 woluminy
Wydawnictwa ciągłe	32 068 woluminów	32 797 woluminów	33 300 woluminów
Czasopisma bieżące ogółem	488 tytułów	473 tytuły	398 tytułów

Źródło: dane NBP.

W 2002 r. wypożyczono ponad 14 tys. woluminów książek i czasopism. Odnotowano wysokie zainteresowanie czytelników, podobnie jak w 2001 r., kiedy wypożyczono prawie 15 tys. woluminów. Czytelnię w 2002 r. odwiedziło ponad 7 tys. osób, którym udostępniono ponad 32 tys. woluminów książek i czasopism (w statystyce nie uwzględniono czasopism bieżących, sprawozdań banków i innych publikacji stanowiących księgozbiór podręczny czytelnika).

Biblioteka została zautomatyzowana w systemie „Co-Liber” w 1993 r. Obecna baza zawiera 1.784 tytuły czasopism (33.760 woluminów), 36.195 tytułów książek (53.522 woluminy) oraz 1.355 artykułów z polskich czasopism dotyczących bankowości.

W 2002 r. stworzono możliwość uzyskiwania informacji o zasobach Centralnej Biblioteki NBP za pomocą poczty e-mail, na adres: biblioteka@nbp.pl.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- NBP rozpoczął realizację Programu Edukacji Ekonomicznej, którego podstawowym celem jest zwiększenie wiedzy ekonomicznej w społeczeństwie.
- Kontynuowano kampanię informacyjno-promocyjną „Euro 2002”.
- Organizowano otwarte seminaria naukowe poświęcone m.in. polityce pieniężnej i dostosowaniom NBP do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej.

11. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

11.1. Działania zmierzające do dostosowania polskiego systemu bankowego i NBP do wymogów Unii Europejskiej

11.1.1. Negocjacje o członkostwo Polski w Unii Europejskiej

Na szczycie Rady Europejskiej, który odbył się w Brukseli w dniach 24-25 października 2002 r., uzgodniono, że negocjacje akcesyjne zakończą się w grudniu 2002 r. oraz – o ile wypełnione zostaną zobowiązania negocjacyjne – Polska wraz z innymi państwami kandydującymi z Europy Środkowo-Wschodniej przystąpi do UE w dniu 1 maja 2004 r. Taki harmonogram ukierunkował i zintensyfikował rozmowy negocjacyjne oraz działania dostosowawcze.

W 2002 r. Polska kontynuowała, rozpoczęte w 1998 r., negocjacje o członkostwo w Unii Europejskiej. W I połowie 2002 r., podczas prezydencji Hiszpanii, zostało zamknięto pięć obszarów negocjacyjnych: „Rybołówstwo”, „Swobodny przepływ kapitału”, „Polityka transportowa”, „Podatki” oraz „Instytucje”, a w II połowie 2002 r., w trakcie prezydencji Danii zamknięto pozostałe obszary: „Polityka konkurencji”, „Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne”, „Rolnictwo”, „Polityka regionalna”, „Finanse i budżet” oraz „Inne” (w tym rozdziale negocjowana była m.in. kwestia wysokości kapitału, który - wraz z przystąpieniem do UE – NBP będzie musiał przekazać do EBC).

Na szczycie Rady Europejskiej w Kopenhadze, w dniu 13 grudnia 2002 r., Polska - wraz z dziewięcioma innymi państwami kandydującymi (Republiką Czeską, Estonią, Słowacją, Słowenią, Litwą, Łotwą, Węgrami, Cyprzem oraz Maltą) - zakończyła proces negocjacji akcesyjnych. NBP uczestniczył w negocjacjach o członkostwo Polski w UE jako instytucja wspierająca stronę rządową.

11.1.2. Działania dostosowawcze związane z procesem integracji Polski z UE

Podstawowym dokumentem strategicznym, mającym na celu wykonanie w 2002 r. zobowiązań podejmowanych w toku negocjacji był *Plan działania w sprawie wzmocnienia administracji i sądownictwa w Polsce*. Dokument ten został opracowany przez polski rząd we współpracy z Komisją Europejską i przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 kwietnia 2002 r. Plan działania zawiera zestawienie najważniejszych zadań, których realizacja jest warunkiem osiągnięcia zdolności instytucjonalnej do skutecznego egzekwowania prawa po przystąpieniu Polski do UE. Wśród zadań, które bezpośrednio dotyczą NBP, wymieniono:

- w ramach obszaru „Swoboda świadczenia usług” – wzmocnienie organów monitorujących i regulacyjnych, w szczególności służb finansowych,
- w ramach obszaru „Unia Gospodarcza i Walutowa” – wzmocnienie niezależności

NBP.

Na podstawie wniosków i zaleceń zawartych w opublikowanym przez Komisję Europejską w dniu 24 kwietnia 2002 r. Raporcie z przeprowadzonego w październiku 2001 r. przeglądu kontrolnego instytucji nadzoru nad rynkiem finansowym (*Peer Review Report on Effective Financial Services Supervision in Poland*), zidentyfikowano najważniejsze zadania, które musiały zostać podjęte przez Polskę w 2002 r. w celu wzmocnienia instytucji nadzorczych. Zadania te znalazły odzwierciedlenie w *Planie działania w sprawie wzmocnienia administracji i sądownictwa w Polsce*.

W „Raporcie o postępach poczynionych przez Polskę w procesie akcesyjnym” (*Regular report on Poland's progress towards accession*) z października 2002 r., Komisja Europejska wysoko oceniła zarówno sprawność organizacyjną, jak i dobre przygotowanie merytoryczne oraz zaangażowanie pracowników polskiego nadzoru bankowego.

W 2002 r. kontynuowano realizację priorytetów zawartych w *Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w UE* (NPPC). W przypadku NBP dotyczyło to: „Harmonizacji polskiego prawa bankowego z prawem wspólnotowym”, „Dostosowania w zakresie polityki pieniężnej i polityki kursu walutowego”, „Przygotowania Narodowego Banku Polskiego do funkcjonowania w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych”, „Kampanii informacyjnej NBP nt. euro” oraz „Przygotowania do wprowadzenia banknotów i monet euro do obiegu”.

W sierpniu 2002 r. NBP uczestniczył w konsultacjach strony polskiej z unijną w sprawie analizy stopnia zgodności polskiego prawa bankowego z *acquis communautaire*. Ocena zgodności została zawarta w „Raporcie Komisji Europejskiej na temat stopnia dostosowania prawa bankowego do postanowień Dyrektywy skodyfikowanej 2000/12/WE”.

Od lipca 2002 r. NBP uczestniczył w pracach Międzyresortowego Zespołu ds. analizy polskiego prawa pod kątem zgodności z przepisami Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Przedmiotem analizy jest orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Pierwszy etap prac Zespołu dotyczył orzecznictwa z zakresu prawa do zakładania przedsiębiorstw, natomiast drugi etap - swobody świadczenia usług. W około 200 przeanalizowanych materiałach nie dostrzeżono niezgodności przepisów prawa polskiego dotyczących funkcjonowania sektora bankowego z prawem wspólnotowym. Kwestią sporną, która nie została jeszcze wyjaśniona z Komisją Europejską, jest zapis art. 30 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, dotyczący wymogu znajomości języka polskiego, stawianego kandydatom na członków zarządu banku, których powołanie wymaga zgody Komisji Nadzoru Bankowego.

W 2002 r. NBP uczestniczył w pracach nad przygotowaniem ostatecznej wersji Traktatu Akcesyjnego. Analizie - pod kątem zgodności postanowień traktatowych z ustaleniami dokonanymi podczas negocjacji - podlegały przede wszystkim obszary leżące w kompetencjach NBP, tj. „Swoboda świadczenia usług”, „Swobodny przepływ kapitału”, „Unia Gospodarcza i Walutowa”, „Finanse i budżet”, „Statystyka” oraz „Ochrona konsumentów”. Konsultacjom podlegały ponadto postanowienia ogólne Traktatu Akcesyjnego.

W 2002 r. prace NBP wiązały się ponadto z analizą opublikowanych przez UE dokumentów dotyczących postępu w dostosowaniach państw kandydujących, jak również procesu rozszerzenia UE⁶⁰.

11.1.3. Działania zmierzające do przygotowania NBP do funkcjonowania w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych

W 2002 r. podczas posiedzeń Zarządu NBP omawiano zagadnienia dotyczące integracji europejskiej, w tym kwestie dostosowania NBP do standardów ESBC. Prace związane z dostosowaniem NBP do wymogów stawianych członkom ESBC były realizowane zgodnie z celami i zadaniami określonymi w *Planie działalności NBP na lata 2002-2004*.

Prace dostosowawcze prowadzone są począwszy od 20 lipca 2001 r., w ramach umowy bliźniaczej z Bankiem Francji (bankiem wiodącym) i Bankiem Włoch (bankiem współpracującym). W 2002 r. prace przewidziane w Programie Phare 2000 dotyczyły następujących obszarów działalności NBP: systemu płatniczego, statystyki monetarnej, systemu monitorowania przepływów kapitałowych w zakresie inwestycji portfelowych, rachunkowości i sprawozdawczości, nadzoru bankowego, audytu wewnętrznego oraz systemu informatycznego.

W ciągu roku odbyło się 59 wizyt studyjnych, seminariów i wizyt zagranicznych ekspertów w NBP. Prace nad jedną spośród siedmiu części umowy (dotyczącej systemu monitorowania przepływów kapitałowych w zakresie inwestycji portfelowych) zakończyły się w październiku 2002 r. Prace w zakresie pozostałych części zostaną zakończone w 2003 r. Realizacja projektu jest systematycznie monitorowana. NBP przygotowuje, na potrzeby Komisji Europejskiej, sprawozdania kwartalne w sprawie współfinansowania projektu, a także półroczne raporty monitorujące realizację projektu.

⁶⁰ M.in. wyniki monitoringu realizacji zobowiązań podjętych przez państwa kandydujące w procesie negocjacji akcesyjnych Okresowy „Raport w sprawie postępów Polski na drodze do członkostwa w UE – 2002”.

11.1.4. Inne działania w NBP

Z inicjatywy Komisji Europejskiej od 2001 r. państwa kandydujące zostały zobligowane do opracowywania *Przedczłonkowskich Programów Gospodarczych* (PPG). PPG są programami średniookresowymi (obejmującymi 5-letni horyzont czasowy, obecnie na lata 2001-2005) i dotyczą ogólnych zagadnień makroekonomicznych, finansów publicznych oraz reform strukturalnych. W 2002 r. NBP uczestniczył w przygotowaniu PPG w częściach: „Założenia makroekonomiczne. Polityka pieniężna i kursu walutowego” oraz „Reformy strukturalne sektora finansowego” (*system bankowy*). PPG mają służyć przygotowaniu państw kandydujących do efektywnej koordynacji polityki gospodarczej na szczeblu UE. Po przystąpieniu do UE Polska będzie zobowiązana do opracowywania Programu Zbieżności, przewidzianego dla państw członkowskich UE pozostających poza UGW (krajów z derogacją), a po przystąpieniu do UGW – do przygotowywania Programu Stabilności.

11.2. Współpraca z międzynarodowymi instytucjami gospodarczymi i finansowymi

11.2.1. Współpraca z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

W związku z realizacją zadań wynikających z członkostwa Polski w OECD Narodowy Bank Polski ściśle współpracował z Krajowym Koordynatorem Współpracy RP - OECD, Ministerstwem Gospodarki, Ministerstwem Finansów oraz Stałym Przedstawicielstwem RP przy OECD. W 2002 r. przedstawiciele NBP uczestniczyli w pracach następujących komitetów problemowych i grup roboczych OECD:

- Komitetu Polityki Ekonomicznej:
 - Grupy Roboczej ds. Krótkookresowych Prognoz Ekonomicznych (STEP),
 - Grupy Roboczej nr 1 ds. Analiz Polityki Makroekonomicznej i Strukturalnej,
- Komitetu Przeglądów Gospodarki i Rozwoju,
- Komitetu Przepływów Kapitałowych i Transakcji Niewidocznych,
- Komitetu Rynków Finansowych:
 - Grupy Roboczej ds. Statystyk Finansowych.

W lutym 2002 r. przebywała w Polsce II misja OECD, przygotowująca kolejny przegląd gospodarczy Polski w ramach Komitetu Przeglądów Gospodarki i Rozwoju. Podczas spotkań z grupą ekspertów z Narodowego Banku Polskiego omówiono najnowsze wydarzenia gospodarcze, kwestie związane z sytuacją sektora bankowego oraz zagadnienia z zakresu polityki pieniężnej. Na posiedzeniu Komitetu Przeglądów Gospodarki i Rozwoju w dniu 10 czerwca 2002 r. dokonano VII Przeglądu Gospodarczego Polski, którego głównym tematem była reforma wydatków publicznych. Za jej podstawę uznano zwiększenie spójności budżetu państwa (poprzez

włączenie do niego funduszy pozabudżetowych) oraz zorientowanie go na horyzont średniookresowy.

W dniach 6 maja i 5 listopada 2002 r. w Ministerstwie Gospodarki odbyły się posiedzenia Międzyresortowego Zespołu do spraw OECD pod przewodnictwem Krajowego Koordynatora Współpracy RP-OECD. W pracach Zespołu uczestniczą przedstawiciele NBP.

W ramach współpracy z OECD Narodowy Bank Polski przekazywał cyklicznie dane na temat polskiego sektora bankowego do publikacji OECD, jak również opracował dla OECD informacje dotyczące statystyki instrumentów pochodnych.

11.2.2. Współpraca z Bankiem Światowym

W kwietniu 2002 r. odbyło się w Waszyngtonie Spotkanie Grupy Członkowskiej Banku Światowego i MFW. Narodowy Bank Polski był reprezentowany przez Prezesa NBP, który pełni funkcję Gubernatora w BŚ. Na spotkaniu Rady Gubernatorów Banku Światowego podjęto decyzję o rozpoczęciu prac nad nową inicjatywą oddłużeniową CIS-7, której głównym celem będzie niesienie pomocy siedmiu najuboższym państwom byłego ZSRR.

W kwietniu 2002 r. nastąpiła zmiana na stanowisku Dyrektora Wykonawczego Konstytuanty Szwajcarskiej w BŚ, której członkiem jest Polska. Nowym Dyrektorem Wykonawczym Konstytuanty Szwajcarskiej został Pan Pietro Veglio (Szwajcaria).

We wrześniu 2002 r. odbyło się w Waszyngtonie doroczne Spotkanie Rady Gubernatorów BŚ i MFW, poświęcone omówieniu programów, które obie instytucje wspólnie realizują na rzecz ograniczenia ubóstwa. Dyskusje dotyczyły głównie inicjatywy HIPC (Program Oddłużenia Najbardziej Zadłużonych Państw Świata). Podczas Spotkania Gubernatorów Prezes NBP wygłosił w imieniu Polski przemówienie na sesji plenarnej. Tematem wystąpienia była ewolucja sektora finansowego w gospodarkach krajów Europy Środkowej, a także zapobieganie wzrostowi ubóstwa na świecie. W wystąpieniu omówiono problemy krajów rozwijających się, m.in. korupcję, wadliwą politykę finansów publicznych i protekcjonizm.

W grudniu 2002 r. Rada Dyrektorów Wykonawczych przyjęła Krajową Strategię Pomocy dla Polski (CAS) na lata finansowe 2003–2005. Strategia koncentruje się na poprawie efektywności wydatków rządowych i stymulowaniu sektora prywatnego do wspomagania wzrostu gospodarczego w Polsce. Bank Światowy przewiduje przeznaczyć na Krajową Strategię Pomocy dla Polski łączną kwotę 1,2 mld USD w latach 2003–2005 na realizację projektów z obszarów: edukacja, zdrowie, drogi, górnictwo, obszary wiejskie. Kwota planowanej pomocy została ustalona zgodnie z rządowymi limitami w planie pożyczkowym Rządu RP.

Powodzenie każdego projektu zależy od przyjęcia i wprowadzenia odpowiednich reform strukturalnych. W przypadku niespełnienia wszystkich założeń CAS podlega korekcie, co może prowadzić do zmniejszenia przyznanej kwoty.

11.2.3. Współpraca z Międzynarodowym Funduszem Walutowym

Na podstawie uzgodnionego przez MFW z Polską w 1999 r. włączenia Polski do planu transakcji finansowych Funduszu (tzw. budżetu operacyjnego) oraz porozumienia technicznego z 18 sierpnia 1999 r. zawartego między NBP a MFW, MFW w 2002 r. wykorzystał swoje środki zgromadzone na rachunku w NBP, w łącznej kwocie 150,4 mln euro, w celu finansowego wspierania reform ekonomicznych w Turcji i Jugosławii.

W lutym 2002 r. przebywała w Polsce regularna misja w ramach konsultacji w trybie Art. IV Statutu MFW. Celem misji było zapoznanie się z obecną sytuacją gospodarczą Polski, planami w zakresie polityki gospodarczej, budżetowej i monetarnej oraz zebranie danych statystycznych do corocznego raportu Funduszu o Polsce. We wrześniu 2002 r. gościła druga misja konsultacyjna, która oceniła realizację polityki gospodarczej w poprzednim roku i sformułowała założenia makroekonomiczne na rok następny. W spotkaniach z misjami uczestniczyli przedstawiciele NBP i członkowie Rady Polityki Pieniężnej. W 2002 r. MFW pozytywnie ocenił politykę pieniężną realizowaną w 2001 r., utrzymanie stabilnego poziomu cen, właściwe wyznaczenie celów inflacyjnych i brak bezpośrednich interwencji wobec kursu złotego. Polski system bankowy postrzegany był jako stabilny; podkreślono też postęp prac w zakresie ograniczania ryzyka bankowego.

W 2002 r. przedstawiciele NBP brali udział w wielu szkoleniach organizowanych przez MFW z dziedziny polityki monetarnej i finansowej, międzynarodowego prawa finansowego i rachunkowości.

11.2.4. Współpraca z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju (EBOiR)

W dniach 4-5 kwietnia 2002 r. w Warszawie gościła, na zaproszenie lokalnego biura EBOR w Polsce, I Wiceprezes EBOR, pani Noreen Doyle. W trakcie spotkania z Prezesem NBP omówiono potencjalne zaangażowanie kapitałowe EBOR w BGŻ oraz ogólną sytuację tego banku. Poruszona została również kwestia przyszłości PKO BP SA oraz potencjalnego zaangażowania EBOiR w projekt jego prywatyzacji.

Następnie w dniach 9 i 10 kwietnia 2002 r. Prezes NBP złożył wizytę w siedzibie EBOiR w Londynie. Spotkał się z prezesem EBOiR, panem Jeanem Lemierre, a następnie z panem Kurtem Geigerem, dyrektorem zespołu EBOR ds. instytucji finansowych.

W dniach 22-24 kwietnia 2002 r. odbyło się w NBP seminarium organizowane

wspólnie przez EBOiR, Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy i NBP pn. *Comparative Experiences in Confronting Banking Sector Problems in Central/Eastern Europe and Central Asia*. Seminarium dotyczyło opracowania odpowiednich ram prawnych, instytucjonalnych i regulacyjnych służących do rozwiązywania problemów niewypłacalności banków (m.in. w trakcie kryzysu systemowego).

Doroczne Spotkanie Rady Gubernatorów Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju odbyło się w Bukareszcie w dniach 19-20 maja 2002 r. Brali w nim udział przedstawiciele wszystkich krajów i organizacji członkowskich Banku. Prezes NBP wraz z towarzyszącą mu delegacją uczestniczył w sesjach plenarnych oraz wybranych spotkaniach z zagranicznymi partnerami.

11.2.5. Współpraca z Bankiem Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei

W 2002 r. Prezes NBP uczestniczył w spotkaniach Gubernatorów BIS w Bazylei w dniach 11 marca, 13 maja, 9 września i 11 listopada 2002 r.

15-16 kwietnia 2002 r. odbyło się Spotkanie Ekonomistów Banków Centralnych (Spring Central Bank Economists Meeting), którego głównymi zagadnieniami były: rozwój rynków finansowych, inflacja, wzrost gospodarczy i polityka monetarna. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele departamentów analitycznych NBP.

W czerwcu 2002 r. na zaproszenie Prezesa NBP gościł w Warszawie Dyrektor Generalny BIS, A. Crockett, który m.in. wygłosił dla pracowników NBP wykład pt. „Światowe doświadczenia w związku z inflacją”.

W dniach 7-8 lipca 2002 r. odbyło się w Bazylei 72. posiedzenie Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy BIS, podczas którego prezesi banków centralnych-członków BIS zatwierdzili podział dywidendy za 2001/2002 r. Na posiedzeniu przyjęto 72. Roczny Raport, zatwierdzono bilans na dzień 31 marca 2002 r. oraz zaaprobowano rachunek wyników. Wykazał on zysk netto w wysokości 225,7 mln złotych franków (1 złoty frank = 1,94149 USD), po odliczeniu kosztów administracyjnych. Został on podzielony w następujący sposób: 52,6 mln złotych franków przeznaczono na wypłatę dywidendy, płatną we frankach szwajcarskich w wysokości 380 CHF za każdą akcję. NBP otrzymał dywidendę w wysokości 3,04 mln franków szwajcarskich. Na cele ogólnego funduszu rezerwowego przekazano 26,9 mln złotych franków, 3 mln złotych franków wpłacono na tzw. specjalny rezerwowy fundusz dywidendowy, 143,2 mln złotych franków przeznaczono na wolny fundusz rezerwowy.

W 2002 r. pracownicy NBP uczestniczyli w wielu szkoleniach i seminariach organizowanych przez BIS przy współpracy Financial Stability Institute i Joint Vienna Institute.

11.2.6. Współpraca z Europejskim Bankiem Centralnym

W 2002 r. kontynuowana była (rozpoczęta w lutym 2000 r.) współpraca NBP z EBC. W październiku 2002 r. przebywała w NBP oficjalna delegacja EBC. W trakcie spotkań przedstawiciele EBC wyrazili zainteresowanie zacieśnieniem współpracy, zwłaszcza w zakresie: kwestii prawnych, polityki pieniężno-kredytowej, działalności badawczej, systemu płatniczego, statystyki, rachunkowości i sprawozdawczości, informatyki i telekomunikacji oraz komunikacji społecznej. Zacieśnienie współpracy z EBC wiąże się z faktem, że po podpisaniu Traktatu Akcesyjnego Prezes NBP będzie brał udział w pracach Rady Ogólnej EBC na zasadzie aktywnego obserwatora. Podobny status zyskują także reprezentanci NBP uczestniczący w pracach poszczególnych komitetów i grup roboczych ESBC. Z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w UE status obserwatora zostanie automatycznie przekształcony na pełnoprawne członkostwo. Wcześniejszy udział w pracach Rady Ogólnej EBC oraz komitetów i grup roboczych EBC pozwoli na właściwe przygotowanie się przedstawicieli NBP do efektywnego włączenia się w działania wszystkich wymienionych gremiów decyzyjnych i eksperckich.

11.2.7. Międzynarodowy Bank Współpracy Gospodarczej

2002 r. nie przyniósł zasadniczych postępów w regulowaniu zarówno zadłużenia MBWG, jak i przeterminowanych należności dłużników banku. Federacja Rosyjska nie zrealizowała pierwszego etapu restrukturyzacji swojego zadłużenia, polegającego na wyodrębnieniu jej zadłużenia wobec wierzycieli zachodnich ze zobowiązań MBWG i jego zamianie na obligacje rządowe Federacji Rosyjskiej, mimo zaplanowania w budżecie na 2002 r. środków na ten cel.

W posiedzeniach Rady MBWG uczestniczyła strona polska pod przewodnictwem NBP.

11.2.8. Pomoc szkoleniowa udzielona bankom centralnym i zagranicznym instytucjom nadzorczym

W 2002 r. NBP kontynuował współpracę z bankami centralnymi:

- NBP podtrzymywał współpracę dwustronną z grupą banków centralnych z Europy Wschodniej i Azji poprzez organizowanie wizyt studialnych dla pracowników tych banków. W 2002 r. nawiązano również kontakty z bankiem centralnym Kirgizji i ustalono harmonogram współpracy na 2003 r.
- W styczniu 2002 r. przedstawiciele NBP złożyli wizytę w Ludowym Banku Chin, w wyniku której opracowano plan współpracy bilateralnej na lata 2002-2003.
- W lipcu 2002 r. odbyła się wizyta Prezesa NBP i Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego w Narodowym Banku Litwy. Podczas wizyty podpisano porozumienie nadzorów bankowych Polski i Litwy.
- W 2002 r. polski nadzór bankowy wraz z Amerykańską Agencją ds. Rozwoju

Międzynarodowego (USAID) rozwijał program pomocy technicznej i szkoleniowej dla nadzorców z krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Stworzono Inicjatywę Szkoleniową NBP dla Nadzoru Bankowego (*Training Initiative for Banking Supervision – TIBS*). W ramach tej inicjatywy w 2002 r. zostały przeprowadzone dwa seminaria ukierunkowane na praktyczne wykorzystanie doświadczeń polskiego nadzoru. Pierwsze z seminariów w ramach TIBS odbyło się w czerwcu i było poświęcone zagadnieniom optymalizacji procesu inspekcji. Drugie, w listopadzie, poruszało zagadnienia związane z ryzykiem kredytowym, które wciąż stanowi duże wyzwanie dla wielu krajów naszego regionu. Uczestnikami szkoleń byli przedstawiciele następujących państw: Armenii, Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Gruzji, Jugosławii, Litwy, Łotwy, Macedonii, Mołdawii, Rosji, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Ukrainy i Węgier.

- Coraz większego znaczenia zaczęła nabierać bezpośrednia współpraca z instytucjami nadzorczymi innych państw, a w szczególności z nadzorem holenderskim, austriackim, irlandzkim i amerykańskim. Kontynuowano współpracę w zakresie bankowości hipotecznej ze Związkiem Niemieckich Banków Hipotecznych i HypZert GmbH. W ramach dwustronnej współpracy z Ludowym Bankiem Chin przeprowadzono dwa seminaria dla przedstawicieli chińskiego nadzoru bankowego, poświęcone zagadnieniom funkcjonowania polskiego nadzoru oraz postępowania z bankami w sytuacji kryzysowej.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- NBP uczestniczył w negocjacjach o członkostwo Polski z UE jako instytucja wspierająca stronę rządową. Uczestniczył w pracach nad przygotowaniem Traktatu Akcesyjnego.
- W ramach umowy bliźniaczej NBP kontynuował prace dostosowawcze do wymogów ESBC.
- MFW pozytywnie ocenił politykę pieniężną realizowaną przez NBP.
- Komisja Europejska wysoko oceniła sprawność organizacyjną i przygotowanie merytoryczne pracowników polskiego nadzoru bankowego.
- Nastąpiło zacieśnienie współpracy z EBC.
- Powołano inicjatywę szkoleniową dla nadzorców bankowych z krajów Europy Środkowej, Wschodniej i Południowej.

12. DZIAŁALNOŚĆ WŁASNA

12.1. Zarządzanie zasobami ludzkimi

12.1.1. Zatrudnienie w NBP

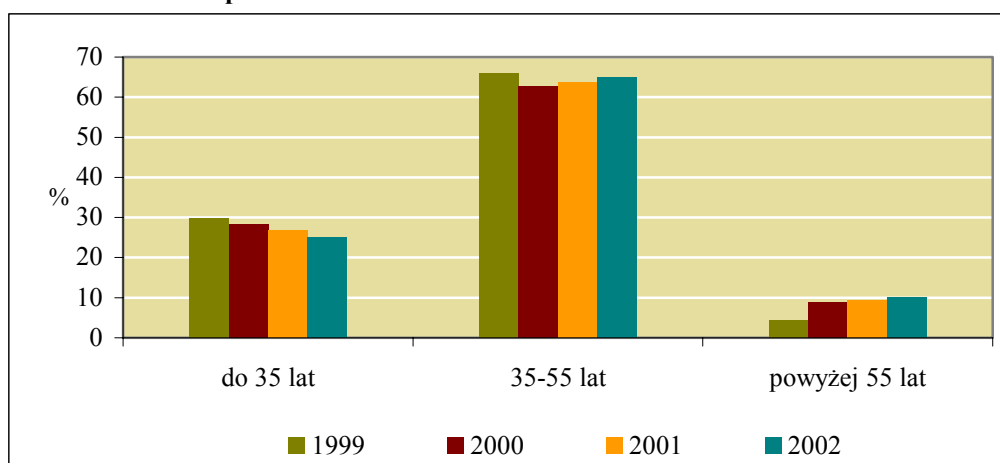
W 2002 r. przeciętne zatrudnienie w NBP wynosiło 6.331 etatów i zmniejszyło się w stosunku do 2001 r. o 41 etatów.

Wśród zatrudnionych przeważały kobiety, które na stanowiskach nierobotniczych stanowiły 72,4% (2001 r. – 73%), robotniczych i pokrewnych – 24% (2001 r. – 24,9%).

W strukturze wiekowej pracowników (wykres nr 13) nadal utrzymuje się tendencja spadkowa osób w wieku do 35 lat (2002 r. - 25%; 1997 r. – 31,7%, 1999 r. – 29,7%, 2000 r. – 28,4, 2001 r. 26,9%). Osoby powyżej 55 lat stanowiły 10% (w 2001 r. – 9,3%) ogółu zatrudnionych.

Wykres nr 13

Struktura wiekowa pracowników NBP

Źródło: dane NBP.

W 2002 r. w dalszym ciągu rosła liczba pracowników z wyższym wykształceniem i na koniec roku wyniosła 2.316 osób, tj. 49% (w 2001 r. – 46,1%) ogółu zatrudnionych na stanowiskach nierobotniczych. Udział pracowników nie mających średniego wykształcenia wyniósł 3,8% (w 2001 r. – 4,3%).

12.1.2. Podnoszenie kwalifikacji pracowników NBP

12.1.2.1. Podstawowe formy podnoszenia kwalifikacji

W 2002 r. dużą wagę przywiązywano do szkolenia pracowników. Ogółem przeszkolono 10.510⁶¹ pracowników NBP (w 2001 r. 8.942). W stosunku do 2001 r. wzrost liczby przeszkolonych wyniósł 18%.

Działalność szkoleniowa obejmowała wiele form:

- Szkolenia organizowane w NBP z udziałem wykładowców krajowych i zagranicznych (7.626 osób).
- Seminaria, warsztaty i konferencje organizowane przez krajowe (zewnętrzne) instytucje szkolące (588 osób).
- Szkolenia organizowane przez banki centralne i międzynarodowe instytucje finansowe (246 osób), wizyty studialne w bankach centralnych oraz konsultacje z ekspertami zagranicznymi w NBP (128 osób, w tym 68 osób w ramach Programu Phare). Szkolenia te dotyczyły przede wszystkim zagadnień makroekonomicznych, statystyki, zarządzania ryzykiem, zarządzania bankiem centralnym oraz zagadnień dotyczących bankowości centralnej.
- Udział w formach szkolnych doskonalenia zawodowego: studia podyplomowe (173 osoby), doktoranckie (20 osób), aplikacje radcowskie (4 osoby), studia wyższe (licencjackie i magisterskie – łącznie 483 osoby) oraz szkoły średnie (31 osób).
- Lektoraty i warsztaty języków obcych (528 osób) w trzech językach: angielskim, niemieckim i francuskim. Od 2002 r. nie prowadzono lektoratów na poziomie podstawowym, skupiając uwagę na doskonaleniu wybranych umiejętności językowych, w tym na specjalistycznych kursach, oraz przygotowaniu do specjalistycznych egzaminów.
- Podnoszenie kwalifikacji pracowników NBP było realizowane również poprzez system szkolenia zawodowego w formie kursów i seminariów organizowanych w ośrodkach szkoleniowych Centrali NBP. Tematyka kursów wiązała się przede wszystkim z zagadnieniami integracji europejskiej i dostosowania NBP do wymogów ESBC. Dominowały kwestie prawne i informatyczne. Dużą część szkoleń poświęcono zaawansowanym technikom i metodologiom badawczym, zagadnieniom stabilności finansowej i rynków finansowych, statystyki, zagadnieniom nadzoru bankowego oraz zarządzania ryzykiem. Zorganizowano również wiele szkoleń obowiązkowych w zakresie przepisów prawa (np. ochrony informacji niejawnych, ochrony danych osobowych, ochrony mienia bankowego, prawa dewizowego, zmian w przepisach podatkowych).

⁶¹ Niektórzy pracownicy uczestniczyli w poszczególnych formach szkolenia więcej niż 1 raz.

- W 2002 r. odbyły się również szkolenia specjalistyczne pracowników GINB poświęcone zagadnieniom związanym z Nową Umową Kapitałową, prowadzeniem nadzoru skonsolidowanego, bankowością elektroniczną, zarządzaniem ryzykiem rynkowym, rachunkowością bankową, audytem bezpieczeństwa systemów bankowych oraz zmianami w polskim prawie i ich wpływem na rozwój sektora bankowego. W 2002 r. 14 pracowników GINB uzyskało uprawnienia inspektora nadzoru bankowego.

Odrębną grupę szkoleń stanowiły wszelkie formy doskonalenia zawodowego oferowane pracownikom likwidowanych jednostek terenowych NBP. Łącznie przeszkolono 683 pracowników oddziałów zamiejscowych i zespołów zamiejscowych, w tym 629 na różnego rodzaju kursach zawodowych oraz 54 na studiach podyplomowych.

Efektem prowadzonej działalności szkoleniowej jest przede wszystkim podniesienie poziomu zaawansowania szkoleń specjalistycznych i wzrost liczby pracowników NBP zapraszanych do udziału w pracach grup roboczych Europejskiego Banku Centralnego.

12.1.2.2. Grupa pracowników przewidzianych do współpracy z ESBC i zagranicznymi instytucjami nadzorczymi

W 2002 r. zorganizowano wiele szkoleń na poziomie zaawansowanym, mając na uwadze w szczególności potrzeby szkoleniowe grupy pracowników Centrali NBP, przewidzianych do bezpośredniej współpracy z EBC i ESBC oraz zagranicznymi instytucjami nadzorczymi.

W połowie 2002 r. dokonano weryfikacji tej grupy, aby zwiększyć efektywność szkoleń profesjonalnych, a także w celu przystosowania oferty szkoleniowej do zadań, które ta grupa pracowników będzie musiała wykonywać w strukturach unijnych. Grupa ta liczy ponad 340 osób, które traktowane są priorytetowo podczas rekrutacji na szkolenia zagraniczne oraz specjalistyczne kursy krajowe i zaawansowane szkolenia językowe.

12.1.2.3. Szkolenia w ramach Programu Phare 2000

Szczególną grupę szkoleń stanowiły wizyty studialne pracowników NBP w bankach centralnych UE oraz wizyty w NBP ekspertów z tych banków (realizowane w formie seminariów) w ramach realizacji Programu Phare 2000. Z tej formy szkoleń w 2002 r. skorzystało łącznie 368 pracowników. Szkolenia wynikające z realizacji umowy bliźniaczej w całości poświęcono kwestiom dostosowania Narodowego Banku Polskiego do funkcjonowania w strukturach unijnych.

12.1.3. Pozostałe zagadnienia z zakresu polityki kadrowej

- W 2002 r. podjęto prace nad pilotażowym wprowadzeniem w NBP Systemu

Zarządzania Kompetencjami. Projekt ten obejmuje grupę 114 pracowników NBP. W wyniku tych prac zostaną określone ścieżki rozwoju kariery zawodowej dla wybranej grupy pracowników. System przyczyni się również do zwiększenia efektywności szkoleń poprzez lepsze zarządzanie procesem szkoleń, trafną ocenę potrzeb szkoleniowych i właściwy dobór inicjatyw rozwojowych dla poszczególnych pracowników.

- W lipcu 2002 r. NBP zorganizował obóz młodzieżowy dla dzieci pracowników banków centralnych z Włoch, Francji, Portugalii, Czech, Grecji i Polski.

12.2. Zarządzanie zasobami majątkowymi

Nakłady finansowe poniesione w 2002 r. na realizację zadań inwestycyjnych w Narodowym Banku Polskim wyniosły 262.158 tys. zł. Struktura realizowanych nakładów na inwestycje w 2002 r. odzwierciedla strategię działania w następujących głównych kierunkach:

- przystosowania infrastruktury teleinformatycznej Narodowego Banku Polskiego do współpracy z systemami obsługującymi stowarzyszone banki centralne,
- poprawy i udoskonalenia systemów zabezpieczeń bankowych dla ochrony obiektów i systemów Narodowego Banku Polskiego,
- rozbudowy i modernizacji istniejących obiektów w celu przystosowania do funkcji spełnianych przez NBP,
- mechanizacji skarbców i czynności kasowo-skarbcowych,
- poprawy warunków bezpieczeństwa pracy pracowników poprzez:
 - modernizację instalacji przeciwpożarowej, wentylacyjno-klimatyzacyjnej, wodno-kanalizacyjnej oraz centralnego ogrzewania,
 - modernizację obiektów i pomieszczeń bankowych oraz ich otoczenia.

W wyniku zrealizowanych zadań inwestycyjnych uzyskano następujące efekty:

- nastąpiła dalsza rozbudowa i modernizacja istniejących systemów informatycznych i teleinformatycznych w celu przystosowania do wymagań związanych z integracją Polski z Unią Europejską oraz osiągnięcia poziomu technologicznego zgodnego ze standardami przyjętymi w bankach centralnych,
- zwiększono i zmodernizowano powierzchnię pomieszczeń bankowych,
- wykonano dalsze zabezpieczenia obiektów bankowych przed napadem, włamaniem i pożarem, wykonano system łączności specjalnej na potrzeby ochrony transportów wartości, a także kontynuowano dostosowywanie wydzielonych stref i pomieszczeń do wymagań ochronnych,
- nastąpiła dalsza poprawa:
 - stanu technicznego istniejących rozwiązań funkcjonalnych w obiektach bankowych i ich otoczeniu,

- warunków pracy i estetyki pomieszczeń.

W 2002 r. NBP zbywał udziały w spółkach, w których był udziałowcem (w Międzynarodowej Szkole Bankowości, Telbanku, KUKI, Computerlandzie), kierując się wymogami prawnymi i zasadą gospodarności.

W listopadzie 2002 r. Minister Gospodarki powierzył spółce CENTRAST S.A., której udziałowcem jest NBP, wykonywanie zadań wynikających z art. 23 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym.

12.3. Obsługa informatyczna systemu bankowego oraz NBP

Wszystkie obszary działalności NBP są wspierane przez rozwiązania informatyczne. W 2002 r. prowadzone prace informatyczne miały na celu głównie przystosowanie systemu informatycznego NBP do wymagań wynikających z:

- integracji Polski z Unią Europejską, a w szczególności wejścia NBP do Europejskiego Systemu Banków Centralnych,
- obsługi nowej ustawy o finansach publicznych oraz restrukturyzacji sieci terenowej NBP,
- modernizacji istniejącej infrastruktury teleinformatycznej w związku z potrzebą zwiększenia efektywności działania systemów informatycznych i zachowania poziomu technologicznego odpowiedniego do standardów przyjętych w bankach centralnych,
- zapewnienia niezbędnego poziomu bezpieczeństwa systemów NBP.

Realizując powyższe cele w 2002 r.:

- wprowadzono system Bankowości Elektronicznej *enbepe* w jednostkach NBP i u 1020 klientów,
- przeniesiono systemy informatyczne z likwidowanych zespołów i oddziałów zamiejscowych do oddziałów okręgowych,
- uruchomiono nowy system Kadrowo-Płacowy „Egeria” oraz znacznie zaawansowano wprowadzenie nowego Systemu Gospodarki Własnej,
- kontynuowano wprowadzanie systemu informatycznego do zarządzania rezerwami dewizowymi,
- kontynuowano projekt budowy Zintegrowanego Systemu Księgowego,
- prowadzono prace nad zwiększeniem poziomu niezawodności systemów: SORBNET, SKARBNET i SEBOP,
- zmodyfikowano systemy w zakresie:
 - statystyki bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej,
 - statystyki monetarnej,

- instrumentów polityki pieniężnej,
- emisyjno-skarbcowym,
- obsługi oddziałowej,
- w celu zapewnienia bezpieczeństwa danych oraz kontroli dostępu rozpoczęto wprowadzanie pilotażowej wersji infrastruktury PKI (Klucza Publicznego), zwiększono poziom zabezpieczenia antywirusowego, a także bezpieczeństwo i szybkość przesyłania danych, w tym także przez Internet,
- prowadzono działania rozwojowe i modernizacyjne w wielu innych systemach informatycznych NBP, w tym kontynuowano rozwój Centrum Monitorowania i Zarządzania (CMZ) systemem informatycznym NBP.

12.4. Ochrona i zabezpieczenia

W 2002 r. kontynuowane były prace związane ze zwiększeniem poziomu bezpieczeństwa w NBP.

12.4.1. Ochrona informacji niejawnych

Podjęto wiele działań w zakresie ochrony informacji niejawnych, obejmujących przede wszystkim:

- bezpieczeństwo osobowe (w tym przeprowadzanie postępowań sprawdzających oraz wydawanie poświadczeń bezpieczeństwa),
- doskonalenie organizacji obiegu i przechowywania dokumentów niejawnych,
- prowadzenie szkoleń dla osób mających dostęp do informacji niejawnych.

W 2002 r. realizowano prace mające na celu uruchomienie systemów teleinformatycznych służących do przetwarzania informacji niejawnych, w tym:

- rozpoczęto eksploatację tego rodzaju systemów w Kancelarii Tajnej Centrali NBP;
- opracowano oraz przekazano do zatwierdzenia przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, wymagane ustawą o ochronie informacji niejawnych, dokumenty Szczególnych Wymagań Bezpieczeństwa dla systemów przeznaczonych do przetwarzania informacji niejawnych w Centrali NBP i w pozostałych jednostkach organizacyjnych NBP;
- przeszkolono pracowników NBP wyznaczonych do pełnienia funkcji administratorów systemów lub inspektorów bezpieczeństwa teleinformatycznego.

12.4.2. Ochrona danych osobowych

W 2002 r. kontynuowano prace związane z ochroną danych osobowych, m.in.:

- modyfikowano wewnętrzne akty normatywne wydane w tym zakresie,

- zarządzano procesami utrzymania bezpieczeństwa systemów informatycznych przetwarzających dane osobowe,
- przeprowadzono szkolenia osób zatrudnionych przy przetwarzaniu danych osobowych.

12.4.3. Ochrona osób i mienia

Realizowano zadania mające na celu poprawę poziomu zabezpieczeń technicznych obiektów bankowych NBP. W 2002 r. w większości jednostek organizacyjnych zakończono realizację zadań inwestycyjnych związanych z dostosowaniem ich zabezpieczeń technicznych do wymagań ustawowych. Uzyskany w ten sposób poziom bezpieczeństwa obiektów NBP pozwala stwierdzić, że zabezpieczenia i ochrona Narodowego Banku Polskiego nie odbiegają od rozwiązań stosowanych w większości banków centralnych krajów Unii Europejskiej.

12.5. Wewnętrzna działalność rewizyjna

W 2002 r. w ramach działalności rewizyjnej:

- Zrealizowano 23 tematy przewidziane w *Planie działalności rewizyjnej na rok 2002* (w 2001 r.: 20). Przeprowadzono 63 rewizje i jedno postępowanie wyjaśniające, obejmując badaniem zarówno komórki organizacyjne Centrali NBP, jak i pozostałe jednostki organizacyjne NBP.

- Monitorowano realizację wniosków i zaleceń rewizyjnych.

Wyniki przeprowadzonych rewizji wskazują na prawidłowe funkcjonowanie NBP w większość obszarów poddanych badaniu. Rewizje nie wykazały poważnych zagrożeń dla działalności Banku. Stwierdzono również poprawę funkcjonowania mechanizmów kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

- Równoległe z prowadzeniem działań rewizyjnych kontynuowano prace mające na celu przekształcenie rewizji wewnętrznej w audyt wewnętrzny, a w szczególności:
 - opracowano projekty stosownych regulacji wewnętrznych NBP,
 - prowadzono współpracę z Bankiem Włoch (w ramach umowy bliźniaczej), ukierunkowaną na dostosowanie NBP do wymagań obowiązujących w Europejskim Systemie Banków Centralnych w zakresie kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego,
 - zakończono istotną część programu współpracy z Bankiem Rezerwy Federalnej (Chicago), wspierającego działania NBP służące stworzeniu audytu wewnętrznego nakierowanego na ryzyko.

12.6. Zmiany organizacyjne

12.6.1. Reorganizacja sieci terenowej NBP

W 2002 r. w decydującą fazę wkroczył proces restrukturyzacji sieci terenowej, mający na celu: racjonalizację wielkości i struktury zatrudnienia w NBP, przygotowanie NBP do wykonywania zadań w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych i dostosowanie sieci placówek terenowych do zmiany podziału administracyjnego kraju.

31 października 2002 r. nastąpiła likwidacja 10 zespołów zamiejscowych, których zadania zostały przejęte przez oddziały okręgowe, natomiast 31 stycznia 2003 r. zlikwidowano 22 oddziały zamiejscowe oddziałów okręgowych. W ten sposób ograniczono strukturę NBP do 16 placówek terenowych usytuowanych po jednej w województwie oraz zatrudnienie o 1227 etatów.

NBP zapewnił pracownikom likwidowanych placówek możliwość doksztalcania i doskonalenia zawodowego.

Znacząca część majątku likwidowanych oddziałów została przekazana na rzecz Skarbu Państwa i Banku Gospodarstwa Krajowego (9 budynków).

- Bankowi Gospodarstwa Krajowego – przekazano budynki O/Z w Kaliszu, Tarnowie i Bielsku-Białej,
- Skarbowi Państwa – przekazano budynki czternastu O/Z:
 - Ministerstwu Sprawiedliwości: w Słupsku, Częstochowie, Nowym Sączu, Zamościu, Krośnie, Przemyślu, Jeleniej Górze, Ostrołęce, Płocku, Radomiu,
 - Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji: w Suwałkach, Gorzowie Wielkopolskim, Wałbrzychu i Legnicy,
- Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika przekazano w użytkowanie majątek O/Z w Toruniu.

12.6.2. Zmiany w Centrali NBP

W celu poprawy jakości analiz i prognoz opracowywanych przez NBP oraz rozszerzenia obszarów badawczych, w 2002 r. w Centrali NBP przeprowadzono zmiany organizacyjne. W ich rezultacie:

- Departament Analiz Makroekonomicznych i Strukturalnych realizuje zadania dotyczące opracowania założeń polityki pieniężnej oraz analiz i prognoz w tym zakresie, a także nowe zadania analityczne, m.in. dotyczące reform strukturalnych, sytuacji finansów publicznych i rynku pracy;
- Departament Systemu Finansowego realizuje zadania w zakresie analiz i badań systemu bankowego i rynków finansowych oraz nowe zadania analityczne dotyczące stabilności systemu finansowego;

- Biuro Badań Makroekonomicznych prowadzi średnio- i długookresowe badania makroekonomiczne, głównie w obszarze mechanizmu transmisji polityki pieniężnej, niezbędne w projektowaniu polityki pieniężnej, a także bieżącej działalności NBP.

12.7. Wprowadzenie systemu zarządzania jakością wg normy PN-EN ISO 9001:2001 dla obszaru Bankowości Elektronicznej

Normy ISO serii 9000 stanowią uznaną na świecie serię norm stosowanych w budowie i ocenie systemów zarządzania jakością.

W 2002 r. Narodowy Bank Polski podjął działania mające na celu uzyskanie dla jednego z obszarów działalności, tj. obsługi rachunków bankowych za pomocą systemu bankowości elektronicznej, certyfikatu zgodności z wymaganiami normy PN-EN ISO 9001:2001. Wprowadzenie systemu umożliwi poprawę zarządzania i przyczyni się do zapewnienia wysokiego poziomu obsługi klientów NBP – państwowych jednostek budżetowych i państwowych funduszy celowych.

Uzyskanie przez NBP certyfikatu zgodności z normą PN-EN ISO 9001:2001 planowane jest w 2003 r.

Najważniejsze działania NBP 2002 r.

- Kontynuowano dostosowywanie systemu informatycznego NBP do wymagań ESBC.
- Realizowano prace związane ze zwiększeniem poziomu bezpieczeństwa w NBP.
- W ramach umowy bliźniaczej kontynuowano prace związane z przekształcaniem rewizji wewnętrznej w audyt wewnętrzny.
- W wyniku procesu restrukturyzacji sieci terenowej NBP, z dniem 31 stycznia 2003 r. struktura NBP została ograniczona do 16 oddziałów usytuowanych w miastach wojewódzkich.
- W 2002 r. NBP podjął działania mające na celu wprowadzenie systemu zarządzania jakością wg normy PN-EN ISO 9001:2001 dla obszaru Bankowości Elektronicznej.
- W 2002 r. rozpoczęto pilotażowe wprowadzanie Systemu Zarządzania Kompetencjami w NBP, w celu określenia ścieżek rozwoju kariery zawodowej pracowników.

13. BILANS I RACHUNEK WYNIKÓW NBP

13.1. Bilans NBP sporządzony na dzień 31 grudnia 2002 r.

Suma bilansowa aktywów i pasywów Narodowego Banku Polskiego, wynosząca na koniec grudnia 2001 r. 135.992.180 tys. zł, spadła w 2002 r. o 2.665.040 tys. zł, tj. o 2,0% w stosunku do końca 2001 r. i wynosiła na dzień 31 grudnia 2002 r. 133.327.140 tys. zł.

AKTYWA OGÓLEM	Stan w złotych na	
	1 stycznia 2002 r.	31 grudnia 2002 r.
	135 992 180 208,00	133 327 139 823,82
I. Aktywa podstawowe	133 812 697 682,06	131 142 498 634,28
1. Złoto i należności w złocie odpowiadające międzynarodowym standardom czystości	3 646 282 190,73	4 353 033 973,75
2. Pieniądze w walutach obcych i należności w walutach obcych od instytucji zagranicznych	107 319 595 382,90	114 918 307 263,84
3. Należności w walutach obcych od instytucji krajowych	244 858 097,22	145 360 744,68
4. Kredyty w walucie polskiej udzielone bankom krajowym	4 301 020 534,11	3 809 631 494,42
5. Inne należności w walucie polskiej od banków krajowych	1 280 699 561,31	1 280 372 410,16
6. Krajowe dłużne papiery wartościowe	17 020 241 915,79	6 635 792 747,43
II. Pozostałe aktywa	2 179 482 525,94	2 184 641 189,54
1. Środki trwałe i środki trwałe w budowie	736 627 623,70	923 510 553,32
2. Wartości niematerialne i prawne	35 020 312,12	100 567 689,13
3. Finansowy majątek trwały	234 911 582,84	262 446 771,20
4. Rozliczenia międzyokresowe czynne	30 134 279,40	5 527 213,18
5. Różnice z wyceny	136 912 108,79	84 714,83
6. Należności różne i zapasy	1 005 876 619,09	892 504 247,88

Zródło: dane NBP.

PASYWA OGÓLEM	Stan w złotych na	
	1 stycznia 2002 r.	31 grudnia 2002 r.
	135 992 180 208,00	133 327 139 823,82
I. Pieniądz gotówkowy w obiegu	43 130 281 319,78	46 745 018 382,98
II. Dłużne papiery wartościowe NBP w obiegu	24 167 138 533,14	20 953 028 898,64
III. Zobowiązania w walucie polskiej, z wyjątkiem wymienionych w pozycji I i II	31 381 941 358,53	25 991 101 603,49
1. Zobowiązania wobec sektora finansowego	22 333 608 145,86	15 536 121 015,73
2. Zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych	3 886 153 195,55	5 656 716 735,36
3. Zobowiązania wobec innych instytucji krajowych	2 272 282,41	3 014 846,96
4. Zobowiązania wobec instytucji zagranicznych	5 159 907 734,71	4 795 249 005,44
IV. Zobowiązania w walutach obcych, z wyjątkiem wymienionych w pozycji II	6 139 547 806,31	2 307 859 362,74
1. Zobowiązania wobec instytucji krajowych	3 806 591 433,03	1 757 482 618,01
2. Zobowiązania wobec instytucji zagranicznych	2 332 956 373,28	550 376 744,73
V. Inne pasywa	5 793 853 532,89	5 199 709 718,44
1. Rozliczenia międzyokresowe	4 064 757 218,93	3 891 389 536,13
2. Fundusze specjalne	14 212 397,46	46 321 276,45
3. Zobowiązania różne	87 389 442,74	275 334 130,19
4. Różnice z wyceny	1 627 494 473,76	986 664 775,67
VI. Rezerwy	20 988 901 599,72	25 544 698 461,18
1. Rezerwa na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych	20 988 901 599,72	25 424 612 752,48
2. Rezerwy na przyszłe zobowiązania	0,00	120 085 708,70
VII. Fundusze podstawowe	1 694 410 444,78	1 748 332 557,04
1. Fundusz statutowy	400 000 000,00	400 000 000,00
2. Fundusz rezerwowy	1 294 410 444,78	1 348 332 557,04
VIII. Zysk	2 696 105 612,85	4 837 390 839,31

Źródło: dane NBP.

13.2. Rachunek zysków i strat za 2002 r.

Treść	Dane w złotych za rok	
	2001	2002
I. Przychody z tytułu odsetek, dyskonta i premii	7 142 220 659,71	5 665 206 399,16
II. Koszty z tytułu odsetek, dyskonta i premii	5 872 295 613,56	3 106 417 326,95
III. Wynik z tytułu odsetek, dyskonta i premii (I - II)	1 269 925 046,15	2 558 789 072,21
IV. Wynik z tytułu operacji finansowych	-129 980 820,76	559 778 995,12
V. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych	1 371 982 626,90	1 543 993 091,48
VI. Wynik z tytułu różnic kursowych	1 176 417 116,91	1 187 765 026,51
VII. Przychody z tytułu prowizji i opłat	18 171 774,46	13 352 114,53
VIII. Koszty z tytułu prowizji i opłat	19 340 273,32	19 707 061,16
IX. Wynik z tytułu prowizji i opłat (VII - VIII)	-1 168 498,86	-6 354 946,63
X. Przychody z finansowego majątku trwałego	7 925 040,78	40 902 029,25
A. WYNIK DZIAŁALNOŚCI BANKOWEJ (III + IV + V + VI + IX + X)	3 695 100 511,12	5 884 873 267,94
XI. Pozostałe przychody operacyjne	34 472 034,70	53 950 126,14
XII. Pozostałe koszty operacyjne	3 004 086,49	1 862 342,56
XIII. Koszty amortyzacji	94 901 374,84	111 057 457,06
XIV. Koszty działania NBP	935 436 543,63	868 255 886,27
1. Wynagrodzenia z narzutami	403 053 397,19	401 999 965,85
2. Koszty administracyjne	392 869 238,04	393 825 380,58
3. Koszty zakupu krajowych znaków pieniężnych	139 513 908,40	72 430 539,84
XV. Różnica wartości rezerw	0,00	-120 256 582,14
1. Przychody z rozwiązania rezerw celowych	0,00	3 106,34
2. Koszty utworzenia rezerw celowych	0,00	120 259 688,48
B. WYNIK DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ (A + XI - XII - XIII - XIV +/- XV)	2 696 230 540,86	4 837 391 126,05
XVI. Zyski nadzwyczajne	0,00	0,00
XVII. Straty nadzwyczajne	124 928,01	286,74
C. WYNIK OPERACJI NADZWYCZAJNYCH (XVI - XVII)	-124 928,01	-286,74
D. WYNIK FINANSOWY (B + C)	2 696 105 612,85	4 837 390 839,31

Źródło: dane NBP.

13.3. Zmiany w strukturze aktywów i pasywów

Tablica nr 19

Zmiany aktywów i pasywów w latach 2000-2002

Wyszczególnienie	Stan na			Zmiana	
	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2002 - 31.12.2001	
	w tys. złotych				w %
AKTYWA					
I. Aktywa podstawowe ogółem	140 990 795	133 812 698	131 142 499	-2 670 199	98,0
z tego:					
1. Złoto i należności w złocie odpowiadające międzynarodowym standardom czystości	3 734 977	3 646 282	4 353 034	706 752	119,4
2. Pieniądze w walutach obcych i należności w walutach obcych od instytucji zagranicznych	116 422 251	107 319 596	114 918 307	7 598 711	107,1
3. Należności w walutach obcych od instytucji krajowych	376 248	244 858	145 361	-99 497	59,4
4. Kredyty w walucie polskiej udzielone bankom krajowym	5 221 595	4 301 020	3 809 632	-491 388	88,6
5. Inne należności w walucie polskiej od banków krajowych	1 281 539	1 280 700	1 280 372	-328	99,9
6. Krajowe dłużne papiery wartościowe	13 954 185	17 020 242	6 635 793	-10 384 449	39,0
II. Pozostałe aktywa	2 089 136	2 179 482	2 184 641	5 159	100,2
SUMA BILANSOWA	143 079 931	135 992 180	133 327 140	-2 665 040	98,0
PASYWA					
I. Pieniądz gotówkowy w obiegu	38 564 112	43 130 281	46 745 018	3 614 737	108,4
II. Dłużne papiery wartościowe NBP w obiegu	33 738 053	24 167 139	20 953 029	-3 214 110	86,7
III. Zobowiązania w walucie polskiej	22 940 307	31 381 941	25 991 102	-5 390 839	82,8
IV. Zobowiązania w walutach obcych	6 437 340	6 139 548	2 307 859	-3 831 689	37,6
V. Inne pasywa	6 704 247	5 793 853	5 199 710	-594 143	89,7
VI. Fundusze i rezerwy	29 683 848	22 683 312	27 293 031	4 609 719	120,3
VII Wynik finansowy	5 012 024	2 696 106	4 837 391	2 141 285	179,4

Źródło: dane NBP.

O zmianie poziomu sumy bilansowej na koniec 2002 r. w porównaniu z 31 grudnia 2001 r. zdecydowały przede wszystkim:

po stronie aktywów:

- spadek „krajowych dłużnych papierów wartościowych” o 10.384.449 tys. zł, tj. o 61%, wynikający głównie ze sprzedaży i wykupu skarbowych obligacji konwersyjnych o wartości księgowej 4.937.377 tys. zł oraz wykupu obligacji skarbowych nominowanych w dolarach amerykańskich emisji 2001 r., o wartości 4.423.166 tys. zł;
- przyrost „pieniędzy w walutach obcych i należności w walutach obcych od instytucji zagranicznych” o 7.598.711 tys. zł, tj. o 7,1%, spowodowany głównie wzrostem zaangażowania w zagraniczne dłużne papiery wartościowe w portfelu NBP oraz zmianami relacji kursowych. W wartościach księgowych nastąpił wzrost portfela w dolarach amerykańskich o 1.668,2 mln i w funtach szterlingach 185,8 mln oraz spadek portfela w euro o 323,7 mln;

po stronie pasywów:

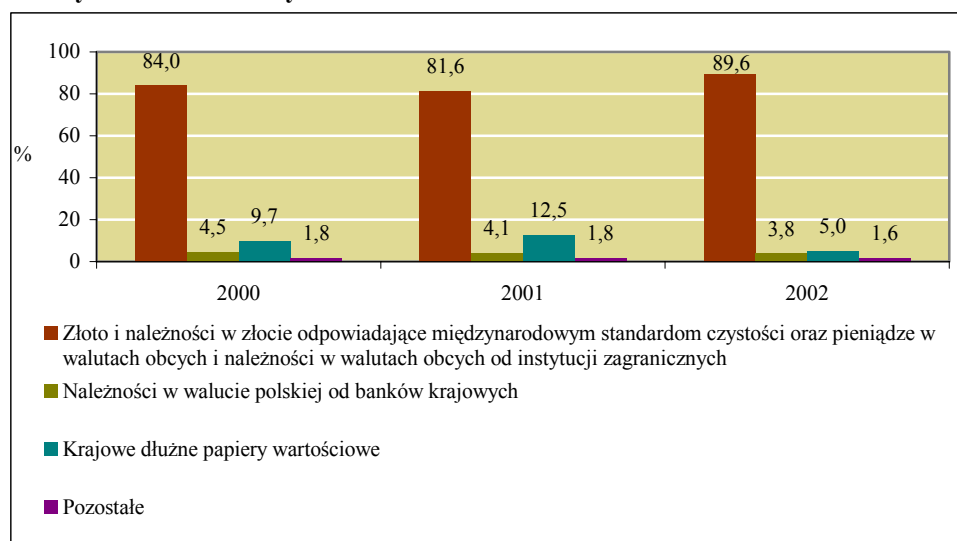
- spadek „zobowiązań w walucie polskiej” o 5.390.839 tys. zł, tj. 16,2%, spowodowany głównie zmniejszeniem lokat terminowych banków krajowych;
- spadek „zobowiązań w walutach obcych” o 3.831.689 tys. zł, tj. 62,4%, wynikający ze zmniejszenia środków na rachunkach budżetu państwa w walutach obcych oraz poziomu lokat terminowych w walutach obcych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu dłużnych papierów wartościowych;
- spadek „dłużnych papierów wartościowych NBP w obiegu” o 3.214.110 tys. zł, tj. o 13,3%, spowodowany zmniejszeniem poziomu operacji otwartego rynku w ostatnich dniach grudnia 2002 r.;
- przyrost „funduszy i rezerw” o 4.600.719 tys. zł, tj. o 20,3%, wynikający ze wzrostu stanu rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych, w związku ze wzrostem oficjalnych aktywów rezerwowych w wyrażeniu walutowym;
- przyrost „pieniądza gotówkowego w obiegu” o 3.614.737 tys. zł, tj. o 8,4%, wynikający między innymi z mniejszej atrakcyjności gromadzenia środków na rachunkach bankowych (spadek stóp procentowych);
- wzrost osiągniętego w 2002 r. „wyniku finansowego” w stosunku do 2001 r. o 2.141.285 tys. zł, tj. o 79,4%.

Główną pozycją w strukturze aktywów są „pieniądze w walutach obcych i należności w walutach obcych od instytucji zagranicznych”, stanowiące ponad 86% majątku NBP. Udział tej pozycji aktywów zwiększył się o 7,4 pkt. proc. w stosunku do końca 2001 r.

Zmniejszył się natomiast udział „krajowych dłużnych papierów wartościowych” o 7,5 pkt. proc. w stosunku do końca 2001 r.

Zmiany w strukturze aktywów NBP w latach 2000-2002 przedstawia wykres nr 14.

Wykres nr 14
Zmiany w strukturze aktywów NBP w latach 2000-2002

Źródło: dane NBP.

Po stronie pasywów bilansu najwyższy udział (35,1%) w sumie bilansowej ma „pieniądz w obiegu” (w porównaniu z 31 grudnia 2001 r. udział ten wzrósł o 3,4 pkt. proc.).

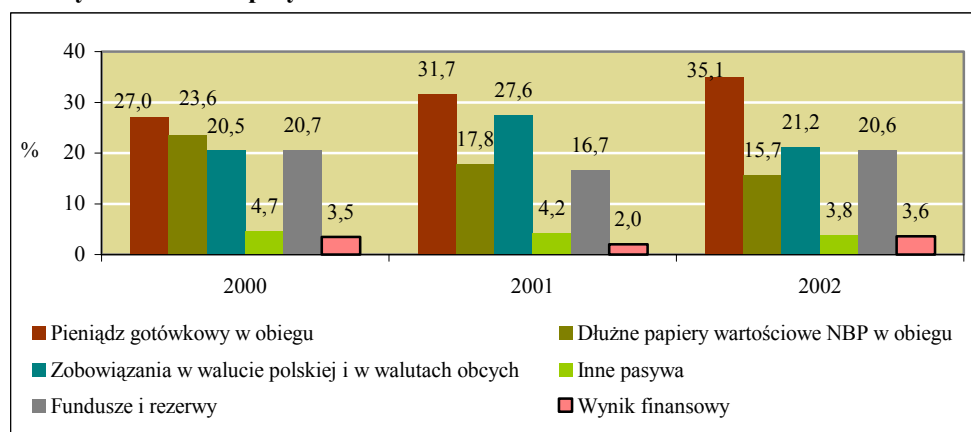
Drugą pozycję w strukturze pasywów stanowią „zobowiązania w walucie polskiej” (spadek w stosunku do 2001 r. o 3,6 pkt. proc.).

Zmniejszył się również udział „dłużnych papierów wartościowych NBP w obiegu”: o 2,1 pkt. proc. Zwiększył się natomiast udział „funduszy i rezerw”, o 3,9 pkt. proc., głównie w wyniku wzrostu stanu rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych⁶².

Zmiany w strukturze pasywów NBP w latach 2000-2002 przedstawia wykres nr 15.

⁶² Aktywa i pasywa w walutach obcych muszą być dla celów sprawozdawczych przeliczane na złote polskie. Wzrost lub spadek wartości w złotych jest pokazywany w rezerwie na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych (zwanej rezerwą rewaluacyjną). Rezerwa rewaluacyjna stanowi zabezpieczenie NBP przed skutkami wahań kursów walut obcych oraz ochronę w przypadku wystąpienia strat z innych powodów. Jest ona jedynie pozycją pasywów bilansu NBP (zapisem księgowym a nie środkami pieniężnymi odłożonymi przez NBP na specjalnym rachunku).

Wykres nr 15
Zmiany w strukturze pasywów NBP w latach 2000-2002

Źródło: dane NBP.

13.4. Zmiany w rachunku zysków i strat

W 2002 r. działalność Narodowego Banku Polskiego zamknęła się dodatnim wynikiem finansowym w wysokości 4.837.391 tys. zł. Zysk ten jest wyższy od osiągniętego w 2001 r. o 2.141.285 tys. zł (79,4%).

Tablica nr 20
Zmiany w rachunku zysków i strat w 2002 r.

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych		%			
Wynik finansowy	2 696 106	4 837 391	2 141 285	79,4	100,0	100,0
1. Wynik z działalności bankowej	3 695 101	5 884 873	2 189 772	59,3	137,1	121,7
z tego z tytułu:						
odsetek, dyskonta i premii	1 269 925	2 558 789	1 288 864	101,5	47,1	52,9
operacji finansowych	-129 981	559 779	689 760	-	-4,8	11,6
odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych	1 371 983	1 543 993	172 010	12,5	50,9	31,9
różnic kursowych	1 176 417	1 187 765	11 348	1,0	43,6	24,6
provizji i opłat	-1 168	-6 355	-5 187	444,1	-	-0,1
przychodów z finansowego majątku trwałego	7 925	40 902	32 977	416,1	0,3	0,8
2. Wynik z pozostałej działalności operacyjnej	-998 870	-1 047 482	-48 612	4,9	-37,0	-21,7
z tego:						
saldo pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	31 468	52 088	20 620	65,5	1,2	1,1
koszty amortyzacji	94 901	111 057	16 156	17,0	3,5	2,3
koszty działania NBP	935 437	868 256	-67 181	-7,2	34,7	17,9
różnica wartości rezerw	0	-120 257	-120 257	-	-	-2,5
3. Wynik operacji nadzwyczajnych	-125	0	125	-100,0	-	-

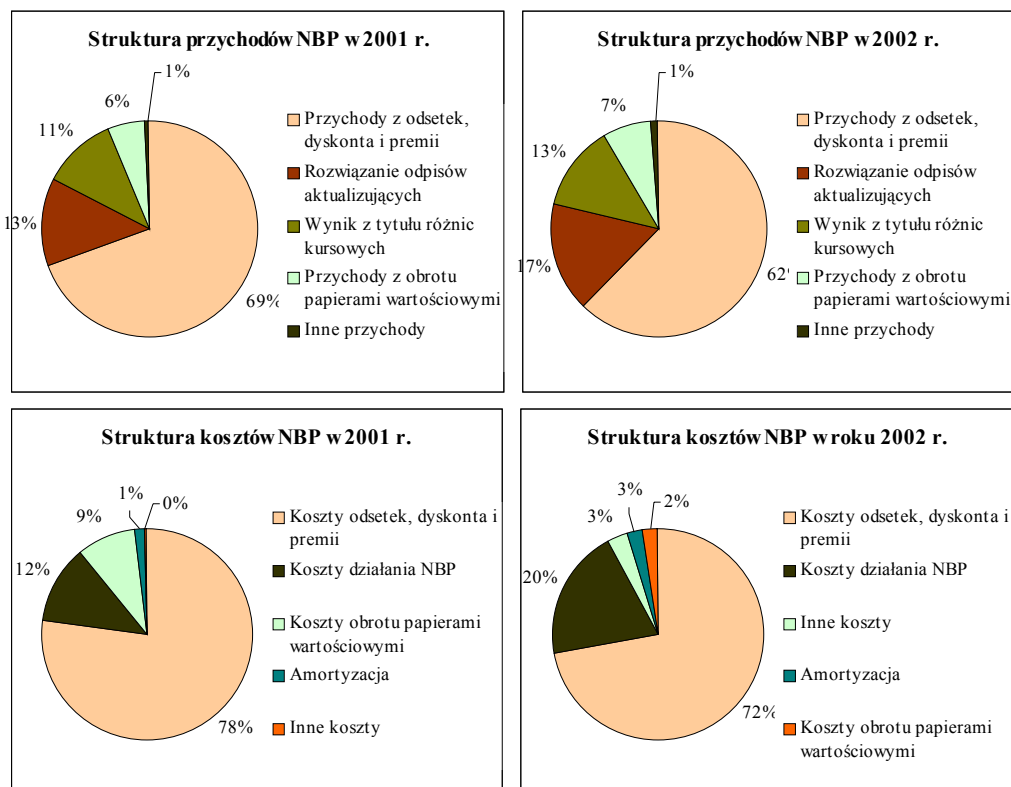
Źródło: dane NBP.

Na wzrost wyniku finansowego w stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego zasadniczy wpływ wywarł wyższy, o 2.189.772 tys. zł, wynik z działalności bankowej, spowodowany głównie przez:

- wzrost wyniku z tytułu odsetek, dyskonta i premii – o 1.288.864 tys. zł (jednoczesny spadek kosztów z tego tytułu o 2.765.879 tys. zł i przychodów o 1.477.015 tys. zł),
- wzrost wyniku z tytułu operacji finansowych – o 689.760 tys. zł,
- wzrost wyniku z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych – o 172.010 tys. zł.

Wykres nr 16

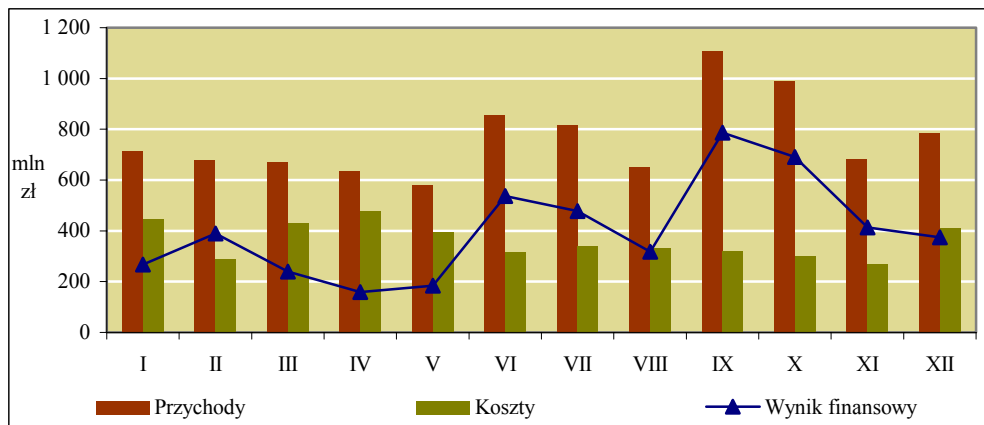
Struktura przychodów i kosztów NBP w latach 2001-2002

Źródło: dane NBP.

Wykres nr 17

Przychody, koszty i wynik finansowy NBP w 2002 r.

Źródło: dane NBP.

W 2002 r. przychody NBP ogółem kształtowały się nierównomiernie, przede wszystkim na skutek wahań przychodów z operacji finansowych, różnic kursowych oraz rozwiązywania odpisów aktualizujących. Spowodowało to, że najniższy ich poziom (581.187 tys. zł) zanotowano w maju, natomiast najwyższy (1.108.459 tys. zł) – we wrześniu. Rozkład kosztów był bardziej stabilny – najniższy poziom osiągnęły w listopadzie (269.401 tys. zł), przede wszystkim na skutek utrzymywania się niskich kosztów odsetek, dyskonta i premii od papierów wartościowych oraz rachunków bankowych, a najwyższy w kwietniu (475.942 tys. zł), głównie w wyniku jednorazowej opłaty na rzecz BFG (95.537 tys. zł) oraz wysokich kosztów obsługi papierów wartościowych. W konsekwencji opisanego powyżej kształtowania się przychodów i kosztów NBP, najniższy wynik finansowy (159.244 tys. zł) osiągnięto w kwietniu, natomiast zdecydowanie najwyższy (786.581 tys. zł) we wrześniu.

13.4.1. Wynik z działalności bankowej

13.4.1.1. Wynik z tytułu odsetek, dyskonta i premii

Tablica nr 21

Wynik z tytułu odsetek, dyskonta i premii

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych				%	
Wynik z tytułu odsetek, dyskonta i premii	1 269 925	2 558 789	1 288 864	101,5		
Przychody z tytułu odsetek, dyskonta i premii	7 142 221	5 665 206	-1 477 015	-20,7	100,0	100,0
1. Przychody z:	2 071 869	1 477 691	-594 178	-28,7	29,0	26,1
a) odsetek od środków pieniężnych na rachunkach bankowych	1 427 906	897 972	-529 934	-37,1	20,0	15,9
b) odsetek od kredytów i pożyczek	588 273	521 177	-67 096	-11,4	8,2	9,2
c) pozostałych tytułów	51 537	58 215	6 678	13,0	0,7	1,0
d) od zadłużenia przeterminowanego	4 152	328	-3 824	-92,1	0,1	-
2. Przychody z papierów wartościowych	5 070 352	4 187 516	-882 836	-17,4	71,0	73,9
Koszty z tytułu odsetek, dyskonta i premii	5 872 296	3 106 417	-2 765 879	-47,1	100,0	100,0
1. Koszty z tytułu odsetek	1 488 447	767 913	-720 534	-48,4	25,3	24,7
a) od środków pieniężnych na rachunkach bankowych	1 466 826	736 684	-730 142	-49,8	25,0	23,7
b) od pożyczek i kredytów	338	193	-145	-42,9	-	-
c) z pozostałych tytułów	21 283	31 037	9 754	45,8	0,4	1,0
2. Koszty odsetek, dyskonta i premii od papierów wartościowych	4 383 848	2 338 504	-2 045 344	-46,7	74,7	75,3

Źródło: dane NBP.

Wzrost wyniku z tytułu odsetek, dyskonta i premii o 1.288.864 tys. zł wiązał się ze spadkiem kosztów z tego tytułu o 2.765.879 tys. zł, spowodowanym w znacznej mierze obniżeniem stóp procentowych NBP oraz nieprzedłużeniem na 2002 r. umowy lokaty terminowej zawartej z PKO BP SA, w ramach realizacji programu naprawczego banku. Spadek kosztów z tytułu odsetek, dyskonta i premii został zredukowany mniejszymi przychodami, o 1.477.015 tys. zł, przede wszystkim na skutek obniżenia się oprocentowania zagranicznych instrumentów finansowych oraz sprzedaży skarbowych obligacji konwersyjnych w ramach operacji *outright*,

wpływającej na zmniejszenie się przychodów odsetkowych od przedmiotowych obligacji.

13.4.1.2. Wynik z tytułu operacji finansowych

Tablica nr 22

Wynik z tytułu operacji finansowych

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych		%			
Wynik z tytułu operacji finansowych	-129 981	559 779	689 760	-		
Przychody z obrotu papierami wartościowymi	571 130	654 849	83 719	14,7	100,0	100,0
z tego:						
zagranicznymi	568 873	621 203	52 330	9,2	99,6	94,9
krajowymi	2 257	33 646	31 389	1390,7	0,4	5,1
Koszty obrotu papierami wartościowymi	701 111	95 070	-606 041	-86,4	100,0	100,0
z tego:						
zagranicznymi	40 048	20 336	-19 712	-49,2	5,7	21,4
krajowymi	661 063	74 733	-586 330	-88,7	94,3	78,6

Źródło: dane NBP.

Wzrost wyniku z tytułu operacji finansowych był przede wszystkim efektem zmniejszenia kosztów obrotu krajowymi papierami wartościowymi, stanowiącymi przedmiot operacji *outright sale*, a także wzrostu cen rynkowych zagranicznych papierów wartościowych.

13.4.1.3. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych

Tablica nr 23

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych		%			
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych	1 371 983	1 543 993	172 010	12,5	100,0	100,0
Przychody z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących	1 372 006	1 543 993	171 987	12,5	100,0	100,0
Koszty z tytułu dokonania odpisów aktualizujących	24	0	-24	-100,0	-	-

Źródło: dane NBP.

W 2002 r. rozwiązywaniu ulegały wyłącznie odpisy aktualizujące wartość skarbowych obligacji konwersyjnych (na skutek ich sprzedaży bądź trwałego wzrostu wartości rynkowej).

13.4.1.4. Wynik z tytułu różnic kursowych

Tablica nr 24
Wynik z tytułu różnic kursowych

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych			%		
Wynik z tytułu różnic kursowych	1 176 417	1 187 765	11 348	1,0		
Przychody	1 194 924	1 194 546	-378	-0,0	100,0	100,0
z tego:						
z różnic na operacjach wymiany	51 128	41 336	-9 792	-19,2	4,3	3,5
z rozwiązania rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu PLN do walut obcych w NBP	577 580	534 632	-42 948	-7,4	48,3	44,8
z wyceny sald wyrażonych w walutach obcych aktywów i pasywów	566 216	618 578	52 362	9,2	47,4	51,8
Koszty	18 507	6 781	-11 726	-63,4	100,0	100,0
z tego:						
z różnic na operacjach wymiany	10 102	5 255	-4 847	-48,0	54,6	77,5
z wyceny sald wyrażonych w walutach obcych aktywów i pasywów	8 405	1 526	-6 879	-81,8	45,4	22,5

Źródło: dane NBP.

O osiągniętym wyniku z tytułu różnic kursowych w 2002 r. zadecydował wzrost przychodów z wyceny sald aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych związany głównie z większym wykupem rat kapitałowych obligacji skarbowej wyrażonej w USD – emisja 1991 - oraz spadek przychodów z rozwiązania rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych w NBP (na skutek niższej sprzedaży Ministerstwu Finansów walut obcych na obsługę zadłużenia zagranicznego państwa)⁶³.

⁶³ Rezerwę na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych (zwaną rezerwą rewaluacyjną) rozwiązuje się:

- w przypadku sprzedaży aktywów walutowych za złote polskie:
 - bankom – na międzybankowym rynku walutowym,
 - Ministerstwu Finansów – na obsługę zadłużenia zagranicznego państwa
- w przypadku wystąpienia straty na działalności operacyjnej NBP.

13.4.1.5. Wynik z tytułu prowizji i opłat

Tablica nr 25
Wynik z tytułu prowizji i opłat

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych				%	
Wynik z tytułu prowizji i opłat	-1 168	-6 355	-5 187	444,1		
Przychody	18 172	13 352	-4 820	-26,5	100,0	100,0
z tego od:						
banków krajowych	10 498	4 942	-5 556	-52,9	57,8	37,0
banków zagranicznych	92	139	47	51,1	0,5	1,0
sektora rządowego	5 313	6 101	788	14,8	29,2	45,7
innych jednostek	2 268	2 169	-99	-4,4	12,5	16,2
Koszty	19 340	19 707	367	1,9	100,0	100,0
z tego dla:						
banków krajowych	17 355	17 428	73	0,4	89,7	88,4
banków zagranicznych	1 985	2 279	294	14,8	10,3	11,6

Źródło: dane NBP.

Przychody z tytułu prowizji i opłat są rezultatem wykonywania przez NBP czynności bankowych w stosunku do sektora bankowego i państwowych funduszy celowych. Koszty z tego tytułu powstają głównie w wyniku prowadzenia przez banki komercyjne zastępczej obsługi jednostek budżetu państwa w miejscowościach, w których NBP nie ma własnych placówek. Spadek przychodów z tytułu prowizji i opłat wynikał z mniejszej skali zawieranych transakcji kupna - sprzedaży pomiędzy bankami komercyjnymi i Narodowym Bankiem Polskim, przede wszystkim w rezultacie wprowadzenia euro jako waluty obowiązującej w krajach Unii Gospodarczo-Walutowej.

13.4.1.6. Przychody z finansowego majątku trwałego

Tablica nr 26
Przychody z finansowego majątku trwałego

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych				%	
Przychody z finansowego majątku trwałego	7 925	40 902	32 977	416,1	100,0	100,0
z tego z tytułu:						
sprzedaży akcji i udziałów	0	2 553	2 553	-	-	6,2
otrzymanych dywidend	7 925	38 349	30 424	383,9	100,0	93,8
z tego od:						
KUKE S.A. w Warszawie	241	0	-241	-100,0	3,0	-
KIR S.A. w Warszawie	188	625	437	232,4	2,4	1,5
BPT TELBANK S.A. w	1 100	5	-1 095	-99,5	13,9	-
BIS	6 396	37 718	31 322	489,7	80,7	92,2

Źródło: dane NBP.

Na przychody z tytułu dywidend od Banku Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei składają się: wypłacona dywidenda w wysokości 8.555 tys. zł oraz przychody związane ze zmianą wyceny akcji BIS nominowanych w złotych frankach, w wysokości 29.163 tys. zł.

13.4.2. Wynik z pozostałej działalności operacyjnej

Tablica nr 27
Wynik z pozostałej działalności operacyjnej

Wyszczególnienie	Dane za rok		Zmiana		Struktura	
	2001	2002			2001	2002
	tys. złotych				%	
Wynik z pozostałej działalności operacyjnej	-998 870	-1 047 482	-48 612	4,9		
I. Pozostałe przychody operacyjne	34 472	53 950	19 478	56,5	100,0	100,0
II. Pozostałe koszty operacyjne	3 004	1 862	-1 142	-38,0	100,0	100,0
III. Koszty amortyzacji	94 901	111 057	16 156	17,0	100,0	100,0
IV. Koszty działania NBP	935 437	868 256	-67 181	-7,2	100,0	100,0
1. Wynagrodzenia z narzutami	403 053	402 000	-1 053	-0,3	43,1	46,3
z tego:						
koszty wynagrodzeń	339 741	337 289	-2 452	-0,7	36,3	38,8
koszty narzutów na wynagrodzenia	63 313	64 711	1 398	2,2	6,8	7,5
2. Koszty administracyjne	392 869	393 825	956	0,2	42,0	45,4
z tego:						
zużycie materiałów i energii	31 654	31 935	281	0,9	3,4	3,7
świadczenia na rzecz pracowników	36 453	38 341	1 888	5,2	3,9	4,4
koszty podróży służbowych	9 020	8 825	-195	-2,2	1,0	1,0
koszty usług obcych	134 395	154 271	19 876	14,8	14,4	17,8
podatki i opłaty	7 947	11 074	3 127	39,3	0,8	1,3
inne koszty działalności bankowej	163 997	101 447	-62 550	-38,1	17,5	11,7
pozostałe koszty administracyjne	5 001	17 800	12 799	255,9	0,5	2,1
w tym:						
koszty informacji i promocji bankowej oraz działań edukacyjnych	4 087	15 554	11 467	280,6	0,4	1,8
odpisy na fundusze specjalne	4 401	30 133	25 732	584,7	0,5	3,5
3. Koszty zakupu krajowych znaków pieniężnych	139 514	72 431	-67 083	-48,1	14,9	8,3
V. Różnica wartości rezerw	0	-120 257	-120 257	-	100,0	100,0

Źródło: dane NBP.

Wzrost kosztów amortyzacji ogółem, był przede wszystkim determinowany zwiększeniem kosztów amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych. Wiązało się to głównie z postępującym procesem informatyzacji Narodowego Banku Polskiego, mającym na celu usprawnienie działania NBP (w tym polepszenie obsługi klientów) oraz dostosowanie banku do wymogów stawianych przez EBC.

W 2002 r. koszty działania banku, obejmujące koszty wynagrodzeń wraz z narzutami, koszty administracyjne oraz zakupu znaków pieniężnych, wyniosły 868.256 tys. zł, co oznacza ich redukcję o 67.181 tys. zł (7,2%) w porównaniu do 2001 r. Na obniżenie tej grupy kosztów wpłynęło przede wszystkim zmniejszenie – o 67.083 tys. zł – kosztów zakupu znaków pieniężnych. Łącznie koszty wynagrodzeń wraz z narzutami oraz koszty administracyjne spadły o 97 tys. zł w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Spadek kosztów wynagrodzeń wraz z narzutami w 2002 r. jest rezultatem restrukturyzacji Narodowego Banku Polskiego, która została zapoczątkowana w 2002 r., oraz zamrożenia płac na poziomie 2001 r.

Koszty administracyjne wynikały z kontynuacji poprzednich oraz realizacji nowych

zadań określonych w *Planie działalności NBP*, związanych między innymi z informatyzacją NBP, mającą na celu usprawnienie zarządzania (np. prace nad Zintegrowanym Systemem Księgowym, Systemem Gospodarki Własnej). Ponadto NBP prowadził kampanię informacyjno–edukacyjną na rzecz integracji europejskiej oraz, wzorem banków centralnych innych państw, realizował programy edukacyjne zwiększające stan wiedzy ekonomicznej społeczeństwa. W kategorii kosztów administracyjnych mieszczą się zarówno koszty związane z bieżącą działalnością banku (np. koszty energii elektrycznej, usług telekomunikacyjnych, materiałów biurowych, bhp, podróży służbowych), jak również nakłady mające na celu poprawę jakości usług świadczonych na rzecz sektora finansów publicznych (np. związane ze szkoleniami, instalacją i serwisem systemu bankowości elektronicznej) oraz dostosowanie działalności NBP do standardów Europejskiego Systemu Banków Centralnych (programy współfinansowane z funduszu Phare 2000).

Obniżenie się kosztów zakupu znaków pieniężnych spowodowane było przede wszystkim działaniami mającymi na celu optymalizację zapasu banknotów i monet znajdujących się w gestii NBP.

13.4.3. Różnica wartości rezerw

Różnicę wartości rezerw w 2002 r., w wysokości –120.257 tys. zł, determinowały koszty utworzenia rezerw celowych na przyszłe zobowiązania wobec pracowników z tytułu nagród jubileuszowych, na odprawy emerytalne i rentowe, na zobowiązania sporne powstałe w 2002 roku oraz odprawy dla pracowników likwidowanych jednostek terenowych NBP.

13.4.4. Zysk NBP i jego podział

W 2002 r. zysk Narodowego Banku Polskiego zamknął się kwotą 4.837.391 tys. zł, wyższą o 2.141.285 tys. zł od wielkości zrealizowanej w poprzednim okresie sprawozdawczym. Po zatwierdzeniu *Rocznego sprawozdania finansowego NBP za 2002 r.* przez Radę Ministrów wyżej wymieniona kwota wyniku finansowego NBP zostanie podzielona na odpisy na fundusze NBP (rezerwowy i premiiowy) oraz na wpłatę do budżetu państwa. Przy kształtowaniu się wyniku finansowego NBP na poziomie 4.837.391 tys. zł odpisy na fundusze NBP wyniosą 156.528 tys. zł, a wpłata z zysku do budżetu wyniesie 4.680.863 tys. zł.

SPIS TABLIC

Tablica nr 1	
Obniżki stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego w 2002 r.	16
Tablica nr 2	
Wybrane roczne wskaźniki inflacji bazowej oraz CPI	26
Tablica nr 3	
Oczekiwania inflacyjne osób prywatnych (za 12 miesięcy).....	26
Tablica nr 4	
Prognozy inflacyjne analityków bankowych (za 11 miesięcy).....	26
Tablica nr 5	
Prognozy wzrostu PKB w 2002 r. (w %)	30
Tablica nr 6	
Uwarunkowania zewnętrzne polityki pieniężnej w latach 2001-2002	30
Tablica nr 7	
Zmiany wskaźników konkurencyjności*	31
Tablica nr 8	
Roczne zmiany kursu złotego w latach 2000-2002	31
Tablica nr 9	
Podstawowe miary nierównowagi fiskalnej	35
Tablica nr 10	
Decyzje Rady Polityki Pieniężnej dotyczące zmian oficjalnych stóp procentowych w 2002 r.	38
Tablica nr 11	
Przyrost rezerwy obowiązkowej w 2002 r.....	43
Tablica nr 12	
Dynamika obiegu pieniądza gotówkowego w poszczególnych miesiącach 2002 r.....	63
Tablica nr 13	
Liczba ujawnionych fałszyfikatów krajowych znaków pieniężnych	67
Tablica nr 14	
Struktura obrotów na rachunkach bieżących banków w Centrali NBP w 2002 r.....	74
Tablica nr 15	
Struktura liczby zleceń według głównych typów operacji przeprowadzanych na rachunkach bieżących banków w Centrali NBP w 2002 r.....	75
Tablica nr 16	
Zestawienie kontroli przeprowadzonych w latach 2001-2002	89

Tablica nr 17	
Liczba transakcji rozliczeniowych wysłanych i otrzymanych w latach 2001-2002	94
Tablica nr 18	
Zbiory Centralnej Biblioteki NBP	121
Tablica nr 19	
Zmiany aktywów i pasywów w latach 2000-2002	143
Tablica nr 20	
Zmiany w rachunku zysków i strat w 2002 r.	146
Tablica nr 21	
Wynik z tytułu odsetek, dyskonta i premii	148
Tablica nr 22	
Wynik z tytułu operacji finansowych	149
Tablica nr 23	
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych	149
Tablica nr 24	
Wynik z tytułu różnic kursowych	150
Tablica nr 25	
Wynik z tytułu prowizji i opłat	151
Tablica nr 26	
Przychody z finansowego majątku trwałego	151
Tablica nr 27	
Wynik z pozostałej działalności operacyjnej	152

SPIS WYKRESÓW

Wykres nr 1	
Inflacja roczna (CPI) oraz trend CPI w latach 1998 – 2002	24
Wykres nr 2	
Indeks restrykcyjności polityki pieniężnej (podstawa: grudzień 1994).....	25
Wykres nr 3	
Roczne tempo wzrostu przeciętnego nominalnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej	27
Wykres nr 4	
Roczne tempo wzrostu M3, pieniądza gotówkowego w obiegu oraz należności ogółem sektora bankowego	28
Wykres nr 5	
Stopy procentowe w NBP i jednomiesięczna stopa procentowa rynku międzybankowego w 2002 r.....	39
Wykres nr 6	
Średniomiesięczne saldo operacji czasowo absorbujących płynność	40
Wykres nr 7	
Sprzedż obligacji skonwertowanych w 2002 r.	41
Wykres nr 8	
Krzywe rentowności papierów rządowych USA.....	83
Wykres nr 9	
Krzywe rentowności papierów rządowych denominowanych w EUR.....	83
Wykres nr 10	
Krzywe rentowności papierów rządowych Wielkiej Brytanii.....	84
Wykres nr 11	
Poziom oficjalnych aktywów rezerwowych w ujęciu miesięcznym	84
Wykres nr 12	
Średni udział instrumentów inwestycyjnych w rezerwach w ujęciu kwartalnym	86
Wykres nr 13	
Struktura wiekowa pracowników NBP	131
Wykres nr 14	
Zmiany w strukturze aktywów NBP w latach 2000-2002.....	145
Wykres nr 15	
Zmiany w strukturze pasywów NBP w latach 2000-2002	146
Wykres nr 16	
Struktura przychodów i kosztów NBP w latach 2001-2002.....	147

Wykres nr 17

Przychody, koszty i wynik finansowy NBP w 2002 r.147

Załącznik nr 1

CENY TOWARÓW I USŁUG KONSUMPCYJNYCH W 2002 R.

Obserwacja przebiegu dwunastomiesięcznego tempa wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych prowadzi do wyodrębnienia w ciągu 2002 r. dwóch okresów. Od stycznia do kwietnia inflacja kształtowała się na poziomie około 3%; w maju nastąpiło jej znaczne obniżenie: do 1,9%, po czym w kolejnych miesiącach roku spadek inflacji systematycznie się pogłębiał. W grudniu 2002 r. dwunastomiesięczne tempo wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych wyniosło 0,8%, kształtując się o 2,8 pkt. proc. niżej niż w końcu 2001 r.

Wzrost cen o 0,8% w końcu 2002 r. był wynikiem:

- spadku cen żywności i napojów bezalkoholowych o 2,7%, który obniżył CPI o 0,8 pkt. proc.,
- wzrostu cen kontrolowanych o 2,7%, który zwiększył CPI o 0,7 pkt. proc.,
- wzrostu cen pozostałych towarów i usług o 2,1%, powodującego ogólny wzrost cen o 0,9 pkt. proc.

Kształtowanie się poszczególnych grup cen ilustrują tablica nr 1 oraz wykres nr 1.

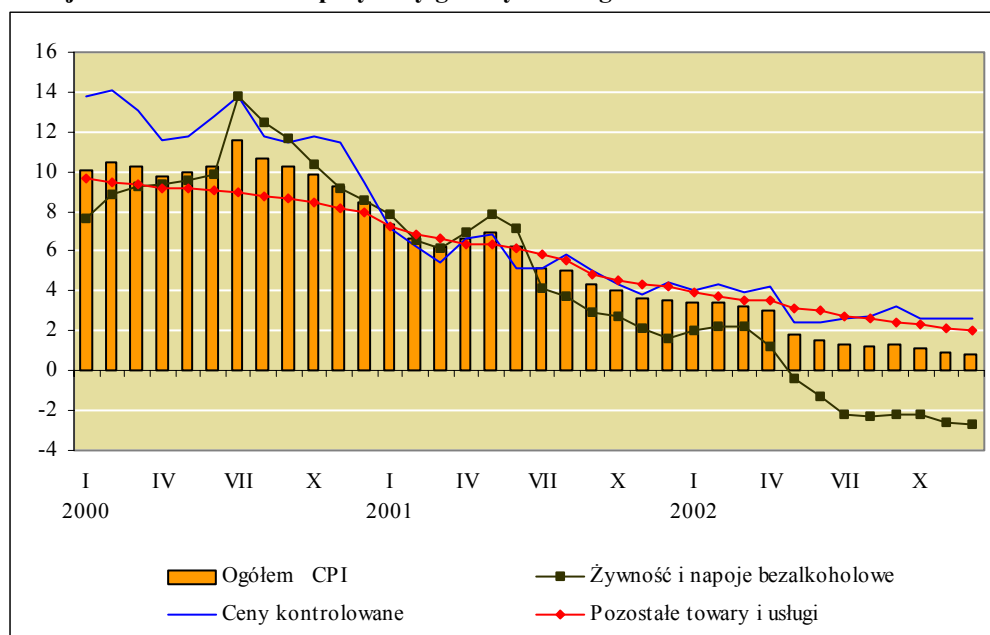
Tablica nr 1

Dynamika cen podstawowych grup towarów i usług konsumpcyjnych

Wyszczególnienie	2000	2001	2002				
	XII	XII	III	VI	IX	XII	Średnio- rocznie
	Ten sam okres poprzedniego roku = 100						
Ogółem	108,5	103,6	103,3	101,6	101,3	100,8	101,9
z tego:							
- Żywność i napoje bezalkoholowe	108,5	101,6	102,2	98,7	97,8	97,3	99,3
- Ceny kontrolowane,	109,5	104,5	104,0	102,4	103,2	102,7	103,1
w tym paliwo	111,0	89,1	96,2	96,8	101,4	107,6	99,2
- Pozostałe towary i usługi,	107,9	104,2	103,5	103,0	102,4	102,1	102,9
z tego:							
- Towary nieżywnościowe	105,9	103,0	102,3	101,9	101,3	101,0	101,8
- Usługi	111,3	106,3	105,4	104,7	104,1	103,8	104,7

Źródło: dane GUS i obliczenia NBP.

Wykres nr 1
Inflacja roczna oraz roczne przyrosty głównych kategorii cen w latach 2001 – 2002

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Ceny żywności i napojów bezalkoholowych na koniec grudnia 2002 r. obniżyły się o 2,7% podczas gdy w 2001 r. ceny te wzrosły o 1,6%.

Do spadku ogólnego wskaźnika inflacji przyczyniły się prawie wszystkie grupy cen żywności (z wyjątkiem cen ryb i owoców), w tym:

- ceny mięsa (które w ciągu roku spadły o 6,8%) - o 0,58 pkt. proc.,
- ceny warzyw (spadek o 3,9%) - o 0,1 pkt. proc.,
- ceny mleka i produktów mlecznych (spadek o 2,3%) - o 0,09 pkt. proc.

Na sytuację w rolnictwie miały wpływ: wysokie plony zbóż, wzrost pogłowia trzody chlewnej (zapoczątkowany poprawą opłacalności tuczu żywca wieprzowego w 2001 r.) oraz zwiększenie produkcji drobiarskiej, przy utrzymującej się spadkowej tendencji w hodowli bydła. Wysoka podaż większości produktów rolnych wpłynęła na niski poziom ich cen zarówno w skupie, jak i na targowiskach. Najsilniej zjawisko to zaznaczyło się na rynku żywca i mięsa wieprzowego, artykułów mleczarskich oraz ziemniaków.

W 2002 r. obniżyło się również roczne tempo wzrostu **cen kontrolowanych** – w ciągu roku kształtowało się ono w przedziale 2-4% (4-7% przed rokiem), a na koniec grudnia 2002 r. wyniosło 2,7%. Nadal było jednak najwyższe wśród podstawowych grup cen. Wyżej od przeciętnego poziomu w omawianej grupie kształtowało się tempo wzrostu cen nośników energii i usług transportowych. Utrzymał się wysoki wzrost cen ciepłej wody, a także opłat za centralne ogrzewanie.

Zmiany cen napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych, w których dominującym

składnikiem jest podatek akcyzowy, kształtowały się w 2002 r. w przedziale od 3-5% wzrostu w pierwszych trzech kwartałach roku, do spadku o 2-3% w końcowych miesiącach 2002 r., kiedy obniżono 30% stawkę podatku akcyzowego na wyroby spirytusowe.

Przez większą część 2002 r. zmiany *cen paliw* oddziaływały w kierunku ograniczenia ogólnego tempa wzrostu cen, kształtując się poniżej wielkości sprzed roku, a także poniżej wskaźnika CPI. Jednak począwszy od sierpnia ceny paliw zaczęły rosnąć i w grudniu 2002 r. były wyższe o 7,6% niż przed rokiem.

W ciągu 2002 r. systematycznie obniżało się tempo wzrostu cen w grupie *pozostałych towarów i usług konsumpcyjnych*. W grudniu 2002 r. łączny wzrost cen w tej grupie (2,1%) był dwukrotnie niższy niż w grudniu 2001 r. (4,2%). Znajdujące się w tej grupie ceny usług charakteryzowały się w 2002 r. spowolnieniem tempa wzrostu, aczkolwiek nie tak wyraźnym jak w przypadku cen towarów. Grupa usług obejmuje zarówno usługi, na które popyt jest mało elastyczny (lub wręcz sztywny), jak i usługi silnie reagujące na zmiany popytu, np. usługi turystyczne, hotelarskie. Usługi, na które popyt jest mało elastyczny, np. związane z użytkowaniem mieszkania, charakteryzował znacznie wyższy wzrost cen niż średnio w grupie usług, co wynikało głównie z braku konkurencji.

Załącznik nr 2

PKB I POPYT KRAJOWY

W 2002 r. popyt krajowy przekroczył poziom z 2001 r. Wzrost popytu krajowego był wynikiem wyższego niż w poprzednich latach wzrostu spożycia, przy dalszym spadku akumulacji. Dodatkowo na wzrost gospodarczy wpływała też, notowana trzeci rok z kolei, poprawa eksportu netto.

Dynamikę PKB, popytu krajowego oraz relacje między nimi w latach 1996-2002 przedstawia tablica nr 1, a udział poszczególnych składników popytu we wzroście PKB – tablica nr 2 oraz wykres nr 1.

Tablica nr 1
PKB i popyt krajowy w latach 1996 – 2002

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>poprzedni rok = 100, ceny stałe</i>						
PKB	106,0	106,8	104,8	104,1	104,0	101,0	101,3
Popyt krajowy	109,7	109,2	106,4	104,8	102,8	98,0	100,8
Spożycie	107,2	106,1	104,2	104,4	102,5	101,7	102,9
Spożycie indywidualne	108,7	106,9	104,8	105,2	102,7	102,0	103,3
Spożycie zbiorowe	102,1	103,2	101,6	101,3	101,5	100,6	101,4
Akumulacja	119,5	120,8	113,8	106,1	103,9	87,4	92,7
Nakłady brutto na środki trwałe	119,7	121,7	114,2	106,8	102,7	91,2	92,8
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	115,8	105,5	105,5	90,1	136,7	6,3	80,3
Eksport	112,0	112,2	114,3	97,4	123,2	103,1	108*
Import	128,0	121,4	118,5	101,0	115,6	94,7	106*
	<i>w % PKB, w cenach bieżących</i>						
Popyt krajowy	101,6	104,3	105,2	106,4	106,6	103,7	103,4
Spożycie	79,7	79,7	79,0	80,0	81,6	82,7	84,2
Akumulacja	21,9	24,6	26,2	26,4	25,0	21,0	19,2
Eksport netto	-1,6	-4,3	-5,2	-6,4	-6,9	-3,7	-3,4

Źródło: dane GUS

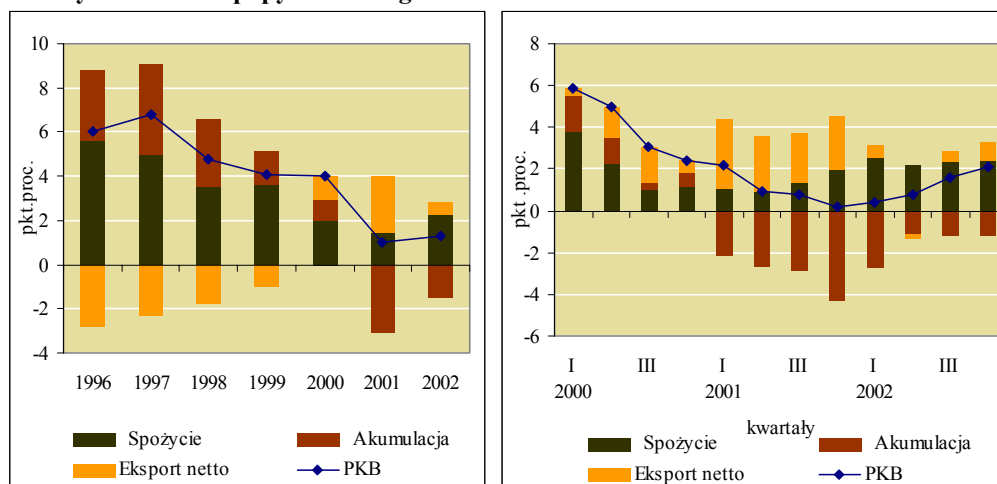
* wstępny szacunek NBP

Tablica nr 2
Udziały składników popytu finalnego we wzroście PKB

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
PKB	6,0	6,8	4,8	4,1	4,0	1,0	1,3
Popyt krajowy	8,8	9,1	6,6	5,1	3,0	-1,6	0,8
Spożycie	5,6	5,0	3,5	3,6	2,0	1,4	2,3
Spożycie indywidualne	5,3	4,4	3,1	3,2	1,7	1,3	2,1
Spożycie zbiorowe	0,3	0,6	0,4	0,4	0,3	0,1	0,2
Akumulacja	3,2	4,1	3,1	1,5	1,0	-3,1	-1,5
Nakłady brutto na środki trwałe	3,1	4,0	3,0	1,6	0,7	-2,0	-1,5
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,3	-1,0	0,0
Eksport netto	-2,8	-2,3	-1,8	-1,0	1,0	2,6	0,5

Źródło: obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Wykres nr 1
Udziały składników popytu finalnego we wzroście PKB

Źródło: Dane GUS, obliczenia NBP

Na spadek akumulacji w 2002 r. złożyło się przede wszystkim dalsze ograniczenie nakładów na środki trwałe. Zmniejszyły się wydatki inwestycyjne jednostek sektora rządowego i samorządowego oraz gospodarstw domowych. Jednak spadek nakładów był głównie rezultatem dalszego ograniczenia działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw. Przyczyniły się do tego niskie oceny przyszłego popytu, związane z utrzymującą się słabą koniunkturą w gospodarce światowej i niskim tempem wzrostu popytu krajowego. Niekorzystne oczekiwania dotyczące popytu zagranicznego spowodowały dalszy spadek nakładów przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. W ciągu roku przedsiębiorstwa sygnalizowały stopniowy wzrost wykorzystania zdolności produkcyjnych, co można wiązać ze wzrostem produkcji.

Mimo pogarszającej się sytuacji na rynku pracy i kolejnego roku realnego spadku dochodów z pracy najemnej w 2002 r. nastąpiło przyspieszenie wzrostu spożycia

indywidualnego. Oprócz spadku skłonności gospodarstw domowych do oszczędzania prawdopodobną przyczyną wzrostu dynamiki konsumpcji był wzrost dochodów spoza gospodarki rejestrowanej.

Wzrost spożycia zbiorowego był w 2002 r. wolniejszy od wzrostu spożycia indywidualnego.

W 2002 r., szczególnie w drugim półroczu, odnotowano szybki przyrost eksportu, co przyczyniło się do wzrostu spożycia oraz do zwiększenia importu. Wzrost importu był jednak wolniejszy od wzrostu eksportu. W rezultacie powiększył się eksport netto, który jednak ciągle jest ujemny. Wskutek korzystniejszego ukształtowania się salda obrotów handlu zagranicznego nastąpiło dalsze zmniejszenie nierównowagi zewnętrznej. Udział oszczędności zagranicznych w finansowaniu akumulacji zmniejszył się z 6,3% w 2000 r. i ponad 3% w 2001 r. do około 2,5% w 2002 r.

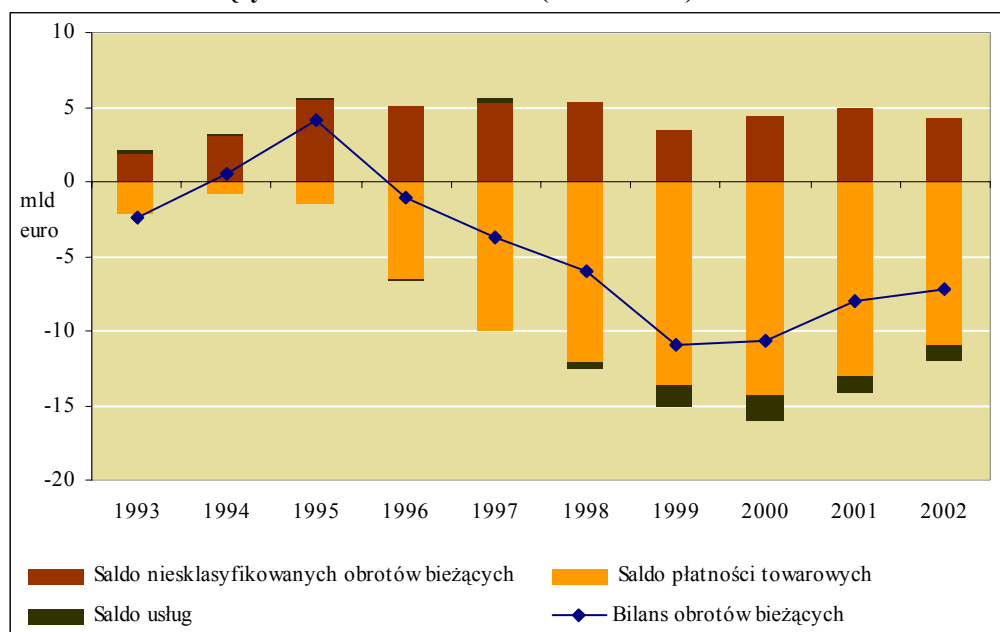
W kolejnych kwartałach 2002 r. obserwowano przyspieszenie dynamiki wzrostu PKB i popytu krajowego. Nieznacznie wyższe niż w 2001 r. tempo wzrostu gospodarczego było rezultatem przełamania w III i IV kwartale 2002 r. spadkowej tendencji produkcji przemysłowej. Obok wzrostu spożycia indywidualnego przyczyniły się do tego dobre wyniki eksportu, który zwiększył się mimo słabego popytu zagranicznego (szczególnie ze strony przeżywającej dekonjunkturę gospodarki niemieckiej).

Załącznik nr 3

NIERÓWNOWAGA ZEWNĘTRZNA

Rok 2002 był trzecim z kolei rokiem spadku deficytu obrotów bieżących bilansu płatniczego. W porównaniu z 2001 r. deficyt ten zmniejszył się o 0,8 mld EUR (a od 1999 r. aż o 3,74 mld EUR) i wyniósł 7,2 mld EUR. Oznacza to, że relacja deficytu do PKB została zredukowana z 7,5% w 1999 r. do 3,6% w 2002 r. Poprawa salda obrotów bieżących wynikała przede wszystkim ze zmniejszenia deficytu obrotów towarowych (wykres nr 1). Pozostałe pozycje rachunku obrotów bieżących (prócz transferów, których saldo utrzymało się na podobnym poziomie jak w 2001 r.) wpływały natomiast na pogłębianie się deficytu obrotów bieżących. Deficyt w pozycji „dochody” pogłębił się o 0,7 mld EUR, z 1,0 mld EUR do 1,7 mld EUR, natomiast nadwyżka w obrotach niesklasyfikowanych obniżyła się o 0,7 mld EUR, z 4,9 mld EUR do 4,2 mld EUR.

Wykres nr 1
Bilans obrotów bieżących w latach 1993 – 2002 (dane roczne)

Źródło: dane NBP

Podobnie jak w 2001 r. poprawa salda płatności towarowych (o 2,1 mld EUR w 2002 r.) wynikała z wyższej dynamiki eksportu niż importu. Na kształtowanie się wartości obrotów handlowych w 2002 r. silnie oddziaływała deprecjacja kursu dolara amerykańskiego wobec euro, zaniżając dynamikę obrotów wyrażoną w EUR w

stosunku do dynamiki liczonej w USD i PLN⁶⁴.

W I połowie 2002 r. kontynuowana była, zapoczątkowana w IV kwartale 2001 r., spadkowa tendencja wpływów z eksportu wyrażonych w EUR (o 0,8% wobec I połowy poprzedniego roku). Jednak już w II połowie 2002 r. nastąpiło wyraźne przyspieszenie wzrostu eksportu – w IV kwartale 2002 r. eksport zwiększył się o 7,1% w porównaniu z tym samym okresem 2001 r. Spadkowa tendencja w imporcie utrzymywała się aż do III kwartału 2002 r. W IV kwartale 2002 r. nastąpił wzrost wartości importu o 2,8% w stosunku do tego samego okresu roku poprzedniego.

Oslabienie dynamiki polskiego eksportu w I połowie 2002 r. było wynikiem pogarszającej się koniunktury gospodarczej w Unii Europejskiej, która jest najważniejszym rynkiem dla polskich eksporterów. Na dynamikę eksportu negatywnie wpłynęło przede wszystkim osłabienie popytu w Niemczech, gdzie trafia blisko 1/3 polskiego eksportu. Wzrost gospodarczy w Niemczech był w 2002 r. najniższy od 1993 r. Pogłębiająca się w ciągu 2002 r. deprecjacja złotego oddziaływała na poprawę dynamiki eksportu w II połowie roku. Na poprawę dynamiki sprzedaży za granicę wpływały również zmiany w strukturze towarowej eksportu, w kierunku zwiększenia udziału maszyn i sprzętu transportowego. Proces ten wiąże się z rosnącą rolą przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w polskim handlu.

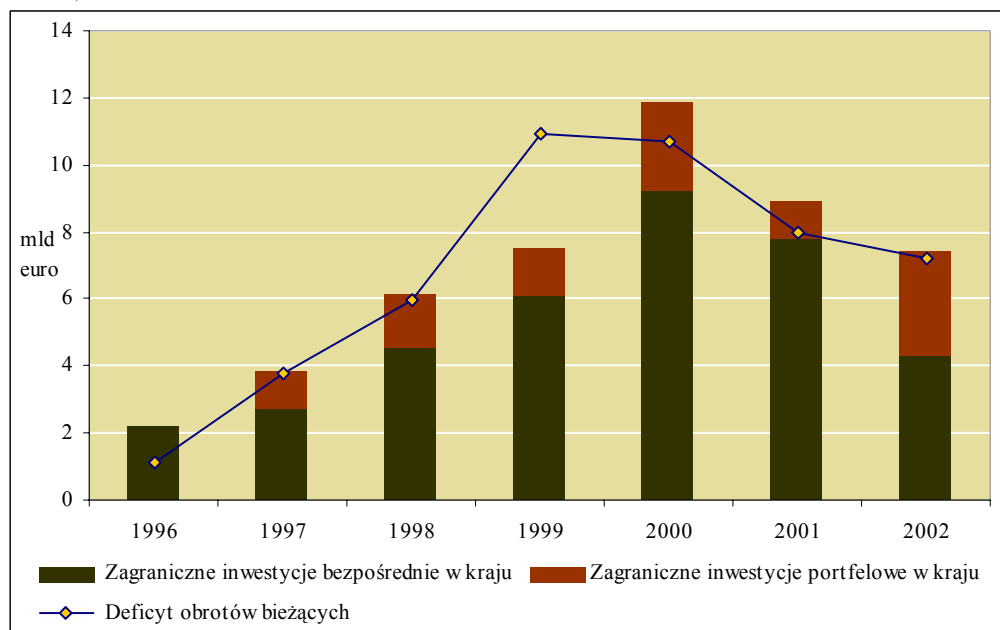
W 2002 r. pogorszyła się struktura finansowania deficytu obrotów bieżących (wykres nr 2). Został on w około 56% sfinansowany napływem długoterminowego kapitału zagranicznego w postaci inwestycji bezpośrednich, wynoszącym 4,0 mld EUR (dla porównania, w 2001 r. finansowanie to stanowiło blisko 97%). Obniżeniu poziomu napływającego kapitału towarzyszyło pogorszenie jego struktury, przejawiające się zwiększeniem udziału kredytów otrzymanych od bezpośrednich inwestorów zagranicznych z około 16% w 2001 r. do około 28% w 2002 r. Zwiększyło się jednocześnie znaczenie inwestycji portfelowych netto jako źródła finansowania deficytu obrotów bieżących. Napływ netto kapitału w postaci inwestycji portfelowych w 2002 r. wyniósł 1,9 mld EUR (w 2001 r. 1,1 mld EUR).

⁶⁴ W 2002 r. wpływy z eksportu wyrażone w EUR zwiększyły się o 2,7% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrost ten był przeszło trzykrotnie wolniejszy niż w 2001 r. (9,9%). Wpłaty za import w EUR uległy natomiast obniżeniu w porównaniu z rokiem poprzednim o 2,4%, podczas gdy w 2001 r. jego wartość wzrosła o 4,2%. Wartość eksportu wyrażona w USD zwiększyła się w 2002 r. o 8,8%; był on więc wyższy w porównaniu z 2001 r. (7,1%). Podobna była sytuacja w imporcie, którego dolarowa wartość wzrosła w 2002 r. o 3,2%, podczas gdy w 2001 r. o 1,3%.

Wyższa była również dynamika obrotów towarowych wyrażonych w PLN. W 2002 r. wartość złotowa eksportu wzrosła o 8,2% (w 2001 r. o 0,7%), a importu o 2,7% (-4,6%).

Wykres nr 2

Deficyt obrotów bieżących a napływ inwestycji zagranicznych w latach 1993 – 2002 (dane roczne)

Źródło: dane NBP

Zasadniczo poprawiła się w 2002 r. wartość wybranych wskaźników ostrzegawczych, sygnalizujących prawdopodobieństwo zaburzeń na rynkach finansowych w wyniku nierównowagi zewnętrznej i sposobu jej finansowania. Wskaźniki odnoszące się do transakcji bieżących, tzn. relacja salda obrotów bieżących i salda płatności towarowych do PKB oraz relacja obsługi zadłużenia zagranicznego do eksportu, kształtują się korzystniej niż w 2001 r. W porównaniu z 2001 r. pogorszyły się natomiast wskaźniki określające stopień sfinansowania deficytu obrotów bieżących napływem kapitału w postaci inwestycji bezpośrednich, relacja niesfinansowanej przez inwestycje bezpośrednie części deficytu obrotów bieżących do PKB oraz równowartość rezerw walutowych w miesiącach importu (tablica nr 1).

Tablica nr 1

Wybrane wskaźniki ostrzegawcze

Wskaźnik ostrzegawczy	2001	2002
Saldo obrotów bieżących/PKB	-3,9%	-3,6%
Saldo płatności towarowych/PKB	-6,4%	-5,5%
Inwestycje bezpośrednie/ saldo obrotów bieżących	96,9%	55,7%
(Saldo obrotów bieżących - inwestycje bezpośrednie)/PKB	-0,1%	-1,6%
Obsługa zadłużenia zagranicznego/eksport	52,8%	47,8%
Oficjalne aktywa rezerwowe – w miesiącach importu	7,7	7,5

Źródło: obliczenia NBP na podstawie danych i szacunków wyrażonych w euro.

Załącznik nr 4

PODAŻ PIENIĄDZA

Zmiany podaży pieniądza w 2002 r. charakteryzowały się dwiema głównymi tendencjami: spadkiem szerokiego agregatu monetarnego M3 oraz przesunięciami w jego strukturze wywołanymi wzrostem wąskich miar pieniądza: agregatu M1 oraz pieniądza gotówkowego w obiegu.

Tablica nr 1
Podaż pieniądza w latach 2001 - 2002

Wyszczególnienie	2001	2002			
	stan	przyrost	dynamika roczna nominalna	dynamika roczna realna ¹	
	w mld zł		%		
I. Podaż pieniądza M1	118,3	136,3	18,0	15,2	14,3
II. Podaż pieniądza M3	328,4	321,6	-6,9	-2,1	-2,9
1. Pieniądz gotówkowy w obiegu (poza kasami banków)	38,2	42,2	4,0	10,4	9,5
2. Depozyty i inne zobowiązania	290,1	277,5	-12,6	-4,3	-5,0
2.1. Gospodarstwa domowe	203,9	195,9	-7,9	-3,9	-4,7
2.2. Niemonetarne instytucje finansowe	10,6	7,2	-3,4	-31,7	-32,3
2.3. Przedsiębiorstwa	54,3	55,0	0,7	1,3	-0,8 ²
2.4. Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych	9,8	8,3	-1,5	-15,5	-16,2
2.5. Instytucje samorządowe	7,7	8,4	0,7	9,7	8,9
2.6. Fundusze ubezpieczeń społecznych	3,8	2,7	-1,1	-28,5	-29,1
3. Pozostałe składniki M3	0,2	1,8	1,6	755,1	649,1

¹ Jako deflatora użyto wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych.

² Jako deflatora użyto wskaźnika cen produkcji sprzedanej przemysłu.

Źródło: dane NBP.

Podaż pieniądza M3 zmniejszyła się w 2002 r. o 6,9 mld zł, tj. o 2,1% nominalnie i o 2,9% realnie. Na obniżenie agregatu M3 wpłynął przede wszystkim spadek zobowiązań systemu bankowego wobec gospodarstw domowych. Zmniejszyły się również zobowiązania wobec niemonetarnych instytucji finansowych, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych oraz instytucji samorządowych. Jednocześnie jednak zwiększył się stan zobowiązań wobec przedsiębiorstw, stan pieniądza gotówkowego w obiegu oraz pozostałe składniki M3. Znaczny przyrost pozostałych składników M3 był skutkiem emisji w końcu roku przez niektóre banki komercyjne obligacji kierowanych do gospodarstw domowych. Choć w rzeczywistości pełniły one funkcję depozytów terminowych, umożliwiały jednak uniknięcie płacenia podatku od dochodów odsetkowych.

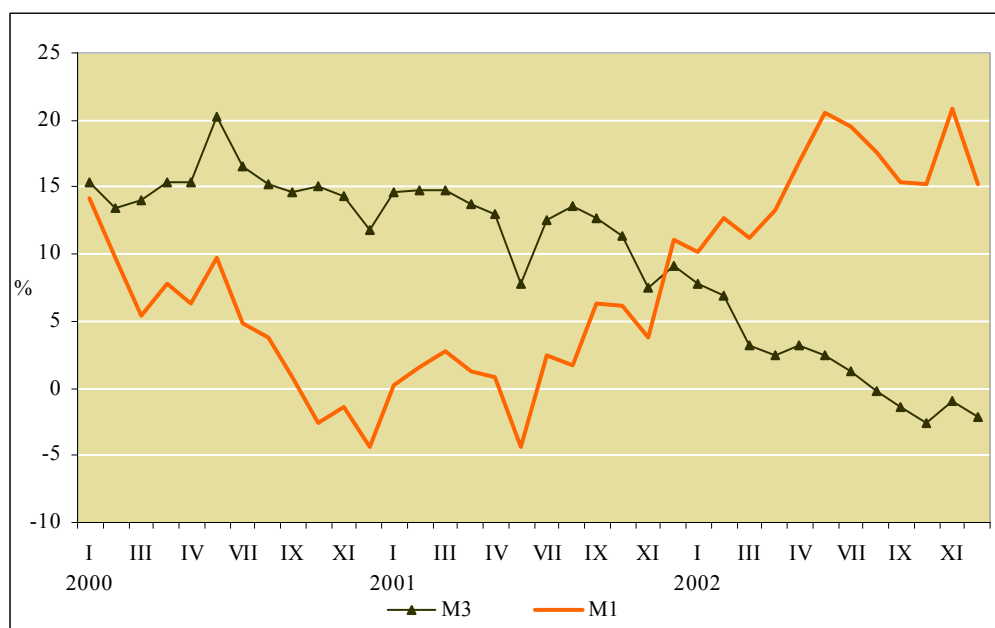
Analizując spadek wartości agregatu M3 w 2002 r. należy pamiętać, że w jego skład

nie wchodzi zobowiązania o terminie zapadalności przekraczającym 2 lata, a także takie bliskie substytuty oszczędności bankowych, jak np. inwestycje w papiery skarbowe lub zakup jednostek funduszy inwestycyjnych. Wprowadzenie w końcu 2001 r. opodatkowania dochodów odsetkowych wywołało znaczny wzrost popularności tych form oszczędzania. W 2002 r. aktywa zarządzane przez fundusze inwestycyjne oraz wartość obligacji skarbowych w posiadaniu gospodarstw domowych wzrosły w sumie o około 14 mld zł, a depozyty o zapadalności przekraczającej 2 lata - o 1,4 mld zł. Agregat M3 wraz z wymienionymi wyżej kategoriami zwiększył się w 2002 r. o około 2%, jednak jego roczne tempo wzrostu, podobnie jak roczne tempo wzrostu podaży pieniądza M3, przez cały 2002 r. znajdowało się w trendzie spadkowym.

Słabej dynamice M3 towarzyszył w 2002 r. dynamiczny wzrost wąskich miar pieniądza. Agregat M1, w którego skład wchodzi gotówka w obiegu oraz bieżące depozyty w systemie bankowym, zwiększył się w 2002 r. o 18 mld zł (o 15,2% nominalnie i o 14,3% realnie). Szybki przyrost agregatu M1 wynikał z przesunięć w strukturze terminowej podaży pieniądza M3 w kierunku wzrostu udziału składników o większym stopniu płynności. Zwiększenie stopnia płynności M3 było głównie rezultatem spadku stóp procentowych, ograniczającego atrakcyjność lokat terminowych.

Udział depozytów walutowych w depozytach ogółem w systemie bankowym utrzymywał się w 2002 r. na stabilnym poziomie około 17%. Wahania kursowe nie miały znaczącego wpływu na kształtowanie się podaży pieniądza.

Wykres nr 1
Roczne tempo wzrostu M3 oraz M1

Źródło: dane NBP

Należności systemu bankowego ogółem wzrosły w 2002 r. o 12 mld zł (5,2% nominalnie, 4,4% realnie) i były głównym czynnikiem kreującym pieniądź. Jednak roczne tempo ich wzrostu systematycznie słabło w ciągu roku.

Tablica nr 2
Struktura należności w latach 2001 – 2002

Wyszczególnienie	Stan na:		Dynamika roczna	
	31.XII.2001	31.XII.2002	nominalna	realna ¹
	mld zł		%	
Należności ogółem	232,2	244,3	5,2	4,4
1. Gospodarstwa domowe	82,7	89,8	8,6	7,7
2. Niemonetarne instytucje finansowe	10,6	10,3	-2,9	-3,7
3. Przedsiębiorstwa	127,6	129,5	1,4	-0,8 ²
4. Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych	1,1	1,0	-10,9	-11,7
5. Instytucje samorządowe	8,4	11,3	33,7	32,6
6. Fundusze ubezpieczeń społecznych	1,7	2,4	42,7	41,6

¹ Jako deflatora użyto wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych.

² Jako deflatora użyto wskaźnika cen produkcji sprzedanej przemysłu.

Źródło: dane NBP.

Należności od gospodarstw domowych zwiększyły się w 2002 r. o 7,1 mld zł (o 7,7% realnie). Bardzo szybko rósł wolumen kredytów mieszkaniowych – ich wzrost stanowił 87,7% wzrostu należności od gospodarstw domowych ogółem i wyniósł 6,2 mld zł (43,6% realnie). Ze względu na różnice w oprocentowaniu kredytów złotych i walutowych gospodarstwa domowe intensywniej zadłużały się w walutach obcych. Udział należności walutowych od gospodarstw domowych zwiększył się z 17,7% w grudniu 2001 r. do 22,9% w grudniu 2002 r. Kredyty na zakup nieruchomości mieszkaniowych stanowiły główną pozycję w przedmiotowej strukturze kredytów ogółem dla osób prywatnych (w grudniu 2002 r. stanowiły 32,4% ogółu należności). Natomiast przedsiębiorstwa indywidualne (zatrudniające do 9 osób) zaliczane do gospodarstw domowych zaciągały przede wszystkim kredyty inwestycyjne (36,0% w grudniu 2002 r.) i operacyjne (26,4%).

Zainteresowanie przedsiębiorstw zaciąganiem nowych kredytów było w 2002 r. słabsze niż w poprzednich latach. Wzrost należności od przedsiębiorstw wyniósł w 2002 r. 1,8% (realnie spadek o 0,8%) – dla porównania w 2001 r. wyniósł 4,6 mld zł. Jednocześnie w 2002 r. zwiększył się udział należności zagrożonych w bankach (z 17,8% w grudniu 2001 r. do 20,7%⁶⁵ w grudniu 2002 r.), czego źródłem była zbyt szybka ekspansja kredytowa w poprzednich latach, prowadząca do ograniczania podaży kredytów. Zjawisku racjonowania kredytów sprzyjał wzrost deficytu budżetowego, finansowanego emisją skarbowych papierów wartościowych,

⁶⁵ Dane przed audytem.

stanowiących alternatywę inwestycyjną wobec kredytów bankowych.

Należności od pozostałych podmiotów wzrosły w 2002 r. o 3,1 mld zł, w czym największy udział miał przyrost należności od instytucji samorządowych, który wyniósł 2,9 mld zł (32,6% realnie). Wzrost ten był porównywalny ze wzrostem obserwowanym w poprzednich latach.

Załącznik nr 5

**WYKAZ WYKONAWCZYCH AKTÓW PRAWNYCH WYDANYCH W
2002 R. PRZEZ ORGANY NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO I
KOMISJĘ NADZORU BANKOWEGO (OGŁOSZONYCH)**

5.1. Zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego

5.2. Uchwały Rady Polityki Pieniężnej

5.3. Uchwały Zarządu Narodowego Banku Polskiego

5.4. Uchwały Komisji Nadzoru Bankowego

Załącznik nr 5.1.

Zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego

Lp.	Numer	Data uchwalenia	Data wejścia w życie	Tytuł (przedmiot regulacji)	Miejsce publikacji
1.	1/2002	10.01.2002 r.	17.01.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł, 20 zł i 100 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 2, poz. 43
2.	2/2002	20.02.2002 r.	26.02.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł i 10 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 9, poz. 174
3.	3/2002	28.03.2002 r.	15.04.2002 r.	w sprawie ustalenia wzoru, próby, masy i wielkości emisji monety nominalnej wartości 100 zł oraz terminu wprowadzenia jej do obiegu	Monitor Polski nr 14, poz. 231
4.	4/2002	18.04.2002 r.	08.05.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł, 10 zł i 100 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 16, poz. 268
5.	5/2002	06.05.2002 r.	01.07.2002 r.	w sprawie sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 26
6.	6/2002	06.05.2002 r.	23.05.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 10 zł i 200 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 19, poz. 337
7.	7/2002	24.05.2002	01.07.2002 r.	w sprawie sposobu numeracji banków i ich jednostek organizacyjnych	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 27
8.	8/2002	27.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniające zarządzenie w sprawie upoważnienia do podejmowania decyzji dotyczących zezwoleń dewizowych	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 28
9.	9/2002	26.08.2002 r.	4.09.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł i 10 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 37, poz. 587
10.	10/2002	07.09.2002 r.	10.08.2002 r.	zmieniające zarządzenie w sprawie sposobów i trybu przeliczania, sortowania, pakowania i oznaczania opakowań banknotów i monet oraz wykonywania czynności związanych z zaopatrywaniem banków w te znaki	Dz. Urz. NBP nr 13, poz. 35

11.	11/2002	26.09.2002 r.	01.10.2002 r.	w sprawie upoważnienia do podejmowania decyzji dotyczących indywidualnych zezwoleń oraz zezwoleń na prowadzenie działalności kantorowej	Dz. Urz. NBP nr 15, poz. 40
12.	12/2002	04.10.2002 r.	14.10.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł i 20 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 46, poz. 684
13.	13/2002	25.10.2002 r.	06.11.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł i 10 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 52, poz. 735
14.	14/2002	06.11.2002 r.	01.01.2003 r.	zmieniające zarządzenie w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych	Dz. Urz. NBP nr 18, poz. 48
15.	16/2002	25.11.2002 r.	11.12.2002 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł i 20 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 58, poz. 791
16.	19/2002	11.12.2002 r.	03.01.2003 r.	w sprawie zakresu informacji przekazywanych przez banki do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	Dz. Urz. NBP nr 20, poz. 53
17.	20/2002	18.12.2002 r.	08.01.2003 r.	w sprawie ustalenia wzorów, stopu, próby, masy i wielkości emisji monet nominalnej wartości 2 zł i 10 zł oraz terminu wprowadzenia ich do obiegu	Monitor Polski nr 61, poz. 877

Załącznik nr 5.2.

Uchwały Rady Polityki Pieniężnej

Lp.	Numer	Data uchwalenia	Data wejścia w życie	Tytuł (przedmiot regulacji)	Miejsce publikacji
18.	1/2002	29.01.2002 r.	31.01.2002 r.	w sprawie zasad prowadzenia operacji otwartego rynku	Dz. Urz. NBP nr 2, poz. 2
19.	2/2002	30.01.2002 r.	31.01.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 2, poz. 3
20.	3/2002	24.04.2002 r.	24.04.2002 r.	w sprawie przyjęcia rocznego sprawozdania finansowego Narodowego Banku Polskiego sporządzonego na dzień 31 grudnia 2001 r.	Dz. Urz. NBP nr 7, poz. 12
21.	4/2002	25.04.2002 r.	26.04.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 7, poz. 13
22.	5/2002	16.05.2002 r.	16.05.2002 r.	w sprawie przyjęcia sprawozdania z wykonania założeń polityki pieniężnej w 2001 r.	Monitor Polski nr 22, poz. 393
23.	6/2002	16.05.2002 r.	16.05.2002 r.	w sprawie oceny działalności Zarządu Narodowego Banku Polskiego w zakresie realizacji założeń polityki pieniężnej w 2001 r.	Monitor Polski nr 22, poz. 394
24.	7/2002	16.05.2002 r.	16.05.2002 r.	w sprawie zatwierdzenia sprawozdania z działalności Narodowego Banku Polskiego w 2001 r.	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 16
25.	8/2002	29.05.2002 r.	30.05.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 17
26.	9/2002	26.06.2002 r.	27.06.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 9, poz. 29

27.	10/2002	26.06.2002 r.	15.07.2002 r. z mocą od 27.06.2002 r.	zmieniającą uchwałę w sprawie ustalenia założeń polityki pieniężnej na rok 2002	Monitor Polski nr 30, poz. 483
28.	11/2002	28.08.2002 r.	29.08.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 11, poz. 31
29.	12/2002	24.09.2002 r.	1.01.2003 r.	w sprawie określenia górnej granicy zobowiązań wynikających z zaciągania przez Narodowy Bank Polski pożyczek i kredytów w zagranicznych instytucjach bankowych i finansowych	Dz. Urz. NBP nr 14, poz. 36
30.	13/2002	25.09.2002 r.	1.01.2003 r.	w sprawie ustalenia założeń polityki pieniężnej na rok 2003	Monitor Polski nr 45, poz. 678
31.	14/2002	25.09.2002 r.	26.09.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 14, poz. 37
32.	15/2002	23.10.2002 r.	24.10.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 16, poz. 41
33.	16/2002	22.10.2002 r.	22.10.2002 r.	w sprawie zatwierdzenia korekty planu finansowego Narodowego Banku Polskiego na 2002 r.	Dz. Urz. NBP nr 17, poz. 43
34.	17/2002	26.11.2002 r.	26.11.2002 r.	w sprawie zatwierdzenia planu finansowego Narodowego Banku Polskiego na rok 2003	Dz. Urz. NBP nr 18, poz. 46
35.	19/2002	27.11.2002 r.	28.11.2002 r.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	Dz. Urz. NBP nr 18, poz. 47
36.	20/2002	17.12.2002 r.	01.01.2003 r.	w sprawie zasad prowadzenia operacji otwartego rynku	Dz. Urz. NBP nr 20, poz. 52

Załącznik nr 5.3.

Uchwały Zarządu Narodowego Banku Polskiego

Lp.	Numer	Data uchwalenia	Data wejścia w życie	Tytuł (przedmiot regulacji)	Miejsce publikacji
37.	3/2002	15.02.2002 r.	31.03.2002 r.	w sprawie trybu i szczegółowych zasad przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych niezbędnych do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa oraz oceny sytuacji finansowej banków i ryzyka sektora bankowego	Dz. Urz. NBP nr 5, poz. 9
38.	5/2002	21.02.2002 r.	22.03.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie emitowania bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego oraz obrotu tymi bonami	Dz. Urz. NBP nr 4, poz. 7
39.	9/2002	15.03.2002 r.	15.03.2002 r. i ma zastosowanie do rezerwy obowiązkowej podlegającej utrzymaniu od 31 marca 2002 r., z wyjątkiem § 1 pkt. 2, który wchodzi w życie z dniem 31 marca 2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie zasad i trybu naliczania i utrzymywania przez banki rezerwy obowiązkowej	Dz. Urz. NBP nr 6, poz. 11
40.	16/2002	28.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia "Regulaminu prowadzenia przez Narodowy Bank Polski rachunków i kont depozytowych bonów skarbowych"	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 18
41.	17/2002	28.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie funkcjonowania Centralnego Rejestru Bonów Skarbowych	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 19

42.	19/2002	28.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia "Regulaminu bezwarunkowej sprzedaży bankom oraz zakupu przez Narodowy Bank Polski od banków skarbowych papierów wartościowych w trybie aukcyjnym"	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 20
43.	21/2002	28.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia "Regulaminu refinansowania banków kredytem lombardowym przez Narodowy Bank Polski"	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 21
44.	22/2002	28.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie emitowania bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego oraz obrotu tymi bonami	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 22
45.	24/2002	28.05.2002	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia "Regulaminu refinansowania banków w ciągu dnia operacyjnego przez Narodowy Bank Polski"	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 23
46.	26/2002	28.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie zasad i trybu naliczania i utrzymywania przez banki rezerwy obowiązkowej	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 24
47.	27/2002	28.05.2002 r.	01.06.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie trybu i szczegółowych zasad przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych niezbędnych do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa oraz oceny sytuacji finansowej banków i ryzyka sektora bankowego	Dz. Urz. NBP nr 8, poz. 25
48.	44/2002	02.09.2002 r.	03.10.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia „Regulaminu prowadzenia przez Narodowy Bank Polski rachunków i kont depozytowych bonów skarbowych”	Dz. Urz. NBP nr 13, poz. 33
49.	45/2002	06.09.2002 r.	09.09.2002 r. i ma zastosowanie do rezerwy obowiązkowej podlegającej utrzymaniu od 30 listopada 2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie zasad i trybu naliczania i utrzymywania przez banki rezerwy obowiązkowej	Dz. Urz. NBP nr 12, poz. 32
50.	46/2002	17.09.2002 r.	30.09.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie trybu i szczegółowych zasad przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych niezbędnych do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa oraz oceny sytuacji	Dz. Urz. NBP nr 13, poz. 34

				finansowej banków i ryzyka sektora bankowego	
51.	49/2002	23.09.2002 r.	01.10.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia "Regulaminu realizacji poleceń wypłaty i operacji czekowych w obrocie zagranicznym oraz skupu i sprzedaży walut obcych dla posiadaczy rachunków bankowych w Narodowym Banku Polskim"	Dz. Urz. NBP nr 14, poz. 38
52.	51/2002	23.09.2002 r.	01.10.2002 r.	w sprawie sposobu wyliczania i ogłaszania bieżących kursów walut obcych	Dz. Urz. NBP nr 14, poz. 39
53.	60/2002	28.11.2002 r.	01.12.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunków banków przez Narodowy Bank Polski	Dz. Urz. NBP nr 19, poz. 49
54.	62/2002	06.12.2002 r.	01.01.2003 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia "Regulaminu prowadzenia przez Narodowy Bank Polski rachunków i kont depozytowych bonów skarbowych"	Dz. Urz. NBP nr 20, poz. 50
55.	63/2002	06.12.2002 r.	07.01.2003 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie sposobu wyliczania i ogłaszania bieżących kursów walut obcych	Dz. Urz. NBP nr 20, poz. 51

Załącznik nr 5.4.

Uchwały Komisji Nadzoru Bankowego

Lp.	Numer	Data uchwalenia	Data wejścia w życie	Tytuł (przedmiot regulacji)	Miejsce publikacji
1.	1/2002	10.01.2002 r.	28.01.2002 r.	w sprawie wykazu dokumentów załączanych do wniosków do Komisji Nadzoru Bankowego sprawach o wydanie zezwolenia na utworzenie banku, o wyrażenie zgody na powołanie członków zarządu banku oraz do informacji o składzie zarządu przedstawianej Komisji Nadzoru Bankowego przez radę nadzorczą banku	Dz. Urz. NBP nr 1, poz. 1
2.	3/2002	6.02.2002 r.	22.03.2002 r.	zmieniająca uchwałę w sprawie trybu wykonywania nadzoru bankowego	Dz. Urz. NBP nr 4, poz. 6
3.	4/2002	6.03.2002 r.	30.03.2002 r.	w sprawie trybu wykonywania nadzoru bankowego	Dz. Urz. NBP nr 6, poz. 10
4.	5/2002	18.11.2002 r.	28.11.2002 r.	w sprawie określenia wzoru rejestru zabezpieczenia listów zastawnych	Dz. Urz. NBP nr18, poz. 45

Załącznik nr 6

**PUBLIKACJE I STRONA INTERNETOWA NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO
W 2002 R**

Tytuł	Tematyka	Język
WYDAWNICTWA PERIODYCZNE		
Raport o stabilności systemu finansowego (styczeń 2000 – czerwiec 2001) <i>ukazuje się co półtora roku</i>	Przegląd najważniejszych segmentów rynku finansowego, w tym rynku kapitałowego oraz międzybankowego, analiza zagrożeń dla ich stabilności, wrażliwości na szoki zewnętrzne. Zawiera ponadto charakterystykę zasad współpracy instytucji nadzorujących rynki finansowe oraz gwarancji depozytów. W części II omówiono zarządzanie właścicielskie w bankach oraz Kodeks spółek handlowych w świetle Zasad Nadzoru Korporacyjnego OECD.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
Roczniki		
Raport Roczny 2001	Ogólna charakterystyka wyników gospodarczych i finansowych, rozwoju sektora bankowego, działalności NBP, bilansu NBP i systemu bankowego, a także bilansu płatniczego Rzeczypospolitej Polskiej.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Sprawozdanie z działalności NBP w 2001 r.	Informacje na temat realizacji poszczególnych funkcji banku centralnego w 2001 r., bilans i rachunek wyników NBP.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
Założenia polityki pieniężnej na 2003 r.	Prezentacja założeń polityki pieniężnej ustalanych corocznie przez Radę Polityki Pieniężnej. Zawiera charakterystykę zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań polityki pieniężnej, cele oraz instrumenty jej realizacji	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej w 2001 r.	Charakterystyka realizacji celu inflacyjnego, kształtowania się agregatów pieniężnych, instrumentów realizacji polityki pieniężnej, a także opis wykonania innych zadań postawionych przed polityką pieniężną	<ul style="list-style-type: none"> • polski
Rynek finansowy w Polsce (1998 – 2001)	Charakterystyka sytuacji w poszczególnych segmentach krajowego rynku finansowego. Omawia instrumenty finansowe poszczególnych rynków, ich wielkość, organizację, strukturę inwestorów oraz stopień i bariery rozwoju.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Bilans płatniczy na bazie transakcji oraz bilans aktywów i pasywów zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej	Dane bilansu płatniczego na bazie transakcji oraz bilans aktywów i pasywów zagranicznych wraz z analizą i częścią metodologiczną	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce	Analiza napływu inwestycji bezpośrednich w badanym okresie	<ul style="list-style-type: none"> • polski

Tytuł	Tematyka	Język
bepośrednie w Polsce	okresie.	
Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw w 2001 r. ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk pieniężno-kredytowych (w świetle badań ankietowych i danych GUS)	Zestawienie wyników rocznych ankiet wypełnianych przez grupę przedsiębiorstw oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Sprawozdanie z działalności Komisji Nadzoru Bankowego za 2001 rok	Charakterystyka głównych kierunków działalności nadzoru bankowego, w podziale na: zadania licencyjne, analityczne, związane z sektorem banków spółdzielczych, inspekcyjne, regulacyjne oraz kontakty zagraniczne i działalność szkoleniową. Prezentuje ponadto aktualny skład KNB, a także podstawy prawne oraz tryb jej działalności. Zawiera także wykaz uchwał oraz spraw rozpatrzonych przez KNB.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Operacje otwartego rynku na tle płynności systemu bankowego w 2001 r.	Raport przedstawia kształtowanie się sytuacji płynnościowej sektora bankowego w Polsce w 2001 r. Koncentruje się na opisie instrumentów wykorzystywanych przez Narodowy Bank Polski dla stabilizacji stóp rynku międzybankowego. Dostępny tylko na stronie internetowej NBP.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
Kwartalniki		
Raport o Inflacji	Charakterystyka tendencji inflacyjnych w danym okresie, monetarnych aspektów procesów inflacyjnych oraz pozamonetarnych, wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań inflacji	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Bilans płatniczy na bazie płatności Rzeczypospolitej Polskiej	Dane bilansu płatniczego na bazie płatności zarejestrowane przez polski system bankowy w analizowanym okresie.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
Wstępna informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury	Analiza koniunktury w sektorze przedsiębiorstw opierająca się na : wynikach szybkiego monitoringu NBP, rezultatach badań koniunktury prowadzonych w innych krajowych ośrodkach oraz dostępnych obecnie badaniach GUS.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
Sytuacja finansowa banków. Synteza	<p>Ocena sytuacji finansowej banków opracowywana przez Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego na podstawie danych sprawozdawczych banków.</p> <p>W syntetyczny sposób przedstawia główne składniki aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych, ich strukturę jakościową i tworzone rezerwy celowe, a także kształtowanie się funduszy własnych banków (w tym ich strukturę własnościową) i współczynnika wypłacalności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • polski • edycje półroczne – także jęz. angielski

Tytuł	Tematyka	Język
Miesięczniki		
Biuletyn Informacyjny	Podstawowe dane dotyczące ogólnej charakterystyki wyników gospodarczych i finansowych oraz polityki pieniężnej banku centralnego. Wydania kwartalne zawierają dodatkowo część opisową prezentującą podstawowe tendencje w zakresie sytuacji makroekonomicznej, kształtowanie się podaży pieniądza i czynników jego kreacji, bilans płatniczy oraz podstawowe instrumenty polityki pieniężnej.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Informacja Wstępna	Skrócona publikacja zawierająca wstępne dane dotyczące wyników gospodarczych, systemu bankowego oraz bilansu Narodowego Banku Polskiego, a także bilansu płatniczego Rzeczypospolitej Polskiej.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Bank i Kredyt	Opracowania analityczne dot. sektora finansowego, zwłaszcza bankowego, a także artykuły o charakterze informacyjnym. Prezentacja najważniejszych zagadnień związanych z działalnością oraz strategicznymi zamierzeniami NBP jako banku centralnego. Wkładka edukacyjna – Euro od A do Z.	<ul style="list-style-type: none"> • polski, • streszczenia w jęz. angielskim
Dziennik Urzędowy NBP nr 1-20	Akty dotyczące funkcjonowania banków: zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego, uchwały Rady Polityki Pieniężnej, uchwały i zarządzenia Komisji Nadzoru Bankowego, uchwały Zarządu Narodowego Banku Polskiego oraz obwieszczenia w sprawie utworzenia, likwidacji i upadłości banków, oprocentowania kredytu refinansowego i lombardowego, stopy dyskontowej i redyskontowej weksli oraz stopy rezerw obowiązkowych banków.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
Rynki finansowe	Comiesięczna analiza sytuacji na rynkach finansowych, bieżąca informacja o stopach procentowych, kursie walutowym, oczekiwaniach i reakcjach inwestorów. Dostępna tylko na stronie internetowej NBP.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
WYDAWNICTWA NIEPERIODYCZNE		
Plan działalności NBP na lata 2002-2004	Podstawowe cele i najważniejsze zadania NBP planowane do realizacji w latach 2002-2004.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
System płatniczy w Polsce	Opis polskiego systemu płatniczego wraz z licznymi danymi statystycznymi, w tym zawierającymi analizy porównawcze Polski z innymi krajami akcesyjnymi.	<ul style="list-style-type: none"> • polski
System bankowy w Polsce w latach dziewięćdziesiątych	Przedstawia główne kierunki zmian w sektorze bankowym w latach 90. Nakład anglojęzyczny został rozesłany do wszystkich banków centralnych ESBC, z EBC włącznie. Publikacje wykorzystywane w kontaktach służbowych	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski

Tytuł	Tematyka	Język
	z przedstawicielami zagranicznych instytucji finansowo-bankowych.	
Rola NBP w procesie integracji europejskiej	Przedstawienie podstawowych zadań NBP w procesie integracji europejskiej. Nakład anglojęzyczny został rozesłany do wszystkich banków centralnych ESBC, z EBC włącznie. Publikacje wykorzystywane w kontaktach służbowych z przedstawicielami zagranicznych instytucji finansowo-bankowych.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski
Materialy i Studia nr 136-153, jęz. polski nr 21-26, jęz. angielski	Seria wydawnicza, w której publikowane są opracowania będące efektem prac badawczych pracowników NBP, jak również autorów z uczelni oraz instytucji finansowych. Dotyczą ważnych problemów związanych z bankowością i polityką pieniężną.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • wybrane numery w jęz. angielskim
STRONA INTERNETOWA NBP		
http://www.NBP.pl	Prezentacja Banku, struktura organizacyjna i zasady funkcjonowania Banku, akty prawne, informacja statystyczna (w tym tabele kursów ogłaszanych przez NBP), banknoty i monety emitowane przez NBP, lista banków działających w Polsce, publikacje, aktualności dotyczące NBP. Podstrony internetowe: „Edukacja ekonomiczna”, „Euro 2002”, „Konferencje NBP” oraz „Oferty pracy w NBP”.	<ul style="list-style-type: none"> • polski • angielski

Załącznik nr 7**ZESTAWIENIE OTWARTYCH SEMINARIÓW PRZEPROWADZONYCH W
NBP W 2002 R.**

1. Związek realnych stóp procentowych i inflacji. Rola naturalnej stopy procentowej.
2. Harmonizacja instrumentów polityki pieniężnej w krajach akcesyjnych z systemem EBC.
3. Estymacje funkcji popytu na pieniądz i konsumpcji dla sektora gospodarstw domowych w Polsce w latach 1967-2000.
4. Cele i niezależność polityki zarządzania długiem publicznym – analiza państw Unii Europejskiej.
5. Wykorzystanie indeksów Divisia w modelowaniu związku między podażą pieniądza a inflacją.
6. Władanie korporacyjne przesłanką stabilności systemu finansowego.
7. Rola zabezpieczeń w ramach operacji refinansujących banku centralnego.
8. Sztywność płac realnych a przystąpienie Polski do UGW.
9. Badania ankietowe przedsiębiorstw w NBP.
10. Perspektywy rozwoju bankowości i rynków finansowych.
11. The Monetary Policy Strategy and the Operational Framework of Central Bank: the Case of the Eurosystem.
12. Mechanizm transmisji polityki pieniężnej – współczesne ramy teoretyczne, nowe wyniki empiryczne dla Polski.
13. Teoretyczne i praktyczne aspekty liberalizacji przepływów kapitałowych – studium przypadku liberalizacji w Polsce.
14. Nowe prawo dewizowe.

Załącznik nr 8

**WYNIKI GŁOSOWANIA CZŁONKÓW RPP NAD UCHWAŁAMI
PODJĘTYMI W 2002 R.**

Data podjęcia uchwały	Przedmiot uchwały	Decyzja RPP	Wyniki głosowania Członków Rady
29.01.2002.	w sprawie zasad prowadzenia operacji otwartego rynku	wprowadzenie modyfikacji w systemie operacji otwartego rynku	Za: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska
30.01.2002.	wniosek o obniżenie stopy referencyjnej o 2 pkt. proc. i stopy lombardowej o 2,5 pkt. proc.	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski
30.01.2002.	wniosek o obniżenie stopy referencyjnej o 1 pkt. proc.	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: B.Grabowski C.Józefiak W.Łączkowski Przeciw: L.Balcerowicz M.Dąbrowski J.Krzyżewski J.Pruski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska
30.01.2002.	w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w NBP	obniżka stopy referencyjnej o 1,5 pkt. proc. i stopy lombardowej o 2 pkt. proc.	Za: L.Balcerowicz J.Krzyżewski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak W.Łączkowski J.Pruski
27.03.2002.	wniosek o obniżenie wszystkich stóp procentowych o 1 pkt. proc.	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski

24.04.2002.	Uchwała w sprawie przyjęcia rocznego sprawozdania finansowego NBP sporządzonego na dzień 31.12.2001 r.		Za: L. Balcerowicz M. Dąbrowski B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski G. Wójtowicz W. Ziółkowska D. Rosati był nieobecny na posiedzeniu
25.04.2002.	Wniosek o obniżenie stopy referencyjnej, stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów refinansowych o 1 pkt proc. oraz pozostawienie stopy depozytowej bez zmian	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: J. Krzyżewski G. Wójtowicz W. Ziółkowska Przeciw: L. Balcerowicz M. Dąbrowski B. Grabowski C. Józefiak W. Łączkowski J. Pruski D. Rosati był nieobecny na posiedzeniu
25.04.2002.	Uchwała w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w NBP	obniżka stopy referencyjnej o 0,5 pkt proc., stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów refinansowych o 1 pkt proc. oraz pozostawienie oprocentowania lokaty terminowej w NBP bez zmian	Za: L. Balcerowicz B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski Przeciw: M. Dąbrowski J. Pruski G. Wójtowicz W. Ziółkowska D. Rosati był nieobecny na posiedzeniu
16.05.2002.	Uchwała w sprawie przyjęcia sprawozdania z wykonania założeń polityki pieniężnej w 2001 r.		Za: L. Balcerowicz B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski G. Wójtowicz Przeciw: D. Rosati W. Ziółkowska M. Dąbrowski był nieobecny na posiedzeniu
16.05.2002.	Uchwała w sprawie oceny działalności Zarządu NBP w zakresie realizacji założeń polityki pieniężnej w 2001 r.		Za: L. Balcerowicz B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski D. Rosati G. Wójtowicz W. Ziółkowska M. Dąbrowski był nieobecny na posiedzeniu
16.05.2002.	Uchwała w sprawie zatwierdzenia sprawozdania z działalności NBP w 2001 r.		Za: L. Balcerowicz B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski D. Rosati G. Wójtowicz W. Ziółkowska M. Dąbrowski był nieobecny na posiedzeniu

29.05.2002.	Wniosek o obniżenie stopy referencyjnej o 0,75 pkt. proc., stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów refinansowych o 1 pkt proc. oraz stopy depozytowej o 0,5 pkt. proc.	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: D. Rosati G. Wójtowicz W. Ziółkowska Przeciw: L. Balcerowicz M. Dąbrowski B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski
29.05.2002.	Uchwała w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w NBP	obniżka wszystkich stóp procentowych o 0,5 pkt. proc.	Za: L. Balcerowicz B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski D. Rosati G. Wójtowicz Przeciw: M. Dąbrowski W. Ziółkowska
26.06.2002.	Wniosek o obniżenie wszystkich stóp procentowych o 1 pkt proc.	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: D. Rosati G. Wójtowicz W. Ziółkowska Przeciw: L. Balcerowicz M. Dąbrowski B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski
26.06.2002.	Uchwała w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w NBP	obniżka wszystkich stóp procentowych o 0,5 pkt. proc.	Za: L. Balcerowicz B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski D. Rosati G. Wójtowicz W. Ziółkowska Przeciw: M. Dąbrowski J. Pruski
26.06.2002.	Uchwała zmieniająca uchwałę w sprawie ustalenia założeń polityki pieniężnej na rok 2002	zmiana celu inflacyjnego na 2002 rok i ustalenie go w wysokości 3% +/-1 pkt proc.	Za: L. Balcerowicz M. Dąbrowski B. Grabowski C. Józefiak J. Krzyżewski W. Łączkowski J. Pruski Przeciw: D. Rosati G. Wójtowicz W. Ziółkowska
19.07.2002.	wniosek o obniżenie wszystkich stóp procentowych o 0,5 pkt. proc.	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: J. Krzyżewski D. Rosati G. Wójtowicz W. Ziółkowska Przeciw: L. Balcerowicz M. Dąbrowski B. Grabowski C. Józefiak W. Łączkowski J. Pruski

28.08.2002.	wniosek o obniżenie stopy referencyjnej o 0,75 pkt proc. i stopy lombardowej o 1 pkt proc. oraz pozostawienie stopy lokaty terminowej w NBP bez zmian	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski D.Rosati był nieobecny na posiedzeniu
28.08.2002.	uchwała w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w NBP	obniżenie stopy referencyjnej o 0,5 pkt proc., stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów refinansowych o 1 pkt proc. oraz pozostawienie stopy lokaty terminowej w NBP bez zmian	Za: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski G.Wójtowicz W.Ziółkowska D.Rosati był nieobecny na posiedzeniu
25.09.2002.	uchwała w sprawie ustalenia założeń polityki pieniężnej na rok 2003		Za: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski G.Wójtowicz W.Ziółkowska D.Rosati był nieobecny na posiedzeniu
25.09.2002.	uchwała w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w NBP	obniżenie wszystkich stóp procentowych o 0,5 pkt proc.	Za: L.Balcerowicz C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: M.Dąbrowski B.Grabowski J.Pruski D.Rosati był nieobecny na posiedzeniu
22.10.2002.	uchwała w sprawie zatwierdzenia korekty planu finansowego Narodowego Banku Polskiego na 2002 rok		Za: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska
23.10.2002.	uchwała w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokat terminowej w NBP	obniżenie stopy referencyjnej o 0,5 pkt proc., stopy redyskontowej weksli o 0,75 pkt proc., oprocentowania kredytów refinansowych o 1 pkt proc. oraz pozostawienie stopy lokaty terminowej w NBP bez zmian	Za: L.Balcerowicz J.Krzyżewski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak W.Łączkowski J.Pruski

26.11.2002.	uchwała w sprawie zatwierdzenia planu finansowego Narodowego Banku Polskiego na rok 2003		Za: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska
27.11.2002.	wniosek o obniżenie wszystkich stóp procentowych o 0,5 pkt proc.	wniosek nie uzyskał większości głosów	Za: J.Krzyżewski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak W.Łączkowski J.Pruski
27.11.2002.	uchwała w sprawie stopy redyskontowej weksli, stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim	obniżka wszystkich stóp procentowych o 0,25 pkt proc.	Za: L.Balcerowicz J.Krzyżewski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska Przeciw: M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak W.Łączkowski J.Pruski
17.12.2002.	uchwała w sprawie zasad prowadzenia operacji otwartego rynku		Za: L.Balcerowicz M.Dąbrowski B.Grabowski C.Józefiak J.Krzyżewski W.Łączkowski J.Pruski D.Rosati G.Wójtowicz W.Ziółkowska

Załącznik nr 9

SCHEMAT ORGANIZACYJNY

Stan na dzień 31 grudnia 2002 r.

